

**PROGRAM EKONOMSKIH REFORMI
BOSNE I HERCEGOVINE 2022.-2024.
(PER BIH 2022.-2024.)**

Sadržaj

1. SVEUKUPNI OKVIR I CILJEVI POLITIKE	4
2. IMPLEMENTACIJA SMJERNICA POLITIKE	6
3. MAKROEKONOMSKI OKVIR.....	9
<i>Makroekonomski pokazatelji za period 2019-2024</i>	9
3.1. <i>Najnovija ekonomska kretanja</i>	10
3.2. <i>Srednjoročni makroekonomski scenarij</i>	13
Vanjski sektor	16
3.3. <i>Alternativni scenario i rizici</i>	17
4. FISKALNI OKVIR.....	22
4.1. <i>Strategija politike i srednjoročni ciljevi</i>	22
4.2. <i>Implementacija budžeta u 2021. godini</i>	24
4.3. <i>Planovi budžeta za godinu podnošenja ERP-a</i>	26
4.4. <i>Srednjoročni izgledi budžeta</i>	29
4.5. <i>Strukturni bilans (ciklična komponenta deficita, jednokratne i privremene mjere, fiskalna politika)</i>	31
4.6. <i>Nivo zaduženosti i razvoj događaja, analiza vanrednih operacija i usklađivanje toka i stanja</i> .	34
4.7. <i>Analiza osjetljivosti i upoređivanje s prethodnim programom</i>	42
4.8. <i>Kvalitet javnih finansija</i>	44
4.9. <i>Fiskalno upravljanje i budžetski okviri</i>	46
4.10. <i>Održivost javnih finansija</i>	49
5. STRUKTURNE REFORME U PERIODU 2022.-2024.	51
5.1. <i>Ažurirani podaci o tri ključne prepreke za konkurentnost i inkluzivni rast i za njih vezane reformske mjere</i>	51
5.2. <i>Analiza prepreka u drugim područjima (koja nisu obuhvaćena u dijelu 5.1) i za njih vezane mjere strukturnih reformi</i>	79
5.2.1. <i>Upravljanje javnim finansijama</i>	79
5.2.2. <i>Zelena tranzicija</i>	79
5.2.3. <i>Digitalna transformacija</i>	88
5.2.4. <i>Poslovno okruženje i smanjenje neformalne ekonomije</i>	96
5.2.5. <i>Istraživanje, razvoj i inovacije</i>	96
5.2.6. <i>Reforme ekonomske integracije</i>	99
5.2.7. <i>Reforme tržišta energije</i>	102
5.2.8. <i>Reforme tržišta transporta</i>	108
5.2.9. <i>Poljoprivreda, industrija i usluge</i>	112
5.2.10. <i>Obrazovanje i vještine</i>	124
5.2.11. <i>Zapošljavanje i tržište rada</i>	130

<i>5.2.12. Socijalna zaštita i inkluzija.....</i>	<i>130</i>
<i>5.2.13. Sistemi zdravstvene zaštite.....</i>	<i>134</i>
6. TROŠKOVI I FINANSIRANJE STRUKTURNIH REFORMI	142
7. INSTITUCIONALNA PITANJA I UKLJUČENOST ZAINTERESIRANIH STRANA	143
Prilog 1: Tabele koje treba sadržavati Program ekonomskih reformi i njihove ažurirane verzije	144

1. SVEUKUPNI OKVIR I CILJEVI POLITIKE

Nakon što je EK u listopadu 2021. u redovitom godišnjem izvješću utvrdila da je tijekom pandemije BiH uspjela očuvati makroekonomsku stabilnost, BiH je u ograničenim uvjetima pripremila svoj osmi po redu Program ekonomskih reformi (u daljem tekstu: PER BiH). Ovaj PER specifičan je u odnosu na prethodne jer je rađen u uvjetima zastoja u odlučivanju Vijeća ministara i institucija Bosne i Hercegovine (bez usvojenog Plana aktivnosti koji je osnova za izradu PER-a BiH) kao i u okolnostima prouzročenim pandemijom Covid-19.

Imajući u vidu da u ovom trenutku Zakon o proračunu institucija BiH za 2021. godinu još uvijek nije prošao sve neophodne procedure usvajanja u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, na razini institucija BiH u 2021. godini na snazi su bile četiri Odluke Vijeća ministara Bosne i Hercegovine o privremenom financiranju. Prijedlog Proračuna Federacije BiH trenutačno je u Parlamentarnoj proceduri (sjednica Parlamenta zakazana za 24. i 25.01.2022. godine), dok je proračun Republike Srpske usvojen u NSRS (15. 12. 2021.) u redovitoj proceduri. Proračun Brčko Distrikta za 2021. godinu, usvojen je u prosincu 2021. godine.

U međuvremenu, konsolidacija javnih financija postignuta prije pandemije ponovno je u fokusu aktivnosti svih razina vlasti. Pad prihoda i financiranje socio-ekonomskih mjera potpore privredi, građanima i zdravstvenim sustavima na svim razinama vlasti uvjetovali su veliki deficit na nivou opće vlade u Bosni i Hercegovini. Prvobitni plan proračuna, za 2021. godinu, na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini rađen je veoma oprezno, s obzirom na utjecaj pandemije u 2020. godini. Međutim, u 2021. godini je ostvaren povoljan trend u naplati svih vrsta javnih prihoda (projekcija konsolidiranih prihoda za Bosnu i Hercegovinu iznosi 42,3% BDP-a). Sa druge strane, svi nivoi vlasti su uspjevali financirati svoje rashode, što se svakako odrazilo i na primarni bilans (ostvareni deficit je mnogo manji od planiranog). Sve navedeno, uz povoljno kretanje makroekonomskih pokazatelja, dovelo je do potrebe za rebalansom proračuna kod pojedinih nivoa vlasti. Ovakva situacija je zahtijevala provedbu mjera fiskalnog prilagođavanja na svim razinama vlasti koje bi trebalo da dovedu do konsolidacije javnih financija već u 2022. godini kada se očekuje suficit. To se podudara s fiskalnim ciljem Bosne i Hercegovine koji je i dalje ostvarivanje primarnog suficita, odnosno u 2022. godini smanjenje primarnog deficita ili čak ostvarenje primarnog suficita, uz kontrolu javne potrošnje kako konsolidirana javna potrošnja na razini Bosne i Hercegovine ne bi prelazila 40% BDP-a.

Strukturne reforme su glavni instrument koji može omogućiti bolje raspolaganje faktorima proizvodnje. Stoga u BiH odlučni smo nastaviti započete aktivnosti na svim područjima. Fokus je na strukturnim reformama u kojima se može prepoznati što je do sada napravljeno, a što još treba napraviti. Ključna područja za koja su opredjeljene sve razine vlasti i koja uvažavaju preporuke EK za BiH u skladu su s dokumentom, *Okvir za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH*. Kako bi se osigurala usklađenost politika održivog razvoja, svi nivoi vlasti u BiH preuzeli su odgovornost za provedbu ciljeva održivog razvoja i Programa za održivi razvoj 2030. Stoga su ključne reformske mjere u PER BiH preuzete i usklađene sa spomenutim dokumentom, a to su: Dobra uprava i upravljanje javnim sektorom, Društvo jednakih mogućnosti i Pametan rast. Opredjeljenje svih nivoa vlasti Bosne i Hercegovine je da svoj rad temelje na održivom razvoju.

Prema trenutačno dostupnim podacima iz nacionalnih računa (BDP, rashodni pristup) Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine za tri kvartala 2021. godine, procjenjuje se daje Bosna i Hercegovina ostvarila ekonomski rast od 7,7% u odnosu na isti period prethodne godine. Ako se posmatra struktura gospodarskih kretanja u 2021. godini može se konstatirati da je ovaj rast BDP-a posljedica istovremenog rasta kako agregatne ponude tako i agregatne tražnje usljed poboljšanja epidemioloških i ekonomskih prilika u zemlji i vanjskom okruženju.

Sredinom 2021. godine Direkcija za ekonomsko planiranje BiH, u ulozi tehničkog koordinadora za izradu PER BiH, pripremila je set dokumenata za sve institucije uključene u izradu Programa ekonomskih reformi. Informacija je sadržavala izvornike i prijevode svih dokumenta koji proizlaze iz procesa izrade Programa ekonomskih reformi BiH (Assesment Europske komisije, Zajedničke Zaključke, Smjernice za izradu Programa Ekonomskih reformi). Ova Informacija nije usvojena na sjednici Vijeća ministara.

Sa sadržinom spomenutih dokumenata putem koordinadora upoznate su sve relevantne institucije uključene u izradu Programa ekonomskih reformi s ciljem da sugestije i preporuke iz navedenih dokumenata koriste u pripremi novog Programa ekonomskih reformi 2022 - 2024. godine. Nadalje, Direkcija je u periodu pripreme Programa ekonomskih reformi 2022-2024. vršila i konzultacije sa istima u vidu online sastanaka ili sastanaka uživo, kad je to bilo moguće.

U prethodnom periodu, u okviru koordinacijske uloge, održano je više sastanaka s PER koordinadorima, kao i obuka u organizaciji CEF-a. Na sastancima je više puta, naglašena važnost poštivanja novih Smjernica EK-e kad je u pitanju formulacija, opis, costing, prijedlog novih mjera, poštivanje rokova i preneseni stavovi EK sa PER Launch Eventa 2021. održanog 24. i 25. juna ove godine na kojem je predstavljen i novi PER Guidance Note za 2022-2024 (Smjernice Evropske komisije za izradu PER 2022.-2024. godine).

Sukladno preporukama EK, Direkcija za ekonomsko planiranje BiH nastojala je osnažiti koordinacijsku ulogu. Nažalost, moramo naglasiti da je ovogodišnji PER BiH rađen u ograničavajućim okolnostima rada Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, a takva situacija rezultirala je neusvajanjem Plana aktivnosti PER-a koji predstavlja osnov za koordinaciju i izradu PER-a BiH. Uprkos svemu, Direkcija je nastavila vršiti ulogu tehničkog koordinadora izrade PER-a BiH.

Konačan dokument Program ekonomskih reformi 2022.-2024. je izrađen na osnovu priloga koje su dostavile nadležne institucije i entitetski koordinatori.

Entitetski koordinatori su dostavili Direkciji za ekonomsko planiranje priloge za Programe ekonomskih reformi ERP za 2022. - 2024. godinu nakon procedure usvajanja na entitetskim vladama. Program ekonomskih reformi BiH za 2022. - 2024. godinu je usvojilo Vijeće ministara BiH na 63. izvanrednoj sjednici održanoj 23.03.2022. godine.

2. IMPLEMENTACIJA SMJERNICA POLITIKE

Kako bi postigla inkluzivan i održiv razvoj, Bosna i Hercegovina je usuglasila viziju i teži biti institucionalno razvijena sa konkurentnijom i dinamičnijom ekonomijom i većim mogućnostima za ostvarenje održivog ekonomskog rasta, većim brojem i kvalitetnijim radnim mjestima, te jačom socijalnom kohezijom, bazirana na razvoju odgovarajućih vještina i poslovnog okruženja. Vizija je u potpunosti usklađena s glavnom svrhom pripreme ERP-a BiH i reformskim mjerama koje sadrži.

Implementacijom reformskih mjera iz Programa ekonomskih reformi doprinijet će se otklanjaju prepreka konkurentnosti i inkluzivnom rastu. Implementaciju reformskih mjera predviđenih Programom ekonomskih reformi prate u prvom redu, relevantne institucije nositelji aktivnosti i koordinatori zaduženi za koordinaciju izrade Programa ekonomskih reformi BiH. Na Ministarskom dijalogu održanom u junu 2021. godine, Europska komisija je zajedno s predstavnicima BiH i Koordinatorima izrade ERP-a BiH usuglasila određene preporuke za dalji razvoj dokumenta.

Kratkoročni fiskalni odgovor fokusiran na mjere sprečavanja neposrednog gubitka radnih mjesta usljed mjera suzbijanja širenja koronavirusa ne obuhvata radnike u neformalnom sektoru i druge kategorije zaposlenih. Ovisno o entitetu i konceptu mjera, isključene su određene kategorije preduzeća, dok su neke velike firme koje u prosjeku nude veće plaće i koje djeluju u sektorima niskog kontakta vjerojatno iskoristile podršku. Preraspodjelu budžetskih sredstava su pratili finansijski aranžmani s međunarodnim finansijskim institucijama. Javne investicije, koje predstavljaju instrument sa srednjoročnim protucikličnim potencijalom, nisu dovoljno iskorištene. Opcije monetarne politike su ograničene, s obzirom na valutni odbor. U toku krize valutni odbor je dobro djelovao s obzirom da je omogućio monetarnu stabilnost, usidrio inflaciona očekivanja i omogućio povjerenje u sistem. Valutni odbor se mora očuvati kako bi se njegova pozitivna uloga i dalje nastavila.

U okviru odgovora Vlade Republike Srpske na krizu prouzrokovanu pandemijom kovid 19, pružena je pomoć svim pogođenim sektorima kako bi se ublažile negativne ekonomske posljedice. U 2020. i 2021. godini Vlada Republike Srpske preduzela je niz mjera s ciljem pomoći zdravstvenom sektoru i privrednim subjektima i preduzetnicima – nosiocima privredne aktivnosti, da što uspješnije prevaziđu posljedice izazvane globalnom pandemijom kovid 19 kroz očuvanje radnih mjesta, isplatu plata, odnosno održanja likvidnosti onih čija je privredna aktivnost bila smanjena.

Najvažnije mjere odnosile su se na:

- utvrđivanje poreskih mjera koje su obuhvatile odgađanja podnošenja poreskih prijava i rokova za izmirenje poreskih obaveza i
- mjere koje su se odnosile na podršku privrednim subjektima za čije je sprovođenje za mart, april i maj 2020. godine i mart 2021. godine isplaćeno 74,8 miliona KM.

Vanredna situacija i smanjenje privredne aktivnosti doveli su do smanjenja ostvarenih prihoda, a mjere koje je preduzela Vlada Republike Srpske kao odgovor na pandemiju odrazile su se na povećanje rashoda, što se u konačnici odrazilo na visoko učešće konsolidovanog budžetskog deficita u BDP-u (na kraju 2020. godine) od 5,1%, te se prešao prag konsolidovanog budžetskog deficita od 3%, koji je propisan Zakonom o fiskalnoj odgovornosti¹. Prema navedenom, došlo je do kršenja pravila konsolidovanog budžetskog deficita, dok pri tome nije prekršeno pravilo o dugu.

¹ „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 94/15 i 62/18.

Pravni okvir za razmjenu informacija o poreskim obveznicima između poreskih uprava u BiH definisan je Memorandumom o institucionalnoj saradnji, razmjeni i ustupanju podataka o poreskim obveznicima potpisanim još u junu 2016. godine. Dosadašnja saradnja i razmjena podataka se neometano odvijala u proteklim godinama, ali postoji prostor za dalje unapređenje ove saradnje.

S ciljem dodatnog unapređenja razmjene podataka između poreskih uprava u BiH, Poreska uprava Republike Srpske je u proteklom periodu u okviru Projekta za pružanje podrške upravama prihoda u BiH, kroz tehničku pomoć Međunarodnog monetarnog fonda, identifikovala oblasti u okviru kojih je moguće unaprijediti postojeću razmjenu podataka, sa naglaskom na dodatno jačanje internih kapaciteta za bolje korišćenje razmijenjenih informacija.

Dopunama Zakona o Garantnom fondu Republike Srpske² omogućeno je da Garantni fond Republike Srpske upravlja garantnim programima koje organizuje Republika Srpska u opštem ekonomskom interesu radi olakšanja pristupa finansijskim sredstvima i ublažavanja posljedica nastupanja posebnih okolnosti na privredu Republike Srpske.

Republički zavod za statistiku Republike Srpske u svom radu, u skladu sa strateškim, programskim i planskim dokumentima, kontinuirano jača statističke kapacitete, te nastoji da osigura i poveća pokrivenost statističkih podataka.

U Republici Srpskoj nekvalitetni krediti (NPL) bilježe pad u proteklim godinama, i to zahvaljujući realizovanim višegodišnjim aktivnostima. Procedure registracije poslovanja (kako pravnih lica, tako i preduzetnika) u Republici Srpskoj su značajno pojednostavljene o čemu se u kontinuitetu izvještava. Od 2013. godine u funkciji je jednošalterski sistem registracije, broj dana, procedura i troškova je značajno pojednostavljen.

Vlada Republike Srpske usvojila je Strategiju upravljanja javnim finansijama Republike Srpske za period 2021–2025. godine (u daljem tekstu: SUJF RS) na 124. sjednici održanoj 3. juna 2021. godine³. SUJF RS je odraz opredijeljenosti Vlade Republike Srpske za sprovođenje reforme upravljanja javnim finansijama kao segmenta reformi definisanih Zajedničkim socioekonomskim reformama za period 2019–2022. godina.

Praćenje i predviđanje potreba za vještinama na tržištu rada s ciljem usklađivanja sistema obrazovanja i obuke i pružanje prekvalifikacija i dokvalifikacija sa potrebama tržišta rada je redovna aktivnost koju i sada sprovodi Zavod za zapošljavanje Republike Srpske. Ova aktivnost je i jedna od mjera u navedenoj strategiji u formi unapređenja sistema povezivanja obrazovanja sa potrebama tržišta rada.

Zakonom o predškolskom vaspitanju i obrazovanju propisano je da se Program predškolskog vaspitanja i obrazovanja obavlja u predškolskim ustanovama, osnovnim školama, školama za djecu sa smetnjama u razvoju i centrima za socijalni rad u nerazvijenim i izrazito nerazvijenim jedinicama lokalne samouprave u kojima ne postoje predškolske ustanove, te ustanovama socijalne zaštite u kojima su smještena djeca bez roditeljskog staranja, s ciljem omogućavanja pristupa uslugama predškolskog vaspitanja i obrazovanja.

Za punu efikasnost elektronske procedure registracije preduzeća u Republici Srpskoj neophodno je omogućiti masovnu uslugu izdavanja kvalifikovanog e-potpisa i e-pečata od strane certifikacionog tijela Ministarstva za naučnotehnoški razvoj, visoko obrazovanje i informaciono društvo (MNRVOID). S tim u vezi, Vlada Republike Srpske je Zaključkom od 11. marta 2021. godine zadužila Ministarstvo finansija i MNRVOID da preuzmu aktivnosti na

² „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 53/20.

³ Odluka o usvajanju Prijedloga strategije upravljanja javnim finansijama Republike Srpske za period 2021–2025. godina objavljena je u „Službenom glasniku Republike Srpske“, broj 54/21.

obezbjediavanju sredstava za nabavku kvalifikovanih pametnih kartica, a čije je izvršenje usporeno negativnim efektima pandemije covid 19.

U okviru procesa izrade dokumenta pružena je tehnička pomoć u vidu radionica u organizaciji Centra za izvrsnost u finansijama (CEF) iz Slovenije, održanih u okviru projekta Jačanje kapaciteta resornih ministarstava za procjenu fiskalnih implikacija strukturnih reformi, koji se finansira iz sredstava Višekorisničkog instrumenta pretpristupne pomoći IPA.

Registar društvenih preduzeća u FBiH uspostavljen, potpuno funkcionalan i javno dostupan. Registracija je dostupna na web stranici FIA-e. FIA je državna agencija zadužena za državne registre. Imajući u vidu složenu administrativnu strukturu i nadležnosti različitih nivoa vlasti nad upravljanjem i upravljačkim funkcijama u DP-ima (entitetski nivo FBiH, kantoni, gradovi i općine), FIA je prepoznata kao najpogodnije rješenje za registraciju.

Nakon početnog uspostavljanja registra u FIA-i (što je podržano studijom MMF-a i daljom pomoći), aktivnosti koje su uslijedile uključivale su pregled tačnosti registra, kao i osiguranje da su neki nefinansijski podaci uključeni u profile društvenih preduzeća. FIA je potpisala brojne sporazume o saradnji sa sudovima, statistikom itd. kako bi mogla prikupljati i objavljevati dodatne podatke, pored glavnih finansijskih KPI.

PMO i Generalni sekretarijat su imali koristi od tehničke pomoći i obuka, kao i od alata, koje je sve obezbijedio MMF. Konkretno, MMF je obezbijedio alat za provjeru finansijskog stanja društvenih preduzeća, koji se koristi za analizu učinka društvenih preduzeća i alat za procjenu fiskalnog rizika, što je veoma važno imajući u vidu ogromne poreske dugove društvenih preduzeća.

OECD je završio analizu dimenzije državnih preduzeća za Izvještaj o konkurentnosti i osim oblasti vlasničke politike i obrazloženja vlasništva, sve ostale oblasti su ocijenjene kao „čvrst okvir“. OECD je takođe dao preporuke za poboljšanje određenih oblasti, a pomoć EBRD-a je obezbeđena za izradu Akcionog plana.

Generalni sekretarijat Vlade FBiH priprema potrebne propise za uspostavljanje jedinice unutar Sekretarijata zadužene za praćenje društvenih preduzeća. Očekuje se da će ovaj posao biti gotov do 30.06.2022. a nakon uspostavljanja jedinice, rad na praćenju društvenih preduzeća biće prebačen sa funkcije zasnovane na projektima u Uredu premijera u formalnu jedinicu u okviru Generalnog sekretarijata. Utvrđivanje fiskalnih rizika, kao i finansijski nadzor nad poslovanjem javnih preduzeća su mjere utvrđene Strategijom upravljanja javnim finansijama Republike Srpske za period 2021–2025. godine (Odluka o usvajanju Prijedloga strategije upravljanja javnim finansijama Republike Srpske za period 2021–2025. godina objavljena je u „Službenom glasniku Republike Srpske“, broj 54/21). Vlada Republike Srpske uspostavila je u oktobru 2021. godine sistem za koordinaciju nadzora javnih preduzeća u Republici Srpskoj (Odluka o uspostavljanju sistema za koordinaciju nadzora javnih preduzeća u Republici Srpskoj - „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 92/21) u svrhu jačanja nadzora i doprinosa ekonomskom razvoju Republike Srpske. Sistem za koordinaciju podrazumijeva osnivanje organizacione jedinice za koordinaciju nadzora javnih preduzeća u Generalnom sekretarijatu Vlade Republike Srpske.

Nakon uspostavljanja sistema za koordinaciju i formiranja Centralne jedinice za finansijski nadzor javnih preduzeća, biće uspostavljen novi registar javnih preduzeća u Republici Srpskoj.

Uredba o ostvarivanju vlasničkih prava na društvenim preduzećima u vlasništvu FBiH je trenutno u fazi revizije i do kraja prvog kvartala 2022. godine biće revidirana, u smislu Liste društvenih preduzeća, ali će se izraditi i prijedlog izjave o vlasničkoj politici i obrazloženju vlasništva za razmatranje Vlade.

3. MAKROEKONOMSKI OKVIR

Makroekonomski pokazatelji za period 2019-2024

Indikator	Zvanični podaci		Projekcije			
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Nominalni BDP u mil KM	36.527	35.436	36.806	38.447	40.094	41.907
Nominalni rast u %	4,6	-3,0	3,9	4,5	4,3	4,5
BDP deflator (prethodna godina = 100)	101,8	100,2	100,8	101,0	100,7	100,8
Realni BDP u mil KM (prethodna godina = 100)	35.885	35.359	36.520	38.051	39.803	41.577
Realni rast u %	2,8	-3,2	3,1	3,4	3,5	3,7
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u %	0,6	-1	1,1	0,9	0,8	1
Potrošnja u mil KM	32.809	32.360	33.205	34.174	35.085	36.120
Realni rast u %	2,0	-1,8	1,7	1,7	1,5	1,6
Vladina potrošnja u mil KM	6.862	7.129	7.272	7.504	7.744	7.992
Realni rast u %	0,9	1,3	1,3	0,7	0,7	0,7
Privatna potrošnja u mil KM	25.947	25.232	25.934	26.670	27.341	28.127
Realni rast u %	2,3	-2,6	1,9	2,0	1,7	1,8
Investicije (bruto) u stalna sredstva u mil KM	8.129	7.779	8.252	8.916	9.664	10.624
Realni rast u %	5,8	-3,0	4,8	7,0	6,9	7,9
Vladine investicije u mil KM	929	1.674	1.719	1.939	2.130	2.449
Realni rast u %	7,2	82,6	1,2	10,8	7,6	11,7
Privatne investicije u mil KM	7.200	6.105	6.532	6.976	7.535	8.175
Realni rast u %	5,7	-14,0	5,8	6,1	6,7	6,8
Uvoz u mil KM	19.492	16.601	18.594	19.915	21.326	23.119
Nominalni rast u %	1,7	-14,8	12,0	7,1	7,1	8,4
Realni rast u %	1,3	-13,6	10,1	4,6	4,1	4,8
Izvoz u mil KM	14.320	11.820	13.928	15.238	16.635	18.280
Nominalni rast u %	0,5	-17,5	17,8	9,4	9,2	9,9
Realni rast u %	0,4	-16,2	16,0	6,7	6,9	7,4
Nacionalna bruto štednja u % BDP-a	21,4	19,6	20,2	20,8	21,6	22,4
Bilans tekućeg računa u mil KM	-1.087	-1.090	-844	-950	-1.032	-1.223
Rast u %	-1,5	-15,4	-7,8	12,5	8,7	18,5
Bilans tekućeg računa u % BDP-a	-3,0	-2,6	-2,3	-2,5	-2,6	-2,9

U skladu sa prethodnim dogovorom predstavnika Bosne i Hercegovine i Evropske Komisije prilikom pripreme ovog Programa zadržan je osnovni scenario koji je korišten za izradu DOB-a BiH u septembru 2021. godine. Ovaj pristup je korišten kako bi se osigurala konzistentnost i kompatibilnost makroekonomskog i fiskalnog okvira. S druge strane, alternativni scenario za potrebe ERP-a je urađen u novembru 2021. godine na bazi raspoloživih podataka.

3.1. Najnovija ekonomska kretanja

Ekonomska kretanja u 2021. godinu.

2020. godinu kako u zdravstvenom tako i u ekonomskom smislu je obilježila globalna pandemija virusa Covid 19 što je dovelo do realnog pada BDP-a u Bosni i Hercegovini od 3,2% odnosu na prethodnu godinu.⁴ Međutim, već početkom 2021. godine (naročito u K2) postepena stabilizacija epidemioloških prilika i poboljšanje privredne aktivnosti u glavnim trgovinskim partnerima (EU i zemlje regiona) podstakli su porast ekonomske aktivnosti u Bosni i Hercegovini. Naime, postepena otvaranja i oporavak prije svega izvoznih tržišta (zemlje EU) značajno je poboljšao izvozu tražnju i omogućio oporavak proizvodnje i robnog izvoza (dvocifrene stope rasta), tako da je Bosna i Hercegovina već u K1 2021. godine ostvarila pozitivnu stopu ekonomskog rasta od 2,5%. Tokom K2 2021. godine usljed baznog efekta i snažnijeg oporavka domaće tražnje (privatna potrošnja) došlo je do dodatnog jačanja ekonomskog rasta u zemlji pri čemu je stopa ekonomskog rasta iznosila 11,6% u odnosu na isti period prethodne godine.⁵

Tako da se na osnovu raspoloživih kvartalnih podataka BHAS-a može zaključiti da je Bosna i Hercegovina u prvom polugodištu 2021. godine ostvarila realni rast BDP-a od preko 7% u odnosu na isti period prethodne godine. Ova relativno visoka stopa ekonomskog rasta je u rangu regionalnog prosjeka zemalja Zapadnog Balkana koji je iznosio 7,7%. U nedostatku podataka iz nacionalnih računa, a na bazi kratkočnih statističkih pokazatelja za K3 može se zaključiti da je u Bosni i Hercegovini nastavljen pozitivan trend ekonomskog rasta, doduše u dosta slabijem intenzitetu u odnosu na prethodni kvartal. Dosadašnje analize ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini su potvrdile da vanjsko okruženje predstavlja veoma važnu ako ne i najvažniju strukturalnu odrednicu kada su u pitanju ekonomska kretanja u zemlji, s tim da su u ovoj godini ista dodatno uslovljena razvojem epidemioloških prilika. U skladu s tim, razvoj epidemiološke situacije vezano za nove sojeve virusa Covid 19, stepen imunizacije stanovništva i trend privrednih kretanja u vanjskom okruženju (EU i region) u velikoj mjeri će odrediti i ekonomska kretanja u 2021. godini.

Poboljšana epidemiološka situacija u zemljama koje su članice EU u posljednjih nekoliko mjeseci rezultirala je poboljšanjem projekcija ekonomskog rasta od strane EK. Naime, prema posljednjim raspoloživim projekcijama DG ECFIN-a (*European Economic Forecasts, Autumn 2021*) iz novembra 2021. godine u zemljama EU očekuje se realni rast BDP-a od 5%.⁶ Posmatrano po zemljama koje su kako glavni vanjskotrgovinski partneri tako i investitori u Bosni i Hercegovini očekivane stope ekonomskog rasta iznose: Njemačka 2,7%, Italija 6,2%, Austrija 4,4%, Hrvatska 8,1% i Slovenija 6,4%. Pod pretpostavkom ostvarivanja ovih stopa rasta u zemljama EU i povoljnu epidemiološku situaciju koja je vezana za Covid 19, prema projekcijama DEP-a BiH u Bosni i Hercegovini u 2021. godini se može očekivati realni rast BDP-a od preko 3%.⁷ Na ovaj način Bosna i Hercegovina bi već u 2021. godini zahvaljujući prije svega jačanju domaće tražnje (privatna potrošnja i u manjoj mjeri investicije) uz pozitivan doprinos neto izvoza trebala dostići ako ne i premašiti nivo BDP-a koji je ostavljen tokom 2019. godine.

Tržište rada

Nakon što je u 2020. godini broj zaposlenih smanjen, u 2021. godini na tržištu rada došlo je do postepene stabilizacije. Prosječan broj zaposlenih lica u periodu I-VIII 2021. godine je iznosio

⁴ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, „Bruto domaći proizvod, rashodovni pristup (prvi rezultati) 2020. godina“, 27.07.2021. godine.

⁵ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, „Bruto domaći proizvod, rashodni pristup tromjesečni podaci za K2 2021. godine“, 04.10.2021. godine.

⁶ DG ECFIN, European Economic Forecasts Autumn 2021: „From Recovery to Expansion, Amid Headwinds“, November 2021.

⁷ Projekcije DEP BiH, Septembar 2021. godine

oko 815,⁷⁸ hiljada i veći je za 0,4% g/g. Prema područjima djelatnosti najznačajnije povećanje broja zaposlenih lica bilo je u području djelatnosti informacija i komunikacija, djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite te prerađivačke industrije. Rast ukupnog broja zaposlenih lica se odrazio na smanjenje broja registrovanih nezaposlenih lica. U periodu I-VIII 2021. godine broj registrovanih nezaposlenih lica u Bosni i Hercegovini je manji za 3,2% g/g i iznosi 401,5 hiljada. Anketna stopa nezaposlenosti u K1 2021. godine iznosila je 19,1% a u K2 18,1.⁹ U periodu I-VIII 2021. godine prosječna neto plata nominalno je uvećana oko 4% i iznosila je oko 986 KM. Na osnovu raspoloživih podataka u 2021. godini može se očekivati do kraja godine sličan trend kretanja broja zaposlenih lica (oko 0,5%). U domenu plata, nominalna stopa rasta neto plate bi do kraja godine mogla iznositi oko 4% g/g.

Inflacija

Nakon stagnacije cijena u K1, u Bosni i Hercegovini od K2 2021. godine je registrovan rast cijena. Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u periodu I-VIII 2021. godine je iznosila 0,6% u poređenju sa istim periodom 2020. godine. Najznačajnije uvećanje cijena u periodu I-VIII 2021/I-VIII 2020 bilo je u odjeljcima hrane i bezalkoholnih pića, prevoza, alkoholnih pića i duvana. Cijene u odjeljku hrane i bezalkoholnih pića, koji ima najveći udio u CPI indeksu, su uvećane za 1,5% g/g. Pored toga, zbog viših cijena nafte i naftnih derivata u periodu I-VIII 2021. godine u odjeljku prevoza cijene su bile više za 2,5% g/g. Cijene u odjeljku alkoholnih pića i duvana su u posmatranom periodu uvećane za 1,9% na šta su uticale akcize¹⁰ na cigarete i duvan u 2021. godini. Suprotno, cijene u odjeljku odjeće i obuće su niže za 9,6% g/g i ovaj odjeljak kontinuirano vrši značajan višegodišnji defatroni pritisak na ukupni nivo cijena. U posljednjim raspoloživim projekcijama EK (ljetu 2021) očekuje se da će cijena sirove nafte u 2021. godini biti znatno veća u odnosu na prethodnu godinu i iznositi 68,7 \$/barelu (58,3% g/g) uz brži rast inflacije u EU od 2,2% odnosno 1,9% u eurozoni. U septembru 2021. godine ECB je u svojim projekcijama takođe predvidjela brži rast cijena sirove nafte kao i MMF. Uzimajući u obzir i domaće faktore koji determinišu cijene (cijene komunalija, akcize i sl.) u Bosni i Hercegovini u 2021. godini se može očekivati inflacija oko 1,1% g/g.¹¹ Ipak, treba uzeti u obzir da će kretanje inflacije determinisati navedeni rizici.

Bankarski krediti i depoziti

U 2021. godini rast ukupnih kredita na kraju trećeg tromjesečja 2021. godine bio je za 2,9% veći u odnosu na isto razdoblje prošle godine. Najveći doprinos rastu imali su krediti iz sektora stanovništva sa 2,1 p.p. dok su krediti nefinancijskih poduzeća ostvarili doprinos od 0,5 p.p. Stanje ukupnih depozita na kraju trećeg tromjesečja ostvarilo je rast od 11,6% g/g pri čemu su depoziti stanovništva imali doprinos rastu od 4,7 p.p. Depoziti nefinancijskih poduzeća ostvarili su doprinos od 4,9 p.p. Zbog sporijeg oporavka razine zaposlenosti u 2021. godini kao i činjenice da nefinancijska privatna poduzeća još uvijek bilježe visoke stopa rasta deponovanih novčanih sredstava u 2021. očekuje se umjeren oporavak kreditne aktivnosti u 2021. i brži u sljedećim godinama. Za 2021. godinu procjenjuje se usporeniji oporavak potražnje za kreditima koji bi mogli ostvariti stopu rasta na godišnjoj razini u intervalima od 3 do 4% g/g. Očekuje se i daljnji

⁸ Privremeni podatak.

⁹ U periodu izrade dokumenta su bili raspoloživi podaci za K1 i K2. U 2021. godini Anketa o radnoj snazi u Bosni i Hercegovini se provodi kontinuirano prema novoj, redizajniranoj metodologiji usklađenoj sa novom Regulativom Evropskog parlamenta i Vijeća, koja je stupila na snagu 1. januara 2021. godine. Zbog prelaska na novu, redizajniranu metodologiju Ankete o radnoj snazi u 2021. godini došlo je do prekida serije podataka. Rezultati Ankete o radnoj snazi 2021. godine nisu uporedivi sa rezultatima kontinuirane Ankete o radnoj snazi 2020. godine i rezultatima godišnjih anketa o radnoj snazi provedenih u periodu od 2006. do 2019. godine.

¹⁰ Upravni odbor Uprave za indirektno oporezivanje donio je Odluku o utvrđivanju specifične i minimalne akcize na cigarete i iznos akcize na duvan za pušenje za 2021. godinu. Minimalna akciza za pakovanje cigareta od 20 komada iznosi 3,25 KM (u 2020. godini je iznosila 3,04 KM), a specifična akciza iznosi 1,65 KM za pakovanje cigareta od 20 komada. Akciza na duvan za pušenje utvrđuje se u visini od 80% minimalne akcize na cigarete utvrđene u članu 3. stav (3) ove odluke iznosi 130 KM po kilogramu (u 2020. godini je iznosila 121,6 KM po kilogramu). Izvor: Odluka o utvrđivanju specifične i minimalne akcize na cigarete i iznos akcize na duvan za pušenje za 2021. godinu.

¹¹ Ukoliko se do kraja godine nastavi snažan rast cijena inflacija u Bosni i Hercegovini u 2021. godini bi mogla biti veća (tabela alternativnog scenarija).

brži rast ukupnih depozita kao rezultat rasta depozita nefinancijskih poduzeća, ali i oporavak i brži rast depozita stanovništva usljed poboljšanja stanja na tržištu rada i oporavka i rasta dohotka.

Vanjski sektor

Platni bilans

Prema zvaničnim podacima iz platnog bilansa Bosne i Hercegovine za K1 2021. godine te projekcijama DEP-a za ostala tri kvartala 2021. godine deficit tekućeg računa u okviru platnog bilansa Bosne i Hercegovine iznosio bi oko 850 miliona KM što bi predstavljalo smanjenje od 7,8% (g/g). Do ovog smanjenja deficita tekućeg računa bi ponajviše došlo usljed nešto boljih ekonomskih aktivnosti u EU (djelomični oporavak tržišta poslije prošlogodišnjeg pada izazvanog pandemijom Covid-19) a samim time i povoljnijeg uticaja na vanjskotrgovinsku razmjenu roba i usluga Bosne i Hercegovine. U K1 2021. godine deficit tekućeg računa iznosio je oko 114 miliona KM, što predstavlja smanjenje od 64% u odnosu na isti period prethodne godine. Ovaj pad deficita tekućeg računa je najvećim dijelom determinisan deficitom vanjske trgovine roba i usluga (koji je zabilježio pad od 21,5%), odnosno porastom uvoza za 0,7% i porastom izvoza za 10,4%¹² (g/g). Tekući neto prilivi novca iz inostranstva u K1 2021. godine zabilježili su pad od 7,6%, kao rezultat pada tekućih priliva za 7,1% i smanjenja odliva novca u inostranstvo za 5,5%.

Vanjskotrgovinska robna razmjena

Unatoč prisustvu virusa Covid 19 već od kraja prethodne i tokom cijele 2021. godine u Bosni i Hercegovini je primjetan relativno dobar oporavak vanjskotrgovinske robne razmjene sa svijetom. Naime, prema podacima BHAS-a za period januar-septembar 2021 godine Bosna i Hercegovina je u odnosu isti period prethodne godine zabilježila povećanje ukupne vanjskotrgovinske robne razmjene za oko 5,5 milijardi KM što predstavlja povećanje od 27,6% odnosno više od ¼ u odnosu na isti period prethodne godine. Na osnovu ovih pokazatelja može se konstatovati da se vanjskotrgovinska robna razmjena u Bosni i Hercegovini prilično dobro oporavlja što je i nagovještavano u okviru ranijih izvještaja. Naime, Bosna i Hercegovina je bar u okviru vanjskotrgovinske robne razmjene uspjela u potpunosti nadoknaditi gubitke iz prethodne godine, pa čak i nadmašiti rezultate vanjskotrgovinske robne razmjene iz 2018 i 2019. godine koje su bile relativno uspješne. S druge strane, prema trenutno raspoloživim projekcijama u zemljama EU se u 2021. godini očekuje nešto snažniji ekonomski oporavak sa projiciranom stopom ekonomskog rasta od 5% što bi trebalo dovesti i do povećanja ukupne vanjskotrgovinske robne razmjene u Bosni i Hercegovini.

Prema posljednjim raspoloživim projekcijama DG ECFIN-a u 2021. godine na nivu EU27 očekuje se rast izvoza od 9,7%, dok je očekivani rast uvoza iznosi 8,6% u odnosu na prethodnu godinu. Ovaj oporavak izvoznih tržišta će vrlo vjerovatno imati pozitivan utjecaj na bh. robni izvoz a kasnije i na uvoz roba i ukupnu vanjskotrgovinsku robnu razmjenu u Bosni i Hercegovini. U skladu sa ovim kretanjima i pretpostavkama DEP-a iz osnovnog scenarija za 2021. godinu u Bosni i Hercegovini se može očekivati relativno dobar oporavak u okviru ukupne vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom posebno u domenu trgovine robama. Naime, prema projekcijama DEP-a u 2021. godini u Bosni i Hercegovini se očekuje rast ukupnog izvoza od 16% u realnom smislu nošen **rastom izvoza roba** sa očekivanom stopom rasta od 18,8%, dok je očekivani rast izvoza usluga 5%. S druge strane, u 2021. godine očekuje se i realni rast ukupnog uvoza od oko 10% sa ujednačenim stopama rasta uvoza roba i usluga. Ovakva kretanja izvoza i uvoza u konačnici bi na kraju 2021. godine trebali rezultirati smanjenjem vanjskotrgovinskog deficita za oko 4,5%.

¹² Izvor podataka: CBBiH

Strana direktna ulaganja

Nakon popuštanja oštrijih restriktivnih mjera u drugom kvartalu 2021. god. došlo je značajnijeg privrednog rasta većine vodećih ekonomija u Evropi i svijetu. To je izazvalo i rast vrijednosti vodećih svjetskih indeksa koje gledajući stanje u devetom mjesecu u odnosu na kraj 2020. godine bilježe značajan rast (DJIA, Nasdaq, StoxxEurope600). Navedena pozitivna dešavanja u svijetu i EU uz trenutni ekonomski rast svakako će determinisati i daljnja ulaganja prema Bosni i Hercegovini. Tako su ukupna SDU su u prvoj polovini 2021. god. prema posljednjim dostupnim podacima CBiH dostigla 773,6 mil. KM (neto finansijska pasiva), što je više za 64,4% u odnosu na dostignuti iznos u istom periodu prošle godine. Reinvestirane zarade su zabilježile povećanje od 25,2% g/g, sa dostignutih 429,7 mil. KM. Sa ovim iznosom su ostvarile učešće od 55,5% u ukupnim SDU. Prilikom procjene ulaganja u 2021. godini svakako treba uzeti u obzir i pojavu novog vala pandemije u zadnjem kvartalu tekuće godine. Novonastala situacija će svakako imati uticaja na obim i rokove u implementaciji već najavljenih energetskih i infrastrukturnih projekata (TE Ugljevik 3, TE Gacko 2¹³, autoput Banja Luka-Prijedor¹⁴). Na osnovu prethodno navedenog, procjena je da bi SDU u 2021. godini ostvarila oko 1,9% učešće u BDP.

3.2. Srednjoročni makroekonomski scenarij

Projekcija ekonomskih kretanja za period 2022-2024. godina

Ključno uporište za ekonomska kretanja u Bosni i Hercegovini u periodu 2022-2024. godina predstavljat će razvoj situacije vezano za Covid-19, kretanja privredne aktivnosti u eksternom okruženju, kao i doprinos internih dinamika u kreiranju ekonomskog rasta. Referentne međunarodne institucije u svijetu kao što su MMF -Međunarodni Monetarni Fond, Svjetska Banka i Evropska Komisija tokom ovog perioda predviđaju potpunu normalizaciju ekonomskih prilika u svijetu. U skladu s tim, prema posljednjim raspoloživim projekcijama DG ECFIN-a u zemljama EU u 2022. godini se može očekivati ekonomski rast od oko 4,3%. Kada su u pitanju glavni trgovinski partneri Bosne i Hercegovine, projicirane stope ekonomskog rasta u 2022. godini iznose: Njemačka 4,6%, Italija 4,3%, Austrija 4,9%, Hrvatska 5,6% i Slovenija 4,2%. S tim u vezi, projekcije DEP-a za srednjoročni vremenski period glavno uporište imaju u projekcijama navedenih međunarodnih institucija i zasnovane su na pretpostavci poboljšanja privredne aktivnosti u vanjskom okruženju, što bi stabiliziralo ekonomske prilike i podstaklo ekonomski rast u ovom periodu.

Osim ovog poboljšanja u vanjskom okruženju, jako bitan preduslov za oporavak ekonomskog rasta u zemlji tokom ovog perioda predstavljat će i institucionalni kapacitet zemlje u provedbi strukturalnih reformi kako bi se ojačao doprinos internih dinamika u kreiranju istog. Pod pretpostavkom materijalizacije navedenih okolnosti prema projekcijama DEP-a u periodu 2022-2024. godina u Bosni i Hercegovini se očekuje nešto snažniji ekonomski oporavak sa prosječnom stopom ekonomskog rasta od oko 3,5% na godišnjem nivou (2022: 3,4%, 2023: 3,5% i 2024: 3,7%). Pretpostavlja se da bi ključni oslonac ekonomskog rasta tokom ovog perioda trebala predstavljati domaća tražnja kroz povećanje privatne potrošnje i investicija. Naime, povećanje ukupne ekonomske aktivnosti u zemlji uz očekivano povećanje industrijske proizvodnje i građevinskih radova praćeno povećanjem broja zaposlenih i prihoda od izvoza (roba i usluga) trebalo bi rezultirati povećanjem raspoloživog dohotka građana a samim tim i povećanjem privatne potrošnje koja će kao i prethodnih godina predstavljati ključni oslonac

¹³ <http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mper/media/vijesti/Pages/Potpisan-sporazum-o-izgradnji-TE-Gacko2>

¹⁴ <http://www.autoputevirs.com/aprs/Doc.aspx?cat=5&subcat=24&id=24&lang=cir&txt=295>, potpisan ugovor o koncesiji sa kineskom kompanijom „China Shadong Int. Economic & technical cooperation Group Ltd.

ekonomskog rasta. Tako se u periodu 2022 - 2024. godine očekuje prosječna stopa rasta privatne potrošnje od 1,8% (2022: 2,0%, 2023: 1,7%, 2024: 1,8%).

S druge strane, imajući u vidu visok nivo javne potrošnje u okviru BDP-a u Bosni i Hercegovini i napore koji se ulažu kroz proces fiskalne konsolidacije u Bosni i Hercegovini tokom ovog perioda očekuje se postepena stabilizacija javnih finansija kroz smanjenje javnih rashoda i istovremeno povećanje javnih prihoda kako bi se ograničio rast javne potrošnje. Značajno opterećenje kada su u pitanju javne finansije u Bosni i Hercegovini moglo bi predstavljati vrlo izvjesno povećanje javnog duga koji je direktna posljedica Covid-19 i biće vidljivija u srednjem roku. Tako se u periodu 2022.-2024. godina očekuje ujednačen rast javne potrošnje od 0,7% na godišnjem nivou. Ako se ima u vidu da bi tokom ovog perioda projicirana stopa ekonomskog rasta bila viša u odnosu na rast javne potrošnje, udio iste u BDP-u bi se djelimično smanjio na ispod 20% na kraju 2024. godine. U ovom vremenskom periodu očekuje se da bi mjerama fiskalne politike dio sredstava iz tekuće potrošnje trebao biti kanaliziran u svrhu jačanja investicione potrošnje u Bosni i Hercegovini. Samim tim, uz poboljšanje poslovnog ambijenta, investicije bi za razliku od prethodnih godina mogle imati značajniji rast a samim tim i veći doprinos u očekivanom rastu BDP-a. U periodu 2022-2024. godine u Bosni i Hercegovini se očekuje povećanje bruto investicija u stalna sredstva po prosječnoj godišnjoj stopi rasta od oko 7,3% (2022: 7,0%, 2023: 6,9%, 2024: 7,9%). U ovom vremenskom okviru pored povećanja privatnih investicija koje čine većinski dio ukupnih investicija (oko 80% ukupnih investicija) kao što je to i ranije navedeno, očekuje se i značajniji doprinos javnih investicija. Smatra se da bi napredak u procesu evropskih integracija u kombinaciji sa unapređenjem poslovnog okruženja kroz reformske procese moglo povećati interes kako domaćih tako i stranih investitora za investiciona ulaganja u Bosnu i Hercegovinu.

S druge strane, obzirom na strukturnu kompoziciju ekonomije Bosne i Hercegovine, smatra se da će javne investicije predstavljati nešto važniju polugu za podsticanje ekonomskog rasta u srednjem roku. Projekti u okviru izgradnje putne infrastrukture i energetski projekti, kao i raspoloživost sredstava kod međunarodnih finansijskih institucija bi uz adekvatnu i pravovremenu implementaciju istih mogli rezultirati godišnjim povećanjem javnih investicija od oko 10%, za period 2022 do 2024. godina. Tako bi u srednjoročnom vremenskom okviru udio javnih investicija u okviru BDP-a u Bosni i Hercegovini bio povećan na oko 5% BDP-a. Stabilno eksterno okruženje uz unaprijeđenje industrijske baze i podizanje konkurentnosti u zemlji predstavljaju preduslov poboljšanja vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. Samo pod uslovom materijalizacije navedenih kako internih tako i eksternih pretpostavki u periodu 2022-2024. godine može se očekivati porast vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. U tom slučaju u Bosni i Hercegovini se može očekivati prosječni godišnji rast izvoza od 7% pri čemu bi projicirani rast roba i usluga bio prilično ujednačen. Tako bi tokom ovog perioda zahvaljujući ovom izvoznom rastu udio izvoza u BDP-u bio povećan na oko 44% na kraju 2024. godine.

S druge strane, očekuje se da bi se uvoz u ovom vremenskom periodu trebao kretati po nešto sporijoj godišnjoj stopi rasta od 4,5%. Tokom ovog perioda očekuje se prilično izbalansiran rast uvoza roba i rast uvoza usluga. Posljedica ovakvog kretanja uvoznog rasta bila bi stabilizacija udjela uvoza u BDP-u na oko 55% BDP-a na kraju 2024. godine. Nešto snažniji rast izvoza u odnosu na rast uvoza u srednjem roku bi rezultirao postepenom stabilizacijom vanjskotrgovinskog bilansa kao udio u BDP-u na oko 12%, odnosno blago pozitivnim doprinosom ekonomskom rastu, dok bi pokrivenost uvoza izvozom zaključno sa 2024. godinom mogla iznositi skoro 80%.

Tržište rada

Dešavanja na tržištu rada su značajno determinisana poslovnim okruženjem kao i dužinom trajanja pandemije COVID-19. Zbog toga, kao i ranijih godina, priprema osnovnog scenarija za

indikatore na tržištu rada u periodu 2022-2024. godine bazirana je na pretpostavljenom ekonomskom rastu odnosno na njegovim komponentama (nivou potražnje, trgovine, investicija). Prema projekcijama ECB (septembar 2021. godine) u eurozoni u 2022. godini se predviđa rast broja zaposlenih od 1,2%, što je znatno brža stopa rasta u odnosu na prethodnu godinu. Istovremeno stopa nezaposlenosti u eurozoni bi mogla biti nešto niža u odnosu na prethodnu godinu i iznositi 7,7%. Međutim, pomenuta stopa nezaposlenosti i dalje će biti viša u odnosu na godinu neposredno prije pojave pandemije. U Bosni i Hercegovini u 2022. godini prema projekcijama DEP-a se očekuje ekonomski rast od 3,4%. Navedeni ekonomski rast bi se trebao pozitivno odraziti na broj zaposlenih lica naročito u sektorima koji su i prethodnih godina zapošljavali najviše lica u Bosni i Hercegovini. Generalno, bolji poslovni ambijent u oblasti industrije, trgovne kao i pojedinih uslužnih djelatnosti pozitivno bi se mogli odraziti na broj zaposlenih lica.

U Bosni i Hercegovini u periodu 2022-2024. godine se predviđa uvećanje obima potražnje, investicija i trgovine, što bi trebalo imati pozitivan uticaj na kreiranje novih radnih mjesta i uvećanje prosječnih neto plata. Uz bolju poslovnu klimu, kako u Bosni i Hercegovini tako i u okruženju i zemljama EU, očekuje se povećanje broja zaposlenih lica u periodu 2022-2024. godine oko 1,3%-1,6% g/g uz istovremeno smanjenje broja nezaposlenih lica, ali i nastavak uvećanja neto plata oko 2-3% g/g. Ipak, bitno je uzeti u obzir rizike¹⁵ za ostvarenje ove projekcije koji bi mogli uticati na pretpostavljeni rast zaposlenih lica kao i plata u Bosni i Hercegovini. Zasiurno će epidemiološka situacija i cjelokupni poslovni ambijent determinirati kretanje broja zaposlenih lica kao i neto plate.

Monetarna i tečajna politika i inflacija

Tokom 2021. godine nije bilo izmjena u oblasti monetarne i tečajne politike. Pravila valutnog odbora nalažu da rezervni novac (monetarna baza) uvijek bude 100% pokriven deviznim rezervama, što je ispoštovano na osnovu raspoloživih podataka u 2021. godini (fiksni devizni kurs konvertibilne marke u odnosu na euro tj. 1 KM=0,51129 EUR). Politika obaveznih rezervi nije se mijenjala od prošlogodišnjeg Programa ekonomskih reformi, pa je tako u 2021. godini stopa obavezne rezerve iznosila 10%.

Projekcije **inflacije** u Bosni i Hercegovini u periodu 2022-2024. godine su zasnovane na promjenama cijena sirove nafte na svjetskom tržištu, cijenama hrane, akcizama na određene proizvode, cijenama komunalija i sl. EK u svojim ljetnim projekcijama očekuje sporiji rast inflacije u EU u 2022. godini od 1,6% u odnosu na prethodnu godinu (u eurozoni 1,4%) uz skromno smanjenje cijena sirove nafte od 0,6% g/g na 68,3 \$/barelu. Slično kretanje cijena sirove nafte i inflacije predstavila je ECB (septembarske projekcije) prema kojim bi cijena sirove nafte u 2022. godini bila niža za 0,7% g/g. U 2023. godini ECB predviđa još niže cijene sirove nafte u odnosu na prethodnu godinu od 4,8% g/g (64,1 \$/barelu), a nivo inflacije u eurozoni bi mogao iznositi 1,5% g/g. Kada je u pitanju kretanje indeksa hrane na svjetskom tržištu, posljednje raspoložive projekcije¹⁶ Svjetske banke ukazuju da bi indeks cijena hrane mogao rasti nominalno oko 0,9% g/g u periodu 2022-2024. godine. Pod pretpostavkom da cijene nafte i hrane budu stabilne kao i cijene komunalija u periodu 2022-2024. godine u Bosni i Hercegovini se može očekivati inflacija od 0,8%-1%.¹⁷

¹⁵ Od navedenih rizika će zavisti da li će stope rasta broja zaposlenih lica i neto plata biti brža ili sporija od pretpostavljenih u osnovnom scenariju.

¹⁶ Izvor: World Bank Commodities Price Forecast (nominal US dollars), april 2021.

¹⁷ Bitno je spomenuti da bi identifikovani rizici u alternativnom scenariju mogli značajno uticati na projekcije inflacije „na više“ ukoliko bi se rast cijena sirove nafte i hrane na svjetskom tržištu nastavio u posmatranom periodu.

Finansijski sektor

Rast javnih i privatnih investicija, bolje ekonomske prilike, oporavak broja zaposlenih i rast potrošnje doveli bi do bržeg rasta kreditne aktivnosti. Rast ekonomske aktivnosti (rast vanjskotrgovinske razmjene, te investicija) koje će biti potrebno podržati i novim kreditima može dovesti do povećanja potražnje za kreditima. Procjenjuje se da će stopa rasta ukupnih kredita u razdoblju 2022.-2024. godine rasti između 6,5 i 8% g/g.

U razdoblju od 2022.-2024. godine predviđa se rast ukupnih depozita po umjerenim stopama (iz pretkriznog razdoblja) između 8 – 9% g/g sa većim doprinosom rastu od strane sektora stanovništva dok depoziti nefinancijskih poduzeća će biti par postotnih bodova manji s obzirom na povećane investicijske aktivnosti.

Vanjski sektor

Platni bilans Bosne i Hercegovine

Na bazi projekcija DEP-a obim spoljnotrgovinske razmjene u periodu 2022.-2024. godina bi se povećao, tako da bi u ovom vremenskom intervalu vanjskotrgovinski deficit bilježio nominalni rast od 0,2-3,1%, kao rezultat porasta stope uvoza (7,1-8,4%) i rasta stope izvoza (9,2-9,9%).

Kao udio u BDP-u deficit tekućeg računa, za 2021. godinu, prema projekcijama DEP-a iznosio bi oko -2,3%, dok bi se u narednim godina moglo očekivati da se deficit tekućeg računa postepeno povećava (deficit bi se u periodu 2022.-2024. godina mogao kretati u intervalu od -2,5% do -2,9% BDP-a). Očekuje se da bi se tekući neto prilivi iz inostranstva, u periodu 2022.-2024. godina, mogli kretati između 8,6% i 9,7% BDP-a.

Kod izvora finansiranja deficita tekućeg računa može se očekivati da će se, kao i do sada, deficit tekućeg računa i dalje finansirati prilikom prilivima finansijskih sredstva iz inostranstva (kroz trgovinske kredite, direktne strane investicije te kroz eventualna nova zaduživanja na međunarodnom finansijskom tržištu).

Projekcija kretanja vanjskotrgovinske razmjene za period 2022.-2024. godina

Kretanje privredne aktivnosti i epidemiološka situacija u zemlji i eksternom okruženju u srednjoročnom periodu zasigurno će predstavljati glavnu determinantu kretanja vanjskotrgovinske robne razmjene u Bosni i Hercegovini. Samo pod pretpostavkom poboljšanja privredne aktivnosti i saniranja novonastalih globalnih ekonomskih izazova koji su vezani za Covid-19 a sa kojima se suočava svjetska ekonomija moguće je očekivati i poboljšanje vanjskotrgovinske razmjene u Bosni i Hercegovini.

Dakle, u slučaju da navedene okolnosti budu prevaziđene, projekcija DEP-a je da bi se u Bosni i Hercegovini u periodu 2022-2024. godina moglo očekivati povećanje ukupnog izvoza sa godišnjim stopama rasta od 6,7% u 2022., 6,9% u 2023 i 7,4% u 2024. godini u realnom smislu respektivno.¹⁸ Ovo povećanje izvoza uvjetovano je stabilnom izvoznom tražnjom, proširenjem proizvodne baze i podizanjem konkurentnosti u zemlji. U prilog ovim očekivanjima idu i projekcije povećanja uvoza u EU tokom navedenog perioda.

S druge strane, povećanje ekonomske aktivnosti u zemlji, odnosno rast domaće tražnje u okviru sektora stanovništva i korporativnog sektora kroz nešto brži rast potrošnje i investicija trebali bi rezultirati i povećanjem uvoza u Bosnu i Hercegovinu. Prema projekcijama DEP-a očekuje se da stope rasta uvoza budu nešto niže u odnosu na izvozne i trebale bi se kretati od 4,6% u 2022. godini, 4,1% u 2023. godini, i 4,8% u 2024. godini.¹⁹ Više stope rasta izvoza od uvoznih

¹⁸ Detaljniji prikaz kretanja **stopa rasta izvoza**: 2022. godina ukupni izvoz 6,7% (robe 7,4%, usluge 3,8%), 2023. godina ukupni izvoz 6,9% (robe 7,4%, usluge 4,5%), i 2024. godine ukupni izvoz 7,4% (robe 7,3%, usluge 7,5%).

¹⁹ Detaljniji prikaz kretanja **stopa rasta uvoza**: 2022. godina ukupni uvoz 4,6% (robe 4,7%, usluge 3,6%), 2023. godina ukupni uvoz 4,1% (robe 4,2%, usluge 2,7%), i 2024. godine ukupni uvoz 4,8% (robe 4,8%, usluge 3,4%)

u srednjem roku bi trebale rezultirati povećanjem zastupljenosti izvoza u BDP-u na oko 44%, dok bi ukupni izvoz (robe +usluge) iznosio oko 55% zaključno sa 2024. godinom. Rezultat ovakvih trendova kretanja izvoza i uvoza bilo bi postepena stabilizacija ukupnog vanjskotrgovinskog deficita na oko 12% BDP-a, uz blago pozitivan doprinos ekonskom rastu od 0,5 p.p. na godišnjem nivou i poboljšane pokrivenosti uvoza izvozom na skoro 80% zaključno sa 2024. godinom.

Strana direktna ulaganja

Veća stopa vakcinacije uz masovnije sticanje imuniteta populacije u svijetu neminovno će dovesti do postepenog prestanka pandemije te dovesti do normalizacije svjetskih ekonomskih tokova u narednim godinama. Očekuju se i značajnije investicije u hidroenergetski sektor. Najavljeno je zajedničko ulaganje Republike Srbije u projekat HES Gornja Drina²⁰. Na bazi zajedničkog ulaganja u planu je izgradnja tri hidroelektrane u ukupnom iznosu od 520 mil. EUR. Prva bi se gradila HE Buk Bijela²¹ za čiju bi izgradnju bilo uloženo 200 mil. EUR. Najavljeno je i zajedničko ulaganje od strane Republike Srbije i u Aerodrom Trebinje u iznosu od 30 mil. EUR a postoje planovi za ulaganje u oblasti solarne energije od strane Italijanskih investitora²². Time bi SDU u 2022. godini dostigla 2,2% te u 2023. godini i 2024. godini oko 2,1% BDP.

3.3. Alternativni scenario i rizici

Indikator	Zvanični podaci		Projekcije			
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Nominalni BDP u mil KM	36.52 7	35.436	37.266	38.689	40.08 7	41.63 3
Nominalni rast u %	4,6	-3,0	5,2	3,8	3,6	3,9
BDP deflator (prethodna godina = 100)	101,8	100,2	100,5	101,4	101,1	101,2
Realni BDP u mil KM (prethodna godina = 100)	35.88 5	35.359	37.068	38.166	39.66 7	41.12 3
Realni rast u %	2,8	-3,2	4,6	2,4	2,5	2,6
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u %	0,6	-1	1,6	1,9	1,2	1,1
Potrošnja u mil KM	32.80 9	32.360	33.486	34.490	35.41 2	36.45 9
Realni rast u %	2,0	-1,8	2,4	1,4	1,3	1,6
Vladina potrošnja u mil KM	6.862	7.129	7.272	7.504	7.744	7.992
Realni rast u %	0,9	1,3	1,3	0,7	0,7	0,7
Privatna potrošnja u mil KM	25.94 7	25.232	26.215	26.986	27.66 8	28.46 7
Realni rast u %	2,3	-2,6	2,7	1,6	1,5	1,8
Investicije (bruto) u stalna sredstva u mil KM	8.129	7.779	8.252	8.516	8.912	9.358
Realni rast u %	5,8	-3,0	4,8	2,3	3,2	3,0
Vladine investicije u mil KM	929	1.67 4	1.71 9	1.78 8	1.881	1.975
Realni rast u %	7,2	82,6	1,2	2,2	3,1	1,9
Privatne investicije u mil KM	7.200	6.105	6.532	6.728	7.031	7.383

²⁰ <https://www.srbija.gov.rs/vest/497512/srbija-od-2014-godine-ulozila-u-rs-59-miliona-evra.php>

²¹ <https://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/media/aktuelnosti/Pages/11.zajednickasjednica.aspx>

²² <https://www.vladars.net/eng/vlada/ministries/MIEM/news/Pages/Italian-company-interested-in-construction-of-solar-power-plants-in-the-Republic-of-Srpska.aspx>

Realni rast u %	5,7	-14,0	5,8	2,3	3,3	3,3
Uvoz u mil KM	19.49 2	16.601	18.971	19.640	20.45 4	21.35 7
Nominalni rast u %	1,7	-14,8	14,3	3,5	4,1	4,4
Realni rast u %	1,3	-13,6	9,9	1,1	1,6	1,7
Izvoz u mil KM	14.32 0	11.820	14.484	15.288	16.18 0	17.17 2
Nominalni rast u %	0,5	-17,5	22,5	5,6	5,8	6,1
Realni rast u %	0,4	-16,2	18,5	3,0	3,7	3,7
Nacionalna bruto štednja u % BDP-a	21, 6	18,5	19,7	19,4	19, 4	19, 5
Bilans tekućeg računa u mil KM	-985	-1.286	-939	-1.063	-1.180	-1.257
Rast u %	-8,3	29,5	-27,7	13,1	11, 0	6,5
Bilans tekućeg računa u % BDP-a	-2,7	-3,7	-2,5	-2,7	-2,9	-3,0

Rizici po ostvarivanje projekcija ekonomskog rasta u osnovnom scenariju mogu se klasifikovati u dvije grupe u dvije grupe (vanjski i unutrašnji). Dosadašnje analize i trenutno raspoloživi podaci (međunarodnih i domaćih institucija) ukazuju na to da su u 2021. godini ekonomska kretanja kako u vanjskom okruženju tako i unutar bosanskohercegovačke ekonomije bila dosta povoljnija u odnosu na period kada je pripreman osnovni scenario. Naime, ekonomski oporavak zemalja EU koji je bio bolji od očekivanog, stabilizacija epidemioloških prilika i proces imunizacije su uz niz drugih faktora poboljšali su izgled ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini u 2021. godini. Tako je i projekcija ekonomskog rasta u alternativnom scenariju poboljšana za 1,5 procentnih poena u odnosu na osnovni scenarij. Nastavak dvocifrenog rasta u okviru proizvodno-izvoznog sektora (prerađivačka industrija i izvoz roba) uz snažan oporavak domaće treznje (ponajviše privatne potrošnje) unatoč određenim inflatornim pritiscima zahtjevali su poboljšanje projicirane stope ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovini na 4,6% u realnom smislu.

S druge strane, strukturna kompozicija ekonomskog rasta nije značajnije promjenjena obzirom da bi domaća tražnja i dalje predstavljala ključno uporište projiciranog ekonomskog rasta. U okviru domaće tražnje očekuje se da bi najznačajnij doprinos projiciranom ekonomskom rastu trebao biti ostvaren u okviru finalne potrošnje 2,2 p.p (privatna potrošnja 1,9 p.p, javna potrošnja 0,3 p.p), dok je očekivani doprinos investicija dosta skromniji i iznosi oko 1 p.p. S druge strane, od samog početka godine primjetan je relativno dobar trend rasta u vanjskotrgovinskoj robnoj razmjeni sa svijetom, pri čemu je naročito važan porast izvoza roba iz Bosne i Hercegovine. Čini se da su se bosanskohercegovačke kompanije relativno dobro prilagodile novonastalim post-Covid uslovima poslovanja i prilično dobro iskoristile prekide u globalnim lancima snadbijevanja. Iako su dvocifrene stope rasta izvoza i uvoza djelimično pod utjecajem baznog (niska osnovica iz prethodne godine) i cjenovnog efekta (porast izvoznih i uvoznih cijena od oko 10%) u 2021. godine ovi trendovi djeluju ohrabrujuće. S toga, usljed dvostruko više stope rasta robnog izvoza od 21,9% u odnosu na uvoz 9,9% očekuje se smanjenje vanjskotrgovinskog deficita, odnosno pozitivan doprinos ekonomskom rastu od oko 1,5 p.p.

S druge strane, u periodu 2022-2024. godina vanjski rizici kao što su izazovi agregatne ponude (pokidani lanci snadbijevanja europskih industrija, povećani troškovi transporta) kao i posljedični inflatorni pritisci predstavljaju sekundarnu prijetnju po osnovni scenario u Bosni i Hercegovini. Naime, primarni rizik za realizaciju projekcija ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovini u 2022. godini predstavljat će unutrašnji izazovi odnosno unutrašnji rizici u Bosni i Hercegovini. Unutrašnje rizike predstavljaju složen sistem donošenja odluka, institucionalna

parliza i opišta politička nestabilnost u zemlji i regionu. Eventualno usložnjavanje političke krize obrizom na izbornu godinu dodatno bi usporilo proces provođenja strukturnih reformi u zemlji i ugozio projekcije ekonomskih kretanja iz osnovnog scenarija. Eventulana materijalizacija internih rizika u periodu 2022-2024. godina i povećana politička nesigurnost u prvom redu bi dovela do smanjenje investicionih ulaganja (kako stranih tako i domaćih), što bi se posljedično odrazilo na proizvodnju, izvoz, zaposlenost, privatnu potrošnju i u konačnici i sam ekonomski rast. Na ovaj način Bosna i Hercegovina bi bila dosta daleko od ostvarivanja potencijalnog ekonomskog rasta a proces konvergiranja višem životnom standardu građana bi bio u potpunosti zaustavljan.

Postoji nekoliko rizika koji determinišu predstavljene projekcije za **tržište rada**. Poslovno okruženje u Bosni i Hercegovini kao i susjednim zemljama i EU ima značajan uticaja na tržište rada. Posebno je bitno istaći neizvjesnost trajanja pandemije COVID-19, po pitanju zdravstvenih faktora (vakcinisanje stanovništva) i poslovnog ambijenta, što bi moglo dodatno usporiti ekonomsku aktivnost Bosne i Hercegovine a time i odložiti oporavak tržišta rada u alternativnom scenariju. Uz sporiji ekonomski rast, manji obim investicija, trgovine i uopšte lošije uslove poslovanja, rast broja zaposlenih lica kao i plata bi mogao biti niži pretpostavljenog u osnovnom scenariju. Usporena poslovna aktivnost kompanija bi mogla otežati i odložiti kreiranje novih radnih mjesta, a stopa nezaposlenosti bi mogla ostati i dalje visoka. Pored toga, značajan uticaj na dešavanja na tržištu rada imaju emigracija radne snage kao i obim implementacije strukturnih reformi (politička neizvjesnost).

Osnovni rizici za projekcije **inflacije** u periodu 2021-2024. godine se baziraju na eksternim i domaćim faktorima koji utiču na cijene u Bosni i Hercegovini. Među najznačajnijim faktorima izdvajaju se dužina trajanja pandemije COVID-19, a potom i cijene sirove nafte i hrane. Svako odstupanje cijena ovih proizvoda na svjetskom tržištu od pretpostavljenih u osnovnom scenariju moglo bi se odraziti na nivo inflacije u Bosni i Hercegovini. Uzmemo li se u obzir projekcije EK (novembar 2021) gdje se očekuje rast cijena sirove nafte u 2022. godini u odnosu na prethodnu godinu (što je suprotno pretpostavkama u osnovnom scenariju), može se očekivati rast inflacije u Bosni i Hercegovini. Generalno, ukoliko rast cijena energenata bude veći od pretpostavljenog, to može uticati na prebacivanje troškovnih pritiska na potrošačke cijene. Među domaćim faktorima koji determinišu inflaciju treba uzeti u obzir eventualne nepredviđene promjene cijene komunalija, akciza²³ na pojedine proizvode i sl. Na osnovu navedenog nivo inflacije u alternativnom scenariju bi mogao biti veći.

U alternativnom scenariju, uz mogućnost znatnog rasta privatne potrošnje, rasta uvoza i uopće rasta raspoloživog dohotka, u 2021. godini došlo bi do usporenijeg **rasta depozita** od projiciranog te bržeg rasta kredita. Za cijelo projekcijsko razdoblje značajan utjecaj će imati i zdravstvena kriza i trajanje iste kao i mogućnosti za novim, strožijim mjerama suzbijanja širenja virusa što bi utjecalo na mobilnost stanovništva, potrošnju i nove investicije i samim tim i na kretanje kredita i depozita nefinancijskih poduzeća i domaćinstava. Na osnovu spomenutih rizika u vezi sa pandemijom, sporijeg oporavka potrošnje i investicija i moguće političke nestabilnosti i neizvjesnosti u Bosni i Hercegovini, za razdoblje 2022.-2024. u alternativnom scenariju, došlo bi do pada kreditne aktivnosti i bržeg rasta depozita usljed povećanja štednje iz opreza.

²³ U periodu izrade alternativnog scenarija Upravni odbor Uprave za indirektno oporezivanje donio je Odluku o utvrđivanju specifične i minimalne akcize na cigarete i iznos akcize na duvan za pušenje za 2022. godinu. Minimalna akciza za pakovanje cigareta od 20 komada iznosi 3,33 KM, a specifična akciza iznosi 1,65 KM za pakovanje cigareta od 20 komada. Akciza na duvan za pušenje utvrđuje se u visini od 80% minimalne akcize na cigarete utvrđene u članu 3. stav (3) ove odluke iznosi 133,2 KM po kilogramu. Izvor: Odluka o utvrđivanju specifične i minimalne akcize na cigarete i iznos akcize na duvan za pušenje za 2022. godinu.

Dio rizika za promjene u kretanju **platnog bilansa** Bosne i Hercegovine nalazi se u vanjskotrgovinskom deficitu roba i usluga te u prilivima novca iz inostranstva. Također, pored nevedenih rizika prisutne su i posljedice trajanja pandemije Covid-19, problemi u međunarodnim lancima snadbijevanja, politička nesigurnost i neizvjesnost u Bosni i Hercegovini. Kao bitne rizike u finansiranju deficita tekućeg računa vrijedi spomenuti i smanjene priliva direktnih stranih investicija, otežan pristup trgovinskim kreditima kao i nemogućnost zaduživanja na međunarodnom finansijskom tržištu. Ono što bi se moglo identifikovati kao potencijalni rizici kod vanjskog zaduživanja Bosne i Hercegovine u srednjem roku jesu: negativan ekonomski rast, negativan budžetski bilans (deficit), povećanje ukupnog nivoa javnog duga, povećanje udjela direktnog duga entiteta u ukupnom vanjskom dugu, povećanje servisa javnog duga (naročito unutrašnjeg), kamatno opterećenje, kamatne stope, rizici deviznog kursa, rizik refinansiranja, ali i kreditni rejting. Sve navedeno bi moglo dovesti do značajnih poremećaja i implikacija na domaću ekonomiju. Najveći rizici i narednih godina bi se mogli nalaziti u smanjenom prilivu direktnih stranih investicija, otežanom pristupu trgovinskim kreditima kao i nemogućnost (odnosno otežanost) zaduživanja na međunarodnom finansijskom tržištu.

Ekonomski oporavak u zemljama EU koji je bio snažniji od očekivanog, prekidi u globalnim lancima snadbijevanja (povećani troškovi transporta roba iz Kine), te relativno brza adaptacija bosanskohercegovačkih kompanija na novonastale okolnosti kao i novčana podrška bh.izvozniciima omogućili su dosta dobar oporavak **vanjskotrgovinske robne razmjene** sa svijetom. Ovo se posebno odnosi na robni izvoz obzirom da je Bosna i Hercegovina tokom cijele godine bilježila dvocifrene stope rasta, dok je proces oporavka robnog uvoza bio nešto sporiji obzirom na sporiji oporavak domaće tražnje (privatna potrošnja i investicije). U skladu s tim, projekcije kretanja vanjskotrgovinskih pokazatelja u 2021. godini u alternativnom scenariju su poboljšanje u odnosu na osnovni scenario. Tako se u Bosni i Hercegovini do kraja 2021. godine očekuje rast robnog izvoza od 21,9%, dok je očekivani rast uvoza roba 10,3% u odnosu na isti period prethodne godine. Dvostruko viša stopa rasta izvoza roba u odnosu na uvozu bi u konačnici trebali rezultirati smanjenjem robnog deficita za oko 10%, tako da se očekuje da bi neto izvoz ima pozitivan doprinos ekonomskom rastu od oko 1,5 p.p.

S druge strane, iako su vanjski rizici po pitanju kretanja vanjskotrgovinske robne razmjene u Bosni i Hercegovini u periodu 2022-2024. godina relativno umjereni, primarni rizik za kretanje iste bi mogli predstavljati unutrašnji izazovi u zemlji. Naime, dodatno usložnjavanje političke krize usljed opštih izbora u 2022. godini moglo bi rezultirati dodnim poteškaćama u procesima ekonomskog upravljanja u zemlji što bi se posebno negativno odrazilo kako na ekonomsku aktivnost tako i na institucije koje su nadležne za vanjskotrgovinsko poslovanje u Bosni i Hercegovina. Eventualna materijalizacija ovih unutrašnjih rizika bi dodatno otežala i ugrozila poslovanje kompanija koje su izvozno orjentirane, te dodatno oslabilo inako nedovoljno diverzificiranu izvoznu ponudu Bosne i Hercegovine. U skladu s tim, prema projekcijama iz alternativnog scenarija za period 2022-2024 to bi dovelo skoro potpune vanjskotrgovinske stagnacije pri čemu bi godišnje stope rasta izvoza iznosile oko 3,5%, a uvoza oko 1,5%. Indirektne štetne posljedice eventualne materijalizacije unutrašnjih rizika bi se ogledale kroz smanjenje tržišnog udjela bosanskohercegovačkih kompanija na svjetskim tržištima i gubitak konkurentnosti kako kompanija koje posluju na izvoznim tržištima tako i cjelokupne ekonomije.

Provođenjem masovnije vakcinacije stanovništva i popuštanje restriktivnih mjera dovodi do značajnijeg privrednog rasta koji je počeo krajem prvog i nastaviće se do kraja 2021. god. u većini vodećih ekonomija u Evropi i svijetu. Ovo se odrazilo i na situaciju u Bosni i Hercegovini kroz nastavak već planiranih investicionih i infrastrukturnih projekata što će rezultirati i učešćem ukupnih **SDU** u BDP-u do 2,8%. U alternativnom scenariju, početkom 2022. godine pretpostavlja se da bi moglo doći do pogoršanja zdravstvene situacije i na žalost nedovoljnog

provođenja imunizacije stanovništva. Dodatno poskupljenje energenata i sirovina na tržištima u svijetu te ponovno pogoršanje zdravstvene situacije uz uvođenje restriktivnih mjera će neumitno uticati i na smanjenje ekonomskih aktivnosti. Na žalost tu je i opasnost od pogoršanja političke situacije koja će uz ugroženu makroekonomsku stabilnost i pogoršanje kreditnog rejtinga uticati na smanjenje SDU (oko 1% učešća u BDP-u u narednom periodu).

4. FISKALNI OKVIR

4.1. Strategija politike i srednjoročni ciljevi

Nakon pada ekonomske aktivnosti u 2014. godini usljed elementarnih nepogoda (poplava) dolazi period intenzivnijeg ekonomskog rasta. Zahvaljujući mjerama fiskalne konsolidacije na svim nivoima vlasti u BiH već u 2015. godini ulazi se u zonu suficita koji se zadržava sve do 2020. godine. Tada dolazi do drastičnog pada ekonomske aktivnosti uslijed pandemije izazvane COVID-19 virusom. Pad prihoda i finansiranje socio-ekonomskih mjera podrške privredi i građanima i zdravstvenog sistema na svim nivoima vlasti usloveli su veliki deficit na nivou opšte vlade u Bosni i Hercegovini. Ovakva situacija je zahtjevala sprovođenje mjera fiskalnog prilagođavanja na svim nivoima vlasti koje bi trebalo da dovedu do konsolidacije javnih finansija već u 2023. godini kada se očekuje suficit.

Tabela 1: Fiskalni pokazatelji u BiH za period 2020-2024

	2020.	2021.*	2022.	2023.	2024.
	Izvršenje	Plan	Plan	Plan	Plan
	u mil. KM				
Ukupni prihodi	14.143,7	15.579,7	16.039,2	16.607,3	17.271,7
Ukupni rashodi	14.975,6	15.903,0	16.135,0	16.184,0	16.671,8
Neto zaduživanje/kreditiranje	-831,9	-323,3	-95,8	423,3	599,9
Izdaci po kamata	234,6	284,5	331,3	367,0	415,9
Primarni bilans	-597,3	-38,8	235,5	790,3	1.015,8
	% BDP-a				
Ukupni prihodi	39,9	42,3	41,7	41,4	41,2
Ukupni rashodi	42,3	43,2	42,0	40,4	39,8
Neto zaduživanje/kreditiranje	-2,3	-0,9	-0,2	1,1	1,4
Izdaci po kamata	0,7	0,8	0,9	0,9	1,0
Primarni bilans	-1,7	-0,1	0,6	2,0	2,4

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH, Ministarstvo finansija Federacije BiH, Ministarstvo finansija Republike Srpske i Direkcija za finansije Distrikta Brčko

*Odnosi se na revidirani plan u skladu sa izvršenjem

Obzirom da u strukturi ukupnih prihoda dominiraju poreski prihodi i socijalni doprinosi koji čine, u prosjeku, 89,8% ukupnih prihoda (53,2% čine poreski prihodi a 36,6% čine socijalni doprinosi), glavni cilj fiskalne politike u narednom srednjoročnom periodu odnosi se na stvaranje uslova za postepeni oporavak javnih prihoda u skladu sa projektovanim rastom makroekonomskih indikatora. Prema podacima Uprave za indirektno oporezivanje ukupna naplata prihoda od indirektnih poreza za devet mjeseci 2021. godine premašuje naplatu u istom periodu 2019. godine za 4,4%²⁴. Takođe, trendovi naplate prihoda od direktnih poreza u prva tri kvartala 2021. godine pokazuju znake oporavka.

U strukturi ukupnih rashoda dominiraju socijalni transferi sa prosječnim učešćem u programskom periodu 2022-2024 od 38,5%, naknade zaposlenima su 26,6% i kapitalni rashodi i izdaci 6,9%. Predviđena je kontrola tekućih rashoda i postepeno smanjenje diskrecione javne potrošnje.

Obzirom na izrazitu fiskalnu decentralizaciju i činjenicu da preko 90% ukupnih agregiranih javnih rashoda čine konsolidovani javni rashodi Federacije Bosne i Hercegovine (dalje u tekstu

²⁴ Zbog negativnog utjecaja pandemije COVID-19 virusa na naplatu indirektnih poreza, 2020. godina ne može biti referentna godina za poređenje već se poređenje vrši sa sa rekordnom 2019. godinom.

FBiH) i konsolidovani javni rashodi Republike Srpske (dalje u tekstu: RS) u nastavku teksta daje se pregled najvažnijih mjera koje namjeravaju preduzeti entiteti u programskom periodu.

U cilju oporavka od krize i stabilizacije privrede Vlada FBiH namjerava:

- unaprijediti zaštitu najugroženijih kategorija stanovništva putem osiguranja pravovremene isplate socijalnih naknada iz bužeta, unaprijeđenja ciljane socijalne pomoći i uspostavljanjem registra korisnika gotovinskih naknada, povećanjem naknada za raseljena lica i povratnike, usklađivanje iznosa mirovina, povećanjem poticaja za poljoprivredu i sl.
- provoditi efikasniju politiku i mjere zapošljavanja i plata u javnom sektoru koje će omogućiti pravičnije i transparentnije zapošljavanje,
- povećanje kapitalnih investicija koje će imati pozitivan efekat na kompletnu domaću privredu,
- provesti aktivne politike i mjere u oblasti tržišta rada kako bi se otklonili ključni problemi u procesu zapošljavanja te spriječila migracija radnosposobnog stanovništva,
- unaprijediti sistem budžetiranja, na način da se istim osigura provođenje definisanih ciljeva strateških i srednjoročnih politika vlasti, te odobravanje alokacije sredstva prema očekivanim ciljevima i rezultatima.
- nastaviti sa mjerama suzbijanja sive ekonomije, fokus porezne politike usmjeriti na spriječavanje erozije porezne osnovice i premještanje dobiti i time zaštititi efikasnu naplatu javnih prihoda, uz stvaranje fiskalnog kapaciteta za pružanje novih olakšica poslovnom okruženju

U Programu fiskalne konsolidacije RS, koji je usvojen od strane Narodne Skupštine RS u septembru 2021. godine, definisane su mjere i na prihodovnoj i na rashodovnoj strani.

Uporedo sa postepenim oporavkom privrede tokom narednog perioda, može se očekivati i postepeni rast prihoda. Takođe, potrebno je dodatno ubrzati aktivnosti vezane za poboljšanje poreske discipline i suzbijanje sive ekonomije, što će dovesti do bolje naplate javnih prihoda. Neodložna potreba značajnog unapređenja poslovnog okruženja i ambijenta za privlačenje novih investicija, kako stranih tako i domaćih, zahtijeva preispitivanje postojećeg velikog broja poreskih i neporeskih davanja, kao i pojednostavljenje administrativnih procedura. Takođe, Vlada RS je opredijeljena da uvede novi sistem fiskalizacije, čime se očekuje smanjenje sive ekonomije i smanjenje poreske evazije, poboljšanje poreske discipline, kao i rast poreskih prihoda. Novim Zakonom o igrama na sreću planirano je da Ministarstvo finansija RS vrši direktan nadzor nad priređivačima igara na sreću putem računarskog sistema priređivača u realnom vremenu, čime će doći do smanjenja sive zone i praćenja ukupnog prometa u ovoj oblasti, što će posljedično dovesti do rasta prihoda od poreza i naknada za priređivanje igara na sreću.

U cilju povećanja budžetskih prihoda jedinica lokalne samouprave planirano je intenzivirati aktivnosti na prijavljivanju nepokretnosti koje se nalaze na području lokalnih zajednica, s obzirom da je porez na nepokretnosti prihod budžeta istih.

Što se tiče rashoda, potrebno je racionalizovati javnu potrošnju na pozicijama materijalnih troškova, subvencija i grantova kao i dr. neproaktivnih rashoda i izdataka rukovodeći se načelima štednje i racionalne preraspodjele sredstava. U okolnostima smanjene privredne aktivnosti ulaganje u neproaktivne investicije, odnosno investicije koje nisu od ključne važnosti za funkcionisanje institucija svesti na minimum. Takođe, redukovati i procese javnih nabavki. S druge strane, kreditno zaduživanje jedinica lokalne samouprave provoditi samo za ekonomski opravdane investicije.

Budžete jedinica lokalne samouprave i finansijske planove fondova socijalne sigurnosti potrebno je planirati sa suficitom od 2022. godine, dok je Budžet Republike potrebno je planirati sa suficitom od 2023. godine.

Za zaposlene u jedinicama lokalne samouprave potrebno je cijenu rada definisanu Posebnim kolektivnim ugovorom uskladiti sa cijenom rada koja se primjenjuje kod obračuna plata za zaposlene u organima uprave RS. Takođe, Posebnim kolektivnim ugovorom za zaposlene u oblasti lokalne samouprave potrebno je ugovoriti iznos naknade po osnovu ostalih ličnih primanja (regres za korišćenje godišnjeg odmora, troškova jednog toplog obroka, naknada troškova prevoza prilikom dolaska na posao i povratka sa posla i dr.) na način da se isti svede na trenutno propisani minimalni iznos.

U jedinicama lokalne samouprave planira se izvršiti analiza potrebnog broja zaposlenih, te shodno tome donijeti novu sistematizaciju radnih mjesta, u skladu sa odredbama Zakona o lokalnoj samoupravi, kojima je regulisan maksimalan broj zaposlenih u gradskoj odnosno opštinskoj upravi.

Opredjeljenje svih nivoa vlasti u BiH je da budžetska potrošnja, u posmatranom periodu, odražava prioritete politike koje su u skladu sa ukupnim nivoom dostupnih sredstava i usmjerena na osiguranje realnog okvira unutar kojeg resorna ministarstva i budžetski korisnici mogu funkcionisati, vodeći računa o ispunjavanju zakonskih obaveza, a sve to rukovodeći se načelima racionalnosti i štednje.

Kao podrška ovom opredjeljenju, na svim nivoima vlasti u BiH, u toku je implementacija IPA projekta „Dalja podrška upravljanju javnim finansijama u BiH“ i odnosi se na uaprijedjenje srednjoročnog planiranja i uspostavljanje programskog budžetiranja. Implementacijom ovog projekta omogućiće se vidljivost efekata najzačajnijih programa troškova koji se sprovode, uticaj programa na korisnike i građane kao i povećanje transparentnosti i odgovornosti vlasti. Pored toga, u fazi finalizacije je Sveobuhvatna strategija reforme upravljanja javnim finansijama u Bosni i Hercegovini za period 2021-2025. godina uz tehničku pomoć finansiranu od strane EU. Ova strategija je bazirana na usvojenim strategijama svakog nivoa vlasti (Institucija BiH, FBiH, RS i Distrikta Brčko).

4.2. Implementacija budžeta u 2021. godini

Prvobitni plan budžeta na svim nivoima vlasti u BiH rađen je krajnje oprezno i konzervativno, bazirajući se na izuzetno oslabljenoj bazi u 2020. godini i potpuno neizvjesnom toku oporavka. Međutim, povoljan trend u naplati svih vrsta javnih prihoda u 2021. kao i povoljne prognoze ključnih makroekonomskih pokazatelja uzrokovali su potrebu rebalansa budžeta u RS i DB.

Agregatno posmatrano, u odnosu na plan budžeta za 2021. došlo je do povećanja gotovo svih kategorija javnih prihoda i rashoda s tim što je veći rast prihoda (6,2%) od rasta rashoda (3,3%). Procjena izvršenja ukupnog deficita je mnogo manja u odnosu na plan, a procjenjeni primarni bilans je u suficitu već u 2022.

Porast procjene izvršenja ukupnih rashoda baziran je uglavnom na metodološkim usklađivanjima mandatornih rashoda kao i dalja primjena određenih mjera ublažavanja posljedica pandemije.

Ove mjere su donijete na pojedinačnim upravnim nivoima u BiH u okviru njihovih nadležnosti i mogućnosti. Tako su institucije BiH u 2020. godini uštedama u svom budžetu osigurale iznos od 41,93 milion KM u cilju saniranja ekonomskih šteta uzrokovanih pandemijom i isti doznacili entitetima, DB i njihovim zdravstvenim ustanovama.

Tabela 2: Plan i izvršenje proračuna za 2021. (u mil. KM)²⁵

	Plan 2021.	Procjena izvršenja 2021.	Pocjena izvršenja - Plan (aps. razlika)	Pocjena izvršenja - Plan (% razlika)
Ukupni prihodi	14714,9	15625,5	910,6	6,2
Tekući prihodi	14714,9	15625,5	910,6	6,2
- Porezni prihodi (izravni i neizravni)	7609,9	8245,1	635,2	8,3
- Prihodi od doprinosa	5387,5	5606,3	218,8	4,1
- Ostali prihodi	1717,5	1774,1	56,6	3,3
Ukupni rashodi	15334,5	15836,5	502,0	3,3
Tekući rashodi	13818,3	14235,6	417,3	3,0
- Bruto plaće i naknade	4025,7	4126,2	100,5	2,5
- Materijalni izdaci	2514,2	2716,1	201,9	8,0
- Transferi za socijalnu zaštitu	5816,3	5904,1	87,9	1,5
- Kamate	292,7	284,4	-8,3	-2,8
- Ostali rashodi	1169,4	1204,8	35,3	3,0
Kapitalni rashodi	1516,2	1600,9	84,7	5,4
Bilans	-619,6	-211,0	408,6	-65,9
Primarni bilans	-326,9	73,4	400,3	-122,5

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH, Ministarstvo finansija Federacije BiH, Ministarstvo finansija Republike Srpske i Direkcija za finansije Distrikta Brčko

FBiH usvojila Zakon o ublažavanju negativnih ekonomskih posljedica, zatim Uredbu o interventnim mjerama za podršku ugroženim sektorima gospodarstva FBiH, te uspostavila Fond za stabilizaciju privrede za ublažavanje negativnih posljedica u oblasti privrede.

Zakonom o ublažavanju negativnih ekonomskih posljedica u FBiH su uvedene privremene mjere subvencioniranja doprinosa za obvezna osiguranja, različite obustave obračuna i plaćanja kao što su zatezne kamate na javne prihode, akontacije poreza na dobit, akontacije poreza na dohodak od samostalne djelatnosti, zateznih kamata, prinudne naplate, te je uspostavljen Garancijski fonda. Cilj uspostavljanja Garancijskog fonda pri Razvojnoj banci je jačanje kreditnog potencijala poduzetnika za osiguranje izvora finansiranja privrede u borbi protiv negativnih posljedica pandemije.

Uredbom o interventnim mjerama za podršku ugroženim sektorima gospodarstva FBiH osigurana je financijska podrška turističko-ugostiteljskom sektoru, podrška u oblasti prometa i komunikacija, poljoprivredi i prehrambenoj industriji, te izvozno orjentiranim privrednim društvima. U 2021. godini novim setom mjera Vlada FBiH je osigurala financijsku podršku obrtnicima, sektoru energije, rudarstva i industrije, poljoprivredno prehrambenom te zdravstvenom sektoru.

²⁵ Revidirani konsolidovani budžet opšte vlade Republike Srpske za 2021. godinu u tabeli ujedno predstavlja i procjenu izvršenja za 2021. godinu. Isto se odnosi i na Distrikt Brčko. Takođe, obzirom da je tijekom 2021. godine, za institucije BiH, na snazi privremeno financiranje, podaci za „Plan 2021.“ su iz Prijedloga proračuna za 2021. godinu koji je usvojilo Predsjedništvo BiH, ali ne i Parlamentarna skupština BiH, tako da su Institucije BiH u režimu privremenog finansiranja.

U okviru mjera za ublažavanje negativnih efekata nastalih uslijed pandemije virusa korona, Vlada RS je u 2020. godini Uredbom sa zakonskom snagom utvrdila poreske mjere za ublažavanje ekonomskih posljedica nastalih uslijed Covid-19, koje obuhvataju: produženje roka za podnošenje godišnjih prijava, produženje roka za izmirenje poreskih obaveza, umanjen iznos poreza za malog preduzetnika, produžen je rok za plaćanje poreza na nepokretnosti, „besplatni moratorijum“ na plaćanje anuiteta poreskim dužnicima u vrijeme trajanja vanredne situacije. U 2021. godini usvojen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o odgođenom plaćanju poreskog duga, s ciljem da se plaćanje poreza na dobit za 2020. godinu, poreza na dohodak od samostalne djelatnosti za 2020. godinu, naknade za unapređenje opštekorisnih funkcija šuma za 2020. godinu i protivpožarne naknade za 2020. godinu odgađa do 30. juna 2021. godine, s tim da se plaćanje može i dodatno odgoditi na način da se izvrši u šest jednakih mjesečnih anuiteta do kraja 2021. godine.

Pored poreskih mjera, sprovedene su mjere za podršku privrednim subjektima s ciljem očuvanja zaposlenosti i plata, odnosno pomoć privrednim subjektima za izmirenje obaveza za plate, poreze i doprinose, pomoć subjektima u međunarodnom prometu, poljoprivredi, turizmu i umjetnosti, kao i pomoć klijentima banaka i mikrokreditnih organizacija.

Odlukama o privremenim mjerama bankama i mikrokreditnim organizacijama za ublažavanje negativnih ekonomskih posljedica uzrokovanih virusnim oboljenjem Covid-19 omogućeno je klijentima banaka i mikrokreditnih organizacija da koriste posebne mjere za ublažavanje negativnih posljedica pandemije.

Uspostavljen je Garantni program podrške privredi, sa ciljem da se malim i srednjim preduzećima i preduzetnicima olakša pristup finansijskim sredstvima, izdavanjem garancije za obezbjeđenje potraživanja po kreditu odobrenom od finansijske organizacije.

Novonastale okolnosti uslijed pandemije korona virusa zahtijevale su pojačan angažman Vlade RS kroz povećanje izdataka za zdravstveni sektor zbog nabavke medicinske opreme, dezinfekcionih sredstava, kontejnera, testova, vakcina, podrške zdravstvenim radnicima u vidu jednokratne naknade, i sl. S obzirom na smanjene prihode jedinica lokalne samouprave tokom korona krize, Vlada RS odobrila je i pomoć opštinama i gradovima. Jedna od mijera bilo je i povećanje plata za radnike u MUP-u, zdravstvu, pravosuđu, prosvjeti i kulturi od drugog polugodišta 2021. godine, a došlo je i do rasta najniže plate.

Vlada DB donijela je Zakon o ublažavanju negativnih ekonomskih posljedica izazvanih stanjem prirodne nesreće zbog COVID-19 u DB kojim je propisano oslobađanje obaveze plaćanja akontacije poreza na dobit, poreza na dohodak od samostalne djelatnosti, poreza od priređivanja igara na sreću u paušalnom iznosu, odgoda plaćanja poreza na nekretnine, oslobađanje plaćanja zakupnine poslovnog prostora i javne površine u vlasništvu Distrikta, način rješavanja problema nerealizovanih turističkih putovanja koja su uplaćena turističkim agencijama, isplata punog iznosa podsticaja u poljoprivrednoj proizvodnji za 2019. godinu, odgoda primjene propisa kojim se utvrđuje namjensko korištenje sredstava i državna pomoć.

4.3. Planovi budžeta za godinu podnošenja ERP-a

Agregatno posmatrano za BiH za 2022. godinu planirani su ukupni prihodi u iznosu od 16.039,2 miliona KM što je za 2,9% veće od procijenjenog izvršenja u 2021. godini (FBiH 9840,2 mil. KM, RS 5048,8 mil. KM, Institucije BiH 927,6 mil. KM i DB 222,6 mil. KM)²⁶.

Najveći rast ukupnih prihoda ima FBiH koji su za 4,7% veći od procijenjenog ostvarenja u 2021. godini. Treba imati u vidu činjenicu da FBiH nije vršila rebalans plana u 2021. godini. RS i

²⁶ Za iznose koji se referišu na pojedinačne nivoe vlasti pogledati tabele 1a-FBiH, 1b-RS, 1c-Institucije BiH i 1d-DB koje se nalaze u prilogu ERP-a

Institucije BiH su planirali ukupne prihode skoro na nivou revidiranog plana iz 2021. godine, dok je u DB plan ukupnih prihoda manji za 4,1 p.p. u odnosu na 2021. godinu.

Poreski prihodi čine 53,6% tekućih prihoda. Planirano povećanje poreskih prihoda (direktnih i indirektnih) je 4,3% u odnosu na 2021. godinu ili za 356,5 miliona KM. Indirektni porezi su planirani u iznosu od 7.519,2 miliona KM i veći za 284,4 miliona KM ili 3,6% u odnosu na 2021. godinu.

Tabela 3: Procijenjeno izvršenje budžeta za 2021. i plan 2022. godinu (u mil. KM)²⁷

	2021.	2022.	2022.- 2021. (aps. razlika)	2022./2021. (% razlika)
Ukupni prihodi	15579,7	16039,2	459,5	2,9
Tekući prihodi	15579,7	16039,2	459,5	2,9
- Porezni prihodi (izravni i neizravni)	8245,1	8601,6	356,5	4,3
- Prihodi od doprinosa	5606,3	5819,6	213,3	3,8
- Ostali prihodi	1728,3	1618,0	-110,3	-6,4
Ukupni rashodi	15903,0	16135,0	232,0	1,5
Tekući rashodi	14305,1	14170,4	-134,7	-0,9
- Bruto plaće i naknade	4143,5	4295,0	151,5	3,7
- Materijalni izdaci	2746,7	2736,0	-10,7	-0,4
- Transferi za socijalnu zaštitu	5904,5	6108,8	204,3	3,5
- Kamate	284,5	331,3	46,8	16,4
- Ostali rashodi	1225,9	699,3	-526,6	-43,0
Kapitalni rashodi	1597,9	1964,6	366,7	22,9
Bilans	-323,3	-95,8	227,5	-70,4
Primarni bilans	-38,8	235,5	562,4	-172,0

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH, Federalno ministarstvo finansija, Ministarstvo finansija Republike Srpske i Direkcija za finansije Brčko Distrikta

U okviru direktnih poreza planirano je značajno povećanje poreza na dohodak za 8,4% ili 55,9 miliona KM (FBiH za 7,3% ili 33,4 miliona KM a RS za 10,9% ili 26,3 miliona KM). Ovo povećanje generalno je rezultat očekivanog rasta plata i broja zaposlenih. Iako je u RS planirano povećanje ličnog odbitka sa 700 KM na 1000 KM i smanjenje stope poreza na dohodak s 10% na 8%, povećanje prihoda od poreza na dohodak rezultat je očekivanih efekata primjene novih zakonskih rješenja, povećanje najniže plate, povećanja plata radnicima u javnom sektoru i promjene osnovice za obračun poreza na dohodak (nova osnovica će biti bruto plata). Takođe, planirano je povećanje stope poreza na dohodak od autorskih prava, prava srodnih autorskom pravu, kapitala i kapitalnih dobitaka i ostalog dohotka sa 10% na 13%.

Prihodi od doprinosa čine 36,3% tekućih prihoda. Planirano povećanje prihoda od doprinosa od 213,3 miliona KM (FBiH 178,9 miliona KM, a RS 34,4 miliona KM) ili 3,8% u odnosu na 2021. godinu zasnovano je na pozitivnim prognozama vezanim za zaposlenost i očekivanim

²⁷ Fiskalno vijeće u BiH nije usvojilo Globalni okvir fiskalne bilance i politika u BiH za razdoblje 2022.-2024. godina. Sukladno tome, Ministarstvo financija i trezora BiH još uvijek nema pravnog temelja za pripremu Dokumenta okvirnog proračuna institucija BiH za razdoblje 2022.-2024. godine i Nacrta Zakona o proračunu institucija BiH i međunarodnih obveza BiH za 2022. godinu. Korišteni su podaci iz Dokumenta okvirnog proračuna 2021-2023

kretanjima bruto plata. Pored toga, u Republici Srpskoj uključeni su očekivani efekti primjene planiranih novih zakonskih rešenja (izmjene zakona o platama u javnom sektoru, povećanje najniže plate u RS, kao i smanjenje stope doprinosa za zdravstveno osiguranje sa 12% na 10,2%). Zbog pomenutog smanjenja stope doprinosa planirano je smanjenje prihoda Fonda zdravstvenog osiguranja u 2022. godini. Međutim rast plata u privatnom i javnom sektoru, rast broja osiguranika i rast najniže plate, ublažice pad ovih prihoda.

Agregatno posmatrano planirani ostali prihodi su manji za 110,3 miliona KM pri čemu su Institucije BiH planirale povećanje od 0,4 miliona KM, FBiH povećanje od 53 miliona KM, dok je RS planirala smanjenje od 159,1 milion KM i DB smanjenje od 4,6 miliona KM.

Ukupni rashodi agregatno za BiH u 2022. godini iznose 16.135,0 miliona KM i veći su za 232 miliona KM ili 1,5% u odnosu na javne rashode u 2021. godini. Izuzev Distrikta Brčko čiji su rashodi manji za 48,5 miliona KM, svi ostali nivoi vlasti imaju povećanje (Institucije BiH 0,7 miliona KM, FBiH 125,9 miliona KM i RS 153,9 miliona KM). Najveće povećanje je iskazano na bruto platama i naknadama, socijalnim transferima i kapitalnim rashodima, dok je najveće smanjenje na ostalim rashodim.

Bruto plate i naknade su veće za 151,5 miliona KM ili 3,7% u odnosu na agregirane ukupne javne rashode u 2021. godini, od čega se na Institucije BiH odnosi 29,4 miliona KM, FBiH 9,9 miliona KM, RS 101,1 miliona KM i DB 11,1 miliona KM. Najveće povećanje ima RS, a razlozi su povećanje plata u javnom sektoru, uvođenje 15 domova zdravlja i jednog zavoda na trezorsko poslovanje u okviru opšte vlade RS, zatim povećanje izdvajanja zbog minulog rada i usklađivanja najniže plate u javnom sektoru sa planiranim rastom najniže plate.

Socijalni transferi su veći za 204,3 miliona KM od čega se na FBiH odnosi 139,9 miliona KM, RS 52,4 miliona KM, DB 11,3 miliona KM i Institucije BiH 0,7 miliona KM. Povećanje socijalnih transfera u FBiH odnosi se na dalju primjenu mjera podrške Vlade FBiH za umirovljenike u svrhu poboljšanja njihovog materijalnog položaja i radi dodatanih troškova zdravstvene zaštite koji su nastali kao posljedica pandemije. U RS povećanje socijalnih transfera je rezultat redovnog usklađivanja socijalnih davanja. Pored toga, planirana su sredstva za ublažavanje negativnih efekata nastalih uslijed pandemije virusa korona, kroz pomoć privredi/poljoprivredi i podršku zdravstvenom sistemu, ali su planirana značajno manja sredstva u odnosu na 2021. Uslijed postepenog jačanja ekonomske aktivnosti nivo ostalih tekućih rashoda je smanjen zbog ukidanja određenih diskrecionih mjera vezanih za pomoć privredi u uslovima pandemije.

Kapitalni rashodi su veći za 22,9% ili 366,7 milion KM od čega se na FBiH odnosi 331,1 miliona KM, a na RS 88,6 milion KM. Institucije BiH iskazuju smanjenje od 9,5 miliona KM zbog režima privremenog finansiranja i nemogućnosti realizacije kapitalnih ulaganja. DB ima smanjenje kapitalnih rashoda od 43,5 miliona KM. Povećanje kapitalnih rashoda u FBiH rezultat je povećanja investicija u izgradnju autocesta i cesta, željezničku infrastrukturu i aviopromet, ulaganja u vodosnabdijevanje i sanitaciju te u energetski sektor. U RS zbog bržeg oporavka privrede od planiranog otvorio se prostor za nove investicije i izdvajanja na pozicijama izdataka za nefinansijsku imovinu, kako na nivou centralne vlade tako i na nivou jedinica lokalne samouprave.

U 2022. godini projektovan je ukupni deficit od 95,8 miliona KM. Posmatrano po pojedinačnim nivoima vlasti FBiH je projektovala suficit od 296,3 mil. KM dok je RS projektovala deficit od 291,2 mil. KM, Institucije BiH deficit 94,4 Mil. KM i DB deficit od 6,5 Mil. KM. RS je projektovala veći deficit u 2022. za 126,2 miliona KM u odnosu na 2021. zbog izmjene ugovaranja plata i poreskih propisa, što će dovesti do manjih prihoda (tačnije prihoda od doprinosa) te povećanja rashoda zbog povećanja plata u javnom sektoru i većih investicija.

4.4. Srednjoročni izgledi budžeta

U skladu sa makroekonomskim okvirom koji predviđa dalji rast i jačanje ekonomske aktivnosti, predviđa se povećanje javnih prihoda u periodu 2023-2024 godine. U 2023 godini projektovani ukupni javni prihodi iznose 16.607,3 miliona KM (FBiH 10230,4 mil. KM, RS 5210,2 mil. KM, Inst. BiH 936,5 mil. KM i DB 230,2 mil. KM) i za 3,5% su veći od projektovanih javnih prihoda u 2022. godini.

Tabela 4: Srednjoročni izgledi proračuna (u mil. KM)

	2020	2021	2022	2023	2024 ²⁸
Ukupni prihodi	14143,7	15579,7	16039,2	16607,3	17271,7
Tekući prihodi	14143,7	15579,7	16039,2	16607,3	17271,7
- Porezni prihodi (izravni i neizravni)	7318,2	8245,1	8601,6	8930,4	9277,6
- Prihodi od doprinosa	5314,1	5606,3	5819,6	6065,2	6345,0
- Ostali prihodi	1511,4	1728,3	1618,0	1611,7	1649,1
Ukupni rashodi	14975,6	15903,0	16135,0	16184,0	16671,8
Tekući rashodi	13457,9	14305,1	14170,4	14684,0	15084,1
- Bruto plaće i naknade	3910,3	4143,5	4295,0	4310,8	4408,2
- Materijalni izdaci	2412,8	2746,7	2736,0	2764,8	2823,7
- Transferi za socijalnu zaštitu	5553,7	5904,5	6108,8	6292,6	6480,3
- Kamate	234,6	284,5	331,3	367,0	415,9
- Ostali rashodi	1346,4	1226,0	699,3	948,8	956,0
Kapitalni rashodi i izdaci	1517,7	1597,9	1964,6	1500,0	1587,7
Bilans	-831,9	-323,3	-95,8	423,3	599,9
Primarni bilans	-597,3	-38,8	235,5	790,3	1015,8

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH, Federalno ministarstvo finansija, Ministarstvo finansija Republike Srpske i Direkcija za finansije Brčko Distrikta

Prosječna godišnja stopa rasta prihoda od indirektnih poreza za FBiH u periodu 2023-2024. godina iznositi će 3,3% prateći projektovane stope rasta ukupne naplate na Jedintvenom računu UIO. U okviru direktnih poreza prihodi od poreza na dobit ostvarivati će stabilan prosječni godišnji rast od 6,49%, dok će prosječni godišnji rast u naplati prihoda od poreza na dohodak, prateći očekivani porast broja zaposlenih, kao i pretpostavljeni nominalni rast plate iznositi 7,89%. Bazirajući se također na pozitivnim prognozama tržišta rada u 2023. i 2024. godini stope rasta naplate obaveznih socijalnih doprinosa u FBiH iznositi će 4,73% i 4,91% respektivno.

Kao rezultat projektovanog rasta potrošnje i uvoza roba i usluga, te očekivanih efekata uvođenja novog sistema fiskalizacije u RS, indirektni porezi će rasti u prosjeku po stopi od 3,3% uz zadržavanje prosječnog učešća u BDP od 18,5%, u posmatranom periodu. Na osnovu projektovanih pozitivnih kretanja na tržištu rada, rasta plata u javnom sektoru, te pojačane naplate u periodu 2023-2024 direktni porezi rastu po prosječnoj stopi od 6,4% uz učešće u BDP-u od 3,7%. Socijalni doprinosi su drugi najznačajniji javni prihod pored poreskih prihoda. Socijalni doprinosi se povećavaju u periodu 2023-2024 godina po prosječnoj stopi od 4,4% uz zadržavanje stabilnog učešća u BDP-u od 15,1%.

U 2023 godini projektovani ukupni javni rashodi iznose 16.184,0 miliona KM (FBiH 9803,9 mil. KM, RS 5133,1 mil. KM, Inst. BiH 1010,4 mil. KM i DB 236,6 mil. KM) i veći su za 49 mil. KM od projektovanih javnih rashoda u 2022. godini. Na strani projektovane ukupne javne potrošnje dominiraju mandatorni rashodi (bruto plate i socijalni transferi) koji čine cca 64%

²⁸Za Institucije BiH podaci za plan 2022 i 2023 su iz usvojenog Dokumenta okvirnog budžeta za 2021-2023., dok se podaci za plan 2024. temelje na podacima za 2023. korigovani za izdatke za kamate po planu otplate vanjskog duga i za lokalne izbore.

ukupnih projektovanih javnih rashoda. Njihov rast kumulativno u prosjeku je 2,3% i pod uticajem je rasta fonda bruto plata i po osnovu godišnjeg usklađivanja minulog rada, redovnog usklađivanja penzija te očekivanog rasta broja penzionera kao i sredstava izdvojenih u FBiH za financiranje prava porodica sa djecom.

Kapitalni budžet u 2023. godini iznosi ukupno 1.500 miliona KM i manji je u odnosu na kapitalne rashode i izdatke u 2022 za 464,6 mil. KM. Svi nivoi vlasti su iskazali manje kapitalne rashode i izdatke (FBiH 228,5 mil. KM, RS 235,6 mil. KM i Institucije BiH 6,8 mil. KM) osim DB koji je projektovao povećanje od 6,3 mil. KM. Razlog značajnog smanjenja kapitalnih izdataka u RS najvećim dijelom se odnosi na smanjenje javnih investicija u okviru centralne vlade, kao i jedinica lokalne samouprave, jer je potrebno planirati veći iznos sredstava za servis duga koji dopijeva u 2023. godini.

Shodno kretanjima prihoda i rashoda, u 2023. i 2024. očekuje se balans javnih finansija, odnosno suficit od 1,1% BDP-a u 2023. godini i 1,4% BDP-a u 2024. godini. Glavno prilagođavanje je vršeno na kapitalnim rashodima i izdacima i ostalim tekućim rashodima.

Finansiranje budžeta i konsolidovanog budžeta tokom trajanja programa

Posmatrano po pojedinačnim nivoima vlasti u BiH, FBiH već u 2022. godini ulazi u zonu suficita. Institucije BiH će deficit djelimično finansirati iz neraspoređenog viška prihoda nad rashodima iz usvojenih Izvještaja o izvršenju budžeta Institucija BiH i međunarodnih obaveza BiH, koji dvije kalendarske godine prethode godini u kojoj se sredstva koriste. Nepokriveni višak rashoda se ažurira svake godine kroz usvajanje Globalnog okvira fiskalnog bilansa i politika u BiH. Obzirom da RS ulazi u zonu suficita u 2023. godini u nastavku je plan finansiranja tekućih i budućih deficita s obrazloženjem.

U periodu 2022-2024. godine planirano je ukupno finansiranje (novo zaduženje) u iznosu od 2,6 milijardi KM, od čega 0,9 milijardi KM u 2022. godini, 1,1 milijarda KM u 2023. godini, te 0,5 milijardi KM u 2024. godini.

Tokom datog perioda finansiranje se većim dijelom vrši iz spoljnih izvora, pri čemu u 2022. godini učešće spoljnih izvora finansiranja iznosi 76,5%, u 2023. godini 94,0%, te 8,3% u 2024. godini. Planirano finansiranje se realizuje putem dugoročnih (domaćih i spoljnih) instrumenata. Učešće finansiranja putem utrživih instrumenata duga (i to dugoročnih domaćih i spoljnih) tokom datog perioda je dominantnije, te u 2022. godini iznosi 68,0%, u 2023. godini iznosi 75,6%, dok u 2024. godini 63,5% od ukupnog planiranog finansiranja.

Tabela 5: Planovi finansiranja deficita u Republici Srpskoj (u mil. KM)

	Izvršenje	Procjena	Projekcija		
	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Suficit / Deficit	-565,6	-165,0	-291,2	77,1	188,6
Kredit	241,9	85,3	-67,7	-207,3	-289,2
Obveznice	95,3	326,6	433,6	377,3	150,3
Trezorski zapisi	224,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Neto primici od finansijske imovine	44,5	-126,9	36,4	-146,0	43,3
Ostalo finansiranje ²⁹	-41,0	-120,0	-111,1	-101,0	-93,0
Ukupno finansiranje	565,6	165,0	291,2	-77,1	-188,6

Izvor: Ministarstvo finansija Republike Srpske

²⁹ Ostalo finansiranje odnosi se na obaveze po Zakonu o unutrašnjem dugu koje se izmiruju u gotovini, izdanim garancijama i obaveze iz ranijih godina.

Investicioni projekti će se u potpunosti financirati iz spoljnih izvora, kao rezultat maksimalnog iskorištavanja pristupa koncesionim izvorima finansiranja (Svjetska banka, EIB, EBRD, IFAD, KfW, itd.). Domaći i spoljni izvori finansiranja će se koristiti za finansiranje budžetske potrošnje

30

4.5. Strukturni bilans (ciklična komponenta deficita, jednokratne i privremene mjere, fiskalna politika)

Za izračun ciklički prilagođenog (primarnog) salda konsolidirane opće države ciklički prilagođen proračunski saldo je izračunat na temelju poluagregatne metode Europske Komisije. Izračun cikličkog dijela salda koji provodi Europska komisija temelji se na uobičajenom postupku u dva koraka: (i) na ocjeni jaza agregatne proizvodnje kao pokazatelja gospodarskog ciklusa te (ii) procjeni elastičnosti ukupnih prihoda i rashoda u odnosu na taj jaz.

U prvom se koraku ocjenjuje cikličko stanje gospodarstva (proizvodni jaz) usporedbom stvarnog BDP-a s potencijalnim. S obzirom na nedostupnost podataka, za ocjenu jaza agregatne proizvodnje nije se mogla koristiti metoda proizvodne funkcije. Tako se procjena potencijalnog BDP-a temelji na prilagođenom Hodrick-Prescottovom filtru, zbog njegove transparentnosti i jednostavnosti, uz koeficijent izgladivanja (λ) za godišnje podatke, 6,25³¹. Prema Bruchezu, P.-A. (2003.), prilagođeni Hodrick-Prescottov filter rješava problem pristranosti na početku/kraju uzorka, što je glavni nedostatak originalnog H-P filtra. Koristeći tako prilagođen filter nije bilo potrebno umjetno produžiti seriju podataka izvan projekcijskog razdoblja.

U drugom se koraku procjenjuje učinak cikličkih kretanja na proračun primjenom proračunskih elastičnosti. Ukupna elastičnost prihoda/rashoda izvodi se kao ponderirani zbroj elastičnosti pojedinih kategorija prihoda/rashoda³² koje su osjetljive na kretanje poslovnog ciklusa, pri čemu su ponderi pojedinih kategorija njihovi udjeli u ukupnim prihodima/rashodima. Pritom se elastičnost pojedine komponente prihoda/rashoda prvo izračunava s obzirom na njihovu relevantnu makroekonomsku osnovicu, a potom se ocjenjuje elastičnost makroekonomske osnovice na jaz agregatne proizvodnje. Umnoškom ovih dviju elastičnosti dobije se elastičnost pojedine komponente prihoda/rashoda na jaz agregatne proizvodnje.

Kao standard u ocjenjivanju elastičnosti prihoda i rashoda, uzima se da su elastičnosti poreza na potrošnju, poreza na dohodak, poreza na dobit, socijalnih doprinosa i rashoda za nezaposlene u odnosu na odgovarajuću poresku osnovu jednake jedinici. Na ovaj način izračunata ukupna elastičnost proračunskog salda konsolidirane opće države je 0,34, gdje je za prihode ocjenjena elastičnost 0,33 a za rashode -0,01. Dobijeni rezultati i njihovo tumečenje u najvećoj mjeri zavise od dužine korištene serije, pouzdanosti i kvaliteta podataka.

Nakon izračunavanja ukupne osjetljivosti proračunskog salda, ciklička komponenta proračunskog salda se potom dobiva kao umnožak proizvodnog jaza i ukupne cikličke osjetljivosti. Kako bi se pokazao stvarni karakter diskrecijske fiskalne politike, izračunava se fiskalna pozicija. Ona se mjeri kao godišnja promjena ciklički prilagođenog primarnog proračunskog salda (isključene su kamate) umanjenog za jednokratne mjere (strukturni proračunski primarni saldo), pri čemu pozitivni predznak označava ekspanzivnu a negativan predznak restriktivnu politiku. Ovako izračunat strukturni primarni bilans pokazuje strukturnu fiskalnu poziciju.

³⁰ Od ukupnog finansiranja putem spoljnih izvora, na finansiranje budžetske potrošnje odnosi se 57,9% u 2022. godini, 74,0% u 2023. godini, dok ga, za tu namjenu, nema u 2024. godini.

³¹ Morten O. Ravn and Harald Uhlig: "Discussion Paper No. 2858 on adjusting the HP – Filter for the frequency of observation, CEPR, June 2001 © 2002 by the President and Fellows of Harvard College and the Massachusetts Institute of Technology

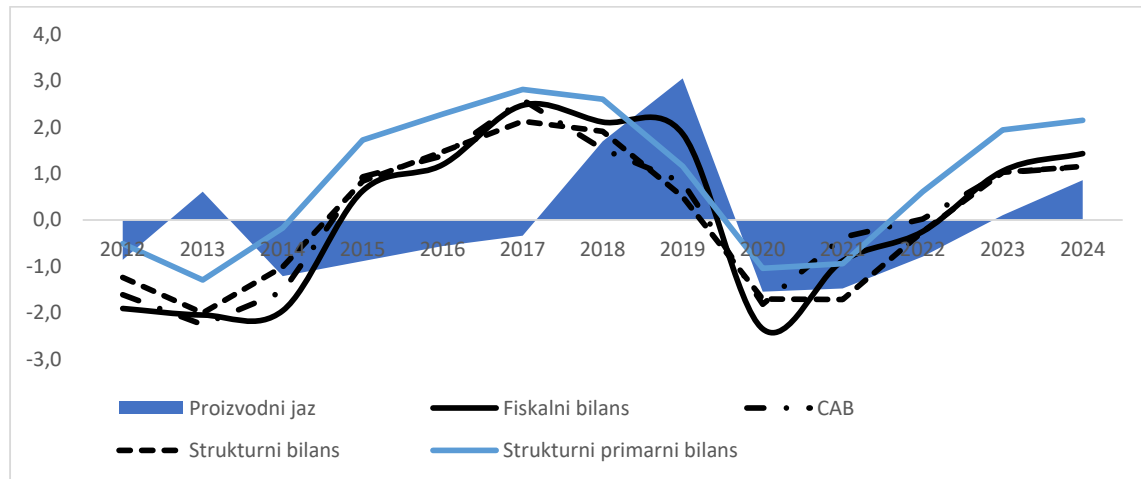
³² Na prihodnoj strani kao ciklički osjetljive komponente određeni su prihodi od PDV i akciza (porez na potrošnju), porez na dohodak, poreza na dobit te prihodi od socijalnih doprinosa, dok se rashodnoj strani uzimaju samo rashodi za naknade nezaposlenima.

Tabela 6: Fiskalni bilans i komponente za obračun ciklično prilagođenog bilansa u periodu 2012-2024 godina, u %BDP³³

Godina	Proizvo dni jaz	Fiskalni bilans	Primar. fiskalni bilans	Cikl. Kompo.	Cikli. Prilag. Bilans (CAB)	Cikli. Prilag. Prim. bilans	Strukt. bilans	Strukt.i prim. bilans	Karak. Fisk. politike
2012	-0,9	-1,9	-1,2	-0,3	-1,6	-0,9	-1,2	-0,5	0,8
2013	0,6	-2,0	-1,3	0,2	-2,3	-1,5	-2,0	-1,3	0,8
2014	-1,2	-2,0	-1,1	-0,4	-1,5	-0,7	-1,0	-0,2	-1,1
2015	-0,9	0,6	1,5	-0,3	0,9	1,8	0,8	1,7	-1,9
2016	-0,6	1,2	2,0	-0,2	1,4	2,2	1,5	2,3	-0,6
2017	-0,3	2,5	3,2	-0,1	2,6	3,3	2,1	2,8	-0,5
2018	1,7	2,1	2,8	0,6	1,5	2,2	1,9	2,6	0,2
2019	3,0	1,9	2,5	1,0	0,8	1,5	0,5	1,2	1,4
2020	-1,5	-2,3	-1,7	-0,5	-1,8	-1,2	-1,7	-1,0	2,2
2021	-1,5	-0,9	-0,1	-0,5	-0,4	0,4	-1,7	-0,9	-0,1
2022	-0,8	-0,2	0,6	-0,3	0,0	0,9	-0,3	0,6	-1,6
2023	0,1	1,1	2,0	0,0	1,0	1,9	1,0	1,9	-1,3
2024	0,9	1,4	2,4	0,3	1,1	2,1	1,2	2,1	-0,2

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH

Grafikon 1: Stvarni i ciklično prilagođeni fiskalni bilans u periodu 2012-2024 u % BDP

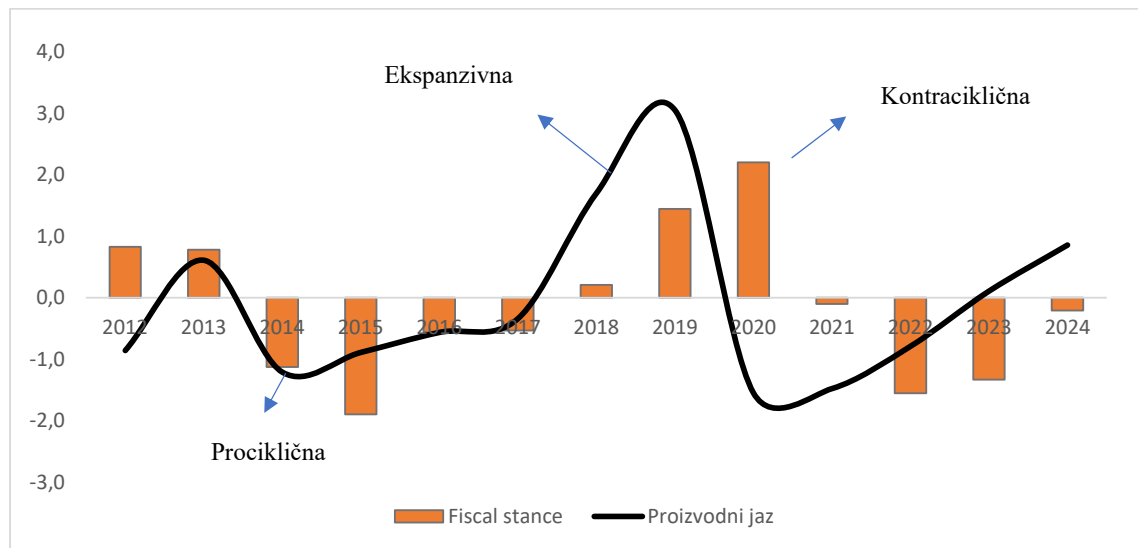
Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH

Analiza strukturnog primarnog bilansa ukazuje da je u periodu 2012. i 2013. pogoršana fiskalna pozicija sektora opšte vlade. Nakon stabilizacije ekonomskih prilika uzrokovanih ekonomskom krizom iz 2008. godine došlo je do stabilizacije a potom i rasta prihoda. Pozitivan uzlazni trend prihoda se zadržao u 2011., da bi već tokom 2012. godine došlo do usporavanja, a potom i pada prihoda. Ovaj trend se nastavio i u 2013. godini kada su uprkos skromnom ekonomskom oporavku efekti naplate indirektnih poreza u 2013. godini bili negativni. Dodatno, u maju 2014. godine BiH pogađaju elementarne nepogode (poplave) koje dovode do usporavanja ekonomske

³³ Za period 2012-2019 korišteni su podaci CBBiH a za period 2020-2024 podaci dostavljeni od ministarstava finansija (institucija BiH i entiteta) i Direkcije za finansije DB.

aktivnosti u odnosu na 2013. godinu i kada su zabilježene negativne vrijednosti proizvodnog jaza i veći stvarni deficit od ciklično prilagođenog deficita. Neusklađenost javne potrošnje dovodi do povećanja javnog duga i strukturna fiskalna pozicija se pogoršava i poprima negativne vrijednosti. Kako bi se stabilizovala fiskalna pozicija u 2014. godini preduzima se prociklična restriktivna politika u vidu mjera ograničavanja tekuće potrošnje na svim nivoima vlasti (zamrzavanje plata i zapošljavanja u javnom sektoru). Na strani prihoda, osim mjera poboljšanja naplate poreskih prihoda (direktnih i indirektnih) i suzbijanja sive ekonomije, donijete su izmjene Zakona o akcizama u području oporezivanja duhana (na snazi od 1.8.2014.) i oporezivanja piva (na snazi od 1.9.2014.). Pored toga u RS donijet je Zakon o posebnom doprinosu za solidarnost za saniranje šteta prouzrokovanih poplavama i koji je produžen, izmjenom pomenutog zakona, i u 2015. i 2016. godini.

Grafikon 2: Karakter fiskalne politike u BiH u periodu 2012-2024 godine

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH

Restriktivna politika je dala vidljive rezultate jer je u periodu 2015-2019. godine evidentiran pozitivan i stabilan rast indirektnih poreza što uz nastavak mjera fiskalne konsolidacije i kontrole tekućih rashoda dovodi do suficita i značajnog poboljšanja strukturne fiskalne pozicije. Sljedeća 2020. godina donosi preokret gdje dolazi do najsnažnije zabilježenog pada ekonomske aktivnosti uzrokovane pandemijom COVID-19, u kojoj je evidentiran najveći negativni uticaj ciklusa sa visokim negativnim vrijednostima proizvodnog jaza. Zbog pada prihoda i povećanja rashoda zbog preduzetih mjera pomoći zdravstvu, privredi i stanovništvu, fiskalna pozicija se pogoršava i poprima negativne vrijednosti. Stvoreni fiskalni prostor (suficit) u periodu fiskalne konsolidacije 2015-2019. godine omogućio je vlastima na svim nivoima u BiH da u 2020. godini primijene kontracikličnu politiku. Prema projekcijama do stabilizacije dolazi u 2023. godini kada se očekuju pozitivni efekti ciklusa i veći rast realnog BDP-a od potencijalnog.

Postepena stabilizacija epidemioloških prilika i poboljšanje privredne aktivnosti u glavnim trgovinskim partnerima (EU i zemlje regiona) u 2021. godini dovode do porasat ekonomske aktivnosti u BiH. Kao rezultat snažnijeg oporavka domaće tražnje (privatna potrošnja) očekuje se značajnije povećanje prihoda. Ovakav trend se projektuje i za period 2022-2024. godine. Međutim, znatno pogošana fiskalna pozicija u 2020. zahtijeva ponovno vođenje restriktivne fiskalne politike, tako da se pozitivni efekti fiskalne konsolidacije očekuju već u 2023. godini kada se ponovo očekuju pozitivne vrijednosti strukturnog primarnog bilansa. Projektovani nastavak ekonomskog rasta u 2024. godini zajedno sa restriktivnom kontracikličnom fiskalnom politikom, koja između ostalog obuhvata smanjenje jednokratnih rashoda povezanih sa

intervencijama zbog pandemije te očekivani rast prihoda, vodi značajnem poboljšanju fiskalne pozicije sektora opšte vlade u BiH.

4.6. Nivo zaduženosti i razvoj događaja, analiza vanrednih operacija i usklađivanje toka i stanja

Institucionalni aranžmani i ograničenja zaduživanja

U skladu sa ustavnim uređenjem u BiH uspostavljen je zakonodavni i institucionalni okvir za upravljanje dugom na svim nivoima vlasti. Shodno zakonskom okviru, upravljanje javnim dugom u BiH vrše Ministarstvo finansija i trezora BiH, entitetska ministarstva finansija i Direkcija za finansije BD. Upravljanje dugom vrši se kroz provođenje procedura zaduživanja, evidentiranja, nadgledanja, servisiranja i pripreme strategija upravljanja dugom i pripreme planova u pogledu vanjskog i unutrašnjeg duga. Posebni zakoni kojima se regulira dug i zaduživanje doneseni su na razini BiH, oba entiteta te DB. Navedeni zakonodavni okvir, između ostalog, reguliše i granice zaduživanja za odgovarajući nivo vlasti. Tako se u skladu sa Zakonom o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji Bosne i Hercegovine³⁴ (u daljem tekstu: Zakon o dugu u FBiH), FBiH može zaduživati u zemlji i u inostranstvu u domaćoj ili stranoj valuti. Zakonom o dugu u FBiH utvrđeni su limiti zaduživanja FBiH, kantona, gradova i općina, kao i svrhe u koje se može zadužiti na vanjskom ili unutrašnjem tržištu, te izdavati garancije. Definisani su i limiti zaduživanja za ukupni javni dug FBiH, koji se konsolidira na nivou FBiH. Propisano je da se FBiH može dugoročno zadužiti ako u vrijeme zaduživanja iznos servisiranja duga, kompletnog unutrašnjeg i vanjskog duga i garancija koji dopijeva svake naredne godine, uključujući i servisiranje predloženog novog zaduživanja i svih zajmova za koje je FBiH izdala garancije, uz limite iznosa duga kantona ne prelazi 18 procenata konsolidiranih prihoda FBiH i kantona ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini. Kantoni te gradovi i općine se mogu dugoročno zadužiti ukoliko u vrijeme dugoročnog zaduženja iznos servisiranja duga za ukupan unutrašnji i vanjski dug i garancije koje dopijevaju u svakoj narednoj godini, uključujući i servisiranje za predloženo novo zaduženje i sve zajmove za koje su izdate garancije kantona te gradova i općina, ne prelaze 10% prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini. Kod utvrđivanja naprijed navedenih ograničenja garancije se obračunavaju u iznosu od 30% nominalne vrijednosti garancije. U skladu sa Zakonom o dugu u FBiH, Vlada FBiH uspostavila je i Komisiju za dug, koja uključuje predstavnike Federalnog i kantonalnih ministarstva finansija. Ova komisija je, između ostalog, odgovorna i za monitoring održivosti ukupnog duga u FBiH.

Zakonom o zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske (u daljem tekstu: Zakon o dugu RS)³⁵ detaljno je uređena oblast zaduživanja i izdavanja garancija RS i jedinica lokalne samouprave, te načini i procedure zaduživanja, što zajedno sa postojećim zakonima iz oblasti budžetskog sistema i Zakonom o fiskalnoj odgovornosti u RS, čini cjelovit pravni okvir za unapređenje i kontrolu budžetske discipline. U skladu sa Zakonom o dugu RS, ograničenje iznosa duga utvrđeno je tako da ukupan dug RS³⁶ na kraju fiskalne godine ne može biti veći od 60%, dok javni dug RS ne može biti veći od 55% ostvarenog BDP-a u toj godini. Dug RS nastao po osnovu zaduženja za finansiranje sanacije štete iz Jedinstvenog registra šteta, propisanog u Zakonu o Fondu solidarnosti za obnovu RS, izuzima se iz ograničenja koja su propisana za ukupan i javni dug RS. Kratkoročni dug RS ne može biti veći od 8% iznosa redovnih prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini. Ukupna izloženost RS po izdatim garancijama ne može biti veća od 15% ostvarenog BDP-a u toj godini. Dodatno, Budžetom RS utvrđuje se iznos

³⁴ Službene novine FBiH (br. 86/07, 24/09, 44/10 i 30/16)

³⁵ „Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 71/12, 52/14, 114/17, 131/20, 28/21 i 90/21.

³⁶ U skladu sa Zakonom o zaduživanju, dugu i garancijama RS, ukupan dug RS čine javni dug Republike Srpske, dug javnih preduzeća, IRB RS i institucija javnog sektora. Javni dug je dug Republike Srpske, dug jedinica lokalne samouprave, te dug fondova socijalne sigurnosti.

kratkoročnog i dugoročnog duga RS koji može nastati tokom budžetske godine. Narodna skupština RS, na prijedlog Vlade, odlučuje o: ukupnom kratkoročnom i dugoročnom zaduživanju koje može nastati u toku fiskalne godine, kao i o njegovoj namjeni, o ukupnom iznosu garancija RS koje Vlada može izdati u toku fiskalne godine³⁷, te odobravanju kapitalne investicije, kao i o maksimalnom iznosu zaduženja za finansiranje te investicije. Jedinice lokalne samouprave se mogu dugoročno zadužiti samo ako u periodu stvaranja duga ukupan iznos koji dopijeva za otplatu, po predloženom dugu i cjelokupnom dospelom, neizmirenom postojećem dugu, u bilo kojoj narednoj godini nije veći od 18% iznosa njihovih redovnih prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini. Kratkoročni dug jedinica lokalne samouprave ne može biti veći od 5% njihovih redovnih prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini, a izloženost po izdatim garancijama ne može da bude veća od 30% iznosa njihovih redovnih prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini (sva pravila koja važe za jedinice lokalne samouprave važe i za fondove socijalne sigurnosti, osim u dijelu koji se tiče garancija-fondovi socijalne sigurnosti ne mogu ih izdavati). Skupština jedinice lokalne samouprave donosi odluku o zaduženju i izdavanju garancije jedinice lokalne samouprave, a Ministarstvo finansija daje saglasnost za zaduženje, odnosno izdavanje garancije. Upravni odbor fonda socijalne sigurnosti donosi odluku o zaduživanju fonda socijalne sigurnosti, Ministarstvo finansija daje mišljenje, a Vlada RS daje saglasnost za zaduženje fonda. Zakonom o fiskalnoj odgovornosti³⁸, u okviru opštih fiskalnih pravila, utvrđeno je pravilo o dugu koje podrazumijeva da javni dug RS na kraju fiskalne godine ne može biti veći od 55% ostvarenog BDP-a u toj godini, dok je u okviru posebnih fiskalnih pravila definisan prag za dug, koji podrazumijeva da ukoliko javni dug RS na kraju fiskalne godine dostigne 50% ostvarenog BDP-a u toj godini, budžet za narednu godinu mora da bude sa budžetskim suficitom. Ministarstvo finansija godišnje izvještava Vladu RS i Narodnu skupštinu o zaduženju³⁹.

Ograničenja iznosa unutrašnjeg duga DB su utvrđena Zakonom o unutrašnjem dugu Brčko distrikta BiH. Kratkoročni dug ni u kom vremenskom periodu ne smije preći 5% redovnih prihoda prikupljenih u prethodnoj fiskalnoj godini. Distrikt može stvoriti obaveze po osnovu dugoročnog duga samo ako u vrijeme zaduženja iznos otplate duga otplativ u bilo kojoj narednoj godini za sav neizmireni dugoročni unutrašnji dug Distrikta i predloženo zaduženje koje će nastati ne prelazi 10% redovnih prihoda prikupljenih u prethodnoj fiskalnoj godini. Ne postoje, zakonom ili drugim propisom, utvrđena ograničenja iznosa vanjskog duga DB kod ino-kreditora nego isključivo posredstvom BiH, odnosno nadležnog Ministarstva finansija i trezora BiH. Analiza trenutnog stanja u oblasti javnog duga Brčko distrikta BiH, a posebno analiza postojećeg zakonodavnog okvira za javni dug pokazala je neophodnost unapređenja istog u smislu donošenja novog zakona. Dakle, postoji potreba da i DB, kao i entiteti provodi planirane reforme, kako u pogledu uspostavljanja fiskalnih pravila za dug i zaduživanje, tako i u pogledu obuhvata mjerenja i izvještavanja o javnom dugu koji je usklađen sa statističkom metodologijom izvještavanja Europske unije (tzv. ESA - 2010 standardi).

Stanje i karakteristike javnog duga u Bosni i Hercegovini

Prema raspoloživim informacijama javna zaduženost BiH na dan 30.09.2021. godine iznosi 12.516,2 mil KM⁴⁰, od čega je vanjski dug 9.278,1 mil KM ili 74,1%, dok je unutrašnji dug 3.238,3 mil KM ili 25,9%. U odnosu na 31.12.2020. godine javni dug se povećao za 474,1 mil KM, s tim da se vanjski dug povećao za 660,2 mil KM, a unutrašnji dug se smanjio za 186,2 mil KM. U ukupnom stanju javne zaduženosti RS učestvuje sa 49,2%, FBiH sa 49,9%, Institucije BiH sa 0,5% i DB sa 0,4%. Prema procjenama ukupan javni dug sa 31.12.2021 godine iznosiće

³⁷ Član 1. Zakona o izmjenama Zakona o zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 114/17).

³⁸ „Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 94/15 i 62/18.

³⁹ Dokument Informacija o dugu sa stanjem na dan 31.12.2020. godine dostupna na sajtu Vlade Republike Srpske.

⁴⁰ U ovom iznosu je sadržan "ukupan dug" Republike Srpske

12.825,2 miliona KM, od čega se na vanjski dug odnosi 9.705,3 miliona KM ili 75,7% a na unutrašnji dug 3.119,9 miliona KM ili 24,3%. Javna zaduženost BiH, prema istorijskim podacima i datim projekcijama, ostaje u okviru mastriškog kriterija i BiH je i dalje umjereno zadužena zemlja.

Posmatrano po pojedinačnim nivoima vlasti stanje javnog duga u FBiH na dan 30.09.2021. iznosi 6.247,5 mil. KM, od čega se na vanjski dug odnosi 5.105,7 mil. KM a na unutrašnji dug 1.141,8 mil. KM. Najzastupljenije valute u portfoliju duga FBiH su EUR (48,02%), SDR (25,86%), USD (11,01%) i KM (14,57%). Dekompozicijom SDR-a, udio EUR valute raste na 56,02% ukupnog duga, a udio USD na 21,80%. Valutni rizik portfolija vanjskog duga FBiH je relativno velik. Preko 35% vanjskog duga je osjetljivo na promjene deviznih kurseva uzimajući u obzir njegovu valutnu strukturu (EUR – 56,21%, SDR – 30,27% i USD – 12,89%), u kojoj, nakon dekompozicije SDR-a, udio EUR valute u ukupnom vanjskom dugu iznosi 65,57%.

Rizik refinansiranja je značajan i za unutrašnji i za vanjski dug i koncentriran je na kratki i srednji rok. Prosječno vrijeme dospijeca (ATM) za unutrašnji dug iznosi 3,3 godina, a 6,2 godina za vanjski dug. Prosječno vrijeme dospijeca ukupnog duga iznosi 5,8 godina.

Udio portfolija duga koji se refiksira unutar jedne godine iznosi 46,02% i rezultat je činjenice da je gotovo pola portfolija vanjskog duga ugovoreno sa varijabilnom kamatnom stopom (cca 40,0%) kao i kratkog roka dospijeca tržišnih vrijednosnih papira emitovanih na domaćem tržištu. Povećanje referentnih kamatnih stopa za jedan procentni poen povećalo bi otplatu duga za približno 14 mil. USD godišnje (cca 22 mil. KM). Prosječno vrijeme refiksiranja portfolija duga FBiH iznosi 3,69 godina od čega je za refiksiranje vanjskog duga prosječno potrebno 3,75 godina, a 3,30 godina za refiksiranje unutrašnjeg. Prosječna ponderisana implicitna kamatna stopa portfolija duga Federacije BiH relativno je niska i iznosi 1,45%. Prosječna ponderisana implicitna kamatna stopa za unutrašnji dug iznosi 1,68%, a za vanjski dug 1,41%.

Stanje javnog duga RS na dan 30.09.2021. godine iznosi 5.081,0 milion KM, što je 42,7% BDP-a⁴¹, dok stanje ukupnog duga RS iznosi 6.159,9 miliona KM, tj. 51,8% BDP-a. Stanje ukupnog spoljnog duga iznosi 4.064,7 miliona KM, dok stanje ukupnog unutrašnjeg duga iznosi 2.095,1 milion KM. Na dan 30.09.2021. godine, ukupan dug RS koji podliježe zakonskom ograničenju iznosi 6.093,7 miliona KM (51,2% BDP-a), dok javni dug koji podliježe zakonskom ograničenju iznosi 5.014,9 miliona KM (42,2% BDP-a).

U valutnoj strukturi ukupnog duga RS dominiraju tri valute: EUR (45,1%), KM (34,0%) i SDR (14,8%). Od ukupnog duga RS na kratkoročni dug (izvorne ročnosti) se odnosi samo 0,6%, dok je čitav preostali dug dugoročan i njegovo učešće iznosi 99,4%. Veći dio ukupnog duga, tj. 78,2% otplaćuje se po fiksnim kamatnim stopama. Od ukupnog spoljnog duga se po fiksnim uslovima otplaćuje 72,2%, dok se od ukupnog unutrašnjeg duga po fiksnim uslovima otplaćuje 89,9%. Kad je riječ o strukturi ukupnog duga RS sa stanovišta instrumenata, utrživi dio duga (obveznice i trezorski zapisi) iznosi 36,7%, dok preostali dug predstavlja neutrživi dio duga (kreditni i dug koji se izmiruje kroz akcioni plan ili u gotovini).

Prosječna ponderisana kamatna stopa ukupnog duga RS za 2020. godinu iznosi 2,3%, i to spoljnog duga 1,9%, a unutrašnjeg duga 3,1%. Prosječna ponderisana kamatna stopa ukupnog duga procijenjena za period 2021-2024. godine⁴² iznosi 2,5%, 2,5%, 2,7% i 3,2%, i to spoljnog duga 2,2%, 2,3%, 2,6% i 3,2%, a unutrašnjeg duga 2,9%, 3,0%, 3,0% i 3,3% po godinama, respektivno. Za preračunavanje procijenjenog stanja spoljnog duga RS iz originalnih valuta⁴³ u

⁴¹ Odnosi se na BDP Republike Srpske. Procijenjena vrijednost BDP-a za 2021 iznosi 11.894 miliona KM

⁴² Vrijednosti kamatnih stopa su dobijene stavljanjem u odnos procijenjenog iznosa kamate za datu godinu i stanja duga u prethodnoj godini.

⁴³ Projektovano stanje spoljnog duga u originalnoj valuti u 2021 godini se zasniva na iznosu povučenih kreditnih sredstava sa 30.09.2021. godine uvećanom za procijenjena povlačenja po investicionim projektima u implementaciji i povlačenja u svrhu finansiranja budžetske potrošnje, a umanjenom za procijenjeni iznos servisa glavnice spoljnog duga.

KM korištene su procijenjene vrijednosti deviznih kurseva zasnovane na pretpostavci da će do kraja 2021. godine doći do aprecijacije vrijednosti svih valuta u odnosu na KM u iznosu od 0,89% ⁴⁴ u odnosu na vrijednosti na dan 30.09.2021. godine.

Tabela 7: Stanje javnog duga i projekcije (u mil. KM)

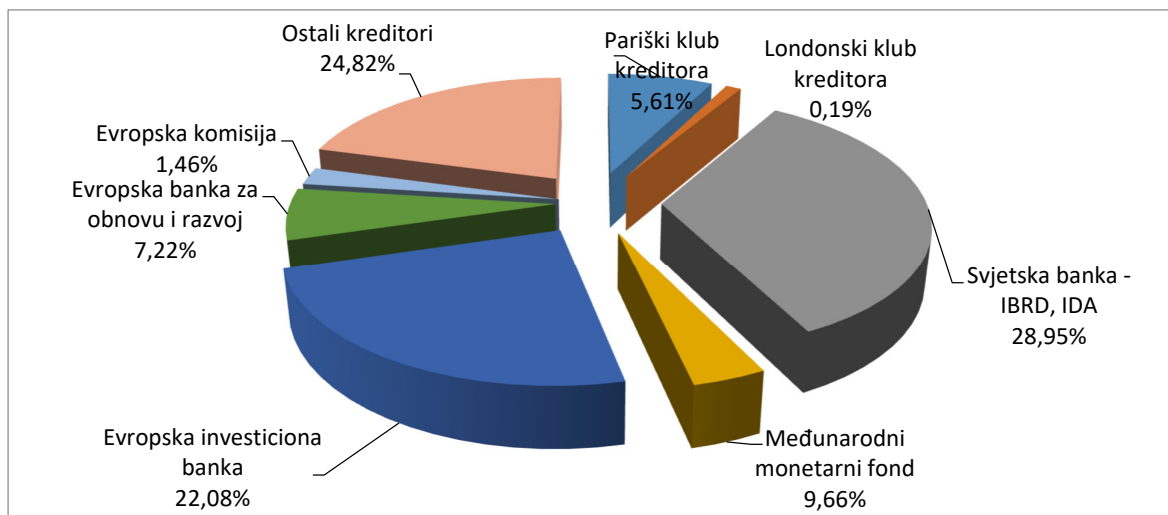
	2020.	30.9.2021	2021.	2022.	2023.	2024.
1. VANJSKI DUG (1+2+3+4)	8.617,9	9278,1	9705,3	10.543,8	10.827,6	10.523,3
1 Institucije BiH	66,4	62,5	65,3	62,6	48,7	46,6
2 Federacija BiH	4.973,8	5.105,7	5.402,0	5.761,1	5.673,2	5722,1
3 Republika Srpska	3.526,4	4.064,7	4.190,2	4.662,3	5.055,0	4.714,3
4 Distrikt Brčko	51,3	45,2	47,8	57,8	50,7	40,3
2. UNUTRAŠNJI DUG (2.1+2.2+2.3)	3.424,2	3.238,1	3.119,9	2.990,6	2.750,1	2.961,8
2.1 Federacija BiH	1.115,3	1.141,8	1.144,8	1.119,7	1.098,3	1.070,9
- <i>Vlada Federacije BiH</i>	849,9	864,3	864,3	828,7	792,9	775,3
- <i>Kantoni, opštine i gradovi</i>	265,4	277,5	280,5	291,0	305,4	295,6
2.2 Republika Srpska	2.307,1	2.095,1	1.974,0	1.870,4	1.651,8	1.890,9
- <i>Budžet Republike Srpske</i>	1.723,8	1.529,9	1.433,0	1.415,8	1.283,1	1.602,8
- <i>Jedinice lokalne samouprave</i>	370,7	350,6	337,5	290,8	244,5	199,8
- <i>Fondovi socijalne sigurnosti</i>	212,6	214,6	203,5	163,9	124,3	88,3
2.3 Distrikt Brčko	1,8	1,2	1,1	0,5	0,0	0
UKUPNO (1+2)	12.042,1	12.516,2	12.825,2	13.534,4	13.577,7	13.485,1

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH, Federalno ministarstvo finansija, Ministarstvo finansija Republike Srpske i Direkcija za finansije Distrikta Brčko

Prema raspoloživim informacijama Ministarstva finansija i trezora BiH na dan 30.09.2021. godine, sa stanovišta namjene ulaganja novog vanjskog duga (vanjski dug BiH nastao poslije 14.12.1995. godine) 54,2% odnosi se na infrastrukturu, 33,6% na javni sektor dok se za privredne djelatnosti odnosi 12,2%. Vanjski dug BiH karakteriše relativno niska prosječna ponderisana kamatna stopa. Ponderisana prosječna kamatna stopa ukupnog vanjskog duga je 1,56%. Ovo je u najvećoj mjeri rezultat vanjskog koncesionalnog zaduživanja i značajnog učešća vanjskih kredita sa varijabilnom kamatnom stopom.

⁴⁴ Koficijent 0,89% predstavlja odnos između procijenjene vrijednosti SDR-a za period 2021-2024. godine (1 SDR= 2,39 KM, a što predstavlja prosjek godišnjih prosjeka vrijednosti SDR-a u periodu 01.01.2016 - 30.09.2021. godine) i njegove vrijednosti na dan 30.09.2021. godine (1 SDR= 2,37 KM).

Grafikon 3: Struktura vanjskog duga BiH na dan 30.09.2021. godine po kreditorima⁴⁵

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH

Tabela 8: Otplate javnog duga i projekcije (u mil. KM)

	2020.	30.9.2021	2021.	2022.	2023.	2024.
1.Ukupno FBiH (1.1+1.2)	734,9	644,0	769,6	859,6	956,9	969,3
1.1 Vanjski dug FBiH	431,6	339,6	462,8	425,8	668,6	655,2
1.2 Unutrašnji dug	303,3	304,4	306,8	433,8	288,3	314,1
<i>Vlada Federacije BiH</i>	245,0	242,6	242,6	362,6	212,8	235,7
<i>Kantoni, opštine i gradovi</i>	58,3	61,8	64,2	71,2	75,5	78,4
2.Ukupno RS (2.1+2.2)	584,1	562,0	808,9	699,6	1.165,1	894,9
2.1 Vanjski dug RS	261,6	192,2	289,0	322,4	812,7	549,5
2.2 Unutrašnji dug RS	322,5	369,9	519,9	377,3	352,4	345,4
<i>Budžet Republike Srpske</i>	220,6	288,2	402,3	271,9	250,7	251,6
<i>Jedinice lokalne samouprave</i>	74,5	42,8	57,0	59,1	56,8	53,9
<i>Fondovi socijalne sigurnosti</i>	27,4	38,9	60,5	46,2	44,9	40
3.Ukupno DB (3.1+3.2)	9,8	3,6	8,5	8,6	10,8	11,5
3.1 Vanjski dug	9,2	3,4	7,9	7,9	10,3	11,5
3.2 Unutrašnji dug	0,6	0,2	0,6	0,7	0,5	0
4. Vanjski dug Institucija BiH	8,5	3,1	7,1	5,6	16,2	4,2
UKUPNO BIH (1+2+3+4)	1.337,3	1.212,7	1.594,1	1.573,4	2.149,0	1.879,9

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH, Federalno ministarstvo finansija, Ministarstvo finansija Republike Srpske i Direkcija za finansije Distrikta Brčko

Informacije o tokovima zaduženja

Za prvih devet mjeseci 2021. godine, agregatno posmatrano, vanjski dug u BiH se povećao za 660,2 miliona KM, s tim da se u FBiH i RS povećao na šta je uticalo povlačenje po ugovorenim kreditima, dok se u Institucijama BiH i DB smanjio jer su obuhvaćene samo otplate glavnica.

⁴⁵ Ostale kreditore čine: Kraljevina Španije, Republika Portugal, Vlada Japana, Izvozno - uvozna banka Koreje, Austrijska banka, Republika Poljska, Razvojna banka Vijeća Evrope, Raiffeisen bank AG, Kuvajtski fond, OFID (OPEC) Fond, Saudijski razvojni fond, Banka za privredu i Austrijska pošta, Vlada Belgije, Republika Srbija, Euroobveznice RS, Erste banka, IFAD, KFW, Unicredit Bank Austria.

Vanjski dug FBiH u prvih devet mjeseci 2021.godine u odnosu na 31.12.2020. godine veći je za 131,9 miliona KM. Povećanje se odnosi na povlačenja ugovorenih kredita u navedenom periodu u ukupnom iznosu 422,4 miliona KM (od čega, za jačanje bankarskog sektora 15,6 mil.KM, i 406,8 mil.KM za finansiranje investicionih projekata) i otplatu glavnice 339,6 miliona KM, te deprecijacije KM u odnosu na druge valute. Od navedenih 422,4 miliona KM, od multilateralnih kreditora (EIB, WB-IBRD, EBRD, OFID) povučeno je 377,6 miliona KM, a od bilateralnih kreditora (KfW) 44,8 miliona KM.

Procjena stanja vanjskog duga FBiH na 31.12.2021.godine obuhvata planirana povlačenja do kraja godine u ukupnom iznosu od 305,0 miliona KM, otplatu glavnice u iznosu od 124,0 miliona KM te deprecijacije KM u odnosu na druge valute.

Za prvih devet mjeseci ukupan spoljni dug RS se povećao za 538,3 miliona KM, a što je rezultat povlačenja u iznosu od 673,1 milion KM (od čega se na budžetsku podršku odnosi 591,8 miliona KM, a 81,2 miliona KM za finansiranje investicionih projekata), otplate glavnice u iznosu od 151,0 milion KM, te deprecijacije KM u odnosu na druge valute. Od navedenih 673,1 milion KM 78,8 miliona KM je povučeno od multilateralnih kreditora (WB, EBRD, EIB, IFAD, CEB), 7,5 miliona KM od bilateralnih kreditora (KfW, JICA), dok je 586,7 miliona KM povučeno iz komercijalnih izvora (evroobveznice).

Projektovano stanje ukupnog spoljnog duga RS na kraju 2021. godine obuhvata planirana povlačenja do kraja godine u ukupnom iznosu od 170,0 miliona KM (od čega se 94,7 miliona KM odnosi na povlačenje za budžetsku podršku, te 75,3 miliona KM za finansiranje investicionih projekata), otplatu glavnice u iznosu od 59,3 miliona KM, te aprecijaciju vrijednosti svih valuta u odnosu na KM u iznosu od 0,89% u odnosu na vrijednosti na dan 30.09.2021. godine. Od navedenih 170,0 miliona KM, 167,1 milion KM se planira povući od multilateralnih kreditora (EU, WB, EIB, EBRD, IFAD), a 2,9 miliona KM od bilateralnih kreditora (JICA, KfW).

Tabela 9: Pokazatelji javne zaduženosti 2019-2024

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
BDP tekuće cijene (mil. KM)	36.527	35.436	36.806	38.447	40.094	41.907
Ukupan javni dug ⁴⁶ u BiH (mil. KM)	11.109,3	12.042,1	12.825,2	13.534,4	13.577,7	13.485,1
Izvoz roba i usluga (mil. KM)	14.320	11.820	13.928	15.238	16.635	18.280
Vanjski dug (mil. KM)	8.133,6	8.617,9	9705,3	10.543,8	10.827,6	10.523,3
Servis ukupnog duga (mil. KM)	1.426,9	1.337,3	1.594,1	1.573,4	2.149,0	1.879,9
Servis vanjskog duga (mil. KM)	736,2	710,9	766,8	761,7	1.507,8	1.220,4
Neto prihodi od ind. Poreza (mil. KM)	6.135,6	5.565,6	6.399,7	6.590,4	6.771,3	6.981,9
Ukupni prihodi (mil. KM)	15.018,1	14.143,7	15.579,7	16.039,2	16.607,3	17.271,7
Ukupan dug/BDP %	30,4%	34,0%	34,8%	35,2%	33,9%	32,2%
Servis ukupnog duga/Ukupan prihod %	9,5%	9,5%	10,2%	9,8%	12,9%	10,9%
Servis vanjskog duga/Prihodi od indirektnih poreza %	12%	12,8%	12,0%	11,6%	22,3%	17,5%
Vanjski dug/Izvoz roba i usluga %	56,8%	72,9%	69,7%	69,2%	65,1%	57,6%

Izvor:Ministarstvo finansija i trezora BiH, Federalno ministarstvo finansija, Ministarstvo finansija Republike Srpske i Direkcija za finansije Distrikta Brčko

⁴⁶ Za RS uključen je ukupan dug u skladu sa zakonom

Strategija upravljanja dugom

Svake godine priprema se Srednjoročna strategija upravljanja dugom BiH koja sadrži pojedinačne srednjoročne strategije upravljanja dugom dugom RS, FBiH i DB, uključujući i vanjski dug Institucija BiH. Izrada Srednjoročne strategije upravljanja dugom BiH podrazumijeva da vlade entiteta i DB pripreme i usvoje svoje strategije upravljanja dugom na osnovu svojih bruto finansijskih potreba i izvora finansiranja i makroekonomskih pokazatelja, pri čemu se koriste isti scenariji šoka i zajedničke početne projekcije, u smislu kamatnih stopa na vanjski dug i valutnog kursa, dok se koriste različite projekcije kretanja kamatnih stopa na unutrašnji dug entiteta. Srednjoročna strategija upravljanja dugom BiH za period 2021-2024 nije urađena u periodu pripremanja ERP-a, a biće sačinjena nakon što svi nivoi dostave⁴⁷ svoje usvojene srednjoročne strategije upravljanja dugom.

Prilikom izrade Srednjoročne strategije upravljanja dugom svaki nivo vlasti određuje svoje ciljeve upravljanja dugom, smjernice za upravljanje rizikom te strateške mete kao pokazatelje stepena izloženosti riziku. Nacrt Srednjoročne strategije upravljanja dugom Bosne i Hercegovine za period 2021-2024. godine sadrži operativne smjernice za vanjski državni dug:

- Kod novog vanjskog zaduživanja, gdje je moguće birati vrstu kamatne stope, preferirati fiksnu kamatnu stopu (osim ako analiza ne ukazuje na snažnu argumentaciju za izbor promjenljive kamatne stope).
- Kod novog vanjskog zaduživanja, gdje je moguće birati rok otplate i grejs period, preferirati vanjska zaduživanja sa dužim grejs periodom i dužim rokom otplate.
- Prilikom planiranja zaduživanja voditi računa da se održi ravnomjerna struktura otplate po godinama u cilju minimiziranja rizika refinansiranja.
- U cilju smanjenja valutnog rizika kod novog vanjskog zaduživanja, gdje je moguće izabrati valutu, treba preferirati valutu EUR.

Nacrt Srednjoročne strategije upravljanja dugom u FBiH za 2021-2024 godinu sadrži sljedeće smjernice upravljanja dugom:

- Prilikom planiranja zaduživanja voditi računa da se održi ravnomjerna struktura otplate po godinama u cilju minimiziranja rizika refinansiranja;
- Radi smanjenja valutnog rizika maksimalno koristiti zaduživanje u EUR i KM;
- U cilju smanjenja rizika refinansiranja duga: udio portfolija duga koji dospijeva unutar 12 mjeseci/jedne godine će iznositi maksimalno 15% ukupnog neotplaćenog duga;
- Kako bi produžili prosječno dospijeće portfolija duga iznad 6,5 godina, buduća zaduženja ugovarati sa dužim grace periodom i dužim rokom otplate. Prosječno ponderisano dospijeće portfolija duga produžiti na najmanje 6,5 godina.

Na osnovu trenutnog makroekonomskog okvira te praćenjem smjernica za upravljanje javnim dugom preferirane strateške mete u FBiH bi bile sljedeće:

- prosječno vrijeme dospijeća kredita (ATM) ne bi trebalo biti manje od 6,7 godina;
- prosječno vrijeme refiksiranja kredita (ATR) će iznositi 3,49 godinu;
- učešće servisiranja kamata po osnovu duga u prihodima će iznositi manje od 15%.

Strategijom upravljanja dugom RS⁴⁸ a period 2021-2024. godine su definisani glavni cilj upravljanja dugom RS, operativni ciljevi i principi u svrhu ispunjenja glavnog cilja upravljanja dugom, strategija ostvarenja navedenih ciljeva, zadaci Ministarstva finansija RS, te

⁴⁷ Ministarstvo finansija RS je 27.01. dostavilo usvojenu Strategiju upravljanja dugom RS za period 2021-2024. godine Ministarstvu finansija i trezora BiH.

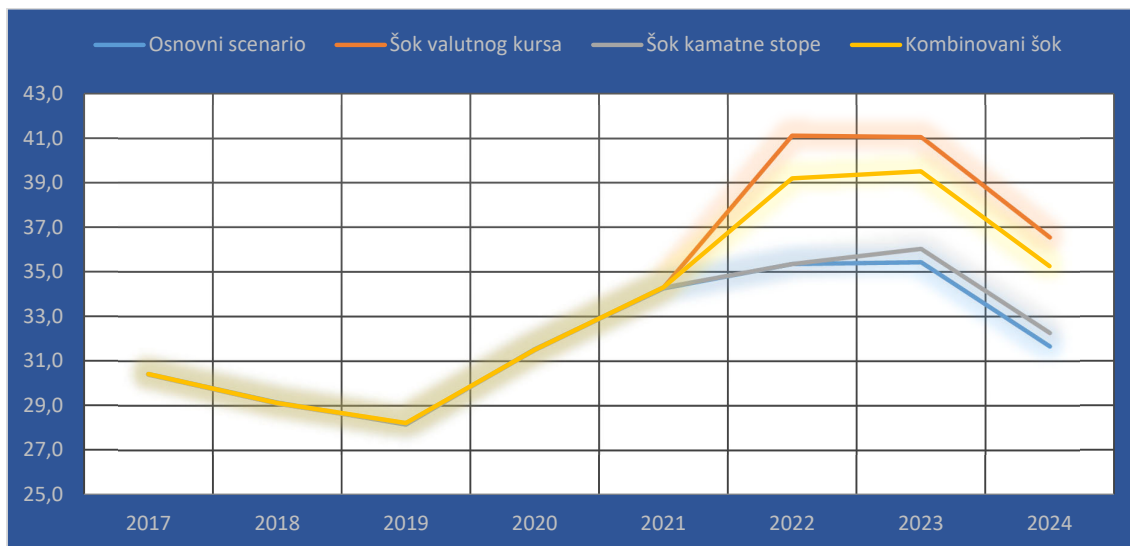
⁴⁸ [Strategija upravljanja dugom RS 2021-2024](#) je usvojena 30.12.2021 godine i dostupna je na sajtu Vlade Republike Srpske.

identifikovani indikatori tj. smjernice u cilju ostvarivanja strukture duga sa prihvatljivim nivoom troškova i rizika i njihove procijenjene vrijednosti na kraju 2024. godine, i to:

- u cilju upravljanja valutnim rizikom, dug izražen u stranoj valuti (isključujući dug u EUR) treba biti manji od 35% ukupnog posmatranog duga (procijenjena vrijednost na kraju 2024. godine je 12,0%), dok u cilju razvoja domaćeg tržišta unutrašnji dug treba biti veći od 20% ukupnog posmatranog duga (p.v.⁴⁹ na kraju 2024. godine je 22,4%);
- u cilju upravljanja rizikom refinansiranja, prosječno vrijeme do dospjeća treba da je duže od 4 godine (p.v. na kraju 2024. godine je 5,5 godina), a kratkoročni dug da je manji od 8% prihoda ostvarenih u prethodnoj godini (p.v. na kraju 2024. godine je 0,0%);
- u cilju upravljanja rizikom kamatnih stopa, dug po fiksnim uslovima treba iznositi više od 60% ukupnog posmatranog duga (p.v. na kraju 2024. godine je 82,5%), dok prosječna ponderisana kamatna stopa treba biti niža od 3,5% (p.v. na kraju 2024. godine je 2,7%).

Na osnovu strukture portfolija ukupnog duga i zajednički determinisanih scenarija različitih šokova najznačajniji rizici koji mogu dovesti do rasta ukupnog javnog duga u odnosu na osnovni scenario su šok valutnog rizika, šok kamatne stope i kombinovani šok valutnog rizika i kamaatne stope.

Grafikon 4: Kretanje odnosa duga prema BDP primjenom određenih šokova

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH, Ministarstvo finansija FBiH, Ministarstvo finansija RS i Direkcija za finansije DB

Scenariji šokova:

- Šok valutnog (deviznog) kursa: 30% deprecijacije kursa KM/USD u drugoj godini;
- Šok kamatne stope: 4% rast kamatne stope na vanjske i domaće dugoročne instrumente i 2% na kratkoročne domaće instrumente u drugoj godini, što doprinosi izravnavanju krivulje prinosa. Instrumenti u koje su uključeni stara devizna štednja i ratna potraživanja ostaju nepromijenjeni;
- Kombinovani šok: 20% deprecijacije valutnog kursa KM/USD u kombinaciji sa šokom od 2% na sve domaće i vanjske instrumente izuzev kratkoročnih domaćih gdje je šok 1% u drugoj godini. Instrumenti u koje je uključena stara devizna štednja i ratna potraživanja ostaju nepromijenjeni.

⁴⁹ p.v. znači procijenjena vrijednost

Osnovni scenario se bazira na najvjerojatnijim tržišnim uslovima i u srednjoročnom periodu najveći odnos duga u BDP-u prema ovom scenariju bi iznosio 35,4%. Povećanjem vrijednosti parametara kamatne stope i omjera valutnog kursa prema vrijednostima navedenim u posmatranim šokovima povećalo bi udio duga u BDP-u u posmatranom periodu kod šoka kamatne stope do 36,0%, kod kobinovanog šoka na 39,5% i šok valutnog (deviznog) kursa na 41,1 %. Kako je vidljivo na grafikonu najveći rizik za povećanje duga u pogledu omjera dug/BDP predstavlja valutni rizik u slučaju nagle promjene deviznog kursa odnosno aprecijacije USD u odnosu na KM i EUR (šok od 30% u 2. godini). Navedeni parametri i prema osnovnom scenariju i prema šokovima ukazuju da je BiH zemlja sa srednjoročno održivim javnim dugom, koji se kreće u okviru limita duga u BDP-u prema Maastricht kriteriju od 60%.

Potencijalne obaveze

Ukupno stanje duga po izdatim garancijama u BiH sa 30.09.2021. iznosi 830,1 miliona KM od čega se na FBiH odnosi 53,9 miliona KM, a RS 776,2 miliona KM.

Tabela 10: Stanje potencijalnih obaveze u periodu 2020-2022

	2020.	30.09.2021	2021.	2022.
Federacija BiH	8,9	53,9	90	290
Republika Srpska	654,0	776,2	799,8	699,6
Ukupno	662,9	830,1	889,8	989,6
% BDP	1,9		2,4	2,6

Izvor: Ministarstvo finansija FBiH i Ministarstvo finansija RS

Sa 30.09.2021. godine ukupno stanje FBiH po izdatim garancijama iznosi 53,9 miliona KM (0,24% BDP FBiH ostvarenog u 2020. godini) a odnosi se na garancije izdate u okviru kreditno-garantnih programa Garancijskog fonda uspostavljenog 2020. godine u svrhu oporavka privrede od posljedica pandemije COVID-19.

Sa 30.09.2021. godine stanje duga po izdatim garancijama RS iznosi 776,2 miliona KM, dok ukupna izloženost RS po izdatim garancijama iznosi 867,6 miliona KM (7,3% BDP-a RS procijenjenog za 2021. godinu). Od navedenog iznosa 3,5 miliona KM se odnosi na garancije RS izdate za unutrašnja zaduženja jedinica lokalne samouprave, 188,7 miliona KM za unutrašnja zaduženja fondova socijalne sigurnosti, 606,2 miliona KM za zaduženja javnih preduzeća (od čega 340,8 miliona KM spoljna, a 265,4 miliona KM unutrašnja), te 69,2 miliona KM za unutrašnja zaduženja javnog sektora.

4.7. Analiza osjetljivosti i upoređivanje s prethodnim programom

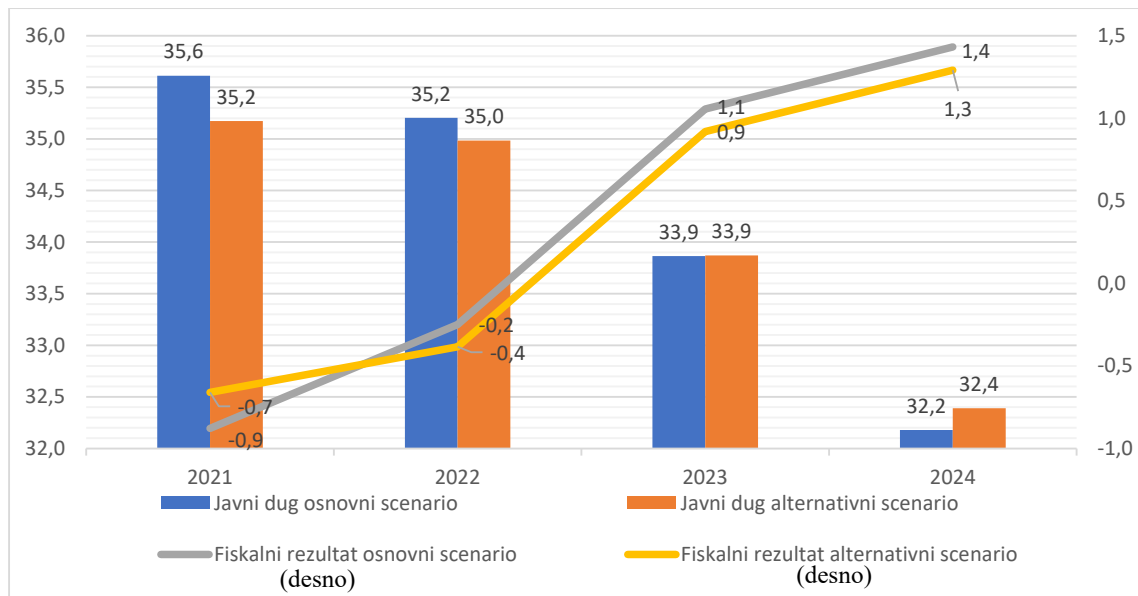
Osjetljivost budžetskih projekcija na alternativne scenarije i rizike

Glavni rizici za ostvarivanje osnovnog scenarija fiskalnih projekcija u srednjem roku mogu se podijeliti na eksterne i interne. Eksterni rizici koji mogu značajno uticati na fiskalne projekcije su elementarne nepogode i globalne finansijske krize koje bi, obzirom na fiskalne kapacitete svih nivoa vlasti u BiH, doveli do povećanja kumulativnog deficita do kraja posmatranog perioda. Od unutrašnjih rizika najznačajniji je odstupanje makroekonomskih pokazatelja od projektovanih vrijednosti u osnovnom scenariju. Ostvarenje pretpostavki iz alternativnog scenarija usporenog rasta dovelo bi do nižeg rasta prihoda od projektovanih osnovnim scenarijom. Projekcije rashoda rade se na osnovu zahtjeva korisnika budžeta i obaveza proisteklih iz zakonskih i podzakonskih akata.

Alternativni makroekonomski scenario polazi od pretpostavke da su u 2021. godini ekonomska kretanja kako u vanjskom okruženju tako i unutar bosanskohercegovačke ekonomije bila dosta povoljnija u odnosu na period kada je pripreman osnovni scenario (septembar 2021). Tako je i projekcija ekonomskog rasta u alternativnom scenariju za 2021. povećana za 1,5 procentnih

poena u odnosu na osnovni scenarij. S druge strane u periodu 2022-2024 predviđen je manji rast nego u osnovnom scenariju. Uzimajući u obzir osjetljivost prihoda na promjenu realnog rasta, svaka promjena realnog rasta za 1 p.p. dovodi do promjene prihoda od 0,33%, i bez prilagođavanja na rashodovnoj strani smanjiće se kumulativni fiskalni rezultat za 92,4 miliona KM.

Grafikon 5: Javni dug i fiskalni bilans po osnovnom i alternativnom scenariju u periodu 2021-2024

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH

Upoređivanje sa prethodnim programom

Postoje značajne razlike između sadašnjeg i prethodnog programa. Međutim razlika između prihoda u 2020. godini između prethodnog programa i sadašnjeg programa uslovljena je između ostalog i zbog metodološke (tehničke) greške. Naime u prihodima u prošlom programu nije bio uključen dio prihoda od indirektnih poreza kojim je izvršena otplata obaveza po vanjskom dugu u FBiH, pa su u prošlogodišnjem programu projektovani manji prihodi i posljedično veliki deficit.

Tabela 11: Poređenje fiskalnog rezultata sa prethodnim programom

	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
ERP 2021-2023.					
Ukupni prihodi	13329,0	13362,6	13854,3	14354,7	
Ukupni rashodi	14709,0	14277,6	14373,5	14602,9	
Neto zaduživanje/kreditiranje	-1380,0	-915,0	-519,2	-248,2	
ERP 2022-2024.					
Ukupni prihodi	14143,7	15579,7	16039,2	16607,3	17217,7
Ukupni rashodi	14975,6	15903,0	16135,0	16184,0	16671,8
Neto zaduživanje/kreditiranje	-831,9	-323,3	-95,8	423,3	599,9
Razlika (ERP 2021-2023 minus ERP 2022-2024.)					
Ukupni prihodi	-814,7	-2.217,1	-2.184,9	-2.252,6	
Ukupni rashodi	-266,6	-1.625,4	-1.761,5	-1.581,1	
Neto zaduživanje/kreditiranje	-548,1	-591,7	-423,4	-671,5	

Upoređivanjem podataka ukupnih prihoda sadašnjeg ERP-a i prethodnog ERP-a 2021-2023 godine može se vidjeti da su projekcije bile vrlo oprezne i bazirane na neizvjesnosti u pogledu intenziteta i trajanja pandemije i u vezi sa tim rigidnih mjera koje se odnose na ograničenja širenja epidemije (lockdown). Znatno veći prihodi ostvareni u 2020. godini i procjena ostvarenja prihoda za period 2021-2024. su rezultat bržeg oporavka privrede od očekivanog.

S druge strane postoji i značajna razlika između projekcija rashoda u prethodnom ERP-u u odnosu na sadašnji dokument zbog finansiranja mjera podrške građanima i privredi u suočavanju sa negativnim posljedicama pandemije i finansiranja zdravstvenog sistema u uslovima pandemije. Ipak veći rast prihoda od rashoda već u 2022. godini rezultira agregatno mnogo manjim deficitom u 2022. godini od onoga koji je projektovan u prethodnom dokumentu. U prethodnom ERP-u predviđen je značajan deficit za cijeli posmatrani period. Međutim u 2023. godini prema sadašnjim projekcijama ostvariće se značajan suficit.

Ako se posmatra po različitim nivoima vlasti značajno je napomenuti da su svi nivoi vlasti u BiH u prethodnom ERP-u projektovali značajan deficit. Institucije BiH i DB su i u ovogodišnjem ERP-uprojektovali deficit za cijeli posmatrani period. Za razliku od prethodnog ERP-a, a bazirano na dosadšnjem trendu rasta prihoda kao i planiranom oporavku i rastu privrede u narednom periodu, FBiH je projektovala suficit za period 2022-2024., dok je RS projektovala suficit za 2023 i 2024. Osim toga RS je u ovogodišnjem programu predvidjela veći deficit za 2022. od onoga koji je bio projektovan prethodnim ERP-om. Razlog za povećanje planiranog deficita u ovom programu, u odnosu na prethodni je planirano povećanje plata u javnom sektoru, značajnije povećanje penzija (zbog usklađivanja sa značajnim rastom plata i rastom cijena) i dodatno povećanje investicija. Takođe, s obzirom da izmjenama načina ugovaranja i Zakona o doprinosima dolazi do gubitka prihoda od doprinosa za zdravstveno osiguranje, planirano je značajno povećanje transfera za Fond zdravstvenog osiguranja RS.

4.8. Kvalitet javnih finansija

Zbog značaja i uticaja na očuvanje održive fiskalne pozicije, učinkovite raspodjele resursa i efikasne isporuke javnih dobara i usluga, upravljanje javnim finansijama je segment javne uprave kojem je posvećena posebna pažnja na svim nivoima vlasti u BiH. U tom smislu reformske aktivnosti, u okviru različitih podsistema upravljanja javnim finansijama, obuhvaćene su, shodno ustavnim nadležnostima, pojedinačnim strategijama upravljanja javnim finansijama svih nivoa vlasti u BiH. U toku je izrada sveobuhvatne Strategije upravljanja javnim finansijama u BiH za period 2021-2025. Svi nivoi vlasti u BiH su usvojili Zajedničke socioekonomske reforme za period 2019-2022. godine pa pojednične strategije upravljanja javnim finansijama, osim što služe kao glavna smjernica za jačanje pravnog i institucionalnog okvira i sistema za upravljanje javnim finansijama, odražavaju čvrsto opredjeljenje za njihovu realizaciju.

Obzirom na nadležnosti u entitetskim strategijama upravljanja javnim finansijama posvećena je posebna pažnja fiskalnim rizicima koji se odnose na javna preduzeća. Strategijom reforme upravljanja javnim finansijama u FBiH za period 2021.-2025. godina, kao jedna od prioritarnih reformi, planirana reforma javnih preduzeća koja predstavljaju značajan izvor fiskalnih rizika, kako na strani budžetskih prihoda, tako i na strani rashoda. Održivost, efikasnost i profitabilnost javnih preduzeća utiču na prihode budžeta, odnosno na iznos dobiti koju uplaćuju u budžet ili uvećanje rashoda zbog nelikvidnosti istih. U FBiH predviđena je uspostava Jedinice za praćenje javnih preduzeća pri uredu Premijera FBiH odnosno u okviru Generalnog sekretarijata Vlade FBiH. U RS pored uspostavljanja Centralne jedinice za finansijski nadzor nad javnim preduzećima pri Kabinetu predsjednika Vlade RS predviđene su aktivnosti definisanja i klasifikovanja javnih preduzeća u skladu sa međunarodnim standardima i izrada Registra javnih preduzeća. Takođe u narednom periodu posebna pažnja će se posvetiti praćenju, analizi i izvještavanju u pogledu fiskalnih rizika koji se odnose na javna preduzeća u okviru Ministarstva

finansija RS. Uspostavljanje i objavljivanje registra budžetskih korisnika i javnih preduzeća predviđeno je u Institucijama BiH i DB. Kako je planirano i u Strategiji upravljanja javnim finansijama RS, Ministarstvo finansija RS će se u narednom periodu baviti praćenjem, analizom i izvještavanjem u pogledu fiskalnih rizika koji se odnose na javna preduzeća, garancije i makroekonomske projekcije. Takođe, Vlada je usvojila Odluku o uspostavljanju sistema za koordinaciju nadzora javnih preduzeća u RS kojom su pokrenute aktivnosti na uspostavljanju centralizovanog prikupljanja i obrade informacija o javnim preduzećima koja su odlukom Vlade definisana kao preduzeća od posebnog interesa, kao i ona u kojima Vlada vrši funkciju skupštine akcionara. Ujedno, sistem za koordinaciju podrazumijeva osnivanje organizacione jedinice za koordinaciju nadzora javnih preduzeća u Generalnom sekretarijatu Vlade.

U vezi sa rasterećenjem privrede i stvaranjem povoljnijih uslova za poslovanje privrednih subjekata i povećanje njihove konkurentnosti u oba entiteta (FBiH i RS) predviđene su mjere smanjenja poreskog opterećenja rada.

Vlada FBiH uputila je u parlamentarnu proceduru Prijedlog zakona o porezu na dohodak i Prijedlog zakona o doprinosima. Ovi prijedlozi zakona u paketu predstavljaju reformu koja je primarno usmjerena na smanjenje fiskalnog opterećenja rada kroz smanjenje zbirne stope doprinosa za 9 p.p. sa sadašnje stope od 41,5% na 32,5%, što nije bilo moguće provesti bez proširenja osnovice za obračun poreza na dohodak uključivanjem u osnovicu ranije neoporezivih naknada (topli obrok, prevoz, regres i dr.) i drugih izuzetih prihoda fizičkih lica. Kako takvim širim poreznim obuhvatom ne bi bila umanjena primanja radnika sa nižim platama, Prijedlogom Zakona o porezu na dohodak povećan je iznos neoporezivog dijela dohotka. S druge strane, proširenje porezne osnovice na koju će se obračunavati doprinosi, davat će veća buduća prava iz osnova penzionog osiguranja zaposlenicima odnosno veće penzije. Sadašnja primanja radnika koja čine skoro 50% neoporezivih primanja radniku su umanjivali buduća prava iz osnova penzionog osiguranja. Predloženi zakoni su koncipirani sa neutralnim fiskalnim efektom na održivost budžeta i vanbudžetskih fondova na početku primjene, te pozitivnim efektom na strani poreznih obveznika u smislu većeg raspoloživog dohotka nakon oporezivanja (sa posebnim osvrtom na lica sa nižim primanjima) i smanjenjem troškova rada na strani poslodavaca. Dugoročno, primjena ovakvog rješenja utjecala bi i na povećanje zaposlenosti, te nivo ostvarenog dohotka, što bi trebalo postepeno dovesti i do povećanja fiskalnog kapaciteta budžeta i vanbudžetskih fondova. Implementacijom reforme oporezivanja rada, kroz smanjenje fiskalnog opterećenja poslodavaca, dugoročnije se očekuje povećanje konkurentnosti domaćih privrednih subjekata, kao i povećanje konkurentnosti radne snage, a time nominalni rast neto plate, povećanje broja zaposlenih lica, i pozitivan utjecaj na porast privatnih investicija.

U RS mjera rastrukturiranja poreskog opterećenja obuhvata aktivnosti koje se odnose na proširenje poreske baze i osnovice poreza na dohodak i poreza na dobit kroz izmjene zakonodavnih okvira i pripadajućih podzakonskih akata. U zavisnosti od sličnih rješenja usvojenih u FBiH, u Republici Srpskoj će se uvesti oporezivanje porezom na dohodak i porezom na dobit svih dividendi i prihoda od udjela u dobiti pravnih lica te oporezivanje prihoda po osnovu kamate na štednju građana. Od 2022. godine izmjenjen je način obračuna plata i uvedeno je oporezivanje ukupne (bruto) plate a došlo je i do povećanja osnovnog ličnog odbitka sa 700 KM na 1000 KM na mjesečnom nivou, kao i do smanjenja stope poreza na dohodak sa 10% na 8% i zbirne stope dopinosa sa 32,8% na 31%. Što se tiče restrukturiranja neporeskog opterećenja, krajem 2020. godine donesene su izmjene zakona o komunalnim taksama, administrativnim taksama i posebnim republičkim taksama, kojim su smanjena ili ukinuta pojedina neporeska davanja. Od 2022. godine ukinuta je komunalna taksa za isticanje poslovnog imena firme, proširenje oslobođanja kod plaćanja naknade za promjenu namjene poljoprivrednog zemljišta, kao i dalje smanjenje posebne republičke takse.

Imajući u vidu predimenzioniran administrativni aparat u organizacijskom i personalnom pogledu⁵⁰ i rashoda za zaposlene u okviru tekućih rashoda, Strateškim okvirom za reformu javne uprave u Bosni i Hercegovini 2018-2022 kojeg su usvojili svi nivoi vlasti u BiH, predviđene se mjere poboljšanja funkcija upravljanja ljudskim potencijalima a sve u cilju preciznog i automatizovanog planiranja sredstava za rashode za zaposlene. U tom smislu na svim upravnim nivoima biće uspostavljene institucije odgovorne za proces kadrovskog planiranja (izuzev u RS gdje je ovo pitanje već riješeno) i obezbjediće neophodne resurse za uspostavu funkcionalnih registara državnih službenika. Takođe, izvršiće se standardizacija procesa kadrovskog planiranja na svakom nivou i povezivanje kadrovskog planiranja sa budžetskim planovima i sistemom programskog planiranja budžeta imajući u vidu potrebu stalne optimizacije broja zaposlenika u upravnim strukturama.

4.9. Fiskalno upravljanje i budžetski okviri

Budžetski proces u Bosni i Hercegovini započinje donošenjem Globalnog okvira fiskalnog bilansa i politika u Bosni i Hercegovini (GOFBP) od strane Fiskalnog vijeća u Bosni i Hercegovini za period od tri godine. Fiskalno Vijeće u BiH koordinira fiskalnu politiku u BiH radi osiguranja makroekonomske stabilnosti i održivosti svih nivoa vlasti. Dokument GOFBP se radi na osnovu Zakona o fiskalnom vijeću u BiH kojim je definisan sadržaj dokumenta. Dokument sadrži sve potrebne elemente koji su nosiocima fiskalne politike u BiH neophodni za izradu svojih dokumenata okvirnih budžeta kao i godišnjih budžeta. Ti elementi su: fiskalni ciljevi definisani kao primarni fiskalni bilans (primarni suficit ili primarni deficit), projekcije ukupnih indirektnih poreza zasnovanih na makroekonomskim projekcijama, i njihova raspodjela za narednu fiskalnu godinu te , prijedlog gornje granice zaduženje budžeta institucija BiH, RS, FBiH i DB. Navedeni elementi, čije usaglašavanje predstavlja osnovnu pretpostavku za budžetsko planiranje nosilaca fiskalnih politika u BiH, čine suštinu fiskalne koordinacije u BiH.

GOFBP za nivo institucija BiH utvrđuje se okvir budžeta i decidan nivo prihoda od indirektnih poreza za naredne tri godine. GOFBP se evaluira svake godine shodno makroekonomskim projekcijama i projekcijama ukupnih indirektnih poreza. Postupak je isti za Dokumente okvirnog budžeta na ostalim nivoima vlasti u BiH. Imajući u vidu izrazitu fiskalnu decentralizaciju i samostalnost svakog nivoa vlasti u BiH u utvrđivanju fiskalne politike, struktura rashoda budžeta prezentirana u tabelarnim pregledima GOFBP je okvirna za svaki nivo vlasti, a svaki nivo vlasti u skladu sa usvojenim politikama određuje konačnu strukturu rashoda i prihoda u svojim Dokumentima okvirnog budžeta i godišnjim budžetima. Pored toga, u ovom procesu svaki nivo vlasti u BiH, ima i primjenjuje svoje zakone⁵¹ na svakom pojedinačnom nivou vlasti u BiH definisane su izrade Dokumenta okvirnog budžeta za naredne tri godine, čime se postavljaju strateški okvir i gornje granice resursa unutar kojih se priprema godišnji budžet. Ključni cilj ovog dokumenta je da osigura povezanost utvrđenih prioritenih politika svakog pojedinačnog nivoa vlasti i alociranje raspoloživih javnih resursa.

Fiskalna pravila u BiH su određena na entitetskom nivou (FBiH i RS) i važe samo na teritoriji određenog entiteta. Uvođenje fiskalnih pravila u DB je jedna od mjera predviđena usvojenom Strategijom reforme upravljanja javnim finansijama Distrikta Brčko za period 2021-2025.

Prema Zakonu o budžetima u FBiH propisano je da:

- Planirani tekući bilans budžeta mora biti pozitivan ili jednak nuli, izuzev u slučajevima elementarne nepogode ili stanja prirodne katastrofe koje proglasi zakonodavno tijelo i to kada visina utvrđenih šteta premaši 20% ostvarenih rashoda u prethodnoj fiskalnoj godini.

⁵⁰ Izvještaj o Bosni i Hercegovini za 2016. godinu, Europska komisija, Brisel, 2016, str. 10.

⁵¹ Zakon o finansiranju institucija BiH, Zakon o budžetima u FBiH, Zakon o budžetskom sistemu RS i Zakon o budžetu Brčko distrikta BiH.

- Kratkoročni dug nastao zaduženjem radi privremenog finansiranja deficita nastalog iz gotovinskog toka otplatit će se u periodu od jedne godine i niti u jednom vremenskom periodu u toku fiskalne godine neće preći 5% ostvarenih prihoda bez primitaka u prethodnoj fiskalnoj godini.

Prema zakonu o dugu, zaduživanju i garancijama u FBiH propisano je da se FBiH može dugoročno zadužiti tako da:

- dospijele obveze svake godine ne prelaze 18% konsolidiranih prihoda iz prethodne godine,
- obaveze godišnjeg zaduženja kantona, gradova i oćina ne prelaze 10% ostvarenih prihoda iz prethodne godine.

U RS Zakon o fiskalnoj odgovornosti RS uređuje fiskalna pravila, mjere i procedure na osnovu kojih se uspostavlja fiskalni okvir, ogranićava javna potrošnja, jaća odgovornost za efikasno i efektivno korišćenje budžetskih sredstava, osniva Fiskalni savjet RS i jaća sistem kontrola i nadzora. Ovim zakonom definisana su opšta i posebna fiskalna pravila. Opšta fiskalna pravila odnose se na ukupan budžetski sistem RS, dok posebna fiskalna pravila predstavljaju obavezujuće, automatske mjere ukoliko indikatori iskazani opštim fiskalnim pravilima dostignu vrijednosne pragove definisane ovim zakonom.

Opšta fiskalna pravila u RS su dana u nastavku.

- Pravilo o dugu: Javni dug Republike Srpske na kraju fiskalne godine ne može da bude veći od 55% ostvarenog BDP-a u toj godini.
- Pravilo konsolidovanog budžetskog deficita: Konsolidovani budžetski deficit na kraju fiskalne godine ne može biti veći od 3% ostvarenog BDP-a u toj godini.

Utjecaj COVID-19 na odstupanje od fiskalnih pravila. U FBiH se Odredbe Zakona o budžetima i Zakona dugu i zaduživanju odnose se na sve nivoe vlasti i isti su ih dužni u potpunosti primjenjivati. Mjere povezane sa sanacijom Covid-19 u FBiH nisu dovele do odstupanja od fiskalnih pravila, niti se ono očekuje u narednom razdoblju. Vlada RS preduzela je ćitav niz mjera s ciljem pomoći zdravstvenom sektoru i privrednim subjektima i preduzetnicima – nosiocima privredne aktivnosti, da što uspješnije prebrode krizu izazvanu pojavom COVID-19. Cilj je bio oćuvanje radnih mjesta, isplata plata, odnosno odrćanja likvidnosti onih ćija je privredna aktivnost bila smanjena. Navedene mjere odrazile su se i na fiskalne pokazatelje, kroz smanjenje ostvarenih prihoda i povećanje rashoda, što se u konaćnici odrazilo na visoko ućešće konsolidovanog budžetskog deficita u BDP-u u 2020. godini od 5,1%, te se prešao prag konsolidovanog budžetskog deficita od 3%, koji je propisan Zakonom o fiskalnoj odgovornosti. Vlada RS je, u skladu sa Zakonom o fiskalnoj odgovornosti, pripremila Izvještaj o privremenom odstupanju konsolidovanog budžetskog deficita od fiskalnih pravila, a Narodna skupština RS je donijela Odluku o odobravanju privremenog odstupanja konsolidovanog budžetskog deficita od fiskalnih pravila. Vlada RS je, u skladu sa Zakonom o fiskalnoj odgovornosti, saćinila Program fiskalne konsolidacije (usvojen od strane Narodne skupština), kojim definiše mjere i period povratka u okvire fiskalnih pravila.

Nezavisne fiskalne institucije. Za potrebe koordinacije fiskalne politike u FBiH uspostavljeno je Fiskalno koordinacijsko tijelo u ćiji sastav ulaze federalni ministar finansija, kantonalni ministri finansija i predstavnik Saveza općina i gradova, sa ciljem osiguranja makroekonomske stabilnosti i fiskalne odrćivosti. Navedeno tijelo je, pored ostalog, nadležno i za kontrolu implementacije fiskalnih pravila te praćenje realiziranja postavljenih ciljeva i kriterija kod donošenja i izvršenja budžeta.

Sprovedenjem Zakona o fiskalnoj odgovornosti u RS, kroz Fiskalni savjet RS, koji je uspostavljen u julu 2017. godine, znaćajno je unaprijećena fiskalna odgovornost i disciplina za trošenje javnih sredstava u cijelom budžetskom sistemu, kako na republićkom nivou, tako i na

nivou jedinica lokalne samouprave i vanbudžetskih fondova. Fiskalni savjet analizira i provjerava makroekonomske i fiskalne pretpostavke i projekcije korišćene u izradi Vladinih dokumenata, daje nezavisnu i kredibilnu ocjenu ekonomske politike, procjenjuje osnovne fiskalne rizike i vjerovatnoću da će Vlada ispuniti svoje ciljeve u budućnosti, procjenjuje u kojoj mjeri je Vlada ispunila postavljene fiskalne ciljeve i provjerava da li su poštovana fiskalna pravila.

Finansijsko izvještavanje. Svi nivoi vlasti u BiH su svojim podzakonskim aktima regulisali finansijsko izvještavanje. U skladu sa tim svi nivoi vlasti u BiH izrađuju i objavljuju kvartalne i godišnje izvještaje o izvršenju budžeta. U FBiH i RS rade se konsolidovani kvartalni i godišnji izvještaji u koje su uključeni niži nivoi vlasti i vanbudžetski fondovi. Pored navedenog, u oblasti finansijskog izvještavanja, a u skladu sa Pravilnikom o finansijskom izvještavanju budžetskih korisnika počev od 2017. na internet stranici Ministarstva finansija RS objavljuju se konsolidovani finansijski podaci u skladu sa GFS 2014 priručnikom, mjesečno za centralnu, a kvartalno za opštu vladu RS, dostupni na srpskom i engleskom jeziku. U pogledu konolidovanog izvještavanja za BiH, Centralna banka BiH (dalje u tekstu CBBiH) objavljuje izvještaje o vladinim operacijama za sve sektore opšte vlade u BiH u skladu sa GFS 2014 priručnikom. Metodološko obrazloženje je objavljeno na web stranici CBBiH i dostupno je na lokalnim jezicima i engleskom jeziku⁵².

Za primjenu Uredba (EU) br. 549/2013 Evropskog parlamenta i Vijeća od 21. svibnja 2013. o Evropskom sustavu nacionalnih i regionalnih računa u Evropskoj uniji nije određena mapa puta. Ipak napravljen je značajan pomak jer je Agencija za statistiku BiH, u saradnji sa Federalnim zavodom za statistiku FBiH i Republičkim zavodom za statistiku RS objavila listu jedinica (poslovnih subjekata) razvrstanih u Sektor opće vlade. Lista je pripremljena u skladu sa međunarodno prihvaćenim standardima (Evropski sistem nacionalnih i regionalnih računa - ESA 2010, Priručnik o deficitu i dugu sektora države – MGDD), te Odluke o utvrđivanju statističke klasifikacije institucionalnih sektora (Službeni glasnik BiH, broj 19/17). Namjena liste jedinica opšte vlade je isključivo statistička, odnosno stvaranje pretpostavki za razvoj Sektorskih računa, Statistike vladinih finansija, te drugih povezanih statistika, u skladu sa navedenim metodološkim okvirom.

U FBiH je u primjeni Pravilnik o finansijskom izvještavanju i godišnjem obračunu budžeta koji je jednim dijelom usklađen sa Evropskim sistemom računa i Državnom finacijskom statistikom. Izvještavanje je usaglašeno sa Analitičkim kontnim planom FBiH, (ESA2010) i (GFS2014) čime je osiguran kvalitet (ažuriranost i pouzdanost) fiskalnih podataka. U RS u toku je razvoj i implementacija trezorskih GFS i ESA knjiga koje će obezbijedit veći stepen automatizacije, konzistentnosti i preciznosti u procesu prevođenja i rekonsolidacije računovodstvenih podataka iz Trezorskog sistema (SUFI) na GFS 2014 i ESA 2010 klasifikacije.

Pored toga u okviru implementacije projekta IPA 2017 “Dalja podrška upravljanju javnim finansijama u BiH“ izvršena je gap analiza implementacije IPSAS standarda sa preporukama za sve nivoe vlasti u BiH. Izvještaj sadrži detaljne analitičke podatke za analizu nedostataka u primjeni IPSAS-a na svim nivoima vlasti u BiH (institucije BiH, FBiH, RS i DB), preporuke za unapređenje implementacije i plan implementacije IPSAS standarda za sve nivoe vlasti u BiH. Nadalje, u okviru ovog projekta, na svim nivoima vlasti u BiH radi se na uspostavljanju programskog budžetiranja i njegovog usklađivanja sa procesom srednjoročnog planiranja politika.

Reforme u oblasti javnih finansija sadržane su u pojedinačnim Strategijama upravljanja javnim finansijama za period 2021-2025 koje su usvojene na svim nivoima vlasti u BiH, a u

⁵² <https://www.cbbh.ba/content/read/1108?lang=en>

toku je izrada sveobuhvatne strategije upravljanja javnim finansijama u BiH za period 2021-2025. Sve strategije su zasnovane na analizama i preporukama relevantnih međunarodnih institucija i imaju za cilj osiguranje fiskalne i makroekonomske održivosti te unapređenje sustava upravljanja javnim finansijama.

U okviru planiranja i budžetiranja na svim nivoima vlasti u BiH planirano je proširenje obuhvata korisnika/institucija u skladu sa međunarodnim standardima. Pored toga, u toku je implementacija IPA 2017 projekta a koji se odnosi na unaprijeđenje budžetiranja u programskom formatu, čija svrha je da se sa jedne strane poboljša određivanje prioriteta budžetskih rashoda, odnosno osigura pomoć u raspodjeli ograničenih javnih sredstava na one programe od kojih će građani imati najviše koristi, a sa druge strane da se poboljša efikasnost i efektivnost u pružanju usluga od strane budžetskih korisnika kojima su ta sredstva i dodjeljena. Usvajanje budžeta u programskom formatu planirano je za 2024. godinu na svim nivoima vlasti izuzev FBiH koja planira usvajanje budžeta u programskom formatu za 2025. godini.

Jedan od važnih segmenata poboljšanja kvaliteta javnih finansija sadržanog u pojedinačnim strategijama upravljanja javnim finansijama su aktivnosti usmjerene na unaprijeđenje planiranja, upravljanja i praćenja javnih investicija kroz unaprijeđenje procedura procjene, utvrđivanja prioriteta i odabira projekata javnih investicija kao i izvještavanje o implementaciji kapitalnih projekata.

4.10. Održivost javnih finansija

Kapaciteti za procjenu dugoročne održivosti javnih finansija u BiH se postupno izgrađuju. Za ocjenu dugoročne održivosti penzijskog ili zdravstvenog sustava u BiH trebalo bi izrađivati zasebne analize i projekcije za svaki entitet (zbog ustavnog uređenja, posebnih zakonodavnih okvira i pravila vezanih uz financiranje i ostvarivanje prava iz ovih sustava). Međutim, svijest o potrebi izrade analiza dugoročne održivosti javnih finansija neupitno postoji, a administrativni kapaciteti za izradu analiza postupno se unapređuju. U tom kontekstu, za potrebe izrade ERP-a je napravljen pilot projekt analize dugoročne održivosti penzijskog sistema RS čiji rezultati se prikazuju u nastavku. Metodologija će se u narednom razdoblju postupno usavršavati i proširivati na ostale sustave socijalnog osiguranja (i druge izvore dugoročnih fiskalnih rizika), ali i na ostale razine vlasti kako bi se dobila cjelovita slika o dugoročnoj održivosti javnih finansija u BiH.

Demografska slika, dugoročno posmatrano, predstavlja ključni problem sa kojim se RS suočava, a isto ostaje kao izazov i u narednom periodu. Negativni demografski trendovi dugoročno pogoršavaju poziciju tržišta rada i fiskalnu poziciju i održivost svih budžetskih davanja, smanjujući ponudu radne snage i dovodeći do starenja populacije. Negativne demografske prilike uzrokuju posebne probleme fondovima socijalne zaštite i utiču na adekvatnost ukupnih socijalnih davanja.

Postojeći penzioni sistem ima značajan uticaj na održivost javnih finansija, imajući u vidu permanentan deficit Fonda penzijskog i invalidskog osiguranja RS (dalje u tekstu: Fond PIO RS) koji zahtijeva isplatu od strane budžeta kako bi se obezbijedilo redovno servisiranje prava iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja. Budući da, zbog starenja stanovništva i odlaska mladih i radno sposobnih, postoji sve manji broj uplatioca doprinosa, dugoročno će penzijski sistem biti ugrožen a budžetski sistem preopterećen. Projekcije dugoročnog kretanja prihoda, rashoda i deficita penzijskog sustava RS prikazane su u tablici 14. Analize i projekcije su rađene u statističkom jeziku R ili u MS Excel-u (deterministički model) i rađene su za period od 50 godina. Prilikom projektovanja za RS u obzir su uzete projekcije smrtnosti populacije, projekcije populacije, projekcije osnovnih ekonomskih idnikatora (inflacija, stopa rasta neto plata itd.), projekcije broja penzionera i osiguranika, procjena funkcije plata i projekcije prihoda od doprinosa i rashoda za penzije Fonda PIO.

Tabela 12: Uticaj troškova starenja u okviru penzijskog sistema RS na dugoročnu fiskalnu održivost (u mil. KM)

	2021.	2025.	2030.	2040.	2050.	2060.	2070.
Prihodi	1.015,9	1.117,7	1.192,8	1.228,2	1.050,2	843,3	755,0
Rashodi	1.105,0	1.164,7	1.232,1	1.408,9	1.671,8	1.797,6	1.694,2
Deficit	-89,0	-47,0	-39,3	-180,7	-621,6	-954,3	-939,2

Izvor: Ministarstvo finansija RS

U tabeli su prikazane projekcije prihoda od doprinosa, ali i kretanje rashoda za neto penzije. I na jednu i drugu stavku uticaj imaju 2 seta faktora: makroekonomski i demografski. Na rast prihoda od doprinosa prije svega uticaj ima rast plata zaposlenih. Naime, zbog loše demografske situacije u projekovanom periodu dolazi do smanjenja radne snage, te je sav rast prihoda od doprinosa moguće objasniti jedino povećanjem plata zaposlenih. Zahvaljujući povećanju broja zaposlenih i visokom rastu plata u toku prvih 10 godina projekcija dolazi do smanjenja deficita penzijskog sistema, međutim već nakon 2030. evidentan je rast deficita penzijskog sistema, koji je prije svega uslovljen demografskim faktorima:

1. Usljed konstantnog negativnog salada neto migracija (-5,3%) i niske stope fertiliteta dolazi do smanjenja radne snage.
2. Broj penzionera konstantno raste, a uslovljen je konstantnim povećanjem broja novih penzionera, tako i povećanjem očekivanog trajanja života (kod muškaraca će u toku 50 godina doći do povećanja očekivanog trajanja života za 8,84 godine, dok će kod žena očekivano trajanje života da se poveća za 6,84 godine).

Zbog demografskih kretanja, biće neophodno u narednom periodu veoma pažljivo pratiti parametre penzijskog sistema, posebno u segmentu adekvatnosti penzija, kako bi se moglo pravovremeno reagovati na negativne demografske ili ekonomske trendove. Budući da se, zbog starenja stanovništva i odlaska mladih i radno sposobnih, smanjuje broj uplatioca doprinosa, dugoročno će penzijski sistem biti ugrožen, a budžetski sistem preopterećen.

Izazovi za naredni period u oblasti sistema zdravstvene zaštite posebno su vezani za starenje nacije, rast malignih oboljenja, praćenje savremenih tehnologija medicinske opreme i metoda liječenja i revidiranje mreže zdravstvenih ustanova. Strateško opredeljenje Vlade RS je da se u narednom periodu obezbijedi izmirenje dospelih neizmirenih obaveza javnih zdravstvenih ustanova i Fonda zdravstvenog osiguranja iz prethodnog perioda, te izvrši uvođenje javnih zdravstvenih ustanova u trezorski sistem poslovanja⁵³. Prethodno navedenim će se očuvati fiskalna disciplina u okviru zdravstvenog sistema, te stvoriti pretpostavke za strukturnu reformu sistema, koja će se zasnivati na normiranju mreže zdravstvenih ustanova, te iznalaženju novih modela finansiranja zdravstvenog osiguranja. Reformom zdravstvenog sistema biće uspostavljen finansijski održiv sistem, koji će omogućiti efikasniju zdravstvenu zaštitu.

U skladu sa dokumentom „Strategija reforme upravljanja javnim financijama 2021-2025“ Vlada FBiH planira proces uključivanja vanbudžetskog fonda Zavod zdravstvenog osiguranja i reosiguranja F BiH, u budžet Federacije BiH. U tom procesu se planira voditi iskustvom stečenim kroz proces integrisanja PIO/MIO u budžet koji je bio duži i komplikovaniji nego što se originalno predviđalo. Očekuje se da proces traje godinu i pol. Taj isti proces je potrebno izvršiti i na nivou kantona, gdje bi se kantonalni zdravstveni zavodi na nivou svih 10 kantona integrisali u budžete kantona. Cilj ovih aktivnosti je da se javna potrošnja na nivou zdravstva bolje kontroliše, podržavanje savjesnog upravljanja u zdravstvu u uvjetima stabilnog i finansijski održivog sistema zdravstva, ulaganje u ljudske resurse u zdravstvu, omogućavanje kontinuirane kvalitete usluga u zdravstvu, omogućavanje ulaganja u ljudske resurse i sl.

⁵³ Od 2021. godine u trezorski sistem na nivou Republike uvedena su 3 zavoda, dok se od 2022. uveden još jedan (od ukupno 20). Što se tiče nivoa jedinica lokalne samouprave, od 2021. godine u trezorski sistem uvedena su 3 doma zdravlja, dok je od 2022. uvedeno još 15 domova zdravlja (od ukupno 55).

5. STRUKTURNE REFORME U PERIODU 2022.-2024.

5.1. Ažurirani podaci o tri ključne prepreke za konkurentnost i inkluzivni rast i za njih vezane reformske mjere

5.1.1. Ključna prepreka br.1: Povećati zaposlenost, posebno mladih, žena i drugih ranjivih grupa

a. Analiza glavnih prepreka:

Stopa zaposlenosti za Bosnu i Hercegovinu u 2020.g. je iznosila 40,1% sa izraženom razlikom po polovima i to 50,9% stopa zaposlenosti muškaraca i 29,9% iznosi stopa zaposlenosti žena. Anketa o radnoj snazi i dalje bilježi značajno nisku stopu aktivnosti (47,7%) a posebno kod žena (36,7%).

Visoka razlika između anketno nezaposlenih i nezaposlenih koji su registrovani u biroima za zapošljavanje ukazuje na postojanje sive ekonomije, što dodatno otežava kreiranje i implementiranje aktivnih politika zapošljavanja. U Republici Srpskoj usvojen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju u zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti (decembar 2019.godine) kako bi se ojačala posrednička uloga Zavoda za zapošljavanje, i omogućilo bolje planiranje određivanje ciljnih grupa i sprovođenje aktivnih mjera na tržištu rada.

Odnos u potrošnji aktivnih i pasivnih mjera zapošljavanja značajno je narušen u 2020 godini, jer nakon što se u kontinuitetu u 2018.godini i 2019. godini izdvojilo više za aktivne mjere (oko 11 miliona više za svaku godinu) u 2020.godini dolazi do većeg izdvajanja za pasivne mjere i to za skoro 38 miliona. Što se tiče aktivnih mjera utrošeno je skoro 5 miliona KM manje nego u prethodnoj godini. Samim tim došlo je do povećanja obuhvata novčanim nakandama nezaposlenih sa 3,2% u 2019.godini na 4,4% u 2020.godini. Razlog za to je prije svega porast broja novo nezaposlenih osoba, a ne smanjivanje ukupnog broja dugoročno nezaposlenih tj.osoba koje ne ostvaruju pravo na novčanu naknadu.

Potrebno je i dalje uređivati odnose u oblasti radno-pravnog zakonodavstva posebno kada je u pitanju regulisanje rada ekonomsko-socijalnih vijeća, vijeća zaposlenika, socijalnoj sigurnosti, posredovanju u zapošljavanja posebno u definisanju i provođenju efikasnih aktivnih mjera zapošljavanja.

U Federaciji BiH je 2020. godine, donesen novi Zakon o zaštiti na radu, u primjeni je ostao veći broj podzakonskih akata koji su se primjenjivali prije donošenja istog, od kojih je veći broj navedenih propisa prevaziđen u kontekstu pojave novih mjera, metoda i tehnologija koje se primjenjuju u oblasti zaštite na radu. U cilju prevazilaženja prepreka na tržištu rada potrebno je osigurati veću efikasnost javnih službi za zapošljavanje, unaprijediti sistem zapošljavanja, smanjiti broj nezaposlenih osoba posebno mladih, žena, dugotrajno nezaposlenih osoba i Roma te neaktivnosti radno sposobnog stanovništva.

Analiza podataka o stanju nezaposlenosti u Republici Srpskoj pokazuje tendenciju pada broja nezaposlenih lica na evidenciji⁵⁴. Nastavak pandemije kovid 19, neaktivnost radne snage i migracije, posebno mladih, kao i neusklađenost sa potrebama privrede, imaju negativan uticaj na tržište rada Republike Srpske. Na polju socijalnog dijaloga i pored velikog broja inicijativa reprezentativnih sindikata, nije postignut dogovor oko teksta Opšteg kolektivnog ugovora.

⁵⁴ Kada je u pitanju zapošljavanje lica sa evidencije Zavoda, za prvih sedam mjeseci 2021. godine zaposleno je 29,2% više lica u odnosu na isti period 2020. godine, što pokazuje tendenciju porasta broja zaposlenih u Republici Srpskoj.

b. Reformske mjere:

5.1.1.1. Povećanje efikasnosti tržišta rada i institucionalno jačanje Zavoda za zapošljavanje putem unapređenja usluga korisnicima

1. Opis mjere

Zavod za zapošljavanje Republike Srpske nakon izdvajanja administriranja prava na zdravstveno osiguranje ojačao je posredničku uloga i obezbijedio preciznije podatke o aktivnim tražiocima zaposlenja.

Vlada Republike Srpske usvojila je Strategiju zapošljavanja Republike Srpske 2021-2027. godina i Akcioni plan zapošljavanja za 2022. godinu.

U FBiH novim pravilnicima u 2022.g. će se realizovati usklađivanje sa propisima Europske unije, otkrivanje eventualnih promjena u zdravstvenom stanju radnika koji obavljaju poslove sa povećanim rizikom, radi sprječavanja nastanka profesionalnih oboljenja, ujednačavanje načina izvještavanja o nastalim povredama na radu i profesionalnim oboljenjima, stvaranje uslova kojima se sprječava nastanak povreda na radu, profesionalnih oboljenja i oboljenja u vezi sa radom. Novim Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba, između ostalog, će se ostvariti jačanje funkcije posredovanja javnih službi za zapošljavanje, kao i unaprijeđenje materijalne i socijalne sigurnost nezaposlenih osoba, jačanje tržišta rada, s prioritetom smanjenja stope neaktivnosti i nezaposlenosti, naročito dugoročne, stvaranje uslova za dostupnost radne snage na tržištu rada, uključivanjem neaktivnih i nezaposlenih osoba u aktivne politike zapošljavanja, standardiziranje sistema monitoringa i evaluacije politika zapošljavanja, održavanje funkcionalnog sistema finansiranja javnih službi za zapošljavanje i Federalnog zavoda za zapošljavanje i osiguravanje optimalnog stepena realizacije usluga i programa.

a. Aktivnosti planirane u 2022. godini:

- Priprema Akcionog plana zaštite na radu za 2022. godinu za realizaciju Strategije zaštite na radu 2021–2024. godinu (MRBIZ RS),
- Unapređenje socijalnog dijaloga kroz jačanje uloge Ekonomsko–socijalnog savjeta i rada drugih tripartitnih tijela u pripremi i izradi propisa i strateških dokumenta iz oblasti rada, zapošljavanja i zaštite na radu s ciljem stvaranja povoljnog ambijenta za dostojanstven rad i povećanje životnog standarda radnika (MRBIZ RS),
- izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti na radu upućivanje u parlamentarnu proceduru (MRBIZ RSu saradnji sa socijalnim partnerima),
- Nastavak realizacije Programa socijalnog zbrinjavanja radnika koji su u procesu privatizacije, stečaja i likvidacije preduzeća ostali bez zaposlenja (MRBIZ RS u saradnji sa socijalnim partnerima),
- Nastavak aktivnosti na unapređenju usluga ključnim korisnicima i omogućavanje kvalitetnije interakcije između poslodavaca i nezaposlenih lica u Republici Srpskoj.
- Pravilnik o postupku i rokovima prethodnih i periodičnih ljekarskih pregleda radnika koji obavljaju poslove sa povećanim rizikom (FMRiSP)
- Pravilnik o sadržaju i načinu dostavljanja izvještaja o povredi na radu i profesionalnom oboljenju (FMRiSP)

b. Aktivnosti planirane u 2023. godini:

- Priprema Akcionog plana zaštite na radu za 2023. godinu za realizaciju Strategije zaštite na radu 2021–2024. godina (MRBIZ RS u saradnji sa socijalnim partnerima),
- Priprema Akcionog plana zapošljavanja za 2023. godinu (MRBIZ RS u saradnji sa socijalnim partnerima),

- Priprema Zakona o prestanku važenja Zakona o evidencijama u oblasti rada i zdravstvenog osiguranja, i upućivanje u parlamentarnu proceduru (MRBIZ RS u saradnji sa socijalnim partnerima),
- Priprema Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Ekonomsko-socijalnom savjetu i upućivanje u parlamentarnu proceduru (MRBIZ RS u saradnji sa socijalnim partnerima),
- Priprema Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju u zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, i upućivanje u parlamentarnu proceduru (MRBIZ RS u saradnji sa socijalnim partnerima),
- Priprema Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o mirnom rješavanju radnih sporova, te upućivanje u parlamentarnu proceduru (MRBIZ RS u saradnji sa socijalnim partnerima),
- Usvajanje programa zapošljavanja u skladu sa Akcionim planom zapošljavanja za 2023. godinu (MRBIZ RS).
- Nastavak realizacije Programa socijalnog zbrinjavanja radnika koji su u procesu privatizacije, stečaja i likvidacije preduzeća ostali bez zaposlenja (MRBIZ RS u saradnji sa socijalnim partnerima),
- Nastavak aktivnosti na unapređenju usluga ključnim korisnicima i omogućavanje kvalitetnije interakcije između poslodavaca i nezaposlenih lica u Republici Srpskoj.

c. Aktivnosti planirane u 2024. godini:

- Priprema Strategije zaštite i zdravlja na radu 2024–2032. godina (MRBIZ RS),
- Priprema Akcionog plana zaštite na radu za 2024. godinu za realizaciju Strategije zaštite na radu 2024–2032. godina (MRBIZ RS u saradnji sa socijalnim partnerima),
- Priprema Akcionog plana zapošljavanja za 2024. godinu (MRBIZ RS u saradnji sa socijalnim partnerima),
- Priprema Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zapošljavanju stranaca i lica bez državljanstva i upućivanje u parlamentarnu proceduru (MRBIZ RS).
- Nastavak realizacije Programa socijalnog zbrinjavanja radnika koji su u procesu privatizacije, stečaja i likvidacije preduzeća ostali bez zaposlenja (MRBIZ RS u saradnji sa socijalnim partnerima),
- Nastavak aktivnosti na unapređenju usluga ključnim korisnicima i omogućavanje kvalitetnije interakcije između poslodavaca i nezaposlenih lica u Republici Srpskoj.
- Zakon o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba FBiH

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2021. godina)	Prelazni cilj (2022. godina)	Cilj (2023. godina)
Ukupan broj aktivnih tražilaca posla na teritoriji RS	75.000	73.000	71.000
Broj registrovanih kolektivnih ugovora u RS	4	3	4
Broj radnika koji su prošli na Programu socijalnog zbrinjavanja na teritoriji RS	2.000	2.200	1.500
Broj korisnika prava na novčanu naknadu uRS	4.200	4.100	4.100
Broj korisnika prava na uplatu doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje (nezaposlena lica u skladu sa članom 37. Zakona o posredovanju u zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti) u RS	780	770	770
Uspostavljen unaprijeđen sistem za funkciju posredovanja u zapošljavanju	Ne	Ne	Da

Broj poslodavaca kod kojih je provedena procjena rizika od nastanka povreda i profesionalnih oboljenja i kod kojih je izrađen akt o procjeni rizika	0	300	700
---	---	-----	-----

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Odvajanjem aktivnih od pasivnih tražilaca posla ojačana je posrednička uloga Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske sa svrhom posredovanja za lica koja aktivno traže zaposlenje i unaprijeđena saradnja sa poslodavcima.

Provođenje zakona iz oblasti rada, zaštite na radu i zapošljavanja bi trebalo imati uticaja na stvaranje pravednih i sigurnih uvjeta rada za radnike. Također, implementacija strateških dokumenata i projekata iz oblasti zapošljavanja bi trebala imati uticaja na povećanje stope zaposlenosti. Uticaj u smislu navedenog bi trebalo imati i usvajanje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu, koji je trenutno u parlamentarnoj proceduri u formi Nacrta, a koji sadrži odredbe koje se odnose na organizaciju rada i određena prava i obaveze iz radnog odnosa za vrijeme proglašenog stanja nesreće ili vanrednog stanja u Federaciji Bosne i Hercegovine. Pomeni Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o radu pripremljen je u okviru aktivnosti radi ublažavanja stanja izazvanog pojavom i širenjem koronavirusa (COVID-19).

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Dodatna sredstva od Svjetske banke i Budžeta Republike Srpske potrebno je obezbijeti u slučaju rasta broja korisnika prava na novčanu naknadu. Sredstva za korisnike koji imaju pravo na uplatu doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje u trajanju do tri godine, ukoliko sa tim stažom osiguranja ispunjavaju uslove za starosnu penziju obezbijedena su u budžetu JU Zavod za zapošljavanje Republike Srpske u iznosu od 1.600.000 KM na godišnjem nivou..

Troškovi praćenja primjene zakonskih propisa iz nadležnosti Federalnog ministarstva rada i socijalne politike osigurani su u Budžetu Federacije Bosne i Hercegovine, dok se sredstva za implementaciju projekata zapošljavanja planiraju i osiguravaju finansijskim planovima Federalnog zavoda za zapošljavanje i kantonalnih službi za zapošljavanje.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Aktivne mjere na tržištu rada Republike Srpske i redovne isplate novčanih naknada imaju za cilj da ublaže socijalne i ekonomske posljedice uzrokovane pandemijom.

Provođenjem zakonskim propisa iz oblasti rada, zaštite na radu i zapošljavanja i implementiranjem strateških dokumenata i projekata iz oblasti zapošljavanja može se očekivati pozitivan uticaj na povećanje stope zaposlenosti i smanjenje visoke stope nezaposlenosti i neaktivnosti, naročito mladih, žena i dugoročno nezaposlenih osoba, kao i onih najranjivijih na tržištu rada, promoviranja kvalitetnog zapošljavanja, s ciljem ostvarivanja jednakih prilika u pristupu tržištu rada i pravednijim radnim uvjetima.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Ova mjera ima neutralan uticaj na zaštitu životne sredine.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Nisu zaključeni kolektivni ugovori u RS	Niska	Ponovno intenziviranje dijaloga sa socijalnim partnerima s ciljem postizanja dogovora za zaključivanje kolektivnih ugovora
Nije pripremljen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o rad u RS	Niska	Blagovremeno sprovođenje procesa konsultacija i usaglašavanja na pripremi Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu sa svim relevantnim učesnicima procesa
Nije pripremljen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti na radu u RS	Niska	Blagovremeno sprovođenje procesa konsultacija i usaglašavanja sa svim relevantnim učesnicima procesa
Nije izrađena Strategija zapošljavanja 2021–2027. godine u RS	Niska	Blagovremeno sprovođenje procesa konsultacija i usaglašavanja sa svim relevantnim učesnicima u izradi Strategije zapošljavanja 2021–2027. godine
Neblagovremeno usvajanje zakona u FBiH	Visoka	Priprema prednacrti i nacrti zakona u skladu sa planom,
Ne usaglašavanje socijalnih partnera u FBiH	Visoka	Podsticanje socijalnog dijaloga, obavljanje konsultacija sa socijalnim partnerima

5.1.2. Ključna prepreka br.2: Poboľjšati poslovno okruženje kroz bližu saradnju i koordinaciju na svim nivoima vlasti

a. Analiza glavnih prepreka

Pojava pandemije u svijetu je istakla u prvi plan institucionalnu ulogu i njenu efikasnost u prevazilaženju negativnih posljedica po stanje privrede. Aktivna, najčešće direktna pomoć privrednim subjektima uz već postojeće programe strukturnih reformi, unapređenje poslovnog okruženja, pravne sigurnosti predstavljaju osnov programa izlaska iz krize prouzrokovan pandemijom. Pristupačnost finansijskih izvora, jednostavane administrativne procedure bez nepotrebnih prepreka uz implementaciju adekvatne zakonske regulative su osnovni preduslov napretka poslovanja privrednih subjekata u skladu s usuglašenim ciljem dobijanja kandidatskog statusa i punopravnog članstva u Evropskoj uniji.

Nakon 2020. godine, kada je došlo do smanjenja ekonomske aktivnosti usljed pandemije COVID-19 i uvođenja restriktivnih mjera dolazi do postepenog ekonomskog oporavka u 2021. godini. Svi nivoi vlasti u Bosni i Hercegovini poduzeli su mnoštvo mjera za očuvanje postojećih radnih mjesta kao i stimulisanje povoljnijeg poslovnog ambijenta (zakonska, finansijska pomoć i moratorijum na otplatu kredita i sl.).

Prema usvojenim prioritetima u Strateškom okviru do 2030. godine, Bosna i Hercegovina bi trebala postići veću konkurentnost uz snažaniji ekonomski razvoj kroz jasno definisane politike, inovativnu, konkurentnu proizvodnju, distribuciju znanja te kvalitetnu međunarodnu promociju i razvoj turizma (baziranog na principima održivosti).

Naglašen je značaj izrade i implementacije Strategije pametne specijalizacije BiH koja bi bila temelj i podstakla ulaganja u istraživanje i razvoj u prosperitetne sektore. Strategija bi se sprovodila kroz stimulisanje inovacija u preduzetništvu, modernizaciju i adaptiranje poslovnog sektora kao i usvajanje inovativnih rješenja u javnoj upravi.

Razvoj i jačanje poduzetništva i poslovnog okruženja u Bosni i Hercegovini jedan je od prioriteta.

U cilju izgradnje i jačanja poslovnog okruženja i preduzetništva oba entiteta radit će na smanjenju i restrukturiranju poreznih opterećenja na plate te smanjenja parafiskalnih nameta izmjenama i dopunama postojeće entitetske regulative te nastaviti s mjerama podrške oporavka poduzetništvu nakon pandemije.

Dodatno, Republika Srpska će raditi na unaprijeđenju rada inspekcija i djelotvornog inspeksijskog nadzora. Dalje, uočene manjkavosti postojećeg modela sistema fiskalnih kasa u Republici Srpskoj, zahtijevaju unaprijeđenje istih. Svrha ovoga je smanjenje sive zone u privrednom prometu. U tijeku je izrada podzakonskih akata s ciljem bolje regulacije ove oblasti. Unaprijeđenje ambijenta za poslovanje također je prepoznat izazov te će se pažnja posvetiti realizaciji aktivnosti borbe protiv korupcije, organizovanog kriminala pranja novca i spriječavanja financiranja terorizma kao važnim aspektima unaprijeđenja poslovne klime sadržanim u strateškim dokumentima Republike Srpske. Kao jedan od ključnih izazova u oblasti rasterećenja oporezivanja rada i smanjenje parafiskalnih opterećenja identifikovan od strane vlasti u Republici Srpskoj bilo je povećanje konkurentnosti i produktivnosti privrede. S tim u vezi uočena je neophodnost sprovođenja daljih aktivnosti s ciljem kontinuiteta rasterećenja oporezivanja rada i smanjenja parafiskalnih opterećenja, a sve s ciljem podsticanja konkurentnosti i omogućavanja dodatnog povećanja plata. Takođe će biti nastavljene i aktivnosti u oblasti pojednostavljenja i/ili ukidanja nepotrebnih administrativnih procedura i inpeksijskih postupaka i predmeta kontrole.

Osim već navedenih mjera restrukturiranja poreznog opterećenja, Federacija BiH namjerava posvetiti pažnju ka postupcima olakšavanju osnivanja i gašenja kompanija te poduzeti aktivnosti koje će olakšati razvoj poduzetničke infrastrukture putem izmjena i dopuna Zakona o poticanju razvoja male privrede. Tu su i aktivnosti izrade regulative u oblasti socijalnog poduzetništva kojim se po prvi puta regulira ova oblast u Federaciji BiH.

U cilju izjednačavanje načina oporezivanja rada sa zemljama Evropske Unije i OECD-a, Federacija BiH je preduzela aktivnosti na reformisanju oblasti oporezivanja rada, što uključuje reformu postojećeg sistema poreza na dohodak i sistema obaveznih socijalnih doprinosa, a čime bi se ujedno napravio i prvi korak prema poreznom rasterećenju rada. Obzirom da prijedlozi novog Zakona o porezu na dohodak i Zakona o doprinosima još uvijek nisu razmatrani od strane Parlamenta Federacije BiH u očekivanom roku, tokom 2021. godine, realizacija svih planiranih aktivnosti u vezi provedbe ove mjere se pomjera za 2022. godinu. U isto vrijeme oporezivanje posjeda i prometa imovine na teritoriji Federacije BiH uređeno je na nivou kantona i jedinica lokalne samouprave, čime trenutno postoji više od 20 zakonskih akata, vezanih za regulisanje iste oblasti te predstavlja smetnju poslovanju. Također, digitalizacija je nameće teškoće u praćenju zakonitosti rada priređivača igara na sreću, nagradnih igara i usaglašavanja s propisima o sprečavanju pranja novca.

Nepovoljno poslovno okruženje karakteriše, pored ostalog, skup i dugotrajan proces registracije preduzeća što djeluje destimulativno na postojeće, kao i na buduće poduzetnike. Dodatni problemi u poslovnom ambijentu su nemogućnost registracije privrednih subjekata na jednom mjestu, nepostojanje on-line registracije i dobivanja potrebnih dozvola na jednom mjestu itd.

Nedovoljna budžetska izdvajanja za poticanje razvoja malih i srednjih preduzeća, kao i otežan pristup povoljnim finansijskim sredstvima predstavlja značajan problem u podizanju konkurentnosti male privrede u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Postojeći Zakon o poticanju razvoja male privrede u Federaciji BiH nije predvidio obavezu o minimalnom izdvajanju sredstava iz Budžeta Federacije BiH, što je u određenom smislu prepreka

za brži i kvalitetniji razvoj male privrede, pa zbog toga radimo na njegovim izmjenama, posebno u dijelu koji se odnosi na povećana i propisana minimalna finansijska izdvajanja iz Budžeta Federacije BiH sektoru MSP.

Kada je u pitanju poduzetnička infrastruktura prisutan je problem nepostojanja pravne regulative koja bi uredila ovu oblast čime bio omogućen sistemski pristup razvoju svih oblika poduzetničke infrastrukture kao jednog od veoma bitnih segmenata razvoja privrede i poboljšanja poslovne klime u Federaciji BiH.

Također, planira se u okviru društvenog/socijalnog poduzetništva pokrenuti aktivnosti na izradi pravne regulative kako bi po prvi put u Federaciji BiH imali pravno uređenu i ovu oblast poduzetništva.

b. Reformske mjere:

5.1.2.1. Restrukturiranje poreznog opterećenja i rasterećenje oporezivanja rada i smanjenje parafiskalnih opterećenja

1. Opis mjere

S ciljem daljeg rasterećenja privrede i unapređenja cjelokupnog poslovnog okruženja i ambijenta u Republici Srpskoj MF RS je u narednom periodu planiralo izmjene u okviru oporezivanja dohotka fizičkih lica, kako bi se izvršila preraspodjela i došlo do dodatnog povećanja plata. S tim u vezi, planirano je uvođenje obračuna plata po bruto metodologiji⁵⁵. S druge strane, povećava se stopa poreza na dohodak od kapitala, kapitalnih dobitaka, autorskih prava, prava srodnih autorskom pravu i prava industrijske svojine, kao i na ostali dohodak. Oporezivanje ostalih vrsta dohotka, osim prihoda od samostalne djelatnosti, planirano je da se vrši po stopi od 13%, dok je oporezivanje dohotka od samostalne djelatnosti ostalo na sadašnjem nivou od 10%. Takođe, planirano je uvođenje pojednostavljenog načina angažovanja na sezonskim poslovima, što bi dovelo do rasta prihoda od poreza na dohodak i doprinosa. U ovom dijelu bitno je naglasiti da će posljedica pojednostavljenog načina angažovanja radnika na sezonskim poslovima biti pojednostavljeno i paušalno oporezivanje i plaćanje doprinosa za ove poslove. Zbog karaktera ovog angažmana pojednostavljeno oporezivanje i plaćanje doprinosa, trebalo bi da doprinese rastu prihoda, s obzirom na to da su porez i doprinosi iz ovih angažmana veoma često u svojoj zoni.

Kada su u pitanju planirane izmjene i dopune neporeskih zakona, Ministarstvo finansija RS je sprovelo pripremne aktivnosti i izradilo analize a na osnovu kojih su planirane aktivnosti za naredni trogodišnji period u vezi sa: raspodjelom sredstava za finansiranje posebnih mjera zaštite od požara; pojedinim oslobađanjima od plaćanja naknade za promjenu namjene poljoprivrednog zemljišta i ukidanjem komunalne takse za isticanje poslovnog imena.

U Federaciji BiH, predloženim unapređenjem pravnog okvira u oblasti oporezivanja rada uvodi se progresivno oporezivanje dohotka, te nulta stopa poreza za sva primanja do 800 KM. S druge strane, s ciljem suzbijanja različitih isplata u tzv. „sivoj zoni“ i izjednačavanja načina oporezivanja rada sa zemljama EU i OECD-a, kako je već ranije istaknuto, porezna osnovica se proširuje za sve do sada neoporezive izvore ličnog dohotka (topli obrok, naknada za prevoz, regres i sl.). Paralelno sa poreznom reformom vrši se i reforma obračuna i plaćanja obaveznih socijalnih doprinosa, koji će se prema predloženoj mjeri plaćati na sva primanja obveznika, uz značajno smanjenje zbirne stope obaveznih doprinosa sa 41,25% na 32,5%. Tokom 2021. godine pripremljena je Analiza postojećih propisa u oblasti oporezivanja imovine na području

⁵⁵ Sprovođenje navedene aktivnosti podrazumijevalo bi promjenu osnovica za porez na dohodak, gdje bi osnovica bila bruto plata. U tom slučaju, došlo bi do smanjenja zbirne stope doprinosa sa 32,8% na 31%. Takođe, planira se smanjenje stope poreza na dohodak za lična primanja sa dosadašnjih 10% na 8%, te povećanje osnovnog ličnog odbitka sa 8.400 KM na 12.000 KM na godišnjem nivou, odnosno sa dosadašnjih 700 KM na 1.000 KM na mjesečnom nivou.

Federacije BiH, te je na osnovu iste započeta priprema novog modela oporezivanja imovine u Federaciji BiH kao novo rješenje u ovoj oblasti, uz prethodnu podršku nižih nivoa vlasti istom. Također, kroz izmjene i dopune Zakona o igrama na sreću kreirat će se poslovno okruženje zasnovano na principima pravičnosti, zakonitosti i transparentnosti rada, a u skladu sa međunarodnim propisima i standardima.

a. Aktivnosti planirane u 2022. godini:

- Implementacija zakonskih rješenja (MF RS, MUP RS, MPŠV RS);
- Donošenje zakonskih i podzakonskih rješenja (MF RS, MRBIZ RS);
- Izrada Analize uvođenja minimalnih osnovica doprinosa po privrednim granama (MF RS);
- Izrada metodologije za utvrđivanje najniže plate u Republici Srpskoj (MF RS);
- Izrada analize Zakona o podsticajima u privredi Republike Srpske, s posebnim akcentom na primjenu i efekte podsticaja za povećanje plata radnika (nosilac aktivnosti MPP RS).
- Zakon o porezu na dohodak FBiH
- Zakon o doprinosima FBiH

b. Aktivnosti planirane u 2023. godini:

- Ažuriranje Registra poreskih i neporeskih davanja Republike Srpske s ciljem sprovođenja daljih aktivnosti smanjenja parafiskalnih opterećenja (MF RS),
- Analiza daljih potencijalnih rasterećenja u vidu smanjenja, odnosno ukidanja neporeskih davanja (MF RS),
- Analiza efekata implementacije zaona kojima se smanjuje opterećenje rada (MF RS).
- Zakon o oporezivanju imovine u FBiH
- Izmjena i dopuna Zakona o igrama na sreću u FBiH
- Donošenje podzakonskih akata za primjenu Zakona o porezu na dohodak i Zakona o doprinosima u FBiH

c. Aktivnosti planirane u 2024. g.

- Izrada i objavljivanje podzakonskih akata na osnovu Izmjena i dopuna Zakona o igrama na sreću, izrada IT sistema u PU FBiH za implementiranje novih zakonskih rješenja i edukacija poreznih obveznika o primjeni novih propisa
- Donošenje podzakonskih akata za primjenu Zakona o oporezivanju imovine u Federaciji BiH

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2021. godina)	Prelazni cilj	Cilj (2022. godina)
Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak RS	X		
Zakon o izmjenama Zakona o komunalnim taksama RS	X		
Zakon o izmjeni Zakona o doprinosima RS	X		
Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od požara RS	X		
Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednom zemljištu RS	X		
Zakon o pojednostavljenom angažmanu na sezonskim poslovima RS			X

Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak RS			X
Uredba o tarifi republičkih administrativnih taksa RS			X
Analize uvođenja minimalnih osnovica doprinosa po privrednim granama RS			X
Usvojiti zakonske i podzakonske akte u FBiH		Usvoejni zakonski i podzakonski akti u FBiH	
Djelatnost priređivanja igara na sreću i nagradnih igara se prilagođava fiskalnim pravilima u skladu sa međunarodnim propisima U FBiH		Djelatnost priređivanja igara na sreću i nagradnih igara se prilagođava fiskalnim pravilima u skladu sa međunarodnim propisima	Efikasan nadzor nad priređivačima Povećanje naplate javnih prihoda

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

U Republici Srpskoj, planirano je uvođenje obračuna plata po bruto metodologiji, odnosno doći će do promjene osnovica za porez na dohodak (nova osnovica će biti bruto plata). U tom slučaju, došlo bi do smanjenja zbirne stope doprinosa sa 32,8% na 31%. Na ovaj način došlo bi do povećanje neto plata radnicima u Republici Srpskoj za 54 miliona KM.

Rasterećenje privrede kroz smanjenje i ukidanje pojedinih neporeskih davanja imaće pozitivan uticaj na poslovanje privrednih subjekata, a samim tim i rast poreskih prihoda u iznosu od 20,2 miliona KM kao efekat ukidanja komunalne takse na isticanje poslovnog imena i smanjenje posebne republičke takse za dodatnih 30%.

Izrađena je Informacije o prijedlozima za smanjenje, odnosno ukidanje poreskih i neporeskih davanja iz Registra poreskih i neporeskih davanja Republike Srpske koja će biti upućena Vladi Republike Srpske na razmatranje u okviru koje su dati prijedlozi za smanjenje, odnosno ukidanje neporeskih davanja planirani u 2022. godini, dok će ostali prijedlozi biti uvršteni u Program ekonomskih reformi za naredni programski ciklus.

U Federaciji BiH, smanjit će se neformalna ekonomija i njen uticaj na poslovno okruženje. Smanjenjem fiskalnog opterećanja rada, harmonizacijom oporezivanja imovine u FBiH, očekuje se povećanje konkurentnosti domaćih privrednih subjekata, što će imati pozitivan učinak na povećanje novih ulaganja i sveukupni privredni rast.

4. Procjena troškova i izvor finansiranja

U Republici Srpskoj raspodjela sredstava za finansiranje posebnih mjera zaštite od požara. Sprovedenje navedenih aktivnosti ne zahtijeva dodatne troškove, i novo rješenje ima za cilj racionalnije i efikasnije utvrđivanje parametara za raspodjelu namjenskih sredstava.

Naplate naknade za promjenu namjene poljoprivrednog zemljišta ima za cilj da se od plaćanja naknade oslobode sve proizvodne djelatnosti.

Ukidanje komunalne takse na isticanje poslovnog imena. S obzirom na to da prihod od komunalnih taksa u potpunosti pripada JLS, a kroz planirane izmjene poreskih zakona (koje se odnose na plate), opštine bi dobile dodatni prihod od poreza na dohodak. Iz tog razloga, utvrđeno je da je opravdano izvršiti ukidanje pomenute takse, čime će se smanjiti prihod JLS od komunalnih taksa za oko 17 miliona KM

U Federaciji BiH, aktivnosti vezane za donošenje zakonskih i pripremu i donošenje podzakonskih akata provoditi će se u okviru redovnih troškova plata uposlenika Federalnog

ministarstva finansija i Porezne uprave FBiH. Potrebno je dodatno angažovati nove uposlenike, obezbijediti tehničku pomoć i softver da bi se izgradio i prilagodio IT sistem u Poreznoj upravi FBiH, za implementaciju novih zakonskih rješenja u oblasti igara na sreću. Predloženo smanjenje ukupne stope doprinosa, kao i izmjene u oporezivanju dohotka, biti će kompenzirane proširenjem osnovice za obračun i neće se negativno reflektovati na nivo naplate prihoda po ovom osnovu (očekuje se neutralan efekat na prikupljanje prihoda)

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Sprovedenjem mjere u dijelu koji se odnosi na oporezivanje dohotka fizičkih lica, gdje bi se izvršila preraspodjela, došlo bi do povećanja neto plata radnicima u Republici Srpskoj za oko 54 miliona KM. Takođe, doći će do smanjenja prihoda od doprinosa za zdravstveno osiguranje za oko 80 miliona KM, a u budžetu Republike Srpske će doći do povećanja prihoda od poreza na dohodak za oko 19,5 miliona KM. Iz tog razloga, planirano je povećanje transfera iz budžeta Republike Srpske prema Fondu zdravstvenog osiguranja Republike Srpske. Takođe, doći će do povećanja prihoda od poreza na dohodak kod JLS za oko 6,5 miliona KM.

Navedene mjere imaju pozitivan učinak na socijalno okruženje i društvo u cijelosti, obzirom da se radi o djelatnost od javnog interesa za Federaciju BiH. Smanjenjem oporezivanja rada, destimuliranjem poslodavaca da lica angažuju po osnovu ugovora o djelu i drugih sličnih ugovora (vezano za predviđeno uključivanje i ovakvih izvora dohotka u obračun obaveznih doprinosa) očekuje se povećanje nivoa zaposlenosti. Nadalje, progresivnim oporezivanjem, odnosno smanjenjem poreznog pritiska lica sa nižim dohotkom, postiže se poboljšanje životnog standarda istih.

6. Očekivani uticaj na zaštitu životne sredine

Nema uticaja.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Nesprovođenje/zloupotreba mjere od strane poslodavaca u Republici Srpskoj	niska	Pojačan inspekcijски nadzor i kontrola
Neusvajanje predloženih zakonskih rješenja od strane Parlamenta Federacije BiH	visoka	Nizak nivo mogućnosti za ublažavanje od strane samog predlagača Zakona
Neprihvatanje rješenja od strane kantona	visoka	Javne konsultacije sa nižim nivoima vlasti
Nedostatak planiranih sredstava u budžetu Federacije BiH za informatizaciju Porezne uprave FbiH	niska	Pravovremeno planirati novčana sredstva

5.1.2.2. Reforma Inspektorata Republike Srpske

1. Opis mjere

Programom ekonomskih reformi predviđena je reforma Inspektorata, i to u dvije faze. Nakon što su u prvoj fazi sprovedene aktivnosti dodatne analize stanja, sprovedene su preporuke za izradu i usvajanje akcionog plana za reformu inspekcija u Republici Srpskoj. Narodna skupština Republike Srpske usvojila je Zakon o inspekcijama Republike Srpske na sjednici u februaru 2020. godine, koji je stupio na snagu u martu 2020. godine. U drugoj fazi nakon stupanja na snagu Zakona o inspekcijama usvojena je nova unutrašnja organizacija i sistematizacija u

Republičkoj upravi za inspekcijske poslove Republike Srpske. Dalje, aktivnosti će biti usmjerene na objedinjavanje inspekcija republičkog i opštinskog nivoa u onim inspekcijskim oblastima kako je to predvidio Zakon o inspekcijama. Proces je usporen zbog situacije izazvane pandemijom covid 19, jer su u tom periodu aktivnosti svih inspekcija dobile posebne prioritete u svom radu.

a. Aktivnost planirana u 2022. godini

Analiza uspostavljanje nove organizacione strukture Inspektorata Republike Srpske (MULS RS i Inspektorat Republike Srpske),

Prijedlozi za unapređenje inspekcijskog sistema Republike Srpske kroz sinhronizovani inspekcijski sistem na svim nivoima vlasti u Republici Srpskoj (MULS i Inspektorat Republike Srpske).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (godina)	Prelazni cilj (godina)	Cilj (godina)
Organizovan Inspektorat Republike Srpske u skladu sa rezultatima realizovanih aktivnosti iz Akcionog plana za reformu inspekcija u RS	2019.		2022.

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Efikasan i ekonomičan, profesionalan, odgovoran i transparentan rad inspekcijskih organa u Republici Srpskoj doprinosi smanjenju sive ekonomije i unapređenju svih sfera života.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Potrebno je obezbijediti dodatna finansijska sredstva za finansiranje plata i naknada zaposlenih, prateću informaciono-komunikacionu opremu koju inspektori koriste u radu, kao i dodatna novčana sredstva za uvođenje jedinstvenog informacionog sistema u jedinice lokalne samouprave u Republici Srpskoj.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Očekivani uticaj na zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje biće moguće sagledati tek nakon potpunog sprovođenja primjene navedene mjere i analize rada Inspektorata Republike Srpske.

6. Očekivani uticaj na zaštitu životne sredine

Predmetna mjera nema uticaja.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Otpor jedinica lokalne samouprave u RS za zadržavanje inspekcijskih organa	Niska	Učešće predstavnika jedinica lokalne samouprave u zajedničkim aktivnostima na realizaciji predmetne mjere

5.1.2.3. Jačanje podrške preduzetništvu

1. Opis mjere

U Republici Srpskoj se usvajanjem Zakona o društvenom preduzetništvu, društveno preduzetništvo po prvi put uvodi u pravni sistem Republike Srpske i omogućava podrška ranjivim grupama i uključivanje u poslovne procese i jačanje njihovog statusa u društvu. Zakon o zanatsko-preduzetničkoj djelatnosti je stupio na snagu 1. januara 2012. godine. Zakonom se uređuju uslovi, početak, načini i prestanak obavljanja zanatsko-preduzetničke djelatnosti, obrazovanje i osposobljavanje preduzetnika, organizovanje preduzetnika i vođenje registra preduzetnika. Nakon pažljive analize rješenja iz postojećeg Zakona, sugestija nadležnih organa jedinica lokalne samouprave i preduzetnika, procijenjeno je da je neophodna izrada novog teksta. Naime, postoji potreba da se određeni instituti preciziraju, odnosno uredi na drugačiji način uz uvažavanje pozitivne evropske prakse u ovoj oblasti. Pored toga, prethodni obim izmjena zakonskih odredbi je uticao na preglednost i mogućnost razumijevanja pojedinih zakonskih rješenja, čime je ograničena njihova primjena u praksi.

Ministarstvo privrede i preduzetništva (MPP) će jačanje podrške oporavku preduzetništva nakon pandemije, zajedno sa partnerskim organizacijama, sprovesti sljedeće:

- Finansijska podrška: samostalnim preduzetnicima, za digitalnu transformaciju poslovanja, ženama preduzetnicama i RARS-u za sprovođenje programa za privrednike;
- Primjena Zakona o društvenom preduzetništvu
- Izrada novog Zakona o zanatsko-preduzetničkoj djelatnosti

U Federaciji BiH, ovom mjerom će se, pored ostalih, omogućiti lakše i brže ulaganje u poslovnu aktivnost, kao i olakšano zatvaranje firmi. Zakoni navedeni u aktivnostima su usvojeni u formi nacrtu u Parlamentu Federacije BiH i trenutno se radi na pripremi prijedloga ovih zakona. Ove dvije aktivnosti su u skladu sa obavezom sadržanom u članu 93. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, na osnovu koje je Nacrt zakona o poticanju razvoja male privrede potpuno usklađen s propisima Evropske Unije. Također, su u predloženi tekst zakona o poticanju razvoja male privrede inkorporirana rješenja predviđena Preporukom Komisije 2003/361/ EZ o definiciji mikro, malih i srednjih preduzeća od 06.05.2003. godine. U saradnji sa relevantnim institucijama ćemo aktivno raditi na uspostavi funkcionalnog jednošalterskog sistema registracije poslovnih subjekata, dobijanja potrebnih dozvola, on-line registraciji poslovnih subjekata i obezbijedenju jedinstvenog registra poslovnih subjekata i licenciranje, kao i na izmjenama i dopunama zakonskih i podzakonskih akata koji utiču na poslovanje sektora MSP-a. Također, osnovni principi poticanja razvoja male privrede, on-line registracija, uspostava jednošalterskog sistema registracije su usklađeni sa principima koji su definisani u EU Aktu o malom biznisu (Small Business Act). Ova mjera doprinosi postizanju ciljeva održivog razvoja Ujedinjenih nacija (SDGs).

Kada su u pitanju budžetska izdvajanja za poslovne zone, u narednom periodu planiramo nastaviti poticati njihovu izgradnju. Kroz ovu mjeru pruža se podrška razvoju poduzetničkih zona u svrhu ekonomskog rasta i zapošljavanja na lokalnom nivou. Ova mjera, također doprinosi realizaciji ekonomskih prioriteta definiranih u strategijama razvoja jedinica lokalne samouprave, te realizaciji prioriteta utvrđenih u strateškim dokumentima Federacije BiH.

Dopunom i izmjenom postojeće zakonske regulative u Federaciji BiH, pored ostalog, osigurati će se povoljniji ambijent za razvoj poduzetničke infrastrukture što će svakako dovesti do lakšeg poslovanja i povećanja ekonomske aktivnosti subjekata male privrede.

a. Aktivnosti planirane u 2022. godini:

- Nastavak sprovođenja finansijske podrške (MPP RS).

- Implementacija Zakona o društvenom preduzetništvu (donošenje podzakonskih akata, dodjela statusa društvenim preduzećima, nadzor nad primjenom zakona) (MPP RS),
- Analiza postojećeg Zakona o zanatsko-preduzetničkoj djelatnosti i inicijativa Zanatsko-preduzetničke komore Republike Srpske i udruženja preduzetnika (MPP RS).
- Zakon o poticanju razvoja male privrede u FBiH
- Zakon o poduzetničkoj infrastrukturi u FBiH
- Podzakonski akti na osnovu Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima (Uredba i 10 pravilnika)
- Zakon o poduzetničkoj infrastrukturi u FBiH
- Implementirati program „Razvoj poduzetničkih zona“ (FMRPO)
- Implementirati program „Razvoj poduzetnički potpornih institucija“(FMRPO)

b. Aktivnosti planirane u 2023. godini:

- Nastavak sprovođenja finansijske podrške (MPP RS).
- Uspostavljanje potrebnih struktura za društvena preduzeća i omogućavanje podrške (MPP RS),
- Izrada novog Zakona o zanatsko-preduzetničkoj djelatnosti (MPP RS).
- Podzakonski akti na osnovu Zakona o poticanju razvoja male privrede (Uredba koja propisuje način provođenja, bliže kriterije, metodologiju i obrasce za provođenje MSP testa Pravilnik o uspostavljanju, vođenju i načinu rada Informativnog sistema i Pravilnik o postupcima u provođenju programa poticaja)
- Podzakonski akti na osnovu Zakona o poduzetničkoj infrastrukturi (Pravilnik o potrebnim podacima za upis, uslovima, načinu upisa, obrascima, vođenju, brisanju i korištenju podataka iz Registra poduzetničke infrastrukture, Pravilnik o provođenju Programa poticaja za razvoj poduzetničke infrastrukture u Federaciji BiH i Pravilnik o fazama uspostave poduzetničke zone)
- Podzakonski akti na osnovu Zakona o poduzetničkoj infrastrukturi (Pravilnik o potrebnim podacima za upis, uslovima, načinu upisa, obrascima, vođenju, brisanju i korištenju podataka iz Registra poduzetničke infrastrukture, Pravilnik o provođenju Programa poticaja za razvoj poduzetničke infrastrukture u Federaciji BiH i Pravilnik o fazama uspostave poduzetničke zone)
- Implementirati program „Razvoj poduzetnički zona“ (FMRPO)
- Implementirati program „Razvoj poduzetnički potpornih institucija“ (FMRPO)

c. Aktivnosti planirane u 2024. godini:

- Nastavak sprovođenja finansijske podrške (MPP RS).
- Podrška društvenim preduzećima (MPP RS),
- Implementacija novog Zakona o zanatsko-preduzetničkoj djelatnosti (MPP RS).
- Implementirati program „Razvoj poduzetnički zona“ (FMRPO)
- Implementirati program „Razvoj poduzetnički potpornih institucija“ (FMRPO)

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2022. godina)	Prelazni cilj (2023. godina)	Cilj (2024. godina)
Broj finansijski podržanih subjekata u RS	150	170	200
Zakon o društvenom preduzetništvu u RS	Urađeni pravilnici Dodijeljeni statusi	Podržano 20 društvenih preduzeća	Podržano 20 društvenih preduzeća
Zakon o zanatsko-preduzetničkoj	Urađena analiza	Usvojen zakon	Zakon u primjeni

djelatnosti u RS			
ostvarene investicije u MSP u FBiH			
ostvaren profit u MSP u FBiH			
broj novih radnih mjesta u MSP poslovanja u FBiH			
broj poslovnih subjekata u poduzetničkim zonama u FBiH			
broj uposlenih u poduzetničkim zonama u FBiH			

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

U Republici Srpskoj finansijska podrška će omogućiti oporavak preduzetnika i unapređenje poslovanja te podršku MPP RS, RARS i Centra za digitalnu transformaciju. Zakon o društvenom preduzetništvu će omogućiti podršku za društvena preduzeća.

Donošenje potrebne pravne regulative, uvođenjem funkcionalnog jednošalterskog sistema registracije poslovnih subjekata, dobijanja potrebnih dozvola, te uspostavom on-line registracije poslovnih subjekata će dovesti do povoljnijeg uticaja na konkurentnost malih i srednjih preduzeća u Federaciji BiH, pa tako i do rasta broja malih i srednjih preduzeća, ukupnog prihoda, rasta zaposlenih itd

Povećanje ekonomske aktivnosti MSP kroz uklanjanje administrativnih barijera, kao i povećana budžetska izdvajanja za poduzetničku infrastrukturu će doprinijeti poboljšanju konkurentnosti privatnog sektora u Federaciji BiH. Pored toga, donošenje potrebne pravne regulative, također, će dovesti do povoljnijeg uticaja na konkurentnost malih i srednjih preduzeća u Federaciji BiH, pa tako i do rasta broja malih i srednjih preduzeća, ukupnog prihoda itd.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Za potrebe finansijske podrške neophodno je obezbijediti 500.000 KM na godišnjem nivou iz budžeta Republike Srpske i međunarodnih projekata. Podsticaji su planirani i u Dokumentu okvirnog budžeta (2021–2023). Podrška od minimalno 100.000 KM potrebna je za razvoj društvenih preduzeća iz budžeta i međunarodnih projekata

Navedene aktivnosti provodit će osoblje Federalnog ministarstva razvoja, poduzetništva i obrta, tako da će troškovi za realizaciju biti redovni troškovi za plate uposlenih (neće biti dodatnih troškova), osim sredstava predviđenih u Budžetska sredstva planirana za ovu mjeru u 2022. godini su 840.000 KM, u 2023. god. 400.000 KM i u 2024. god. 400.000 KM.

Navedene aktivnosti provodit će osoblje Federalnog ministarstva razvoja, poduzetništva i obrta, tako da će troškovi za realizaciju biti redovni troškovi za plate uposlenih (neće biti dodatnih troškova), osim sredstava predviđenih u Budžetu Federacije BiH za unapređenje poduzetničke infrastrukture.

Budžetska sredstva planirana za ovu mjeru u 2022. godini su 2.000.000 KM, u 2023. god. 2.500.000 KM i u 2024. god. 2.500.000 KM.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

U Republici Srpskoj mjerama se omogućava održivost zaposlenosti, smanjenje siromaštva, osnaživanje i ekonomska samostalnost žena, korišćenje digitalnih alata, stvaranje društvenih preduzeća te manje procedura vezanih za poslovanje samostalnih preduzetnika.

U Federaciji BiH, realizacijom planiranih aktivnosti očekuje se lakši i ubrzaniji proces ulaska u poslovnu aktivnost i izlaska iz nje, što će rezultirati povećanim zapošljavanjem, a time i smanjenjem siromaštva. Navedene aktivnosti uključuju jednakost svih socijalnih grupa, kao i rodnu ravnopravnost.

Sveobuhvatni cilj ulaganja u poduzetničku infrastrukturu je brže razvijanje privrede, poticanje ravnopravnog regionalnog razvoja na cijelom području Federacije BiH, privlačenje domaćih i stranih investitora što neminovno dovodi do povećanog zapošljavanja, rodne jednakosti i smanjenja siromaštva.

6. Očekivani uticaj na zaštitu životne sredine

Kod realizacije aktivnosti u Republici Srpskoj vodiće se računa o životnoj sredini i podizati svijest kod preduzetnika o očuvanju životne sredine.

U Federaciji BiH, provođenje ove mjere nema nikakvog štetnog uticaja na okoliš, a posebno ulaganje u izgradnju poslovnih zona doprinijeti će premještanju poslovnih objekata iz urbanih područja u područja koja su predviđena prostornim planovima, što u svakom slučaju ima direktan pozitivan uticaj na okoliš.

Ulaganje u izgradnju poslovnih zona doprinijeti će premještanju poslovnih objekata iz urbanih područja u poslovne zone koje su predviđene prostornim planovima, što u svakom slučaju ima direktan pozitivan uticaj na okoliš.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska/visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Nedostatak finansijskih sredstava u RS	Visoka	Traženje alternativnih izvora finansiranja
Nedostatak sredstava za podršku društvenim preduzećima u RS	Niska	Korišćenje sredstava iz EU projekata
neblagovremeno donošenje zakona od strane Parlamenta F BiH	niska	potražiti finansijsku podršku iz alternativnih izvora
nedostatak planiranih finansijskih sredstava iz Budžeta F BiH	niska	potražiti finansijsku podršku iz alternativnih izvora
neblagovremeno donošenje zakona od strane Parlamenta F BiH	niska	potražiti finansijsku podršku iz alternativnih izvora
nedostatka planiranih finansijskih sredstava iz Budžeta F BiH	niska	potražiti finansijsku podršku iz alternativnih izvora

5.1.2.4. Smanjenje sive zone u prikazivanju prometa pomoću implementacije novog sistema fiskalnih kasa u Republici Srpskoj

1. Opis mjere

Postojeći model sistema fiskalnih kasa u Republici Srpskoj pokazao je određene manjkavosti i pojavila se realna potreba da sistem bude unaprijeđen. Zbog svega navedenog, bilo je neophodno da se pokrenu aktivnosti kojim bi se preispitao postojeći model, te se na osnovu izvršene analize i ponuđenih modela izvršila tranzicija na manje zahtjevan, a istovremeno efektivniji i efikasniji sistem. Na osnovu prednjih analiza i Zaključka Vlade Republike Srpske o provođenju daljnjih aktivnosti radi uspostavljanja novog sistema elektronske fiskalizacije održane javne rasprave u skladu sa Zaključkom Narodne skupštine Republike Srpske, Narodna skupština Republike Srpske donijela je Zakon o fiskalizaciji na 20. redovnoj sjednici održanoj 8. februara 2022. godine. Predmetnim zakonom u tehničkom smislu se u cjelosti mijenja dosadašnji sistem

kontrole prometa putem fiskalnih kasa i dosadašnji fiskalni sistemi će biti zamijenjeni novim sistemima.

a. Aktivnosti planirane u 2022. godini:

- Implementacija Zakona o fiskalizaciji (MF RS),
- Donošenje podzakonskih akata za primjenu novog Zakona o fiskalizaciji (Vlada RS, MF RS);
- Nabavka Sistema za upravljanje fiskalizacijom u PURS (PURS, MF RS),
- Definisanje i implementacija načina finansiranja troškova inicijalne fiskalizacije kod poreskih obveznika (MF RS).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (godina)	Prelazni cilj (godina)	Cilj (godina)
Izrada i donošenje Nacrta Zakona o fiskalizaciji Republike Srpske			Druga polovina 2021. godine
Izrada i donošenje Prijedloga Zakona o fiskalizaciji Republike Srpske			Četvrti kvartal 2021. godine
Donošenje podzakonskih akata za primjenu novog Zakona o fiskalizaciji: Uredba o djelatnostima za čije obavljanje ne postoji obaveza evidentiranja prometa preko elektronskog fiskalnog uređaja (Vlada RS); Pravilnik o fiskalnom računu (MF RS); Pravilnik o odobravanju operatora fiskalnog sistema (MF RS); Pravilnik o odobravanju i upotrebi elemenata elektronskih fiskalnih uređaja, kao i registru elemenata elektronskih fiskalnih uređaja (MF RS); Pravilnik o dostavljanju podataka i generisanju oznake poslovnog prostora i mjesta prodaje (MF RS); Pravilnik o izvršenju mjere zabrane obavljanja djelatnosti (MF RS); Pravilnik o dinamici fiskalizacije (MF RS)			Prva polovina 2022. godine
Nabavka sistema za upravljanje fiskalizacijom u Poreskoj upravi RS			2022. godina
Definisanje i implementacija načina finansiranja troškova inicijalne fiskalizacije kod poreskih obveznika u RS			2022. godina

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Prevdashodni uticaj novog sistema fiskalizacije očekuje se kroz smanjenje sive ekonomije i smanjenje poreske evazije, te poboljšanje poreske discipline, što direktno povećava konkurentnost privrednih subjekata koji poštuju poreske propise.

4. Procjena troškova i izvor finansiranja

Imajući u vidu da je finansiranje inicijalne fiskalizacije kod poreskih obveznika na osnovu važećeg zakona bilo o trošku obveznika fiskalizacije, Vlada Republike Srpske je predložila da trošak inicijalne fiskalizacije kod poreskih obveznika ovaj put snosi Republika, odnosno da se finansira iz sredstava Republike. Trošak fiskalizacije podrazumijeva trošak inicijalne fiskalizacije kod poreskih obveznika i trošak nabavke sistema za upravljanje fiskalizacijom. Kako u ovom momentu ne postoji formirana cijena uređaja, kao ni sistema za upravljanje fiskalizacijom, MF RS je procjenu troška uradilo na osnovu naprijed navedenih analiza, a prema kojima bi trošak fiskalizacije trebao biti oko 50 miliona KM.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Mjera nema direktan uticaj na socijalne ishode u Republici Srpskoj. Međutim, smanjenjem sive ekonomije, povećanjem poreske discipline, te povećanjem obuhvata i porastom osnovice za oporezivanje kao posljedica uvođenja novog sistema, trebalo bi da dovede i do porasta poreskih prihoda, koji će se kroz sistem preraspodjele indirektno imati pozitivan uticaj na socijalne ishode.

6. Očekivani uticaj na zaštitu životne sredine

Nema uticaja.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Smetnje pri implementaciji tehničkih aspekata sistema	Niska	Tehnička i kadrovska pripremljenost za implementaciju procesa

5.1.2.5. Unapređenje bezbjednog ambijenta za poslovanje u Republici Srpskoj

1. Opis mjere

S ciljem unapređenja poslovnog okruženja i smanjenja neformalne ekonomije, kroz jačanje bezbjednosti građana, institucija, zajednice i imovine, u Republici Srpskoj se pristupilo izradi niza strateških dokumenata u oblasti bezbjednosti, a čijom primjenom bi se dalje unaprijedila oblast bezbjednog ambijenta za poslovanje.⁵⁶ Realizacija aktivnosti predviđenih u navedenim strateškim dokumentima doprinijeće unapređenju opšte bezbjednosti i bezbjednom ambijentu za poslovanje.

Pored navedenog, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske je srednoročnim planom rada za period 2021–2023. godine, definisao i strateške ciljeve relevantne za unapređenje poslovnog ambijenta (unapređenje bezbjednosti građana, institucija, zajednice i imovine, te unapređenje sprečavanja, otkrivanja i istrage krivičnih djela, naročito organizovanog kriminaliteta, korupcije, pranja novca, kao i sprečavanje finansiranja terorizma).

a. Aktivnosti planirane u 2022. godini:

- Učešće u izradi Strategije za za borbu protiv organizovanog kriminala u BiH (2021–2024), na osnovu koje će biti izrađen Akcioni plan MUP-a Republike Srpske za borbu protiv organizovanog kriminaliteta (MUP RS),
- Učešće u izradi Strategije za prevenciju i borbu protiv terorizma u BiH (2021–2026), na osnovu koje će biti izrađen Akcioni plan Vlade Republike Srpske za prevenciju i borbu protiv terorizma (MUP RS sa Koordinacionim tijelom Vlade Republike Srpske),
- Učešće u izradi Strategije borbe protiv korupcije u Republici Srpskoj i odgovarajućeg Akcionog plana (trenutni dokumenti su za period 2018–2022) (nosilac aktivnosti MP RS).

⁵⁶ Strateški dokumenti: Strategija borbe protiv korupcije u Republici Srpskoj i prateći Akcioni plan (2018–2022); Akcioni plan MUP za sprovođenje Strategije borbe protiv korupcije u Republici Srpskoj 2019–2022; Strategija nadzora nad opojnim drogama i suzbijanja zloupotrebe opojnih droga u Republici Srpskoj (2016–2021); Strategija za borbu protiv sajber kriminaliteta u Republici Srpskoj 2020–2024. godine i prateći akcioni planovi: za borbu protiv sajber kriminaliteta u Republici Srpskoj 2020–2024. godine; iz oblasti digitalne forenzike u Republici Srpskoj 2020–2022. godine; za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma u BiH (2018–2022) i Procjena prijetnje od rizika pranja novca i finansiranja terorizma.

b. Aktivnosti planirane u 2023. godini:

- Izrada Strategije za borbu protiv sajber kriminaliteta u Republici Srpskoj za naredni vremenski period (trenutni dokumenti su za period 2020–2024) i pratećih akcionih planova (MUP RS).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2020. godina)	Prelazni cilj (2022. godina)	Cilj (2024. godina)
Pad stope kriminaliteta i povećan broj rasvijetljenih krivičnih djela u RS	Stopa ⁵⁷ = 616,1 Ukupan broj KD = 7.211 KD	Prosječna godišnja stopa ⁵⁸ promjene kriminaliteta u prethodnih pet godina bila je negativna i pokazuje da se ukupan broj krivičnih djela svake godine smanjivao u prosjeku za 6,6%	6.500 KD
Povećan broj realizovanih operativnih akcija u borbi protiv organizovanog kriminala u RS	Realizovano 99 operativnih akcija, od kojih 25 međunarodnih	Povećanje broja realizovanih operativnih akcija za 3% (2020. godine je realizovano 8,8% više operativnih akcija u odnosu na 2019. godinu)	Realizovano 110 operativnih akcija

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Borba protiv organizovanog kriminala i korupcije, pranja novca, sajber kriminala, terorizma i drugih oblika teškog kriminala u Republici Srpskoj u značajnoj mjeri će vratiti povjerenje u sigurnost poslovnog ambijenta i na taj način povećati konkurentnost privrede Republike Srpske i njenu atraktivnost za strana ulaganja.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Navedene aktivnosti u Republici Srpskoj se uglavnom sprovode u okviru redovnog budžeta, a djelimično iz drugih izvora finansiranja (donacije međunarodnih organizacija i dr.).

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Stvaranje bezbjednog poslovnog ambijenta za domaće i strane investicije u Republici Srpskoj imaće direktan uticaj na zapošljavanje i time na smanjenje siromaštva, odnosno poboljšanje socijalnog položaja stanovništva i svih ostalih uslova života i rada.

6. Očekivani uticaj na zaštitu životne sredine

Pozitivan uticaj na zaštitu životne sredine ostvariće se sprovođenjem prethodno navedenih aktivnosti u Republici Srpskoj.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Neadekvatna saradnja i razmjena podataka sa drugim nadležnim institucijama u BiH	Visoka	Intenzivirati primjenu sporazuma; Intenzivirati saradnju i razmjenu podataka

⁵⁷ Stopa kriminaliteta je broj KD u odnosu na 100.000 stanovnika (broj stanovnika Republike Srpske je 1.170.342, podatak Republičkog zavoda za statistiku).

⁵⁸ Prosječna godišnja stopa je računata za period 2016–2020. godina.

Migrantska kriza i povratak boraca sa stranih ratišta	Visoka	Jačanje bezbjednosnih kapaciteta RS (institucije, ljudski i materijalni kapaciteti)
Neprimjenjivanje usvojenog sistema koordinacije u procesu EU integracija u BiH u procesu programiranja sredstava EU	Srednja	Bolja saradnja Vlade Republike Srpske sa svim nivoima vlasti; Postizanje dogovora vezano za uspostavljanje modela programiranja sredstava EU u BiH
Alokacija resursa namijenjenih suprotstavljanju organizovanom kriminalu na implementaciju mjera Vlade RS za reagovanje na pojavu bolesti izazvane pandemijom kovid 19	Srednja	Fleksibilno planiranje raspoloživih resursa i osnaživanje kapaciteta Ministarstva unutrašnjih poslova RS

5.1.2.6. Optimizacija administrativnih procedura na republičkom nivou u Republici Srpskoj

1. Opis mjere

Vlada Republike Srpske je u aprilu 2021. godine usvojila Odluku o realizaciji Projekta optimizacije administrativnih procedura i formalnosti i imenovala članove Savjeta za upravljanje i praćenje Projekta optimizacije administrativnih procedura i formalnosti na republičkom nivou⁵⁹ te formirala i Operativno tijelo za realizaciju Projekta optimizacije administrativnih procedura i formalnosti koje čini ukupno 45 članova.

Optimizacija administrativnih procedura na republičkom nivou podrazumijeva analizu procedura identifikovanih u jedinstvenom registru svih dozvola, potvrda, rješenja (tzv. formalnosti) koje izdaju republički organi uprave (javno dostupno na portalu www.pscsrpska.vladars.net), sa stanovišta njihove opravdanosti, opravdanosti zahtijevanja neophodne dokumentacije, analizu troškova i vremena u njihovom pribavljanju. Cilj analize i sljedeći korak jeste predlaganje i sprovođenje pojednostavljenja pojedinih administrativnih procedura, te smanjenja troškova i vremena za poslovnu zajednicu.

U skladu sa usvojenom metodologijom i dinamičkim planom, a koji uključuje i širi poziv poslovnoj zajednici da se konkretnim primjedbama ukljuci u projekat, sve planirane aktivnosti za 2021. godinu su realizovane i Vlada Republike Srpske je u decembru 2021. godine usvojila Informaciju o sprovođenju projekta optimizacije zajedno sa Akcionom planom za optimizaciju administrativnih procedura na republičkom nivou.

a. Aktivnost planirana u 2022. godini:

- Realizovati usaglašeni plan pojednostavljenja (republičke institucije koje izdaju formalnosti)

b. Aktivnost planirana u 2023. godini:

- Nastavak realizacije usaglašenog plana pojednostavljenja (republičke institucije koje izdaju formalnosti)

c. Aktivnost planirana u 2024. godini:

- Praćenje sadržaja registra i eventualna dopuna usaglašenog plana pojednostavljenja (MPP RS u saradnji sa svim republičkim institucijama koje izdaju formalnosti).

⁵⁹ Savjet za upravljanje i praćenje Projekta optimizacije administrativnih procedura i formalnosti na republičkom nivou čine: ministar privrede i preduzetništva, ministar finansija, ministar za naučno tehnološki razvoj, visoko obrazovanje i informaciono društvo, ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, predsjednik Privredne komore Republike Srpske i predsjednik Unije udruženja poslodavaca Republike Srpske.

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2022. godina)	Prelazni cilj (2023. godina)	Cilj (2024. godina)
Broj pojednostavljenih formalnosti i administrativnih procedura u odnosu na ukupan broj u Republici Srpskoj	50/932	100/932	Sve planirane formalnosti pojednostavljene

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Mjera ima direktan uticaj na konkurentnost u Republici Srpskoj, s obzirom na to da se odnosi i na pojedine oblasti koje se prate u međunarodnim izvještajima, koji ocjenjuju poslovni ambijent, a time utiče i na privlačenje, kako domaćih tako i stranih investicija. Pored ovakvih izvještaja, poslovna zajednica bi imala direktne koristi u smislu smanjenja troškova i vremena u pribavljanju pojedinih dozvola, potvrda i rješenja.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Sam projekat bi se trebao realizovati u okviru postojećih administrativnih kapaciteta institucija Republike Srpske, uz eventualnu savjetodavnu podršku međunarodnih organizacija, kao što je IFC/WB.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Uticaj je indirektan budući da se kroz unapređenje poslovnog ambijenta u Republici Srpskoj utiče na stvaranje uslova za veće zapošljavanje i bolji socijalni status građana.

6. Očekivani uticaj na zaštitu životne sredine

Nema direktnog uticaja.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Veliki broj uključenih institucija u RS	Visoka	Formiranje Savjeta na najvišem nivou koji prati rad institucija
Veliki obuhvat projekta u RS	Visoka	Postojanje formalne i javno dostupne početne baze podataka; Usvajanje jedinstvene metodologije; Formalno utvrđene nadležne osobe

5.1.3. Ključni izazov br. 3: Povećati efikasnost javnog sektora, posebno poboljšavajući uspješnost, transparentnost i odgovornost preduzeća u državnom vlasništvu

a. Analiza glavnih prepreka:

Bosna i Hercegovina je fiskalno decentralizovana zemlja u kojoj svaki nivo vlasti samostalno donosi fiskalnu politiku. Uz to, javna uprava u Bosni i Hercegovini je velika i složena. Pojavom pandemije Covid-19, na globalnom nivou u 2020. godini došlo je do usporavanja, ekonomskih aktivnosti kako u zemljama okruženja, tako i Bosni i Hercegovini. Samim tim, u fiskalnom kontekstu, došlo je do privremenog odstupanja od fiskalnog pravila u vezi sa budžetskim deficitom. Razlozi za odstupanje od ovog pravila leže u značajnom padu javnih prihoda i značajno većim ulaganjima u zdravstveni sektor. Radi suzbijanja negativnih posljedica pandemije Covid-19, preduzete su i razne stabilizacijske mjere kroz donošenje novih propisa i

ali i novih zaduženja. U narednom periodu, nastavlja se sa preduzimanjem mjera fiskalne konsolidacije koje bi dovele do finansijske stabilnosti svih nivoa vlasti i do odgovarajućih ušteda koje bi se usmjerile za sanaciju posljedica uzrokovanih pandemijom. U tom smislu potrebno je ograničiti rast javne potrošnje kako bi se uštede usmjerile u javne investicije, zatim poduzeti mjere za aktivnije zapošljavanje, za oporavak i stabilizaciju privrede, za poboljšanje efikasnosti pri dodjeli socijalnih prava, te mjere u oblasti zdravstva koje je pretpilo višestruka opterećenja u toku trajanja pandemije.

Imajući u vidu navedeno, svi nivoi vlasti su strateški opredjeljeni za modernizaciju javne uprave koja počiva na vladavini prava, otvorenosti i transparentnosti, profesionalnosti, efikasnosti, odgovornosti i domaćinskom pristupu sredstvima poreskih obveznika, a u skladu sa principima tržišne ekonomije.

Na nivou institucija Vijeća ministara BiH predviđene su mjere poboljšanja funkcija upravljanja ljudskim potencijalima. Planirano je standardiziranje procesa kadrovskog planiranja kroz donošenje novih ili dopunu postojećih propisa, te uspostavu funkcionalnog registra državnih službenika, vodeći računa o optimizaciji potrebnih resursa i usklađivanju kadrovskog planiranja s budžetskim kalendarom.

S tim u vezi, i Republika Srpska će, uvažavajući (SIGMA) Principe javne uprave, građanima entiteta osigurati bolji kvalitet javnih usluga kroz donošenje propisa kojim se stvaraju administrativno pravne i finansijske olakšice brojnih procedura. Stoga će, s ciljem rješavanja nekih od glavnih prepreka izvršiti identifikaciju radnih mjesta u republičkoj upravi, utvrditi vrijednost rada, odnosno sistem plata u republičkoj upravi odrediti će u skladu sa adekvatnom analitičkom procjenom radnih mjesta po složenosti poslova koje obavlja zaposleni. Unaprijeđenje lokalnog razvoja odnosno jačanje ljudskih resursa u jedinicama lokalne samouprave ključni su za proces reforme javne uprave te su reforme koje provodi Republika Srpska također od ključnog značaja.

U FBiH se budžet usvaja kroz predetaljnu ekonomsku klasifikaciju. Informacije o programima i učincima se ne dostavljaju Vladi i Parlamentu, preobimna je dokumentacija budžetskih korisnika, previše fragmentirana struktura budžeta, ograničena kontrola izvršenja budžeta, neadekvatnost postojećeg IT sistema za uvođenje programskog budžeta. Javna potrošnja je na relativno visokom nivou te je potrebno je unaprijediti mehanizme kontrole i upravljanja. Prisutan je nedovoljan stepen korištenja informacionih tehnologija u ključnim procesima sistem upravljanja javnim finansijama orijentisan je na ulazne resurse. Restriktivna politika novog zapošljavanja i nemogućnost popunjavanja sistematizovanih pozicija otežava razvoj javnih internih finansijskih kontrola u skladu sa standardima, a zbog velikog broja organizacija javnog sektora postoji nemogućnost revidiranja svih organizacija javnog sektora funkcijom vanjske revizije što uzrokuje i nizak stepen implementacije preporuka. Generalan problem na svim nivoima vlasti predstavlja nedostatak shvatanja sistema PIFC kao dijela ukupnih reformi u Federaciji BiH i koristi koju taj sistem ima kako za uspješno poslovanje organizacija javnog sektora, tako i za ekonomično i efikasno upravljanje javnim sredstvima. Pored navedenog, dosljedna primjena važećih propisa i metodologija javnih internih finansijskih nije u potpunosti osigurana.

b. Reformske mjere:

5.1.3.1. Smanjiti učešće izdataka za tekuću potrošnju uz transparentnost, učinak i kontrolu u trošenju javnih sredstava

1. Opis mjere

Strateškim okvirom za reformu javne uprave u Bosni i Hercegovini 2018-2022 kojeg su usvojili svi nivoi vlasti u BiH, predviđene se mjere poboljšanja funkcija upravljanja ljudskim

potencijalima. Planirano je standardiziranje procesa kadrovskeg planiranja kroz donošenje novih ili dopunu postojećih propisa, te uspostava funkcionalnog registra državnih službenika, vodeći računa o optimizaciji potrebnih resursa. Takođe, potrebno je uskladiti kadrovske planiranje sa budžetskim kalendarom.

Do sada jedino je Brčko Distrikt uspostavio i objavio Registar zaposlenih i Registar imenovanih lica u organima javne uprave, institucijama, javnim preduzećima, ustanovama, zavodima i fondovima Brčko distrikta BiH.

Na nivou institucija BiH Vijeće ministara BiH je u maju mjesecu zadužilo Ministarstvo pravde BiH da u saradnji sa Agencijom za državnu službu BiH sačini i dostavi na usaglašavanje Prijedlog zakona o dopunama zakona o državnoj službi u institucijama BiH, kojim će se zakonski omogućiti Agenciji za državnu službu BiH vođenje registra državnih službenika. i registra svih zaposlenih u institucijama Bosne i Hercegovine, osim vojnih osoba, policijskih službenika i zaposlenih u Obavještajno-sigurnosnoj agenciji Bosne i Hercegovine. Pored toga, Agencija za državnu službu BiH je zadužena da nakon usvajanja izmjena i dopuna zakona o državnoj službi u institucijama BiH sačini i dostavi na usaglašavanje prijedlog odluke kojom će se omogućiti vođenje registra zaposlenih i da svoje softversko rješenje registra redizajnira nakon osiguranja potrebnih finansijskih sredstava i da nakon stupanja na snagu odluke o vođenju registra.

Poboljšani proces planiranja budžeta u FBiH će omogućiti veći učinak utroška javnih sredstava, bolji nadzor nad javnim sredstvima, te transparentnost upravljanja javnim financijama. U skladu sa navedenim mjerom radit će se na uvođenju pripreme budžeta u programskom formatu, unaprijediti kvalitet rada interne revizije u skladu sa novom, metodologijom za internu reviziju, usklađenu prema zahtjevima međunarodnih standarda i i zahtjevima prakse, automatizirati izvještavanje o sistemu PIFC (finansijsko upravljanje i kontrola i interna revizija) uz proširene izvore i alate za prikupljanje podataka, te razviti i implementirati okvir za provjeru kvaliteta sistema PIFC. Interne kontrole budu usmjerene na: rizike vezane za dobro upravljanje prihodima, rashodima, imovinom i obavezama, rizike vezane za srednjoročno planiranje i programsko budžetiranje, rizike vezane za efikasnost poslovnih procesa organizacije. Cilj je ostvariti bolju učinkovitost, pokrivenost funkcijom interne revizije, doprinijeti boljem razvoju sistema internih kontrola kod korisnika a time i njihov rad i poslovanje, a napredniji sistem izvještavanja osigurat će kvalitetniju konsolidaciju podataka i omogućiti dobra systemska rješenja na nivou FBiH. Planiranim aktivnostima namjerava se i pojačati upravljačka odgovornost za zakonitost, ciljeve i rezultate organizacije kao i upravljanje rizicima javnih preduzeća.

Strategijom upravljanja javnim finansijama Republike Srpske za period 2021–2025. godine definisani su pravci reformi u oblasti javnih finansija i zaokružen sistem unapređivanja fiskalne odgovornosti i dugoročne fiskalne stabilnosti Republike Srpske. Jedna od mjera definisanih Strategijom je i unapređenje programskog budžetiranja zasnovanog na učinku s ciljem efikasnijeg i transparentnijeg planiranja budžeta i trošenja javnih sredstava na nivou Republike Srpske.

U Republici Srpskoj su usvojeni akti i to Strategija razvoja sistema IFK u javnom sektoru Republike Srpske za period 2021-2025, smjernice za upravljanje rizicima, nova metodologiju za IR, priručnik za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta rada IR. Pored aktivnosti na izradi akata, CJH aktivno provodi edukacije i obučava interne revizore, kao i lica zadužena za FUK. CJH je uz tehničku pomoć projekta EU razvila IT rješenje za oblast PIFC-a kroz razvijanje aplikacije koja obezbjeđuje ažuriranje i unapređenje procesa izvještavanja i pripreme godišnjih konsolidovanih izvještaja u oblasti IR i FUK-a, te automatizuje vršenje revizija i uspostavljanje i razvoj finansijskog upravljanja i kontrole, na taj način stvarajući pretpostavke za praćenje i

razvoj IR i FUK-a u svim segmentima, od upravljanja rizicima do upravljačke odgovornosti i unapređenja efikasnosti i efektivnosti u ostvarivanju ciljeva javne uprave

U Republici Srpskoj smanjenje učešća izdataka za tekuću potrošnju u javnoj upravi biće realizovano kroz uspostavljanje registra zaposlenih kod korisnika budžetskih sredstava, te kroz izmjenu organizacije javne uprave i povećanje efikasnosti njenog rada. Cilj je da se uspostavi sveobuhvatan registar zaposlenih kod korisnika budžetskih sredstava radi stvaranja jedinstvene evidencije broja zaposlenih i transparentnijeg korišćenja budžetskih sredstava za lična primanja zaposlenih, a to će biti osnov za operacionalizaciju strateških planova za smanjenje ukupne potrošnje na plate. U svrhu realizacije predmetne mjere predviđeno je donošenje Uputstva o vođenju registra zaposlenih kod korisnika budžetskih sredstava, te aktivnosti za uspostavljanje Registra zaposlenih kod korisnika budžetskih sredstava. Finansiranje predmetne mjere planirano je iz sredstava Svjetske banke (PER 2019–2022).

Realizacija navedenih aktivnosti nastaviće se u narednom periodu, nakon što Svjetska banka obezbijedi sredstva za finansiranje. U okviru aktivnosti vezano za obuhvat Registra, stvoriće se pretpostavke da, između ostalog, u Registar budu uneseni i podaci o zaposlenima u zdravstvenom sektoru.

Realizacija mjere koja se odnosi na izmjenu organizacije biće izvršena donošenjem novog zakona o državnim službenicima. Zakonom o državnim službenicima biće uspostavljena efikasnija javna uprava kroz profesionalizam i integritet uz kriterijume kvalifikovanosti i testove kompetentnosti pri zapošljavanju državnih službenika i namještenika. U vezi sa realizacijom navedene mjere već su preduzeti početni koraci. Ministarstvo uprave i lokalne samouprave (MULS RS), u saradnji sa SIGMA, sprovodi aktivnosti analize stanja sa ciljem uspostavljanja republičke uprave na SIGMA principima, koji se zasnivaju na uspostavljanju državne službe čiji je djelokrug i pravni okvir jasno definisan i primjenjuje se u praksi, zasnovan na profesionalizmu, zapošljavanju, obučavanju i ocjeni rada, korektnom i transparentnom platnom sistemu, kao i promociji integriteta i prevencije korupcije.

Situacija izazvana pandemijom kovid 19 zaustavila je privremeno aktivnosti na pripremi novog Zakona o državnim službenicima. U 2021. godini Vlada Republike Srpske formirala je interesornu radnu grupu čiji je zadatak bio da na osnovu dosadašnjih analiza izradi radnu verziju Zakona o državnim službenicima. Radna grupa je u završnoj fazi izrade radnog teksta Zakona o državnim službenicima. Nakon što bude usvojen Zakon o državnim službenicima stvoriće se pretpostavke za izradu novog Zakona o platama.

a. Aktivnosti planirane u 2022 godini

- Donošenje Zakona o o dopunama zakona o državnoj službi u institucijama BiH;
- Donošenje Odluke o vođenju registra zaposlenih u institucijama BiH (MFT BiH)
- Izrada Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o proračunima u FBiH sa ciljem uvođenja Programskog budžeta i obuka zaposlenika
- Izrada nove Metodologije rada interne revizije u FBiH u skladu sa međunarodnim standardima
- Razvoj i instalacija softvera za upravljanje internom revizijom, uključujući obuku korisnika za korištenje softvera, u svrhu standardizacije rada interne revizije u FBiH
- Razvoj i instalacija softvera za izvještavanje o FUK i IR u FBiH, uključujući obuku korisnika za korištenje softvera
- Razviti metodologiju za provjeru kvaliteta FUK u FBiH na temelju dobre prakse EU
- Ažuriranje Smjernica za upravljanje rizicima u javnom sektoru u FBiH i standardizacija procesa upravljanja rizicima
- Razvoj i instalacija softvera za registre rizika u FBiH

- Donošenje Zakona o državnim službenicima (MULS RS),
- Analiza svakog pojedinačnog radnog mjesta zaposlenih u republičkim organima uprave, datog u registru, a na koje se primjenjuju odredbe Zakona o državnim službenicima (MULS RS i druga ministarstva i institucije Republike Srpske, u skladu sa nadležnostima).
- Usvajanje Priručnika za internu reviziju u subjektima javnog sektora Republike Srpske u skladu sa međunarodnim standardima i čiji je sadržaj prilagođen informatičkom rješenju za oblast PIFC-a (MF RS)
- Razvoj i instalacija IT rješenja/aplikacije za PIFC koja će omogućiti vršenje revizija u subjektima javnog sektora Republike Srpske putem primjene onlajn aplikacije unutar svakog subjekta javnog sektora, uključujući obuke internih revizora za korištenje aplikacije (MF RS)
- Razvoj i instalacija IT rješenja koje će unaprijediti proces izvještavanja i pripreme godišnjih konsolidovanih izvještaja u oblasti IR i FUK-a, uključujući obuke za korisnike aplikacije (MF RS)
- Razvoj metodologije za provjeru kvaliteta FUK u Republici Srpskoj na temelju dobre prakse EU (MF RS)
- Razvoj i instalacija IT rješenja za oblast PIFC-a koja se tiče unapređenja aktivnosti na uspostavljanju i razvoju finansijskog upravljanja i kontrole (MF RS)
- Usvajanje Priručnika za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta rada interne revizije u subjektima javnog sektora Republike Srpske (MF RS)
- Primjena Smjernica za upravljanje rizicima u subjektima javnog sektora Republike Srpske, koje su donesene u 2021. godini (MF RS)
- Korišćenje dijela PIFC aplikacije koji se odnosi na registar rizika i koji je razvijen u Republici Srpskoj i redovno ažuriranje istog (MF RS)

b. Aktivnosti planirane u 2023 godini

- Redizajn postojećeg softverskog rješenja u Agenciji za državnu službu BiH
- Uspostava registra zaposlenih u institucijama BiH
- Izrada pratećih podzakonskih akata vezanih za pripremu programskog budžeta u FBiH
- Nabavka novog softvera za budžetiranje i obuka kadrova FMF-a i kadrova kantona za rad u novom softveru
- Usmjeriti internu reviziju na područja visokog rizika u FBiH (registri rizika rukovodstva i nezavisna procjena JIR) i davanje preporuka za rješavanje uzroka rizika
- Razviti metodologiju za provjeru kvaliteta rada interne revizije u javnom sektoru u FBiH
- Osigurati dostupnost blagovremenih i tačnih informacija o pokazateljima uspješnosti javnih preduzeća u FBiH
- Donošenje Zakona o dopunama Zakona o registru zaposlenih kod korisnika budžetskih sredstava Republike Srpske (MULS RS),
- Uspostavljanje sistema određivanja plata prema vrijednosti, kojim će biti uspostavljen pravičniji sistem plata u republičkim organima uprave (MULS RS i druga ministarstva i institucije Republike Srpske, u skladu sa nadležnostima).
- Usmjeravanje interne revizije na područja visokog rizika u Republici Srpskoj, čemu prethodi ažuriranje registra rizika koji je sastavni dio PIFC aplikacije (MF RS)
- Primjena Priručnika za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta rada interne revizije u subjektima javnog sektora Republike Srpske i edukacije internih revizora iz ove oblasti (MF RS)
- Osiguravanje blagovremenih i tačnih informacija o pokazateljima uspješnosti javnih preduzeća u Republici Srpskoj kroz korišćenje PIFC aplikacije (MF RS)

c. Aktivnosti planirane u 2024 godini

- Evaluirati I po potrebi revidirati postojeće propise kako bi se zaokružio proces analize poslova I analitičke procjene radnih mjesta, te uspostaviti metodologiju za analitičku procjenu, klasifikaciju I gradaciju radnih mjesta
- Priprema programskog budžeta za 2025. godinu u FBiH
- Izraditi metodologiju za praćenje utjecaja i kvantifikaciju efekata implementiranih preporuka interne revizije u FBiH
- Provođenje pregleda kvaliteta FUK u FBiH
- Provođenje pregleda kvaliteta JIR u FBiH
- Pružanje podrške nivou kantona i jedinica lokalne uprave u jačanju sistema internih kontrola za bolje upravljanje sredstvima transfera i subvencija u FBiH
- Usvajanje operativnog plana za smanjenje potrošnje na plate (MULS RS, MF RS i druga ministarstva i institucije Republike Srpske, u skladu sa nadležnostima).
- Vršenje nadzora nad kvalitetom FUK-a u subjektima javnog sektora Republike Srpske (MF RS)
- Vršenje nadzora nad kvalitetom rada IR u subjektima javnog sektora Republike Srpske (MF RS)

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni cilj	Prelazni cilj	Cilj
Izrada budžeta u programskom formatu u FBiH		Uspostavljanje veze između budžetskog i strateškog planiranja	Unaprijeđenje upravljanja javnim finansijama
Izrađena Metodologija za praćenje utjecaja i kvantifikaciju efekata implementiranih preporuka interne revizije u FBiH	Trenutno ne postoji metodološki akt za praćenje utjecaja i kvantifikaciju efekata preporuka interne revizije	Provođenje obuka za interne revizore vezano za primjenu metodologije i mjerenje efektivnosti preporuka	Interni revizori izražavaju efekte implementiranih preporuka interne revizije u novčanim vrijednostima i time pružaju dodatnu (mjerljivu) vrijednost za organizaciju.
Broj izvršenih pregleda kvaliteta FUK od strane CHJ u FBiH	Trenutno CHJ ne provodi preglede kvaliteta FUK na terenu kod korisnika	Provesti preglede kvaliteta kod najvećih korisnika budžeta.	Kod organizacija javnog sektora vrši se provjera kvaliteta o čemu se pored rukovodstva, izvještavaju i nadležne vlade
Broj izvršenih pregleda kvaliteta JIR od strane CHJ u FBiH	Trenutno CHJ ne provodi preglede kvaliteta JIR na terenu kod korisnika	Provesti preglede kvaliteta kod korisnika sa više zaposlenih internih revizora.	Kod organizacija javnog sektora vrši se provjera kvaliteta o čemu se pored rukovodstva, izvještavaju i nadležne vlade
Integrirani ključni pokazatelj uspješnosti javnih preduzeća u softver za izvještavanje o FUK u FBiH	U Republici Srpskoj je u PIFC aplikaciji moguće je naći informacije o pokazateljima uspješnosti javnih preduzeća u Republici Srpskoj	Provođenje praktičnih edukacija o pokazateljima uspješnosti javnih preduzeća	Unapređenje izračunavanja pokazatelja uspješnosti javnih preduzeća U PIFC aplikaciji
Usvajanje Priručnika za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta	Priručnik za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta	Provođenje obuka iz oblasti procjene i	Puna primjena Priručnika za obezbjeđenje i unapređenje kvaliteta rada interne revizije

rada interne revizije u subjektima javnog sektora Republike Srpske	rada interne revizije je izrađen, potrebno je da se usvoji	unapređenja kvaliteta rada interne revizije	u svim subjektima javnog sektora Republike Srpske
Doneseno Uputstvo o vođenju registra zaposlenih kod korisnika budžetskih sredstava u RS	2022.		2023.
Uspostavljen Registar zaposlenih kod korisnika budžetskih sredstava u RS	2022.		2023.
Donesen Zakon o državnim službenicima u RS	2022.		2022.
Određeni kriterijumi kvalifikovanosti i izrađeni testovi kompetentnosti za svako radno mjesto pri zapošljavanju državnih službenika i namještenika u RS	2022.		2023.
Sprovedena analiza svakog pojedinačnog radnog mjesta zaposlenih u republičkim organima uprave u RS	2022.		2023.
Izrađena analiza plana zaposlenih u republičkim organima uprave u RS	2022.		2023.

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Uvođenjem programskog budžeta u FBiH, razvojem i jačanjem javnih internih finansijskih kontrola, postiže se bolja informiranost prilikom donošenja budžetskih odluka, veća transparentnost i odgovornost i jača kontrola u javnom sektoru, što bi trebalo unaprijediti i konkurentnost privatnog sektora.

Donošenjem novog Zakona o državnim službenicima u Republici Srpskoj i izradom registra biće moguće sprovesti analizu svakog radnog mjesta, sagledati njegov učinak i izvršiti plaćanje u skladu sa učinkom. Na taj način biće uspostavljena efikasnija javna uprava, a ujedno će se smanjiti i ukupna potrošnja na plate u odnosu na BDP, tako da će se stvoriti prostor za povećanje kapitalne potrošnje.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Navedene aktivnosti provodit će osoblje FMF, tako da će troškovi za realizaciju biti redovni troškovi za plate uposlenih (neće biti dodatnih troškova). Pojedine aktivnosti će dovesti do ušteda u budžetu kroz eliminaciju nepravilnosti u trošenju budžetskih sredstava, dok će jedan dio zahtijevati dodatna sredstva koja su planirana kroz različite projekte tehničke pomoći (IPA fond, drugi donatori), ali i budžet Federacije BiH kojim raspolaže ADS.

Finansiranje izrade registra u Republici Srpskoj biće izvršeno iz sredstava Svjetske banke planiranih za ovu namjenu.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, rodna ravnopravnost i pristup zdravstvenoj zaštiti

Predložena mjera nema direktan uticaj na socijalne ishode međutim budžetiranje orjentisano ka rezultatima, razvijene i ojačane interne finansijske kontrole u javnom sektoru dugoročno vode ka ka uštedi I racionalnoj potrošnji javnih sredstava, čime se pruža mogućnost da se ista sredstva iskoriste na kvalitetniji način, kroz stipendije, sufinansiranje zapošljavanje i dr. društveno korisne programe. Adekvatna uspostava ovog sistema imat će pozitivan utjecaj na korištenje javnih sredstava, a samim tim i na adekvatnu raspodjelu tih sredstava na druge socijalne grupe, poštujući princip rodne ravnopravnosti.

Očekivani uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje u Republici Srpskoj biće moguće sagledati tek nakon potpunog sprovođenja primjene mjere u dijelu koji se odnosi na uspostavljanje registra zaposlenih kod korisnika budžetskih sredstava i analize svakog pojedinačnog radnog mjesta.

6. Očekivani uticaj na okoliš i klimatske promjene

Nema implikacija.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Neusvajanje predloženih zakonskih rješenja u FBiH	srednja	Adekvatno porvedene konsultacije prilikom izrade
Neusvajanje predloženih podzakonskih zakonskih rješenja u FBiH	srednja	Adekvatno porvedene konsultacije prilikom izrade

5.1.3.2. Upravljanje lokalnim razvojem i unapređivanje usluga u oblasti lokalne samouprave u Republici Srpskoj

1. Opis mjere

U Republici Srpskoj, imajući u vidu da je lokalna samouprava jedan od temelja ustavnog uređenja, a uvažavajući činjenicu da se strateški period završava 2021. godine, Vlada Republike Srpske je opredijeljena da nastavi sa reformom lokalne samouprave i strateški usmjerava njen dalji razvoj. Strategija razvoja lokalne samouprave poslužiće kao okvir u kojem će se razvijati sistem lokalne samouprave, te kao osnov za kreiranje godišnjih politika i planova razvoja koji treba da budu usklađeni sa dugoročnim razvojnim ciljevima. Takođe, u cilju sistemskog razvoja održivog i funkcionalnog sistema obuke koji će službenicima i izabranim zvaničnicima biti kvalitetan izvor znanja i sticanja vještina potrebnih za razvoj visokoprofesionalne, odgovorne i efikasne lokalne samouprave u Republici Srpskoj, pristupiće se izradi Strategije obuke za službenike i izabrane zvaničnike u jedinicama lokalne samouprave u Republici Srpskoj. Pored navedenog, u cilju da se novim zakonskim rješenjima izađe u susret realnim potrebama jedinica lokalne samouprave i otvore nove mogućnosti koje će doprinijeti razvoju lokalne samouprave, te poboljšanju kvaliteta usluga koje se pružaju građanima na lokalnom nivou, unaprijediće se normativni okvir koji uređuje sistem lokalne samouprave.

a. Aktivnosti planirane u 2022. godini:

- Donošenje Strategije razvoja lokalne samouprave u Republici Srpskoj za period 2022–2028. godine (MULS RS, institucije Republike Srpske i SOGRS)
- Donošenje Strategije obuke za službenike i izabrane zvaničnike u jedinicama lokalne samouprave u Republici Srpskoj 2022–2026. godina (MULS RS, institucije Republike Srpske i SOGRS-a),

- Donošenje propisa kojima se uređuje sistem lokalne samouprave (MULS RS, institucije Republike Srpske i SOGRS).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (godina)	Prelazni cilj (godina)	Cilj (godina)
Donesena Strategija razvoja lokalne samouprave 2022–2028. godine u RS	2021.		2022.
Donesena Strategija obuke za službenike i izabrane zvaničnike u jedinicama lokalne samouprave u Republici Srpskoj 2022–2026.	2021.		2022.
Donesen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o lokalnoj, samoupravi, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona službenicima i namještenicima u organima jedinice lokalne samouprave i Zakon o statusu funkcionera u organima jedinice lokalne samouprave i podzakonski akti (Uredba o načelima za unutrašnju organizaciju i sistematizaciju radnih mjesta u gradskoj, odnosno opštinskoj upravi; Uredba o kategorijama, zvanjima i uslovima za obavljanje poslova službenika u jedinicama lokalne samouprave; Uredba o postupku i mjerilima za ocjenjivanje službenika u jedinicama lokalne samouprave; Pravilnik o jedinstvenim procedurama za popunjavanje upražnjenih radnih mjesta u gradskoj, odnosno opštinskoj upravi; Pravilnik o disciplinskoj i materijalnoj odgovornosti zaposlenih u gradskoj, odnosno opštinskoj upravi) u RS	2021		2022
Utvrđeni novi kriterijumi za ocjenu stepena razvijenosti JLS u RS	2021.		2022.

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Implementacija gore navedenih aktivnosti doprinijeće razvoju konkurentnosti kroz stvaranje povoljnijeg poslovnog okruženja na lokalnom nivou, te unapređenje usluga koje se pružaju građanima.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Dio sredstva će biti obezbijeđen u budžetu Republike Srpske, a dio kroz podršku međunarodnih organizacija.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Smatra se da će navedene aktivnosti imati pozitivne ishode na pitanja koja se odnose na rodnu ravnopravnost i uključivanje socijalno osjetljivih grupa kroz njihovo uključivanje i aktivan angažman u procese kreiranja i implementacije politika.

6. Očekivani uticaj na zaštitu životne sredine

Predmetne mjere nemaju uticaj na zaštitu životne sredine.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Spremnost JLS da se prilagode reformskim procesima u RS	Niska	Promocija i uključivanje JLS u kreiranje politika
Nedostatak finansijskih sredstava za implementaciju strateških ciljeva u RS	Visoka	Iznalaženje alternativnih dostupnih izvora finansiranja

5.2. Analiza prepreka u drugim područjima (koja nisu obuhvaćena u dijelu 5.1) i za njih vezane mjere strukturnih reformi

5.2.1. Upravljanje javnim finansijama

Vidjeti poglavlje 5.1.

Ključna prepreka br. 3: Povećati efikasnost javnog sektora, posebno poboljšavajući uspješnost, transparentnost i odgovornost preduzeća u državnom vlasništvu

5.2.2. Zelena tranzicija

a. Analiza glavnih prepreka

Potpisivanjem Agende2030, i usvajanjem Okvira za realizaciju COR, Bosna i Hercegovina je prepoznala važnost i potencijal za provedbu Ciljeva održivog razvoja do 2030. kao priliku za značajno unapređenje društvenih, ekonomskih i ekoloških aspekata života u zemlji i za unapređenje regionalne suradnje.

Bosna i Hercegovina raspolaže ograničenim budžetskim sredstvima namijenjenim zaštiti okoliša (nešto više od 143 mil. KM u 2018. godini). Ukupne investicije za zaštitu okoliša u istoj godini iznosile su tek 88.4 mil. KM. U strukturi investicija za zaštitu okoliša, investicije na kraju proizvodnog procesa činile su 97,8%, a investicije u sprječavanje onečišćenja okoliša 2,2%.⁶⁰ Ključne evropske aktivnosti kao podrška Agendi 2030 i Ciljevima održivog razvoja navode instrument za pretpristupnu finansijsku pomoć (IPA) kao instrument podrške provedbi Agende 2030 i Ciljeva održivog razvoja.

Stanje okoliša u pojedinim sferama kao što je upravljanje otpadom je na nezavidnom nivou. U Bosni i Hercegovini se 95% komunalnog otpada odlaže na deponije. Stoga je potrebno razviti sistem cirkularne ekonomije u sferi upravljanja otpadom i raditi na ponovnoj upotrebi i reciklaži, kompostiranju, te povratu energije. Tako bi se smanjio utjecaj na prirodne resurse uz unapređenje stanja okoliša i razvijanje i ojačavanje novog ekonomskog sektora. Dodatno, cirkularna ekonomija može smanjiti emisiju štetnih gasova, pružiti šansu malom i srednjem poduzetništvu te povećati BDP.

Podaci o okolišnom kvalitetu, zasnovani na postupcima praćenja i procjene rizika koji slijede iz Okvirne direktive o vodama EU (WFD), pokazuju da dobro stanje voda nije postignuto u većem dijelu Bosne i Hercegovine. Prema dužini vodotoka u 2020. godini 49,80% površinskih vodnih tijela ima niži status od dobrog tj. LOŠ kvalitet voda, a samo 7,05% VISOK (2015. je to bio 18%). Cilj je da se do 2030.godine postotak vodotoka sa lošom vodom smanji na 15%⁶¹. Prikupljanje, prečišćavanje i dispoziciju urbanih i tehnoloških otpadnih voda treba postepeno unapređivati. Ključni izazovi su netretirane komunalne vode (otpadne vode), zagađenje nutrijentima, hidromorfološke promjene, kao i prisustvo prioriternih supstanci.

Mnogi ekosistemi su već pod pritiskom, ostvarivanje pametnog rasta zahtijeva da proizvodnja robe i usluga ne vodi potpunom iscrpljivanju prirodnih resursa. To podrazumijeva provedbu jačih kontrola prekomjernih emisija i ispuštanja štetnih materija, te kontinuirano praćenje kvaliteta ekosistema (npr. zraka, vode, zemljišta), prema logici ekoloških komponenti *acquis communautaire*. Za kršenje standarda zaštite okoliša potrebno je strogo primjenjivati postojeći odgovarajući regulatorni odgovor temeljen na principu „zagađivač plaća“ i „korisnik plaća“.

⁶⁰ https://bhas.gov.ba/data/Publikacije/Saopštenja/2021/ENV_17_2018_Y1_1_HR.pdf

⁶¹ Plan upravljanja vodama 2022-2027

Uprkos napretku u upravljanju otpadom, FBiH se još uvijek suočava sa raznim poteškoćama, kao što su visoki operativni troškovi, nedostatak finansijskih sredstava za investicije, nedovoljan obuhvat usluga prikupljanja otpada, veoma ograničeno odvajanje otpada, odlaganje otpada na nesanitarnim deponijama, zakonodavstvo koje nije u potpunosti usaglašeno sa EU direktivama, nedovoljno razvijen institucionalni okvir, nedovoljan kapacitet osoblja na svim nivoima i nizak nivo svijesti javnosti u vezi sa upravljanjem čvrstim otpadom, veliki broj postrojenja nije u skladu sa najnovijim tehničkim standardima i stoga predstavljaju rizik za ljudsko zdravlje i okoliš

Upravljanje čvrstim otpadom je regulisano Zakonom o upravljanju otpadom, kojim se promovira princip hijerarhije otpada, princip 'zagađivač plaća' i princip odgovornosti proizvođača.

Postojeći Zakon o upravljanju otpadu FBiH nije u potpunosti harmoniziran sa određenim direktivama a posebno Direktivom o deponijama te njime nisu jasno definisane kaznene odredbe za obveznike sistema koji ne izvršavaju obaveze u skladu sa odgovarajućim propisima, a koji plasiraju proizvode u BiH koji nakon upotrebe postaju posebne kategorije otpada. Jedna od ključnih prepreka za uspostavu ekonomskih instrumenata u oblasti okoliša i prelazak ka zelenoj i kružnoj ekonomiji je izostanak FBiH Strategije zaštite okoliša koja uspostavlja ciljeve u oblasti, a koji bi se implementirali u narednom desetogodišnjem planskom periodu.

I Republika Srpska je suočena sa sličnim izazovima kad je u pitanju razvoj odgovarajuće infrastrukture za upravljanje otpadom prema savremenim evropskim standardima. Svijest stanovništva o otpadu, posebno opasnom otpadu i mogućnostima reciklaže je na veoma niskom nivou, a oblici obrazovanja u toj oblasti su u početnoj fazi. Takse za sakupljanje i odlaganje komunalnog i industrijskog otpada su niske i ne pokrivaju realne ekonomske troškove održavanja sistema, a pogotovo ne omogućavaju dalje investicije. Osim ovoga, ključnu ulogu u razvoju sistema upravljanja otpadom u Republici Srpskoj predstavlja uspostavljanje zakonskog okvira za održivo upravljanje otpadom, uspostavljanje finansijskih instrumenata za sprovođenje sistema, razvijanje svijesti građana, planiranje i unapređenje sistema, te iniciranje zainteresovanih strana s ciljem uspostavljanja partnerstva u upravljanju otpadom. Racionalno korištenje resursa značajnih za industrijsku proizvodnju također, zahtijeva pažnju naročito kad su u pitanju neobnovljivi izvori energije.

b. Reformske mjere:

5.2.2.1. Prelazak ka zelenoj i kružnoj ekonomiji

1. Opis mjere

Mjera iz Mape puta za implementaciju aktivnosti na koje se Bosna i Hercegovina obavezala prihvatanjem inicijative Zapadni Balkan 6 i preporuke EK sa sastanaka Pododbora za transport, energiju, okoliš i regionalnu saradnju. Nedostajući zakonski i regulatorni okvir za gas na nivou BiH predstavlja ozbiljno i trajno kršenje obaveza iz Ugovora o Energetskoj zajednici i najveća je prepreka liberalizaciji tržišta gasa. Proces usaglašavanja nacrta zakona je još uvijek u toku.

S ciljem zaštite životne sredine i prelaska industrije na tzv. zelenu ekonomiju i kružnu ekonomiju u Republici Srpskoj potrebno je preduzeti odgovarajuće mjere kako bi se štetni uticaji industrije na životnu sredinu sveli na najmanju moguću mjeru. S tim u vezi, potrebno je obezbijediti odgovarajuću podršku za realizaciju projekata izgradnje infrastrukture za zaštitu životne sredine u industriji, a koji podrazumijevaju rekonstrukciju/inoviranje postojećih tehnoloških procesa, efikasnije korišćenje sirovina i energije u proizvodnom procesu, razvoj proizvoda sa smanjenim štetnim uticajem na životnu sredinu, uvođenje standarda za upravljanje zaštitom životne sredine, smanjenje stvaranja otpada, reciklažu i slično. Takođe, potrebno je promovisati proizvodnju i upotrebu proizvoda sa smanjenim štetnim uticajem na životnu sredinu, te podizati svijest privrednih subjekata o značaju zaštite životne sredine. Sprovođenje ove mjere predviđeno je

strateškim dokumentom „Strategija razvoja industrije Republike Srpske za period 2021–2027. godina“.

U FBiH, cilj ove mjere podrazumijeva značajno unapređenje sistema odvojenog sakupljanja, reciklaže i ponovne upotrebe komunalnog otpada u cijeloj FBiH, eliminisanje i saniranje nelegalnih odlagališta otpada, te izgradnju regionalnih sanitarnih deponija i regionalnih centara za upravljanje otpadom sa pratećom infrastrukturom.

Potrebno je provesti analize efikasnosti i ekonomičnosti postojećeg sistema upravljanja otpadom (komunalni, posebne kategorije i sve druge vrste otpada), te predložiti ekonomski i okolišno održive sisteme upravljanja otpadom. Naročito je važno raditi na modelu cirkularne ekonomije u kom se resursi održavaju koliko god je dugo moguće uz minimalnu proizvodnju otpada.

Mjera podržava reviziju postojećih i uvođenje novih propisa usklađeni sa EU legislativom.

a. Aktivnosti planirane u 2022. g.

- Usvojiti Zakon o regulatoru električne energije i prirodnog gasa, prenosu i tržištu električne energije u Bosni i Hercegovini usklađen sa Trećim energetske paketom (MVTEO)
- Zakon o operatoru prenosnog sistema u Bosni i Hercegovini (MVTEO)
- Odluka o kvalitetu tečnih naftnih goriva
- Finansijska podrška realizaciji projekata u industriji koji imaju uticaj na zaštitu životne sredine, (MPP RS i MPUGE RS),
- Finansijska podrška projektima energetske efikasnosti i korišćenja obnovljivih izvora energije u industriji (FZZŽSEE RS),
- Promocija proizvodnje i upotrebe proizvoda sa smanjenim uticajem na životnu sredinu, te podizanje svijesti o značaju zaštite životne sredine (MPUGE RS i MPP RS).
- Usvajanje Strategije zaštite okoliša u FBiH
- Obnoviti postojeće i izgraditi nove sisteme za odvojeno sakupljanje, zbrinjavanje, reciklažu i ponovnu upotrebu otpada u cijeloj FBiH (izgraditi zelene otoke, pretovarne stanice i reciklažna dvorišta)
- Podrška izgradnje i unapređenja infrastrukture na postojećim regionalnim deponijama za upravljanje otpadom (Proširene sanitarne plohe za odlaganje otpada rješavanje pitanja procjednih voda i izgradnja prečistača gdje je potrebno, FMOiT)
- Izgraditi postrojenje za mehaničko biološku obradu MBO, spalionica komunalnog otpada i energana (FMOiT)
- Ukloniti nelegalna odlagališta i sanirati postojeće površine pod neadekvatno odloženim otpadom (opasni i neopasni otpad) (Sanirane i uklonjene divlje deponije (najmanje jedna godišnje) (FMOiT)
- Izraditi studiju identifikacije lokacija kontaminiranih opasnim otpadom u FBiH
- Unaprijeđenje informacionog sistema za upravljanje otpadom u FBiH
- Oživljavanje Revolving fonda za reciklažu otpada uspostavljenog u Fondu u FBiH⁶².

b. Aktivnosti planirane u 2023. g.

- Finansijska podrška realizaciji projekata u industriji koji imaju uticaj na zaštitu životne sredine, (MPP RS i MPUGE RS),

- ⁶² (RF je namijenjen prvenstveno reciklažnoj privredi u vidu beskatnog zajma sa subvencijama za projekte koji daju najbolje rezultate, kao poticaj uspostavljanju cirkularne ekonomije).

Postizanje zajedničkog sporazuma o zelenim cirkularnim poslovnim lancima vrijednosti na Zapadnom Balkanu putem Memoranduma o razumijevanju „Pružena podrška identifikiranju i izgradnji zelenih i cirkularnih regionalnih lanaca vrijednosti za iskorištavanje neiskorištenog ekonomskog potencijala usmjerenog na podršku koji se odnosi na provedbu projekata cirkularne ekonomije“ (Akcioni plan za zajedničko regionalno tržište Zapadnog Balkana CRM AP 2021-2024) (FMOiT)

- Finansijska podrška projektima energetske efikasnosti i korišćenja obnovljivih izvora energije u industriji (FZZŽSEE RS),
- Promocija proizvodnje i upotrebe proizvoda sa smanjenim uticajem na životnu sredinu, te podizanje svijesti o značaju zaštite životne sredine (MPUGE RS i MPP RS).
- Izrada novog Zakona o upravljanju otpadom u FBiH
- Izrada Plana upravljanja otpadom u FBiH
- Unaprijediti sisteme odvojenog sakupljanja, zbrinjavanja, reciklaže i ponovne upotrebe otpada u cijeloj FBiH (izgraditi zelene otoke, pretovane stanice i reciklažna dvorišta)
- Podrška izgradnje i unapređenja infrastrukture na postojećim regionalnim deponijama za upravljanje otpadom (Proširene sanitarne plohe za odlaganje otpada Izgrađen prečistač procjednih voda, (FMOiT)
- Izgrađeno postrojenje za mehaničko biološku obradu MBO, spalionica komunalnog otpada i energana (FMOiT)
- Ukloniti nelegalna odlagališta i sanirati postojeće površine pod neadekvatno odloženim otpadom (opasni i neopasni otpad) (Sanirane i uklonjene divlje deponije (najmanje jedna godišnje), (FMOiT)

c. Aktivnosti planirane u 2024. g.

- Finansijska podrška realizaciji projekata u industriji koji imaju uticaj na zaštitu životne sredine, (MPP RS i MPUGE RS),
- Finansijska podrška projektima energetske efikasnosti i korišćenja obnovljivih izvora energije u industriji (FZZŽSEE RS),
- Promocija proizvodnje i upotrebe proizvoda sa smanjenim uticajem na životnu sredinu, te podizanje svijesti o značaju zaštite životne sredine (MPUGE RS i MPP RS).
- Unaprijediti sisteme odvojenog sakupljanja, zbrinjavanja, reciklaže i ponovne upotrebe otpada u cijeloj FBiH (izgraditi zelene otoke, pretovane stanice i reciklažna dvorišta)
- Podrška izgradnje i unapređenja infrastrukture na postojećim regionalnim deponijama za upravljanje otpadom (Proširene sanitarne plohe za odlaganje otpada Izgrađen prečistač procjednih voda, (FMOiT)
- Izgradnja postrojenja za mehaničko biološku obradu MBO, spalionica komunalnog otpada i energana (FMOiT)
- Ukloniti nelegalna odlagališta i sanirati postojeće površine pod neadekvatno odloženim otpadom (opasni i neopasni otpad) (Sanirane i uklonjene divlje deponije (najmanje jedna godišnje) (FMOiT)

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2021)	Prelazni cilj (2022)	Cilj (2023)
Broj transponiranih i implementiranih EU Direktiva u domaće zakonodavstvo			
Broj pripremljenih prijedloga zakonskih i podzakonskih akata preuzetih iz Direktiva EU			
Podsticaji za realizaciju projekata u industriji koji imaju uticaj na zaštitu životne sredine u RS	2.000.000	3.000.000	4.000.000
Broj promocija u RS	5	5	5
% recikliranog otpada od ukupno plasiranog u FBiH	n/a	tbc	tbc

% izvozom zbrinutog opasnog industrijskog otpada od ukupno proizvedenog u FBiH	69%	70%	71 %
--	-----	-----	------

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Sprovođenje ove mjere u Republici Srpskoj doprinijeće uštedama u potrošnji energije i materijala u proizvodnom procesu, povećanju korporativnog imidža na domaćem i inostranom tržištu, sticanju klijenata sa razvijenom ekološkom svijesću i slično, što će u konačnici uticati na povećanje konkurentnosti preduzeća.

Cilj donošenja propisa iz oblasti upravljanja u Federaciji BiH otpadom je uspostavljanje cirkularne ekonomije na način da se uvode tržišni mehanizmi (naknade za otpad) iz kojih će se finansirati aktivnosti sakupljanja i reciklaže ovih kategorija otpada. Razvoj regulative iz oblasti upravljanja otpadom doprinijet će poboljšanju poslovnog ambijenta u oblasti upravljanja otpadom.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Imajući u vidu da se radi o novoj mjeri i potrebnoj podršci, a za koju do sada nisu planirana budžetska sredstva, ista će se u Republici Srpskoj obezbijediti u okviru nadležnosti MPP RS i iz drugih dostupnih alternativnih izvora za finansiranje.

Uspostava sistema za adekvatno upravljanje otpadom u FBiH stvara prostor za razvoj privrede na okolišno održiv način, te generira otvaranje novih radnih mjesta, smanjenje demografskih odliva stanovništva, te stvaranje zdravijih i kvalitetnijih uvjeta za život ljudi. Očekuje se uspostava malih i srednjih preduzeća koja će se baviti sakupljanjem i reciklažom posebnih kategorija otpada, što u konačnici doprinosi otvaranju novih radnih mjesta. Jedan od ključnih izvora finansiranja reciklažne privrede bi trebao biti revolving fond u Fondu za zaštitu okoliša FBiH. To znači da bi se trebalo osigurati inicijalna finansijska sredstva za punjenje revolving fonda i to dijelom iz naknada koje bi se uvele, ali i iz međunarodnih fondova.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Uticaj je indirektan budući da se kroz povećanje konkurentnosti preduzeća utiče na stvaranje uslova za veće zapošljavanje i bolji socijalni status građana.

6. Očekivani uticaj na okoliš

U Republici Srpskoj, mjera ima direktan uticaj na životnu sredinu, s obzirom na to da se planira podrška realizaciji projekata kojima se smanjuju štetni uticaji industrije na životnu sredinu.

Predložena aktivnosti su u oblasti unaprijeđenja okoliša u FBiH i sve navedene aktivnosti imat će značajan uticaj na okoliš.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Nedostupnost podsticajnih sredstava iz budžeta RS	visoka	Angažman na obezbjeđenju sredstava iz drugih izvora
Nedovoljna zainteresovanost uprave preduzeća u RS	niska	Podizanje svijesti vezano za prelazak na zelenu i kružnu ekonomiju; Podsticajne mjere za sprovođenje projekata u industrijskim preduzećima

Podkapacitiranost kadrova sektora upravljanja otpadom u FBiH	Visoka	Zapošljavanje novih ljudi
Podkapacitiranost inspekcije zaštite okoliša u FBiH	Visoka	Zapošljavanje novih ljudi
Teškoće u uspostavi sistema izvještavanja u FBiH	Visoka	Radionice, inspeksijska kontrola

5.2.2.2. Uspostava ekonomskih instrumenata u oblasti okoliša i upravljanja posebnim kategorijama otpada

1. Opis mjere

U Republici Srpskoj cilj mjere usmjeren je na razvijanje i unapređenje sistema upravljanja posebnim kategorijama otpada s ciljem kretanja ka zelenoj tranziciji, te stvaranje uslova za unapređenje infrastrukture za ekološki prihvatljivo upravljanje posebnim kategorijama otpada. Uspostavljanje sistema organizovanog sakupljanja otpada, prelazak na kontrolisano odlaganje i promovisanje ponovne upotrebe otpada koji se može koristiti kao sekundarna sirovina, doprinijelo bi razvoju kružne ekonomije, kao i smanjenju zagađivanja i opterećenja svih medija životne sredine.

Nastavno, uspostavljanje ekonomskih instrumenata u oblasti zaštite životne sredine podrazumijevalo bi uvođenje plaćanja naknade za proizvode koji poslije upotrebe postaju posebne kategorije otpada. Prikupljena finansijska sredstva, namjenski bi se koristila da se osigura razvoj i unapređenje sistema upravljanja ovom kategorijom otpada kroz jačanje kontrole nad utroškom prikupljenih sredstava, sistema izvještavanja o utrošku, obezbjeđenje adekvatnog nadzora, mehanizama praćenja, te uvođenje kaznenih odredbi. Obezbjedenje finansijskih mehanizama je neophodno za adekvatno sprovođenje pravnog okvira u oblasti zaštite životne sredine, odnosno upravljanja otpadom.

Predložene aktivnosti u skladu su sa ciljem promovisanja cirkularne ekonomije, na način da implementacija istih osigurava održivo snabdijevanje sirovinama i povećava produktivnost resursa, uz uspostavljanje inovativnih i efikasnijih načina proizvodnje i potrošnje i uvođenje cirkularnosti u poslovne modele, i poboljšanje u sistemu upravljanja otpadom.

U FBiH politika zaštite okoliša definiše i provodi mjere za poboljšanje stanja i smanjenje zagađenja okoliša, uz istovremenu primjenu instrumenata ekonomskog razvoja. Fundamentalni razlog za uvođenje ekonomskih instrumenata u politiku zaštite okoliša jeste i supstitucija ekološke štete nastale usljed degradacije okoliša i prekomjerne eksploatacije resursa. Pravni osnov za uspostavljanje finansijskih mehanizama i ekonomskih, tržišnih instrumenata, jesu opšte prihvaćeni principi ekološkog prava implementirani u praksi kroz zakonske i podzakonske akte.

Princip „zagađivač plaća“ predstavlja osnov za definišanje finansijskih mehanizama. Ovaj princip često se tretira kao model „recikliranja novčanih sredstava“. Agregacija prikupljenih sredstava i njihovo namjensko korištenje ključni su faktori ekološke politike, čime se omogućava kreiranje „zelenog budžeta“ za finansiranje projekata i programa koji imaju za cilj zaštitu, očuvanje i unapređenje okoliša.

Planira se usvajanje novog Zakona o Fondu za zaštitu okoliša i energijsku efikasnost u FBiH, sa ciljem uspostave i jačanja sistema nadzora korištenja ekonomskih instrumenata u oblasti okoliša i energijske efikasnosti. Uočena je potreba za izmjenama postojećih uredbi o naknadama za zagađivače zraka, te o naknadama pri registraciji motornih vozila i za plastične kese tregerice, čime bi se značajno poboljšao postojeći sistem zagađivač plaća i osigurala bolja veza stvarnog

zagađenja sa iznosom naknade. Identificiran je nedostatak podataka za određene zagađivače, što onemogućava praćenje, nadzor, ali ni osiguravanje naknada, gdje se planira da Fond izradi bazu podataka/registar uređaja i opreme koja sadrži supstance koje oštećuju ozonski omotač (SOOO) i njihove alternative – KGH. U cilju spriječavanja ispuštanja POPs-a u okoliš, poboljšanja upravljanja opasnim otpadom, te u cilju implementacije inicijativa zelene hemije u plastičnoj industriji, poboljšanja upravljanja otpadom iz poljoprivrednih aktivnosti, te uništavanjem identificiranih zaliha otpada POPs-a, planirana je izrada sveobuhvatnog inventara POPs (kao što su PCB, dioksini i furani). Jedna od ključnih mjera je odgovoriti na izazove klimatskih promjena kroz revolving fond za energijsku efikasnost s ciljem povećanja ulaganja u objekte i procese koji doprinose smanjenju emisija stakleničkih gasova.

a. Aktivnosti planirane u 2022. godini:

- Uspostavljanje sistema upravljanja posebnim kategorijama otpada za koje se plaća naknada za opterećivanje životne sredine (MPUGE RS, Fond za zaštitu životne sredine i energetska efikasnost Republike Srpske – FZZŽSEE RS i privredni subjekti),
- Uspostavljanje informacionog sistema, unutar koga će se voditi i ažurirati baze podataka o upravljanju otpadom (FZZŽSEE RS).
- Oživljavanje revolving fonda za energijsku efikasnost u FBiH
- Usvajanje Zakona o Fondu za zaštitu okoliša I energetska efikasnost FBiH
- Izmjena uredbe o naknadama za zagađivače zraka u FBiH
- Izmjena uredbe o naknadama pri registraciji motornih vozila u FBiH
- Izmjena uredbe o naknadama za plastične kese tregerice u FBiH
- Izrada softvera za registar uređaja i opreme koja sadrži supstance koje oštećuju ozonski omotač (SOOO) i njihove alternative – KGH u FBiH

b. Aktivnosti planirane u 2023. godini:

- Razvoj i unapređenje sistema odvojenog sakupljanja i reciklaže posebnih kategorija otpada, kao i dalje unapređenje informacionog sistema (MPUGE RS, FZZŽSEE RS i privredni subjekti),
- Vođenje i ažuriranje baze podataka o upravljanju otpadom (MPUGE RS, FZZŽSEE RS i privredni subjekti).
- Uspostavljanje mehanizma subvencioniranja uspješnih projekata energetske efikasnosti koji se finansiraju iz revolving fonda FBiH
- Uredba o naknadama za supstance koje oštećuju ozonski omotač (SOOO) FBiH
- Uspostaviti bazu podataka/ inventar POPs u FBiH
- Izraditi softver/modul za praćenje klimatskih promjena u FBiH

c. Aktivnosti planirane u 2024. godini:

- Unapređenje razvijenog sistema upravljanja posebnim kategorijama otpada (MPUGE RS, FZZŽSEE RS i privredni subjekti),
- Korišćenje tehnologije na način koji obezbjeđuje racionalno korišćenje prirodnih resursa, materijala i energije (MPUGE RS, FZZŽSEE RS i privredni subjekti).
- Uredba o naknadama za odlaganje komunalnog i industrijskog neopasnog otpada u FBiH
- Izraditi informacioni sistem okoliša u FBiH

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2022. godina)	Prelazni cilj (2023. godina)	Cilj (2024. godina)
Finansiranje uspostavljanja sistema u RS	Nema sistema	Djelimično uspostavljen sistem	Uspostavljen sistem
Uspostavljen fond za za podršku projektima energetske efikasnosti u FBiH	NE (2020)	2022	DA
Izveštaji iz kantona o utrošku sredstava u FBiH	2021	2022	Broj-10 svi kantoni
Informacioni sistem implementiran u FBiH	2021	2022	Broj korisnika IS 100%

Uspostava standarda EU na polju zaštite okoliša kroz smanjenje opterećenja okoliša, adekvatan sistem upravljanja otpadom na liniji ciljeva EU propisa, provođenje mjera na polju klimatskih promjena, te uspostavljen i efikasni ekonomski okvir za finansiranje aktivnosti i mjera u oblasti okoliša.

Uspostavljeni adekvatni sistemi izvještavanja o stanju okoliša.

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Uspostavljanje ekonomskih instrumenata u oblasti upravljanja otpadom u Republici Srpskoj, uz pojačanu kontrolu nad utroškom sredstava, generisalo bi efikasnije mjere i aktivnosti implementirane na terenu, što bi omogućilo značajniji nivo konkurentnosti za privlačenje potencijalnih ulagača u svim oblastima životne sredine i upravljanja otpadom.

Uspostava pravnog okvira za obezbjeđenje ekonomskih instrumenata u oblasti okoliša i energetske efikasnosti u Federaciji BiH, uz pojačan nadzor nad utroškom sredstava, generiralo bi efikasnijim mjerama i aktivnostima implementiranim na terenu, što bi omogućilo značajniji nivo konkurentnosti za privlačenje potencijalnih ulagača u svim oblastima okoliša, kao i u oblastima koje su potencijal za provođenje mjera energetske efikasnosti. Provođenje mjera energetske efikasnosti, kroz rad građevinskog sektora u svakom slučaju doprinosi povećanju GDPa. Mobilizacija domaćih proizvodnih kapaciteta za proizvodnju građevinskog materijala je aktivnost koja bi generirala nova radna mjesta, zapošljavanja, povećanja potencijala izvoza itd.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

U skladu sa Zakonom o upravljanje otpadom za proizvedene ili uvezene proizvode u Republici Srpskoj koji poslije upotrebe postaju otpad plaća se naknada za opterećivanje životne sredine posebnim kategorijama otpada, a u svrhu pokrivanja troškova uspostavljanja sistema upravljanja posebnim kategorijama otpada. Naknada za posebne kategorije otpada uplaćuje se na račun javnih prihoda, raspoređuje na račun Fonda za zaštitu životne sredine i energetske efikasnost Republike Srpske, i Fond je namjenski troši za unapređivanje sistema za upravljanje posebnim kategorijama otpada, a u skladu sa propisom kojim se reguliše zaštita životne sredine i propisima kojima se reguliše upravljanje posebnim kategorijama otpada, što ukazuje da je FZZŽSEE RS glavni izvor finansiranja uspostavljanja i unapređenja sistema.

Procjene troškova, u skladu sa Republičkim planom upravljanja otpadom za period 2019–2029. godine, za period do 2024. godine iznose 15.207.000 KM. Mogući izvori finansiranja su javni i privatni izvori. Javni izvori predstavljaju glavni izvor finansiranja komunalne infrastrukture potrebne za realizovanje objekata za upravljanje otpadom, kao i samih objekata (regionalne deponije, transfer stanice i drugo). Privatni izvori finansiranja se ogledaju kroz javno-privatno partnerstvo, koncesije ili privatizacije.

Procijenjeni ukupni iznos ulaganja za postizanje ciljeva upravljanja posebnim kategorijama otpada za period do 2024. godine usmjeren je na predložene mjere podsticanja odvojenog sakupljanja i pripremanja za tretman ili materijalno ili energetske iskorišćavanje odvojeno sakupljenih posebnih vrsta otpada, za izradu potrebne studijske i projektne dokumentacije za izgradnju pogona za tretman odvojeno sakupljenih vrsta otpada i centara za sakupljanje posebnih kategorija otpada, za izgradnju centara za sakupljanje posebnih vrsta otpada od domaćinstava u svakoj JLS i za izgradnju postrojenja za tretman odvojeno sakupljenih posebnih vrsta otpada.

Finansijski efekti, a samim tim i uspostavljanje sistema upravljanja posebnim kategorijama otpada, zavise od prikupljenih naknada od obveznika, na što utiču i otežani uslovi poslovanja uzrokovani pandemijom covid 19.

Identificirani su troškovi na izradi softvera u FBiH, te formiranju baza podataka za informacijski sistem okoliša, odnosno u prvoj fazi za modul praćenja klimatskih promjena, koji se procjenjuju na oko 500.000,00 KM. Pored toga subvencioniranje uspješnih projekata bi trebalo da ekonomski mehanizam-revolving fond, učini privlačnijim naročito za privrednike/privatni sektor, što bi u početku iznosilo cca. 200.000,00 KM/god, gdje se očekuje partnerstvo i podrška međunarodnih institucija.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Aktivna podrška zapošljavanju u Republici Srpskoj kroz proizvodne aktivnosti, stručna usavršavanja na programima radne i socijalne integracije, kreiranje edukacijskih programa za osobe s posebnim potrebama kroz njihovo uključivanje u radne procese, pružanje usluga upravljanja otpada i ponovne uporabe predmeta građanima.

Socijalni karakter ovih djelatnosti je mogućnost otvaranja novih radnih mjesta.

Provođenje mjere će dovesti do unaprijeđenja upravljanja otpadom, zaštite okoliša i energetske efikasnosti, što generira nova radna mjesta u FBiH.

6. Očekivani uticaj na zaštitu životne sredine

Sprovođenje mjere u Republici Srpskoj će voditi ka namjenskom trošenju prikupljenih sredstava koja se naplaćuju od zagađivača i ulažu u izgradnju infrastrukture za upravljanje posebnim kategorijama otpada, odnosno ponovnom iskorišćenju posebnih kategorija otpada što će imati pozitivan uticaj na zdravlje ljudi i životnu sredinu.

Provođenje mjere u FBiH će voditi ka boljoj kontroli utroška sredstava, namjenskom trošenju novca i manjem opterećenju okoliša.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska/visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Nedovoljna kapacitiranost inspekcije u RS	Visoka	Jačanje kapaciteta inspekcije
Nedovoljno razvijen sistem monitoringa i informisanja o generisanom otpadu u RS	Visoka	Jačanje sistema monitoringa i informisanja o generisanom otpadu
Podkapacitiranost kadrova sektora okoliša u FBiH	Srednje	Reforma javne uprave u svrhu obezbijeđenja kapaciteta instucija na polju zaštite okoliša
Podkapacitiranost inspekcije zaštite okoliša u FBiH	srednje	jačanje kapaciteta inspekcije

Nedovoljna koordinacija institucija u FBiH	Srednje	Jačanje koordinacije institucija na nivou FBiH
--	---------	--

5.2.3. Digitalna transformacija

a. Analiza glavnih prepreka:

Uzimajući u obzir značaj DT za konkurentnost BiH ekonomije, ovo postaje jedan od prioriteta. Donošenjem Politike razvoja informacijskog društva BiH 2017-2021. kao i Politike upravljanja informacijskom sigurnosti u institucijama Bosne i Hercegovine, za period 2017 - 2022. godine, BiH je jasno definirala svoje strateško opredjeljenje po pitanju razvoja informacijskog društva te unaprijeđenja informacijske sigurnosti u BiH.

Za početak potrebno je postojeću regulativu iz oblasti telekomunikacija uskladiti s Regulatornim okvirom za elektronske komunikacije EU te usvojiti nedostajuće strateške dokumente.

Prema indeksu mrežne spremnosti Bosna i Hercegovina je rangirana na 87. mjesto od 134 zemlje u 2020. godini i u poređenju sa zemljama regije Bosna i Hercegovina je najlošije plasirana zemlja. Prema pristupu informaciono komunikacionim tehnologijama rangirana na 91. mjesto od 134 zemlje i sveukupna ocjena mrežne spremnosti je i dalje niska. Pokazatelj E-spremnost prati razvijenost informacionog društva i istovremeno predstavlja mjeru uključenosti društva u međunarodne digitalne tokove i interne digitalne tokove. U 2020. godini stopa penetracije korisnika Interneta se blago povećala u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 94,5% što je više nego u 2019. godini kad je iznosila 94,3%.⁶³

Vodeći računa o kvaliteti usluga Internet pristupa, posebno od 2018. do 2020. bilježi se znatan tehnološki napredak u strukturi širokopoljanskih pretplatnika. U 2020. godini zabilježen rast od preko 47.3% FTTH priključaka, premda je ADSL (Asimetrična digitalna pretplatnička linija), iako u blagom padu i dalje najzastupljenija pristupna tehnologija sa učešćem od 54,5% od ukupnog broja širokopoljanskih priključaka. Zabilježen je i vidan progres u implementaciji i porastu pokrivenosti 4G mrežom, a u 2020. godini su izdate i saglasnosti za testno korištenje 5G mreže u blokovima veličine od 100 MHz u opesgu od 3,4 – 3,6 GHz. U sklopu aktivnosti na primjeni Sporazuma o snižavanju cijena roaming usluga u regiji Zapadnog Balkana, implementirana je druga faza sniženja cijena sa 01.07.2020. godine.

Širokopoljanske usluge su u stalnom porastu i broj pretplatnika širokopoljanskog pristupa od ukupnog broja Internet pretplatnika je 99,96%. Visoko prisustvo širokopoljanskog interneta je ohrabrujući podatak po pitanju razvoja informacionog društva u Bosni i Hercegovini.

Proces prelaska sa analogno na digitalno emitovanje se nastavlja gdje je Bosna i Hercegovina jedina zemlja u Europi u kojoj se TV emitovanje vrši isključivo putem analogne tehnologije.

BiH se nalazi na samom dnu ljestvice digitalizacije poslovanja. Posebno je nezavidna situacija kod MSP. Osim ovoga, i implementacija postojećih strateških dokumenata i zakona u oblasti ide sporo, što ograničava digitalizaciju i elektronsko poslovanja MSP-a. Jedna od glavnih prepreka digitalizaciji MSP-a je jaz u digitalnom znanju, uzrokovan niskim nivoom digitalne pismenosti među vlasnicima, menadžerima i zaposlenima⁶⁴

S tim u vezi, Federacija BiH je prepoznala ove izazove koji negativno utječu na poslovno okruženje te će u ovoj oblasti napore usmjeriti na programe potpore za digitalizaciju MSP i unaprijeđenje procesa registracije privrednih subjekata na jednom mjestu. Budući da, postojeći Zakon o poticanju razvoja male privrede u Federaciji BiH nije predvidio obavezu o minimalnom

⁶³ Regulatorna agencija za komunikacije, Godišnji izvještaj za 2020. godinu

⁶⁴ Europska komisija (2020a), "Digital Economy and Society Index (DESI) 2020: Thematic chapters", European Commission

izdvajaju sredstava iz Budžeta Federacije BiH, što je u određenom smislu prepreka za brži i kvalitetniji razvoj male privrede, radi se na njegovim izmjenama, posebno u dijelu koji se odnosi na povećana i propisana minimalna finansijska izdvajanja iz Budžeta Federacije BiH sektoru MSP. Kada je u pitanju poduzetnička infrastruktura prisutan je izazov nepostojanja pravne regulative koja bi uredila ovu oblast čime bio omogućen sistemski pristup razvoju svih oblika poduzetničke infrastrukture kao jednog od veoma bitnih segmenata razvoja privrede i poboljšanja poslovne klime u Federaciji BiH. Također, u okviru socijalnog poduzetništva plan je, pokrenuti aktivnosti na izradi pravne regulative kako bi po prvi put u Federaciji BiH imali pravno uređenu i ovu oblast poduzetništva.

Republika Srpska je u odnosu na državni nivo i Federaciju Bosne i Hercegovine u pogledu donošenja i implementacije zakonskog okvira napravila određeni iskorak. Republika Srpska je donijela Strategiju razvoja elektronske vlade Republike Srpske, te određen broj zakona kojim se definira ili olakšava elektronsko poslovanje, ali i definira informaciona sigurnosti kao i zaštita kritične infrastrukture na teritoriji Republike Srpske. Uspostavljeni strateški ciljevi u ovoj oblasti su temelj za dalji razvoja e-uprave kao i prateće IKT infrastrukture, odnosno razvojem horizontalnih gradivnih blokova, kao što su jedinstveni interoperabilni informacioni sistem, platforma za elektronsko plaćanje, jačanje usluga povjerenja, odnosno upravljanja digitalnim identitetima, platforma za kvalifikovanu elektronsku dostavu „e-sanduče“, portal e-uprave i dr. Za ovo su neophodna značajna finansijska ulaganja, ali u planu su aktivnosti suradnje s međunarodnim organizacijama koje bi trebale doprinijeti bržoj realizaciji. Optimizacija administrativnih procedura u Republici Srpskoj proizišla je iz analize procedura identificiranih u jedinstvenom registru dozvola, potvrda, rješenja koje izdaju organi uprave Republike Srpske pa predlaganje i provedba pojednostavljenih procedura za cilj ima smanjenje troškova i vremena za poslovnu zajednicu.

Imajući u vidu suvremene tendencije u svijetu u oblasti industrije, u Republici Srpskoj vršit će se promocija digitalne transformacije u oblasti industrije s ciljem upoznavanja zaposlenih s globalnim trendovima i značajem DT za unaprijeđenje poslovanja. Za proces DT neophodni su programi edukacije i savjetovanja poduzeća o načinima primjene digitalnih rješenja u industriji i njihovom značaju za povećanje konkurentnosti, a posebni naponi usmjerit će se na osiguranje finansijskih poticaja kao potpore DT poduzeća. Sve ovo definirano je kao prioritet strateškim dokumentom „Strategija razvoja industrije RS“ 2021-2027.

BiH ima nedovoljno razvijen IKT sektor, a samim tim je i nekonkurentan jer ima niz prepreke za regionalnu ekonomsku integraciju, uključujući i implementaciju višegodišnjeg akcionog plana za regionalni ekonomski prostor (REA MAP) u relevantnim oblastima.

Neke od glavnih prepreka su:

- Nedostaju zakoni, politike i strategije koji uređuju oblast a koji su usklađeni sa relevantnim zakonodavstvom EU;
- Nije izgrađena mreža koja ima dovoljnu pokrivenost teritorije, koja pruža dovoljne brzine usluga i zadovoljava propisane kriterije sigurnosti;
- Nedostaju razvijeni elektronski servisi za sve građane;
- Nedovoljno razvijena elektronska uprava;
- Nesigurni servisi i sistemi od prijetnji i zloupotreba, što podrazumijeva i oblast kibernetičke sigurnosti (Cybersecurity).

b. Reformske mjere

5.2.3.1. Unapređenje sektora komunikacija i informacionog društva uz usklađivanje regulatornog okvira sa EU standardima

1. Opis mjere

Donošenje zakona, politika, strategija i podzakonskih propisa za IKT sektor u BiH. Svi propisi moraju biti usklađeni sa EU propisima u maksimalnoj mogućoj mjeri.

Izrada svih propisa je definisana SPR VM BiH za period 2022-2024. godine.

a. Aktivnosti planirane u 2022. g.

Izrada i usvajanje:

- Zakon o kibernetičkoj sigurnosti i sigurnosti mrežnih i informacionih sistema/MKT BiH;
- Zakona o elektronskoj identifikaciji i uslugama povjerenja za elektronske transakcije/MKT BiH;
- Strategije razvoja elektronske uprave u Bosni i Hercegovini/MKT BiH i GS SM BiH;
- Strategije širokopojasnog pristupa/MKT BiH

b. Aktivnosti planirane u 2023.

Izrada i usvajanje:

- Zakona o elektronskim komunikacijama i Zakon o elektronskim medijima/MKT, RAK, DEI, nadležna entitetska i DB BiH tijela;

c. Aktivnosti planirane u 2024.g.

- Mapiranje širokopojasne infrastrukture/RAK, MKT BiH, nadležna entitetska i DB BiH tijela TK operatori

Izrada i usvajanje:

- Strategije razvoja informacionog društva u Bosni i Hercegovini/MKT BiH;

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2022. godina)	Prelazni cilj (2023. godina)	Cilj (2024. godina)
Usklađena BiH legislativa sa EU standardima	20%	40%	75%
Teritorijalna pokrivenost BiH širokopojasnim uslugama	40%	50%	60%

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Stimulisaće se rast ekonomije uvođenjem novih servisa i otvorenost za investicije, stvaraju se uslove za otvaranje novih radnih mjesta, povećavaju produktivnost postojećih procesa rada, prihoda i povrata investicija. Ulaganja u oblast širokopojasnog pristupa direktno utiče na rast bruto društvenog proizvoda, konkurentnost svih sektora privrede i unapređenje života građana

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Objašnjeno pod tačkom 3. Očekivani uticaj na konkurentnost

6. Očekivani uticaj na okoliš

Mjera je neutralna kad se radi o utjecaju na okoliš

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Neusvajanje legislativne strane SM BiH i PS BiH	Visoka	Informisati javnost o važnosti usvajanja pripremljene legislativne

5.2.3.2. Provođenje digitalne transformacije industrije i malih i srednjih preduzeća

1. Opis mjere

Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta će poduzeti niz aktivnosti koje imaju za cilj jačanje konkurentnosti malih i srednjih preduzeća kroz izradu digitaliziranih rješenja u poslovanju u cilju adaptacije na COVID-19 situaciju kao što je implementacija sistema baziranih na tehnologiji Clouda, implementacija CRM i ERP sistema, automatizacija poslovnih procesa, uvođenje tehnologija umjetne inteligencije i virtualne stvarnosti, uvođenje koncepta „pametne fabrike“ itd. Najvažniji programi podrške malim i srednjim preduzećima koje planiramo provoditi u narednom periodu su: dodjela kreditnih i grant sredstava. Kreditna sredstva će se, u saradnji sa Razvojnog bankom, plasirati sa kamatnom stopom do 1% na 7 godina. Grant sredstva u narednom trogodišnjem periodu će se dodjeljivati kroz projekte: jačanje konkurentnosti, podrška novoosnovanim subjektima male privrede i poticaj obrtima. U okviru navedenih projekata podrške planirali smo pružiti pomoć MSP sektoru na uvođenju digitalne transformacije u okviru poslovanja. Također, u okviru kreditno-garantnog fonda provode se aktivnosti podrške MSP na obezbjeđenju garancija u visini od 50% na kredite kod komercijalnih banaka, a dodatno u okviru ovog programa podržavamo regresiranje kamata na tu vrstu kredita za kamate do 4,5%.

Imajući u vidu savremene tendencije u svijetu u oblasti industrije, u Republici Srpskoj je bilo potrebno da privredna društva što prije i u što većoj mjeri sprovedu proces digitalne transformacije svog poslovanja. Digitalna transformacija uključuje brojne projekte digitalizacije, od automatizacije poslovnih procesa i razvoja digitalnih vještina kod zaposlenih, do digitalizacije logističkog, proizvodnog, marketinškog ili prodajnog segmenta njihovog poslovanja. S obzirom na to da preduzećima nedostaju finansijska sredstva i adekvatna znanja za sprovođenje ovog procesa potrebno je obezbijediti podršku nadležnih institucija i drugih relevantnih aktera. U okviru ove mjere vršiće se promocija digitalne transformacije industrije, odnosno upoznavanje zaposlenih u preduzećima sa globalnim trendovima, značajem digitalne transformacije za njihovo poslovanje i postojećim digitalnim rješenjima koja mogu da unaprijede njihovo poslovanje, a s ciljem povećanja svijesti o potrebi sprovođenja digitalne transformacije i boljoj informisanosti o značaju i mogućnostima digitalne transformacije. Takođe, sprovodiće se program edukacije i savjetovanje preduzeća o primjeni digitalnih rješenja u industriji, u okviru kojeg će se održavati obuke i davati direktna savjetodavna usluga o mogućim digitalnim rješenjima koja mogu povećati konkurentnost preduzeća. Osim informativne i savjetodavne podrške, potrebno je obezbijediti finansijske podsticaje za davanje podrške digitalnoj transformaciji u preduzećima, a za potrebe implementacije određenih digitalnih rješenja, nabavku opreme, finansiranje digitalnih savjetnika i sl. Sprovođenje ove mjere predviđeno je strateškim dokumentom: „Strategija razvoja industrije Republike Srpske za period 2021–2027. godina“.

a. Aktivnosti planirane u 2022. god.

- Implementirati program: „Jačanje konkurentnosti MSP-a“ u cilju digitalizacije poslovanja sektora male privrede (FMRPO)
- Implementirati program: „Poticaj za Start up“ (FMRPO)

- Promovisati sprovođenje digitalizacije u industriji (MPP RS, MNRVOID RS i Privredna komora Republike Srpske – PK RS),
- Edukacije i savjetovanje preduzeća o primjeni digitalnih rješenja u industriji (PK RS, MPP RS, MNRVOID RS),
- Podsticati digitalizaciju u industrijskim preduzećima (MPP RS).

b. Aktivnosti planirane u 2023. god.

- Implementirati program: „Jačanje konkurentnosti MSP-a“ u cilju digitalizacije poslovanja sektora male privrede (FMRPO)
- Implementirati program: „Poticaj za Start up“ (FMRPO)
- Promovisati sprovođenje digitalizacije u industriji (MPP RS, MNRVOID RS i Privredna komora Republike Srpske – PK RS),
- Edukacije i savjetovanje preduzeća o primjeni digitalnih rješenja u industriji (PK RS, MPP RS, MNRVOID RS),
- Podsticati digitalizaciju u industrijskim preduzećima (MPP RS).

c. Aktivnosti planirane u 2024. god.

- Implementirati program: „Jačanje konkurentnosti MSP-a“ u cilju digitalizacije poslovanja sektora male privrede (FMRPO)
- Implementirati program: „Poticaj za Start up“ (FMRPO)
- Promovisati sprovođenje digitalizacije u industriji (MPP RS, MNRVOID RS i Privredna komora Republike Srpske – PK RS),
- Edukacije i savjetovanje preduzeća o primjeni digitalnih rješenja u industriji (PK RS, MPP RS, MNRVOID RS),
- Podsticati digitalizaciju u industrijskim preduzećima (MPP RS).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (godina)	Prelazni cilj (godina)	Cilj (godina)
ostvarene investicije u MSP u digitalizaciju u FBiH	3.500.000 KM	4.000.000 KM	4.500.000 KM
Broj promocija digitalne transformacije industrije u RS	5	5	5
Iznos podsticaja za digitalnu transformaciju industrije RS	1.000.000	1.000.000	1.000.000

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Planirane aktivnosti na ubrzanju razvoja digitalnih rješenja u poslovanju malih i srednjih preduzeća će u svakom slučaju pozitivno uticati na njihovu konkurentnost. Olakšan pristup povoljnijim finansijskim sredstvima, kao i povećana budžetska izdvajanja za mala i srednja preduzeća u zadnje dvije godine ovoga trogodišnjeg razdoblja, će dodatno doprinijeti jačanju tržišne pozicije privatnog sektora u Federaciji BiH.

Sprovođenje ove mjere u Republici Srpskoj doprinijeće povećanju stepena automatizacije u poslovanju, ubrzanju poslovnih procesa, smanjenju troškova poslovanja, poboljšanju veza i komunikacija, skraćivanju vremena obrade podataka i jačanju unutrašnjih kapaciteta preduzeća u pravcu digitalnog poslovanja, što će u konačnici uticati na povećanje konkurentnosti preduzeća.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Navedene aktivnosti provodit će osoblje Federalnog ministarstva razvoja, poduzetništva i obrta, tako da će troškovi za realizaciju biti redovni troškovi za plate uposlenih (neće biti dodatnih troškova), osim sredstava predviđenih u Budžetu Federacije BiH za finansijsku podršku malim i srednjim preduzećima.

Sredstva planirana za ovu mjeru u 2022. godini su 7.330.000 KM, u 2023. god. 8.500.000 KM i u 2024. god. 8.500.000 KM.

Imajući u vidu da se radi o novoj mjeri u Republici Srpskoj i potrebnoj podršci, a za koju do sada nisu planirana budžetska sredstva, ista će se obezbijediti u okviru nadležnosti MPP RS i iz drugih dostupnih alternativnih izvora za finansiranje.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Stvaranje boljeg poslovnog okruženja za rast i razvoj male privrede Federacije Bosne i Hercegovine direktno utiče na rast zaposlenosti, smanjenje siromaštva, ali isto tako realizacijom ove mjere će se pozitivno uticati na jednakost i rodno pitanje.

U Republici Srpskoj uticaj je indirektan budući da se kroz unapređenje konkurentnosti preduzeća utiče na ostvarenje boljih poslovnih rezultata preduzeća, a time i na stvaranje uslova za veće zapošljavanje, bolji socijalni status zaposlenih i smanjenje siromaštva.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Planirana mjera FBiH, nema negativnog uticaja na okoliš, jer kroz navedene aktivnosti nećemo podržavati projekte koji bi mogli imati bilo kakve negativne posljedice na okolinu.

Mjera ima uticaj na životnu sredinu u Republici Srpskoj, s obzirom na to da se kroz primjenu savremenih poslovnih procesa i rješenja utiče na smanjenje štetnih uticaja industrije na životnu sredinu.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
neblagovremena isplata planiranih finansijskih sredstava iz Budžeta Federacije BiH	niska	potražiti finansijsku podršku iz alternativnih izvora
Postoji rizik od nedostatka planiranih finansijskih sredstava u FBiH		-
Nedostupnost podsticajnih sredstava za digitalnu transformaciju industrije u RS	visoka	Angažman na obezbjeđenju sredstava iz drugih izvora
Nedovoljna zainteresovanost uprave preduzeća za digitalizaciju u RS	nizak	Promocija digitalne transformacije industrije; Podsticajne mjere za sprovođenje digitalizacije u industrijskim preduzećima

5.2.3.3. Elektronska uprava Republike Srpske – put prema digitalnom društvu

1. Opis mjere

U Republici Srpskoj krajem 2020. i početkom 2021. godine realizovane su planirane mjere uspostavljanja nacionalnog centra za upravljanje digitalnim identitetima u okviru Ministarstva za naučnotehnoški razvoj, visoko obrazovanje i informaciono društvo RS (MNRVOID RS), odnosno uspostavljena je osnovna infrastruktura javnog ključa (PKI infrastruktura) i kvalifikovano certifikaciono tijelo MNRVOID RS.

Na polju razvoja elektronskih usluga tokom 2021. godine realizovan je projekat elektronske prijave rođenja djeteta projekat „e-beba“, aktivnosti na primjeni koncepta „smart city“, koji se odnosi na uspostavljanje sistema objedinjenog obračuna i naplate komunalnih troškova od jedinica lokalnih samouprava kao i onlajn registracija privrednih subjekata. U segmentu informacione bezbjednosti tokom 2021. godine nastavljene su aktivnosti na jačanju infrastrukturnih i ljudskih kapaciteta Operativnog centra za informacionu bezbjednost s ciljem unapređenja automatizovanog nadzora ključne IK infrastrukture republičkih organa uprave

a) Aktivnosti planirana u 2022. godini:

- Priprema i usvajanje zakonskih akata (Zakon o e-upravi i Zakon o informacionoj bezbjednosti), kojima će se unaprijediti oblast elektronske uprave i informacione bezbjednosti u Republici Srpskoj (MNRVOID RS),
- Primjena i održavanje informacionih sistema za upravljanje projektima razvoja e-uprave i nadzor u oblasti informacione bezbjednosti (MNRVOID RS),
- Unapređenje kapaciteta MNRVOID i e-uprave Republike Srpske za upravljanje procesom digitalne transformacije javne uprave, digitalnim identitetima i informacionom bezbjednošću Republike Srpske (MNRVOID RS).
- Aktivnosti konceptualnog dizajna i razvoja ključne IKT infrastrukture e-uprave (jedinstveni interoperabilni informacioni sistem, platforma za elektronsko plaćanje, platforma za kvalifikovanu elektronsku dostavu e-sandučice, republički klad, portal e-uprave i drugo) (MNRVOID RS),
- Primjena i održavanje informacionih sistema za upravljanje projektima razvoja e-uprave i nadzor u oblasti informacione bezbjednosti (MNRVOID RS),
- Unapređenje kapaciteta MNRVOID RS i e-uprave Republike Srpske za upravljanje procesom digitalne transformacije javne uprave, digitalnim identitetima i informacionom bezbjednošću Republike Srpske (MNRVOID RS),
- Analiza mogućnosti i uvođenje podsticajnih mjera za poslovne subjekte u oblasti IKT u Republici Srpskoj (MNRVOID RS).

b) Aktivnosti planirane u 2023–2024. godini

- Koordinacija aktivnosti analize, izbora i digitalizacije administrativnih postupaka za koje postoji izgrađena ključna IKT infrastruktura i digitalna spremnost organa javne uprave za elektronsko pružanje usluga građanima i poslovnim subjektima (MNRVOID RS).
- Aktivnosti konceptualnog dizajna i razvoja ključne IKT infrastrukture e-uprave (jedinstveni interoperabilni informacioni sistem, platforma za elektronsko plaćanje, platforma za kvalifikovanu elektronsku dostavu e-sandučice, republički klad, portal e-uprave i drugo) (MNRVOID RS),
- Primjena i održavanje informacionih sistema za upravljanje projektima razvoja e-uprave i nadzor u oblasti informacione bezbjednosti (MNRVOID RS),

- Unapređenje kapaciteta MNRVOID RS i e-uprave Republike Srpske za upravljanje procesom digitalne transformacije javne uprave, digitalnim identitetima i informacionom bezbjednošću Republike Srpske (MNRVOID RS),
- Analiza mogućnosti i uvođenje podsticajnih mjera za poslovne subjekte u oblasti IKT u Republici Srpskoj (MNRVOID RS).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (godina)	Prelazni cilj (godina)	Cilj (godina)
Pripremljeni i usvojeni zakonski akti kojima se unapređuje oblast e-uprave i informacione bezbjednosti Republike Srpske	2022.	2023.	2024.
E-uprava Republike Srpske razvija ključnu IKT infrastrukturu za pružanje e-usluga građanima i poslovnim subjektima	2022.	2023.	2024.
Razvijeni informacioni sistemi za pružanje e-usluga građanima i poslovnim subjektima (e-beba, smart city, onlajn registracija privrednih subjekata i dr.) kontinuirano se održavaju i unapređuju u RS	2022.	2023.	2024.
Razvijeni informacioni sistemi za upravljanje projektima e-Uprave i nadzor u oblasti informacione bezbjednosti kontinuirano se održavaju i unapređuju u RS	2022.	2023.	2024.
Unaprijeđeni kapaciteti certifikacionog tijela MNRVOID RS s ciljem masovne produkcije kvalifikovanih elektronskih certifikata za elektronski potpis i elektronski pečat i proširene usluge koje se pružaju građanima i poslovnim subjektima u RS	2022.	2023.	2024.
Unapređenje kapaciteta MNRVOID RS i e-uprave Republike Srpske za upravljanje procesom digitalne transformacije, digitalnim identitetima i informacionom bezbjednošću u RS	2022.	2023.	2024.
Utvrđene i uvedene podsticajne mjere za poslovne subjekte u oblasti IKT u Republici Srpskoj čija se efikasnost kontinuirano analizira u RS	2022.	2023.	2024.

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Procjenjuje se da jedna država zahvaljujući rastu IKT investicija od 20% može povećati vlastiti BDP za 1%. Efikasno i transparentno pružanje e-usluga građanima i poslovnim subjektima omogućava jednostavan i siguran postupak ulaska na tržište i značajno brže procedure

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Predviđena sredstva za realizaciju navedenih aktivnosti su 20.000.000 KM. Manjim dijelom (1.000.000 KM) sredstva su planirana u budžetu Republike Srpske. Ostatak sredstava za realizaciju ove reformske mjere planiraju se obezbijediti iz kreditnih i donatorskih sredstava.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Jednostavan i siguran postupak ulaska na tržište i značajno brže procedure, direktno će uticati na skraćivanje vremena i troškova privrednih subjekata i preduzetnika, što će u Republici Srpskoj obezbijediti pretpostavke za novo zapošljavanje, bez ograničenja po rodnom pitanju.

6. Očekivani uticaj na zaštitu životne sredine

Nema uticaja na zaštitu životne sredine.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Veliki broj učesnika u procesu u RS	Visoka	Aktivan dijalog, promocija pozitivnih ishoda realizacije mjere
Zavisnost realizacije od dinamike i obima sredstava u RS	Visoka	Iznalaženje alternativnih izvora finansiranja

5.2.4. Poslovno okruženje i smanjenje neformalne ekonomije

Vidjeti poglavlje 5.1.:

Ključni izazov br. 2: Poboljšati poslovno okruženje kroz bližu saradnju i koordinaciju na svim nivoima vlasti

5.2.5. Istraživanje, razvoj i inovacije

a. Analiza glavnih prepreka

U BiH se ulažu naporu u ovom području kako bi stvorila poticajno, inovativno, razvojno i održivo okruženje. Smjer koji se u tom pogledu slijedi u BiH je pametna specijalizacija. Ovo podrazumjeva korištenje postojećih znanja i kompetencija za povećanje konkurentnosti i korištenje inovacija u poticanju ekonomskog rasta. Iako su I&R i inovacije jedan od najvažnijih uvjeta za konkurentnost, rast i napredak ulaganja u BiH u ovu oblast i dalje su vrlo niska u usporedbi sa ostalim zemljama EU. Posljednji podaci govore da se BiH u ovu oblast ulaže 0,02%BDP-a što je daleko ispod EU prosjeka (2,4%). Nedostatak finansijska sredstva su najčešći razlog izostanka inovativnih aktivnosti u poduzećima u BiH. Zbog nedostatka vještina, fragmentiranog tržišta rada i niske razine integracije u globalne tokove znanja i lance vrijednosti, strane direktne investicije nisu usmjerene na sektore koji se baziraju na znanju. Dodatan izazov je i odliv mozгова jer u privlačenju talenata bh gubi utrku sa zemljama koje nude bolje uvjete. Činjenicu potvrđuje podatak da je u BiH suradnja između univerziteta i industrije I&R nije na odgovarajućem nivou jer u tom pogledu BiH je od 132 zemlje rangirana na 119 mjesto⁶⁵ što predstavlja značajnu slabost u ovoj oblasti. Osim ovoga, prema Globalnom inovacijskom indeksu 2021.(GII,2021.), Bosna i Hercegovina je rangirana na 75. mjesto od 132 zemlje. Ovo su pokazatelji neophodnosti reformi u ovoj oblasti.

Ove godine BiH ima bolji skor u ulaganjima u inovacije od rezultata u oblasti inovacija. Po ulaganju u inovacije Bosna i Hercegovina zauzima 70. mjesto, više nego 2020. i 2019. godine, a što se tiče rezultata koji su posljedica korištenja inovacija, Bosna i Hercegovina je na 80. mjestu.

Uočeni izazov je i neefikasan sustav upravljanja naučnoistraživačkim i inovacijskim potencijalom u BiH. U prilog tome govori i činjenica da BiH trenutno, ne raspolaže bazom raspoloživih kapaciteta naučnoistraživačkih institucija, njihovog pravnog statusa, kadrovske potpunosti, načina financiranja i sl. Pozitivna stvar je da je u prethodnoj deceniji, u oblasti I&R i inovacija je značajno unaprijeđen kvalitet statistike istraživanja i razvoja koji prati Eurostat metodologiju što omogućava praćenje stanja u oblasti.

⁶⁵ World Intellectual Property Organization, Global Innovation Index 2021.

U ovoj oblasti BiH za cilj ima smanjenje disproporcije između postojećih potencijala kojima raspolaže i stupnja njihove iskorištenosti tako što će ekonomija biti temeljena na načelima održivog razvoja tj. struci, nauci znanju, vještinama, inovatorstvu i zaštiti okoliša. To međutim, nije moguće postići bez prijenosa znanja, iskustva, novih tehnologija koje povećavaju konkurentnost jer apsorpcija znanja je isto tako jedna od prepreka u ovoj oblasti (118. pozicija od 132 zemlje, GII, 2021.). Imajući u vidu podatke Svjetskog ekonomskog foruma koji procjenjuje da će blizu 60% djece koja trenutačno pohađaju osnovnu školu imati zanimanja koja danas ne postoje, unaprijeđenje nastavnih programa i planova za nauku, tehnologiju inženjering i matematiku u osnovnim i srednjim školama je ključno kao i napor na smanjenju jaza između tržišta rada i visokoškolskih ustanova. Preciznije, stvaranje novih tržišno-relevantnih znanja i vještina te definiranje mjera za unaprijeđenje okruženja koje će biti stimulatивно za inovacije i poduzetničku aktivnost su smjer kojim BiH ide u ovoj oblasti.

Republika Srpska će raditi na uspostavi efikasnijeg sistema upravljanja naučno-istraživačkim i inovacijskim potencijalom. Svjesni činjenice da je visoko obrazovanje važan segment ukupnog obrazovnog sistema, MNRVOID RS je usmjerilo svoje aktivnosti na povezivanje visokog obrazovanja sa potrebama tržišta rada, osposobljavanje kvalitetnog i deficitarnog kadra kao osnovnog resursa konkurentne ekonomije zasnovane na znanju, podršku međunarodnoj mobilnosti nastavnika i studenata, kao i poboljšanje studentskog standarda.

Poseban doprinos kvalitetu u ovoj oblasti daju nova zakonska i podzakonska rješenja u oblasti visokog obrazovanja, koja su usaglašena sa postojećim normativnim okvirom nauke i tehnološkog razvoja, čime su riješene ranije uočene prepreke (Zakon o visokom obrazovanju Republike Srpske⁶⁶, Zakon o obezbjeđenju kvaliteta u visokom obrazovanju Republike Srpske⁶⁷).

Najveće prepreke u oblasti istraživanja, razvoja, inovacija i visokog obrazovanja u Republici Srpskoj su niska orijentisanost naučnih istraživanja prema privredi, nedovoljan broj i nepovoljna struktura istraživača i istraživačkih institucija, nizak nivo i kvalitet naučne produktivnosti, neusklađenost upisnih politika sa zahtjevima tržišta rada, nedovoljna saradnja naučnoistraživačke i inovatorske zajednice sa privredom, skromna ulaganja u istraživanje i razvoj, nezainteresovanost privrede za ulaganja u istraživačke centre koji mogu da podstaknu i promovišu razvoj inovatorstva, kao i otpor naučnoistraživačke i akademske zajednice prema kompetitivnom institucionalnom i projektnom finansiranju.

b. Reformske mjere

5.2.5.1. Uspostavljanje efikasnijeg sistema upravljanja naučnoistraživačkim i inovacionim potencijalom u Republici Srpskoj

1. Opis mjere

Svjesni činjenice da je visoko obrazovanje važan segment ukupnog obrazovnog sistema, MNRVOID RS je usmjerilo svoje aktivnosti na povezivanje visokog obrazovanja sa potrebama tržišta rada, osposobljavanje kvalitetnog i deficitarnog kadra kao osnovnog resursa konkurentne ekonomije zasnovane na znanju, podršku međunarodnoj mobilnosti nastavnika i studenata, kao i poboljšanje studentskog standarda.

a. Aktivnosti planirane u 2022. godini:

- Podsticanje saradnje naučnoistraživačke i inovatorske zajednice sa privredom kroz finansiranje projekata koji će naći direktnu primjenu u privredi (MNRVOID RS),

⁶⁶ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 67/20.

⁶⁷ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 67/20.

- Razvoj elektronskih platformi za povezivanje mladog naučnoistraživačkog kadra u zemlji i dijaspori, obrazovnih institucija i privrede (MNRVOID RS, MEIMS RS),
- Usvajanje Strategije pametne specijalizacije Republike Srpske 2021–2027 (MNRVOID RS),
- Osnivanje Centra za nauku i scijentometriju, u saradnji sa Narodnom i univerzitetskom bibliotekom Republike Srpske (MNRVOID RS, NUBRS).

b. Aktivnosti planirane u 2023. godini:

- Uvođenje novih studijskih programa/kratki programi studija (MNRVOID RS),
- Usvajanje Zakona o Fondu za nauku i inovativnost Republike Srpske (MNRVOID RS).

c. Aktivnosti planirane u 2024. godini:

- Osnivanje Fonda za nauku i inovativnost Republike Srpske (MNRVOID RS),
- Komparativna analiza prethodnog i novog sistema upravljanja naučnoistraživačkim i inovacionim potencijalom Republike Srpske (MNRVOID RS),
- Dalje unapređenje zasnovano na rezultatima prethodne analize (MNRVOID RS).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (godina) 2022	Prelazni cilj (godina) 2023	Cilj (godina) 2024
Veća primjena inovativnih procesa ili proizvoda ⁶⁸ u RS	530 inovativno aktivnih preduzeća u RS	570 inovativno aktivnih preduzeća u RS	650 inovativno aktivnih preduzeća u RS
Povećana naučnoistraživačka produktivnost ⁶⁹ u RS	420 realizovanih istraživačko-razvojnih radova na godišnjem nivou	460 realizovanih istraživačko-razvojnih radova na godišnjem nivou	520 realizovanih istraživačko-razvojnih radova na godišnjem nivou
Inovirani studijski programi, usklađeni sa potrebama tržišta rada u RS	50% studijskih programa usklađenih sa potrebama tržišta rada	70% studijskih programa usklađenih sa potrebama tržišta rada	100% studijskih programa usklađenih sa potrebama tržišta rada
Skraćenje prosječnog broja godina studiranja ⁷⁰ u RS	Skraćenje prosječnog broja godina za tri mjeseca	Skraćenje prosječnog broja godina za jedan semestar	Skraćenje prosječnog broja godina za jednu akademsku godinu
Povećana konkurentnost privrede Republike Srpske ⁷¹	Učešće inovativno aktivnih preduzeća koja imaju istovremenu inovaciju proizvoda i poslovnog procesa u	Učešće inovativno aktivnih preduzeća koja imaju istovremenu inovaciju proizvoda i poslovnog procesa u	Učešće inovativno aktivnih preduzeća koja imaju istovremenu inovaciju proizvoda i poslovnog procesa u

⁶⁸ Projekcije radene prema statističkim podacima:

https://www.rzs.rs.ba/static/uploads/saopstenja/istrazivanje_i_razvoj_i_inovacije/inovativna_aktivnosti_preduzeca/Inovativne_Aktivnosti_Preduzeca_2018_2020.pdf

⁶⁹ Projekcije radene prema statističkim podacima:

https://www.rzs.rs.ba/static/uploads/saopstenja/istrazivanje_i_razvoj_i_inovacije/istrazivanje_i_razvoj/2020-2021/IstrazivanjeIstrazvoj_2020.pdf

⁷⁰ Efekat novog Zakona o visokom obrazovanju, u dijelu koji se odnosi na oslobađanje od plaćanja školarine i posebne podsticaje za završetak studija u roku.

⁷¹ U periodu 2018–2020. godine, 26,2% preduzeća u Republici Srpskoj sprovelo je bar jednu od inovativnih aktivnosti (inovacija proizvoda, inovacija poslovnog procesa, istovremena inovacija proizvoda i poslovnog procesa), dok 73,8% preduzeća uopšte nije sprovelo inovativne aktivnosti.

https://www.rzs.rs.ba/static/uploads/saopstenja/istrazivanje_i_razvoj_i_inovacije/inovativna_aktivnosti_preduzeca/Inovativne_Aktivnosti_Preduzeca_2018_2020.pdf

	ukupnom broju inovativno aktivnih preduzeća je 60%	ukupnom broju inovativno aktivnih preduzeća je 65%	ukupnom broju inovativno aktivnih preduzeća je 70%
--	--	--	--

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Primjena inovativnih procesa ili proizvoda, preuzetih ili razvijenih u okviru poslovnog subjekta, ima snažan finansijski efekat i rezultuje intenzivnim rastom i razvojem, kao što su povećanje zapošljavanja u naučnoistraživačkoj djelatnosti i stvaranje novih radnih mjesta u realnom sektoru, kao i usklađivanje sada nepovoljne strukture (prvenstveno visokoobrazovanog) potencijala u odnosu na potrebe tržišta rada, kao jednu od najsnažnijih prepreka konkurentnosti privrede Republike Srpske.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

U periodu 2022–2024. godine, a u skladu sa planiranim aktivnostima, potrebno je izdvojiti ukupan iznos od 2.000.000 KM. Sredstva su planirana Dokumentom okvirnog budžeta Republike Srpske za navedeni period.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Povećanje zapošljavanja u naučnoistraživačkoj djelatnosti i stvaranje novih radnih mjesta u realnom sektoru u Republici Srpskoj svakako imaju pozitivan uticaj na povećanje stope zaposlenosti i smanjenje siromaštva. Po pitanju rodne jednakosti, ova mjera je izrazito pozitivna, budući da njena implementacija podrazumijeva efikasniji transfer znanja i vještina i nije ograničena na određenu grupu stanovništva.

6. Očekivani uticaj na zaštitu životne sredine

Očekuje se pozitivan uticaj na životnu sredinu, kao rezultat snažne zajedničke akcije sva tri sektora u iznalaženju rješenja problema iz ove oblasti istraživanja u Republici Srpskoj.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Rizik izostanka institucionalne saradnje u RS	visoka	Aktivan dijalog, promocija pozitivnih ishoda realizacije mjere
Stagnacija ili dalji pad ulaganja u naučno-istraživačku djelatnost, visoko obrazovanje i studentski standard u RS	visoka	Alternativni model finansiranja, podsticanje i podrška organizacijama koje ulažu sopstvena sredstva u istraživanje

5.2.6. Reforme ekonomske integracije

Bosna i Hercegovina još uvijek nije u potpunosti integrisana u međunarodni ekonomski sistem obzirom da unatoč okončanju pregovora, članstvo u WTO još uvijek nije formalizirano. S druge strane, glavni integracioni procesi kada je u pitanju ekonomska integracija Bosne i Hercegovine vezani su za EU kroz Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, te regionalnu integraciju u okviru CEFTA-e. Pojedini indikatori ukazuju na određeni napredak u okviru trgovinske integracije sa svijetom obzirom da je udio vanjskotrgovinske razmjene u BDP-u predpandemijskom periodu iznosio preko 90%. Međutim, udio izvoza u BDP-u od oko 40%, udio uvoza od 53% BDP-a i permanentan vanjskotrgovinski deficit od preko oko 13% ukazuju kako na nizak nivo međunarodne konkurentnosti tako i nedovoljan stepen trgovinske integracije sa svijetom. Ovo

je naročito vidljivo kada se Bosna i Hercegovina posmatra komparativno sa zemljama Centralne i istočne Evrope, obzirom da većina ovih zemalja ima zastupljenost izvoza u BDP-u od preko 70%. Ako se pažljivije posmatra struktura vanjskotrgovinske razmjene može se zaključiti da je izvozna ponuda Bosne i Hercegovine prilično skromna sa uskom paletom proizvoda niske dodatne vrijednosti koji se plasiraju na mali broj izvoznih tržišta. Kada su u pitanju izvozna tržišta evidentno je da je bh. izvoz visoko-koncentrisan ka zemljama EU sa učešćem od oko 75% i zemlje regiona u okviru CEFTA-e od oko 15%. Širenje globalne pandemije virusa Covid-19 u prvom talasu veoma negativno se odrazilo na vanjskotrgovinsku razmjenu u BiH obzirom da je u 2020. godini ukupna vanjskotrgovinska razmjena smanjena za oko 15%, pri čemu je pad izvoza iznosio 16%, dok je smanjenje uvoza iznosilo oko 13,5%. Međutim, već početkom 2021. godine došlo osjetnog poboljšanja vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom, naročito u domenu izvoza gdje je registrirana stopa rasta od oko 30%.

Neadekvatna i nekoordinisana harmonizacija pravnog i institucionalnog okvira predstavlja veliku prepreku za povećanje izvoza bh. proizvoda na jedinstveno tržište zemalja EU. Iako je ovaj problem prepoznat od strane nadležnih institucija, vrlo malo konkretnih koraka je napravljeno kako bi se se proširila i produbila trgovinska integracija Bosne i Hercegovine u jedinstveno tržište EU.⁷² Još uvijek na nivou Bosne i Hercegovine ne postoji jedinstvena strategija infrastrukture kvaliteta, što bi u velikoj omogućilo izvozno orijentiranim kompanijama da ostvare svoj potencijal na izvoznim tržištima, povećalo ukupan izvoz iz zemlje, osnažilo ekonomski rast i u konačnici poboljšalo životni standarad građana. Izostanak sveobuhvatne strategije infrastrukture kvaliteta ne samo da ugrožava daljnju trgovinsku integraciju sa EU, nego u velikoj mjeri sprječava integraciju u jedinstveno regionalno tržište zemalja zapadnog Balkana kojem je Bosna i Hercegovina pristupila na samitu u Sofiji u novembru 2020. godine. Kada je u pitanju poboljšanje regionalne trgovinske integracije vrijedi istaći da se Bosna i Hercegovina obavezala u što kraćem roku implementirati preuzete obaveze iz dodatnog Protokola 5. „Unaprijeđenje trgovine“ i Protokola 6. „Trgovina uslugama“ u okviru CEFTA-e sporazuma.

Mjera: „**Uređenje oblasti posredovanja u prometu nepokretnosti**“ planirana je u PER RS 2019-2021 i nastavljena kroz PER RS 2020-2022 i PER RS 2021-2023. Ciljevi ove mjere su: 1) Izrada i usvajanje zakona o posredovanju u prometu nekretnina, 2) Uspostavljanje registra lica koji se bave posredovanjem pri prometu nepokretnosti, praćenje efekata donesenog zakona na smanjenju sive ekonomije, rastu i razvoju ove djelatnosti i zaštiti učesnika u prometu nepokretnosti, te 3) Ažuriranje registra lica koji se bave prometom nepokretnosti, praćenje efekata donesenog zakona na smanjenju sive ekonomije, rastu i razvoju ove djelatnosti i zaštiti učesnika u prometu nepokretnosti. Imajući u vidu da je Zakon o posredovanju u prometu nepokretnosti usvojen u 2020. godini, kao i da su u 2021. godini doneseni su podzakonski akti predviđeni Zakonom, među kojima je i podzakonski akt: „Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja registra posrednika“, kojim se omogućuje uspostavljanje Registra posrednika, ovaj registar je formiran.

5.2.6.1. Jačanje infrastrukture kvaliteta i razvoj pravnog i planskog okvira u sektoru slobodnog kretanja robe po EU modelu u Republici Srpskoj

1. Opis mjere

Mjera jačanja infrastrukture kvaliteta i razvoj pravnog i planskog okvira u sektoru slobodnog kretanja robe (EU Poglavlje 1) podrazumijeva nastavak harmonizacije domaćih propisa o

⁷² U kontekstu trgovinske integracije sa svijetom vrijedi istaći da je Svjetska Banka u svom redovnom izvještaju „Doing Business 2020“ u poglavlju „prekogranična trgovina“ prilično visoko rangirala Bosnu i Hercegovinu na 27. poziciju od 190 zemalja. Ovaj podatak djeluje prilično iznendujuće obzirom na relativno nisku rangiranost BiH u okviru ovog izvještaja (90. pozicija), kako i prepreke koje su identifikovane i prepoznate u izvještajima o trgovinskoj integraciji Bosne i Hercegovine.

proizvodima sa *acquis* i principima EU i savremenim standardima, te nastavak uklanjanja tzv. „konfliktnih“ SFRJ propisa i JUS standarda sa obaveznom primjenom iz pravnog sistema Republike Srpske. Ova mjera podrazumijeva i nastavak uspostavljanja Registra važećih propisa i Informacione tačke za propise za standarde i imenovana certifikaciona tijela Republike Srpske i Notifikacione tačke za propise u pripremi, koji su obaveza procesa evropskih integracija (zahtjev EU i CEFTA/STO), te nastavak aktivnosti na ispunjavanju zahtjeva iz čl. 34, 35. i 36. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije i pripreme za potpisivanje Sporazuma o ocjeni usaglašenosti i prihvatanju industrijskih proizvoda (ASAA) sa EU. Ova reformska mjera doprinosi realizaciji ciljeva i mjera utvrđenih „Strategijom infrastrukture kvaliteta proizvoda i usluga Republike Srpske za period 2019–2023“, - ali i slobodnoj trgovini robom, kao jednom od principa jedinstvenog ekonomskog tržišta regiona, CEFTA, EU i STO.

Za realizaciju ove mjere nadležno je Ministarstvo za evropske integracije i međunarodnu saradnju Republike Srpske (MEIMS RS) i 11 republičkih organa uprave Republike Srpske, koji donose sektorske propise o tehničkim i drugim zahtjevima za proizvode i usluge i koji učestvuju u radu Koordinacionog tijela za infrastrukturu kvaliteta u Republici Srpskoj.

a. Aktivnosti planirane u periodu 2022–2024. godine:

- Donošenje Uredbe o postupku prijavljivanja propisa u pripremi, standarda i tijela za ocjenjivanje usaglašenosti u Republici Srpskoj (MPP RS i Koordinaciono tijelo za infrastrukturu kvaliteta u Republici Srpskoj),
- Uspostavljanje i vođenje operativnog Registra propisa Republike Srpske, informacione tačke o propisima za privrednike, investitore i organe uprave i notifikacione tačke o propisima Republike Srpske u pripremi,
- Donošenje i realizacija plana usklađivanja propisa Republike Srpske sa zahtjevima čl. 34, 35. i 36. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije,
- Donošenje vodiča za primjenu propisa Republike Srpske kojim se preuzimaju propisi Evropske unije novog pristupa.

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2021. godina)	Prelazni cilj (2022. godina)	Cilj (2023. godina)
Nivo usklađivanja propisa Republike Srpske (horizontalnog i vertikalnog) sa <i>acquis</i> Poglavlja 1 – Slobodno kretanje robe	60%	60%	80%
Stepen operativnosti i dostupnosti Registra važećih propisa i imenovanih certifikacionih tijela Republike Srpske (softverski podržanog)	70%	90%	100%
Realizacije mjera i aktivnosti iz „Strategije infrastrukture kvaliteta proizvoda i usluga Republike Srpske za period 2019–2023. godine“	80%	80%	100%
Procenat uklonjenih identifikovanih prepreka slobodnoj trgovini robom u propisima Republike Srpske (obaveze iz čl. 34, 35. i 36. Ugovora o funkcionisanju EU)	20%	40%	60%

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Očekivani uticaj je povećanje broja domaćih firmi iz prerađivačkog sektora koje direktno ili indirektno izvoze gotove proizvode na EU i regionalna tržišta, kao i povećanje broja domaćih

proizvoda koji mogu imati „CE“ oznaku (certifikacija proizvoda), što im omogućava slobodan pristup na EU tržišta i konkurentnost sa EU i ino proizvodima.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

U 2022. godini planirano je obezbjeđenje 360.000 KM donatorskih sredstava za izradu softvera za upravljanje registrom, a ostale aktivnosti će se realizovati redovnim sredstvima budžeta Republike Srpske, kako je definisano u DOB RS 2022–2024, za nadležne institucije koje će realizovati navedenu mjeru (MEIMS RS, MPUGE RS, MPP RS, MER RS, MUP RS, MPŠV RS, MZSZ RS, RZSM RS, MTT RS).

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Razvoj ovog sektora utiče na povećanje proizvodnje konkurentnih i bezbjednih domaćih proizvoda, njihov izvoz i privlačenje investitora, a to doprinosi kreiranju novih radnih mjesta i boljih socijalnih uslova građana U Republici Srpskoj.

6. Očekivani uticaj na zaštitu životne sredine

Mjera neutralna.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Rizik implementacije mjere ogleda se u većem broju uključenih nadležnih institucija u RS	Niska	Jačanje uloge Koordinacionog tijela za infrastrukturu kvaliteta i MEIMS RS

5.2.7. Reforme tržišta energije

a. Analiza glavnih prepreka

BiH ima komparativnu prednost u sektoru energetike, a naročito u oblasti hidroenergije. Aktivnim djelovanjem u Energetskoj zajednici Bosna i Hercegovina potvrđuje svoju opredjeljenost za reformu energetskog sektora, liberalizaciju tržišta energije i usklađivanje svoje politike sa članicama Evropske unije. Buduća ulaganja u energetsku infrastrukturu, uključujući termoelektrane i hidroelektrane, treba uskladiti s obavezama Bosne i Hercegovine prema Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju i Ugovoru o Energetskoj zajednici.

Važeći strateški dokument u ovoj oblasti je Okvirna energetska strategija za Bosnu i Hercegovinu određuje smjer razvoja energetike u BiH do 2035. godine. Pored Okvirne energetske strategije, za budućnost razvoja energetskog sektora u Bosni i Hercegovini referentna je Strategija prilagođavanja na klimatske promjene i niskoemisnog razvoja, te Plan prilagođavanja na klimatske promjene koji se nadovezuje na strategiju. Početkom 2021. godine Vijeće ministara Bosne i Hercegovine usvojilo je dokument (utvrđeni doprinos BiH ublažavanju klimatskih promjena) koji potvrđuje opredjeljenost BiH ispunjavanju ciljeva Pariškog klimatskog sporazuma tj. smanjenja emisija stakleničkih gasova. Radi se i na izradi integrisanog energetskog i klimatskog plana BiH (NECP) za period 2021-2030. godina sa projekcijama do 2050. godine koji će odrediti budućnost razvoja energetskog sektora sa krajnjim ciljem navedenim u Sofijskoj deklaraciji koji je iskazan kroz postizanje klimatske neutralnosti do 2050. godine.

Dostupni statistički podaci energetskeg sektora za 2020. godinu potvrđuju činjenicu da je energetskegi sektor jedan od najsnažnijih sektora u BiH. Izvoz energije⁷³ činio je 7% ukupnog izvoza BiH u 2020. godini ili 711 miliona KM, dok je uvoz iznosio 1,6 milijardi KM ili 10% ukupnog uvoza⁷⁴. Pokrivenost uvoza izvozom u ovoj kategoriji je iznosila 44%. (U 2019. godini pokrivenost uvoza izvozom u ovoj kategoriji je iznosila 60%). Iako je BiH neto izvoznik električne energije, razvoj tržišta električne energije sa susjedima otežava nepostojanje potpuno usklađenog zakonodavnog okvira.

Nedostatak zakonskog i regulatornog okvira za plin i električnu energiju na državnom nivou sprečava zemlju da razdvoji operatora prenosnog sistema, omogući organizovano unutrašnje energetskegi tržište i uspostavi tržište za dan unaprijed. BiH bi trebala hitno osigurati usklađivanje s Trećim energetskegi paketom kako bi se uspostavilo funkcionalno unutrašnje energetskegi tržište električne energije i prirodnog gasa.

Klimatskegi Sporazum iz Pariza između ostalog, pojačani su međunarodni mehanizmi saradnje na smanjenju emisije što BiH mora da iskoristi. Iako se radi o globalnom impulsu, energetskegi tranzicija se mora posmatrati u kontekstu lokalnog održivog razvoja. Na taj način energetskegi zaokret ka povećanju korištenja potencijala obnovljivih izvora energija i povećanja energijske efikasnosti će biti u funkciji rješavanja problema lokalnih zajednica kao što su siromaštvo, loša infrastruktura, ugrožen kvalitet zraka, ljudska prava itd.

Republika Srpska pažnju će posvetiti unapređenju regulatornog okvira u oblasti elektroenergetskegi sektora te restrukturiranju i reorganizaciji MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ a. d. Trebinje što je nastavak aktivnosti u skladu sa novim Zakonom o električnoj energiji kroz sprovođenje mjera iz usvojenog Programa reorganizacije MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ faza 1 (reorganizacija distributivnih preduzeća i uspostavljanje javnog snabdijevanja), i usvajanje faze 2 (reorganizacija proizvodnih preduzeća).

b. Reformske mjere

5.2.7.1. Razvoj tržišta električne energije i gasa

1. Opis mjere

Sektor uglja predstavlja važan segment u sektoru energije Bosne i Hercegovine. Od ukupnih energetskegi potencijala zemlje, na ugalj otpada više od 90%, čime on trenutno predstavlja dominantan energetskegi potencijal. U Bosni i Hercegovini trenutno je aktivno oko 14 značajnijih rudnika. Za postizanje dugoročne održivosti potrebno je staviti veliki fokus na restrukturiranje sektora rudnika čiju je dinamiku i smjer potrebno uskladiti sa odabranom strategijom razvoja termosektora.

Strateški prioriteti u skladu sa Okvirnom energetskegi strategijom BiH do 2035. godine su:

- Transformacija termosektora kao preduslov za daljnju optimizaciju poslovanja rudnika uglja.
- Stvaranje institucionalnog okvira koji će poticati kontinuirano unapređenje rudnika uglja
- Izrada i provođenje programa restrukturisanja i transformacije sektora rudnika uglja.

Unapređenje proizvodne efikasnosti kao dugoročnog rješenja za današnje intervencije na proizvodnoj cijeni uglja. Mjera se planira realizirati uz potporu Svjetske banke u BiH kroz tehničku pomoć. Mjera je u skladu s zahtjevima Ek U sektoru uglja.

Inicijativa pokriva 5 glavnih programskih oblasti, od kojih je jedna tehnička pomoć u zemlji. Tehnička pomoć u zemlji pretočić se u izradu mapa puta za tranziciju u sektoru uglja koje imaju

⁷³ Izvor: BHAS, prema glavnim industrijskegi grupacijama prema ekonomskoj namjeni

⁷⁴ Izvor: Agencija za statistiku BiH, Saopštenje, Vanjskotrgovinskegi razmjena BiH u 2020. godini

za cilj usmjeravanje programa zemlje za tranziciju. U junu 2020. godine, uprava Svjetske banke dogovorila je da će smatrati Bosnu i Hercegovinu jednom od zemalja primalaca, s obzirom na njen nedavno izraženi interes za podršku, a u cilju predstavljanja globalnog programa Svjetske banke o podršci tranziciji energije u regionima uglja i sveukupni pristup tranziciji u sektoru uglja.

- Uspostaviti zajedničko razumijevanje potencijalnih pristupa planiranju i pripremi za tranziciju u sektoru uglja u Republici Srpskoj i Federaciji Bosne i Hercegovine
- Identifikovanje sljedećih koraka za moguće pružanje tehničke pomoći u zemlji od strane Svjetske banke

a. Aktivnosti planirane u 2022. g.

Kao prva Komponenta planirano je jačanje sistema.(MVTEOBiH, MEIR RS i FMERI)

- Predložiti upravljačku strukturu za upravljanje energetsom tranzicijom u regionima uglja
- Mapiranje zainteresovanih strana za energetska tranziciju u regijama uglja
- Razmišljati unaprijed o prevladavanju ograničenja u tranziciji sektora električne energije i sistema grijanja

b. Aktivnosti planirane u 2023.g.

Kao druga Komponenta planirano je pripremanje ljudi i zajednica

- Procijeniti radnu snagu pogođenu tranzicijom s ciljem upravljanja preraspodjelom i prekvalifikacijom radnika, na osnovu datuma zatvaranja predviđenih od strane vlasti

Za implementaciju ove aktivnosti nadležno je Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine zajedno Ministarstvo energetike i rudarstva Republike Srpske, Federalno ministarstvo energetike, rudarstva i industrije., Federalno ministarstvo okoliša i turizma, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju RS, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite RS, Ministarstvo rada i boračko – invalidske zaštite RS, Ministarstvo finansija i trezora BiH, Ministarstvo financija RS i Ministarstvo financija FBiH, „lokalne zajednice“, imajući u vidu prihode koje ostvaruju po osnovu koncesionih naknada, neminovno su nadležne.

c. Aktivnosti planirane u 2024.g.

Kao treća komponenta planirana je prenamjena zemljišta i imovine

- Zakonodavni pregled mogućnosti prenamjene nekadašnjih rudarskih zemljišta i imovine
- Budući scenariji upotrebe zemljišta za pilot područja
- Razviti strateški okvir planiranja prenamjene zemljišta

Za implementaciju ove aktivnosti nadležno je Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine zajedno Ministarstvo energetike i rudarstva Republike Srpske, Federalno ministarstvo energetike, rudarstva i industrije., Federalno ministarstvo okoliša i turizma, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju RS, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite RS, Ministarstvo rada i boračko – invalidske zaštite RS, Ministarstvo finansija i trezora BiH kao i Ministarstvo financija RS i Ministarstvo financija FBiH, „lokalne zajednice“, imajući u vidu prihode koje ostvaruju po osnovu koncesionih naknada, neminovno su nadležne.

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2020.)	Prelazni cilj (2021.)	Cilj (2023.)
Ažuriranje i usaglašavanje relevantne legislativne i regulative sa ciljem stvaranja institucionalnog okvira u skladu sa dobrim industrijskim praksama Broj pripremljenih prijedloga zakonskih i podzakonskih akata preuzetih iz Direktiva EU			

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Doprinijet će se smanjenju negativnih uticaja na životnu sredinu, povećanju sigurnosti snabdijevanja energijom i stvaranju novih mogućnosti za rast i zapošljavanje.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Tranzicija energetskega sektora u Bosni i Hercegovini je kompleksno pitanje i veliki izazov koji treba posmatrati i kao izuzetnu priliku za ekonomski razvoj ako se uzmu u obzir fondovi i mogućnosti finansiranja koje se otvaraju sa ambicioznim ciljevima EU u pogledu energije.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Kompleksnost pitanja energetske tranzicije u BiH može se posmatrati i kroz činjenice da energetskega sektor u BiH ima dugu tradiciju, veliki potencijal i značajan uticaj na život stanovništva. Primjera radi, u lokalnim zajednicama u kojima su locirane termoelektrane veće su i prosječne plate zaposlenih. Čitave regije su zavisne od rada domaćih rudnika i starih termoelektrana. Tako, da treba naglasiti, da je pitanje tranzicije energetskega sektora u BiH socijalno osjetljivo pitanje.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Negativni učinci energetskega sektora na klimatske promjene postaju sve očigledniji i povezani su sa povećanim koncentracijama gasova sa efektom staklene bašte (GHG). Obzirom na geostrateški položaj BiH kao susjeda EU, mora se pravovremeno razmišljati o taksama na CO2 koje se uvode u EU, posebno uzevši u obzir da je BiH izvoznik električne energije koja značajnim dijelom potiče iz fosilnih goriva.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Nedovoljna saradnja drugih nadležnih institucija sa MSTEOM (nedovoljna saradnja nadležnih entitetskih i zajedničkih institucija u BiH zbog postojanja različitih stavova o pojedinim pitanjima može dovesti do dobijanja negativnog mišljenja na pojedine sporazume i nepotpisivanja istih, kašnjenja u dostavljanju odgovora i informacija itd.) Nemogućnost uticaja na trajanje procesa u drugim institucijama (nemogućnost uticaja na trajanje procesa u drugim institucijama može dovesti do neblagovremenog dobijanja informacija, odnosno do kašnjenja u dostavljanju potrebnih odgovora i informacija)	visok	Formirati Radne grupe sastavljene od nominovanih predstavnika nadležnih institucija, održavati redovno sastanke i diskusijom te stvarnim argumentima doći do usaglašavanja stavova institucija.

5.2.7.2. Reforma tržišta električne energije u Republici Srpskoj⁷⁵

1. Opis mjere

Ključna reformska mjera u oblasti tržišta električne energije u Republici Srpskoj realizovana je u toku 2021. godine kroz donošenje novog Zakona o električnoj energiji.

Druga bitna reforma odnosi se na smanjenje subvencija za obnovljive izvore energije kroz donošenje novog Zakona o obnovljivim izvorima energije u prvom kvartalu 2022. godine i povećanjem konkurentnosti među proizvođačima iz obnovljivih izvora energije uvođenjem sistema aukcija i ograničenjem snage postrojenja za proizvodnju električne energije koja mogu ostvariti podsticaj u vidu obaveznog otkupa po garantovanoj otkupnoj cijeni, te stvaranjem uslova da svaki kupac električne energije postane proizvođač za vlastite potrebe, što će dovesti do ograničenja rasta naknade koju plaćaju krajnji kupci električne energije.

Retrukturiranje i reorganizacija MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ a. d. Trebinje – nastavak aktivnosti u skladu sa novim Zakonom o električnoj energiji kroz predlaganje Programa reorganizacije MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ gdje je faza 1 (reorganizacija distributivnih preduzeća i uspostavljanje javnog snabdijevanja) realizovana, a faze 2 nije realizovana (reorganizacija proizvodnih preduzeća).

U toku 2021. godine izvršeno je pravno i dijelom funkcionalno razdvajanje distribucije i snabdijevanja u skladu sa usvojenim Programom reorganizacije MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ faza 1 (reorganizacija distributivnih preduzeća i uspostavljanje javnog snabdijevanja). Razdvajanje djelatnosti distribucije i snabdijevanja je formalno okončana 1. aprila 2021. godine, od kada su elektrodistribucije potpuno prestale sa snabdijevanjem kupaca. U sklopu faze 1 Programa reorganizacije, a s ciljem obezbjeđenja univerzalne usluge, Vlada je odredila MH „ERS“ Matično preduzeće a. d. Trebinje za javnog snabdjevača, a krajem 2021.g. i za rezervnog snabdjevača. Matičnom preduzeću je na taj način određena obaveza pružanja javne usluge. U 2022. godini je potrebno završiti proces reorganizacije proizvodnih preduzeća.

Povezanost sa strateškim dokumentima:

- Strategija razvoja energetike Republike Srpske do 2035. godine,

1. Aktivnosti planirane u 2022. godini:

- Unapređenje regulatornog okvira u oblasti elektroenergetskog sektora,
- Restrukturiranje i reorganizacija MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ a. d. Trebinje.
- Donošenje podzakonskih akata u skladu sa novim Zakonom o obnovljivim izvorima energije:
 - Program o korišćenju obnovljivih izvora energije (Vlada RS),
 - Uredba o biogorivu i drugim obnovljivim gorivima u transportu (Vlada RS),
 - Uputstvo o vođenju registra projekata iz obnovljivih izvora (MER RS),
- Implementacija Zakona o električnoj energiji (MER RS, Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske, operatori vlasnici dozvola za obavljanje elektroenergetskih djelatnosti),

⁷⁵ Iako je PER 2020–2022 definisana oblast: „Reforma tržišta energije i transporta“, u posmatranom trogodišnjem periodu aktivnost resornog ministarstva i Vlade Republike Srpske biće usmjerena na primjenu novog Zakona o električnoj energiji u skladu sa Trećim energetskeim paketom. U sektoru prirodnog gasa usvajanjem novog Zakona o gasu („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 22/18), koji je usklađen sa Trećim energetskeim paketom, dio aktivnosti u vezi sa unapređenjem regulatornog okvira u ovoj oblasti je završen, a privredni subjekti koji obavljaju energetske djelatnosti u sektoru prirodnog gasa usklađuju svoje akte sa ovim zakonom. Tržište prirodnog gasa je otvoreno još 1. januara 2015. godine.

- Nastavak restrukturiranja i reorganizacije MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ a. d. Trebinje kroz reorganizaciju proizvođača električne energije,
- Postepeno povećanje udjela tržišne cijene električne energije u cijeni koja se određuje za javnu uslugu.

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (godina)	Prelazni cilj (godina)	Cilj (godina)
Usvojen Zakon o obnovljivim izvorima energije RS	2021.	Ograničenje rasta naknade koji plaćaju krajnji kupci za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije kroz donošenje novog Zakona o obnovljivim izvorima energije, kojim se uvode nove šeme podsticaja (dodjelom premije putem aukcije, smanjenjem snage postrojenja koja mogu ostvariti garantovanu otkupnu cijenu i omogućavanjem da svaki kupac može postati proizvođač električne energije za vlastite potrebe. 2022.	Od polovine 2022. godine – kontinuirano
Vertikalna integracija (nivo vertikalnog razdvajanja između svakog pojedinog segmenta elektroenergetskog sektora) u RS	Distribucija i snabdijevanje u okviru jednog pravnog lica (2020)	Snabdijevanje pravno i djelimično funkcionalno odvojeno od distribucije (od 1. aprila 2021. godine)	Snabdijevanje i funkcionalno potpuno odvojeno od distribucije, te uspostavljeni mehanizmi nadzora i kontrole razdvajanja (2022) ⁷⁶
Struktura tržišta (tržišni udio najvećeg elektroenergetskog preduzeća) u RS	100% (2020)	99% (2021)	97% (2022)

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Povećanje prihoda elektroenergetskog sektora u Republici Srpskoj bi se pozitivno odrazilo na njegovu sposobnost za investiranje u nove infrastrukturne projekte i povećanje energetske sigurnosti, dok bi uvođenje konkurencije trebalo da dovede do povećanja kvaliteta usluga u sektoru. Imajući u vidu da se radi o kompleksnoj procjeni koja zahtijeva izradu posebne studije, Ministarstvo nije u mogućnosti da kvantifikuje ove indikatore.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

U ovom momentu nije moguće procijeniti iznos troškova.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

U slučaju da dođe do povećanja cijena električne energije kroz tržišno formiranje cijena u Republici Srpskoj, očekuje se da će doći do posljedičnog povećanja cijena određene robe i usluga i troškova života u domaćinstvima. U skladu s tim, može doći do određenog negativnog

⁷⁶ Cilj je djelimično izvršen u 2021. godini, jer je izvršeno pravno i dijelom funkcionalno razdvajanje. Slijedi proces u kome će se konačno izvršiti i funkcionalno razdvajanje, te pratiti izvršavanje mjera za razdvajanje u okviru Programa uskladenosti.

uticaja na socijalno ugrožene kategorije stanovništva, u mjeri u kojoj električna energija učestvuje u budžetu takvog domaćinstva. S druge strane, reorganizacija Elektroprivrede RS u pravcu povećanja njene konkurentnosti pretpostavlja optimizaciju (smanjenje) broja radnika u svim preduzećima u skladu sa evropskim standardima. Ova mjera će se sigurno odraziti na povećanje nezaposlenosti. Zakon nema uticaja na rodno pitanje i jednakost.

Donošenje novog Zakona o obnovljivim izvorima energije, pozitivno će se odraziti na konkurentnost među proizvođačima električne energije, povećati broj proizvođača električne energije koji električnu energiju prodaju na tržištu ili koriste za vlastite potrebe što će dovesti do ograničenja rasta naknade koju plaćaju krajnji kupci električne energije.

6. Očekivani uticaj na zaštitu životne sredine

Mjera će imati generalno pozitivan uticaj posebno u domenu korišćenja obnovljivih izvora energije u Republici Srpskoj.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Neblagovremeno usvajanje podzakonskih akata u RS	niska	Intenzivirati aktivnosti na pripremi podzakonskih akata za usvajanje u prvoj polovini 2022. godine
Neblagovremena izrada Plana reorganizacije faza 2 u skladu sa zakonskim rokovima (2021) ⁷⁷ od strane MH „Elektroprivreda RS“	srednja	Neophodno je u okviru holdinga uspostaviti odgovarajući održiv i pravedan interni mehanizam raspodjele prihoda između proizvođača električne energije, na novim osnovama, koji ne počiva na dosadašnjoj regulaciji cijena; Potrebno pronaći pravovremeno rješenje u skladu sa zakonima, propisanim opcijama i u koordinaciji sa Upravom MH „Elektroprivreda RS“ MP a. d. Trebinje
Nemogućnost postizanja dogovora između uprave, sindikati i radnika u MH „Elektroprivreda RS“, a vezano za reorganizaciju zbog smanjenja broja radnika ili gubitka određenih prava ili prihoda od djelatnosti	visoka	Blagovremeno inicirati razgovore između sindikata i uprava ZP MH „Elektroprivreda RS“ s ciljem usaglašavanja i postizanja kompromisnog rješenja
Otpor socijalnih partnera povećanjima cijena električne energije u RS (protesti, štrajkovi, nemiri, gašenje preduzeća, gubici radnih mjesta, socijalni problemi--)	visoka	Dijelovi društva ili privrede koji su pogođeni povećanjima cijena električne energije trebaju imati planove i programe kao reakciju. Postepeno fazno povećanje cijena na godišnjem nivou bi smanjilo tarifne šokove

5.2.8. Reforme tržišta transporta

a. Analiza glavnih prepreka:

Planski dokument za transportnu i infrastrukturnu mrežu u Bosni i Hercegovini je Okvirna strategija transporta BiH⁷⁸ koja sadrži strukturne prijedloge za razvoj transportnog sektora i programe za nadgradnju kapaciteta radi usklađivanja s dugoročnim ciljevima i strateškim dokumentima Evropske unije iz oblasti transporta. Usvajanjem Okvirne strategije transporta od strane Vijeća ministara BiH omogućen je pristup finansijskoj podršci EU i međunarodnim

⁷⁷ Izvršena je prva faza programa koja se odnosi na restrukturiranje distribucije i snabdijevanja, ali druga faza koja se odnosi na proizvodnju će vjerovatno biti donesena sa zakašnjenjem, odnosno u 2022. godini.

⁷⁸ Okvirna Strategija prometa Bosne i Hercegovine za period 2016.-2030. godine („Službeni glasnik BiH“, broj 71/16)

finansijskim institucijama za infrastrukturne projekte. Okvirna strategija prometa BiH 2016-2030. je razvijena u skladu sa Okvirnom prometnom politikom. Strateški ciljevi su: usklađenost sa EU standardima i regulativom; finansijska održivost; minimalan uticaj na životnu sredinu i ispunjavati zahtjeve u pogledu informacija i sigurnosti.

Uticajem pandemije COVID vidljiv je značajan pad svih pokazatelja u cestovnom, željezničkom i vazdušnom saobraćaju u 2020. godini. Najveći broj putnika se i dalje prevozi cestovnim putem (86,6%)⁷⁹. Statistika prevezene robe u cestovnom i željezničkom saobraćaju pokazuje smanjenje prevoza robe. U skladu sa Europskim zelenim planom potrebno je podstaknuti primjenu multimodalnog prijevoza i preusmjerenje prevoza tereta s cestovnog teretnog transporta na željeznicu i prevoz robe unutarnjim plovnim putevima.

Evidentan je nizak kvalitet opšte infrastrukture. Prema Izvještaju o globalnoj konkurentnosti Svjetskog ekonomskog foruma (2019), Bosna i Hercegovina je rangirana na 84. mjesto po kvalitetu opšte infrastrukture (od 141 zemalja), dok je kvalitet transportne infrastrukture u lošijoj poziciji (rang 108). Nedovoljno razvijena transportna infrastruktura utiče na nizak nivo sigurnosti u saobraćaju, prije svega u cestovnom saobraćaju. Analizirajući podatke o saobraćajnim nezgodama u proteklih 10 godina (2010 - 2020), evidentno je da se broj saobraćajnih nezgoda u drumskom saobraćaju, kao i stradalih, u nekoliko navrata smanjuje i povećava. U periodu 2017-2020. zabilježen je trend smanjenja broja saobraćajnih nezgoda. Najmanji broj poginulih u saobraćajnim nezgodama zabilježen je 2020. godine (261).⁸⁰

Vazdušni saobraćaj se polako razvija. Povezanost aerodroma je prema posljednjem izvještaju Svjetskog ekonomskog foruma⁸¹ rangirana na 98. mjesto od 141 zemalja što je nepromijenje nivo u odnosu na prethodnu godinu. Prema statistici vazdušnog saobraćaja⁸² u 2020. godini ukupno je ostvareno 9771 aerodromskih operacija, što pokazuje pad od 53,2% u odnosu na prethodnu godinu.

Da bi se kvalitet transportne infrastrukture i usluga što više približio kvalitetu u zemljama u okruženju, potrebno je razviti i unaprijediti transportnu infrastrukturu i uspostaviti održiv sistem finansiranja. Osim ovoga, izazov za Federaciju BiH je usklađivanje aktualnog Zakona cestama sa stanjem prometa i postojećom infrastrukturom u resoru prometa i cestovne infrastrukture s ciljem reguliranja pitanja sigurnosti na cestama Federacije kao i povećanog opterećenja cesta koje je posljedica značajnog povećanja broja vozila na cestama.

U narednom periodu Republika Srpska aktivnosti će usmjeriti na završetak procesa restrukturiranja željeznica Republike Srpske. Ove aktivnosti predstavljaju nastavak projekta Vlade Republike Srpske uz podršku Svjetske banke.

b. Reformske mjere

5.2.8.1. Reforma transportnog tržišta

1. Opis mjere

U skladu sa Okvirnom strategijom prometa BiH, kao temeljnim dokumentom razvoja prometnog sistema BiH, kao i Ugovorom o transportnoj zajednici, predviđeno je poduzimanje niza specifičnih mjera čije realiziranje treba doprinijeti stvaranju održivog prometnog sistema.

⁷⁹ Izvor: BH Agencija za statistiku, Saopštenje, Cestovni, željeznički i vazdušni saobraćaj, IV kvartal 2019.

⁸⁰ Izvor: BIHAMK

⁸¹ Izvor: Izvještaj o globalnoj konkurentnosti 2019, Svjetski ekonomski forum.

⁸² Izvor: BH Agencija za statistiku, Saopštenje br 1, Vazdušni saobraćaj.

Razvijanje infrastrukture za primjenu multimodalnog prevoza bi omogućilo preusmjerenje većeg dijela teretnog prevoza sa cestovnog transporta na transport roba željeznicom i unutrašnjim plovnim putevima.

Razvijanje infrastrukture električnih punionica za punjenje vozila sa nulotm i niskom emisijom, treba biti realizirana kroz finansijski ali i zakonodavni okvir. U okviru zakonodavnog okvira (za pretpostaviti na lokalnom ili entitetskom nivou) bi trebalo osigurati prije svega finansijska sredstva za subvencioniranje nabavke vozila sa nultom ili niskom emisijom. Također, moglo bi se insistirati da se u okviru tražnih centara ili javnih parking prostora, osigura besplatno parkiranje za ovakva vozila ili na neki sličan način stimulira upotrebu ovih vozila.

Izradom novog Zakona o cestama u Federaciji BiH omogućiti će se bolji sistem upravljanja cestama (održavanje, sanacija i izgradnja cesta) i naplate korištenja cestovnog zemljišta, jer je postojeći Zakon usvojen još 2010. g. a nakon toga došlo je do izgradnje velikog broja komercijalnih sadržaja uz ceste. Također, razlog za donošenje novog zakona o cestama je potreba za usuglašavanje sa uredbama i regulativima Evropske Unije. Vezano za Zakon o sigurnosti prometa na cestama Federacije BiH cilj je smanjiti broj stradalih u prometnim nezgodama i broj prometnih nezgoda.

U Republici Srpskoj mjera restrukturiranja željezničkog transporta se provodi kroz tri dogovorene komponente: finansijsko, organizaciono i restrukturiranje radne snage. Projekat je trebalo završiti do kraja 2021. godine, ali zbog vanrednog stanja izazvanog pandemijom covid 19, kao i dug proces izbora i odobrenja nove organizacione strukture preduzeća, odobreno je produženje roka za završetak restrukturiranja do 31.12.2022. godine. Prema odluci Vlade Republike Srpske buduća organizacija ŽRS je holding sa tri zavisna preduzeća – infrastruktura, prevoz roba i prevoz putnika.

a. Aktivnosti planirane u 2022. g.

- Izrada analize uticaja transporta na okoliš u FBiH
- Završiti vlasničko restrukturiranje preduzeća kroz konverziju duga u akcije, te otkup akcija manjinskih akcionara. (KHOV RS),
- Završiti organizaciono restrukturiranje (ŽRS, uz saglasnost Vlade Republike Srpske),
- Nabaviti i implementirati novi informacioni sistem za upravljanje poslovnim procesima i imovinom u organizaciono novom preduzeću (ŽRS),
- Potpisati ugovore za finansiranje infrastrukture i putničkog saobraćaja u Republici Srpskoj,
- Registrovati holding preuzeće ŽRS sa zavisnim preduzećima za infrastrukturu, prevoz roba i prevoz putnika (ŽRS).

c. Aktivnosti planirane u 2023.g.

- Zakon o cestama u FBiH

d. Aktivnosti planirane u 2024.g.

- Zakon o sigurnosti cestovnog prevoza u FBiH

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni godina) (2020.	Prelazni cilj (2021godina)	Cilj (2022godina)
Usvojena zakonska rješenja u FBiH			
Pretvaranje duga u kapital u RS	Povećanje vlasništva Republike Srpske u ukupnom vlasništvu		Republika Srpska je vlasnik ŽRS, ŽRS nemaju obaveza

	holdinga 90% (2020. godina)		prema kreditorima (2022. godina)
Organizaciono restrukturiranje kompanije ŽRS	Registровано preduzeće holding ŽRS sa tri zavisna preduzeća 2021.	Nabavljen IT sistem za upravljanje poslovima u ŽRS (2021–2022)	ŽRS samoodrživ sistem (2022)

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Izradom Zakona o cestama i Zakona o sigurnosti prometa na cestama Federacije BiH, očekuje se pozitivan utjecaj na rast konkurentnosti jer se stvara bolje poslovno okruženje.

Novim Zakonom o cestama će se detaljnije i preciznije utvrditi sistem upravljanja cestama i naplata sredstava od korištenja cestovnog zemljišta, a ovo će omogućiti domaćim privrednicima lakše poslovanje, kao i bolje prikupljanje sredstava u državni budžet i budžet upravitelja cesta. Zakonom o sigurnosti prometa na cestama Federacije BiH će se stvoriti preduvjeti za osnivanje Agencije za sigurnost prometa u Federaciji BiH, odnosno poduzimanje operativnih aktivnosti u cilju smanjenja broja prometnih nezgoda, a time smanjiti broj stradalih u prometu i značajno smanjiti velika materijalna šteta.

U Republici Srpskoj, samoodržive ŽRS, neopterećene finansijskim obavezama, povećaće konkurentnost na tržištu transportnih usluga.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Navedeni projekti, kao i izrada i implementacija Zakona o cestama i sigurnosti, planirani su u Budžetu Federacije BiH za svaku godinu posebno.

Troškovi implementacije mjere koji se odnose na restrukturiranje željezničkog transporta iznose iznosi 51,3 miliona evra, od čega opterećenje za budžet Republike Srpske iznosi 42,7 miliona evra.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Implementacijom navedenih Programa investiranja, kao i izradom Zakona o cestama, očekuje se indirektan pozitivan utjecaj na zapošljavanje i smanjenje siromaštva kroz veću sigurnost i bolje upravljanje

Program zbrinjavanja viška radnika ŽRS na koji je Vlada Republike Srpske dala saglasnost predviđa zbrinjavanje radnika na način da će imati mogućnost ostvarivanja prava na punu penziju, dobrovoljni odlazak uz posebne naknade.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Pošto se radi o resoru transporta ne postoji negativan utjecaj na okoliš prilikom implementacije navedenih mjera. Utjecaj je pozitivan jer se realizacijom ovih mjera smanjuje vrijeme putovanja i smanjuju se prometne gužve što direktno utječe na smanjenje izdušnih plinova vozila.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Politička situacija može predstavljati ograničavajući faktor kod usvajanja predloženih zakonskih rješenja u FBiH	Srednja	Uraditi pravovremene konsultacije sa zainteresiranom stranama i stručnom zajednicom
Politička nestabilnost u FBiH	Niska	Pravovremeno planiranje i implementacija navedenih mjera

Eventualne izvanredne okolnosti uzrokovane prirodnim ili drugim nepogodama u FBiH	Niska	Pravovremeno planiranje i implementacija navedenih mjera
Neuspješna realizacija projekta organizacionog restrukturiranja ŽRS u RS	niska	Uključivanje dodatne ekspertize u proces, i stručnog kadra, kako bi se izbjeglo kašnjenje realizacije aktivnosti

5.2.9. Poljoprivreda, industrija i usluge

a. Analiza glavnih prepreka:

Prema dostupnim podacima Agencije za statistiku BiH⁸³ u strukturi BDP-a prema bruto dodanoj vrijednosti najznačajnija je stavka trgovina na veliko i malo sa 14% a zajedno sa ostalim stavkama vidljivo je da usluge značajno prednjače u BDP-u BiH. Pored toga, značajna je i prerađivačka industrija koja ima učešće od 13%, dok poljoprivreda bilježi učešće od 6%.

Posmatrajući strukturu zaposlenih prema području djelatnosti⁸⁴ u posljednje tri godine evidentna je dominacija zaposlenih u sektoru usluga sa oko 50% učešća u ukupnoj zaposlenosti u BiH. Učešće zaposlenih u industriji je iznosilo 30%- 32%, a u poljoprivredi 16-19%.

Poljoprivreda je veoma značajna grana u BiH gdje se značajan dio domaćinstava bavi poljoprivrednim aktivnostima. Međutim, zabrinjavajući je dugotrajan trgovinski deficit (545 miliona KM⁸⁵ u 2020. godini koji je povećan za 10% u odnosu na prethodnu godinu). Najviše se trgovalo sa susjednim zemljama, i to sa Srbijom i Hrvatskom. Pomak u definisanju politika u ovom sektoru je načinjen usvajanjem Strateškog plana ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine za period 2018 – 2021⁸⁶. Strateški plan za ruralni razvoj potencira bolji pristup tržištu (i transportnu infrastrukturu) za ruralna domaćinstva, kao i postepeno povećanje javnih investicija kako bi se ubrzala integracija poljoprivrednika u agro-prehrambene lance vrijednosti, unaprijedio pristup modernoj tehnologiji i povećao izvoz na ona europska (i druga uglavnom specifična) tržišta na kojima poljoprivrednici i prerađivači hrane iz ruralnih područja BiH mogu imati komparativne prednosti.

Posebni izazovi za naredni period su kreiranje agrarne politike i uvođenje onih instrumenata koji će prije svega omogućiti unapređenje konkurentnosti poljoprivrede šumarstva i vodoprivrede; povećanje obima proizvodnje poljoprivrednih proizvoda; informatizacija sektora; usklađivanje sistema službenih veterinarskih i fitosanitarnih kontrola sa evropskim standardima; osnaživanje administrativnih kapaciteta posebno u pogledu inspeksijskih službi i laboratorija; preuzimanje i implementacija EU propisa i uspostavljanje struktura kojim će se obezbijediti dostizanje potrebnog nivoa standarda kvaliteta i sigurnosti hrane za nesmetanu trgovinu poljoprivrednim robama i izvoz svih roba animalnog porijekla na tržište Evropske unije.

Industrijska proizvodnja u Bosni i Hercegovini je i prije pandemije ukazivala na određeno usporavanje. Naime, prema podacima BHAS-a za 2019. godinu u Bosni i Hercegovini je zabilježen pad fizičkog obima industrijske proizvodnje od 5,5% u odnosu na prethodnu godinu.⁸⁷ Ovaj trend pada industrijske proizvodnje je nastavljen i u 2020. godini prije svega pojavom epidemije virusa COVID-19. Najznačajnija smanjenja proizvodnje registrovana su u okviru izvozno orijentisanih grana gdje su registrirane dvocifrene stope pada proizvodnje. Tehnološka

⁸³ BHAS, Saopštenje, Bruto domaći proizvod za BiH 2020, juli 2021

⁸⁴ BHAS, Anketa o radnoj snazi 2019

⁸⁵ Izvor: BHAS, Vanjskotrgovinska razmjena januar- decembar 2020. Saopštenje broj 12

⁸⁶ Dokument je usvojen od strane Parlamentarne skupštine BiH

⁸⁷ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, „Indeks obima industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini za decembar 2019. godine-prethodni podaci“, 28.01.2020. godine.

struktura proizvodne baze (niska tehničko-tehnološka složenost), visoko učešće lon poslova, kao i njena visoka ovisnost o kretanjima na tržištima glavnih trgovinskih partnera u prethodnom periodu bili su dodatni otežavajući faktor gdje su se pokazale sve ranjivosti industrije a naročito prerađivačke industrije u Bosni i Hercegovini.

Ključne prepreke za konkurentnost i inkluzivan rast prerađivačke industrije su: nedostatak obrtnih sredstava zbog smanjenja poslovnih aktivnosti usljed štetnog uticaja pandemije, niska konkurentnost proizvoda, nezadovoljavajući nivo investicija, nizak nivo tehnološkog razvoja, nedostatak stručne radne snage i razvojnih kapaciteta.

Turizam u Bosni i Hercegovini pokazuje trend rasta i ima potencijal da uveća svoj razvojni faktor. Turizam zaslužuje posebnu pažnju u oblasti usluga, jer ostvaruje preko polovice priliva sektora usluga u Bosni i Hercegovini. Za dalji razvoj turizma potrebno je povećati njegovu konkurentnost. Stoga će se u Federaciji BiH poduzeti aktivnosti unaprijeđenja pravnog okvira koji reguliše oblast ugostiteljstva. U narednom periodu se treba fokusirati na smanjenje uticaja posljedica virusa korona na turizam i povećanje broja stranih turista.

U Republici Srpskoj nisko učešće proizvoda visoke dodane vrijednosti u strukturi poljoprivredne i prehrambene industrije, umanjuje pozitivan ekonomski rezultat u sektoru. Uticaj otvorenog tržišta, poroznosti granica i izostanak adekvatnih mjera zaštite domaće proizvodnje predstavlja strukturnu prepreku za rast i konkurentnost. S tim u vezi, pojedine članice CEFTA uvode neopravdano i mimo sporazuma jednostrane takse na uvoz, između ostalog, i poljoprivrednih proizvoda (Kosovo). Osim toga, pojedini bilateralni sporazumi i njihovo otežano sprovođenje uzrokovano političkom situacijom u BiH usporili su, odnosno zaustavili izvoz pojedinih proizvoda iz BiH. Uticaj klimatskih promjena i sve učestalijih vremenskih ekstrema, kao i pojava zaraznih bolesti koje su nove za ova područja predstavljaju dodatni rizik ne samo za razvoj sektora, već i za zdravlje ljudi. Dodatni izazov u Republici Srpskoj predstavljaju i negativne demografske promjene u vidu izraženih migracija, kako trajnih migracija, tako i migracija selo–grad, nedostatak smjene generacija u poljoprivredi, izražene migracije ženske populacije iz ruralnih područja usljed otežanih uslova života i nedostatka radnih mjesta.

5.2.9.1. Unaprijeđenje konkurentnosti poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede

1. Opis mjere

Unaprijeđenje konkurentnosti poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede **u Republici Srpskoj** jedan je od strateških ciljeva definisanih Strateškim planovima razvoja u sva tri strateška sektora: poljoprivreda, šumarstvo i vodoprivreda. Kao prioriteta u narednom trogodišnjem periodu definisani su: povećanje obima proizvodnje domaćih poljoprivrednih proizvoda, informatizacija sektora s ciljem efikasnijeg usmjeravanja finansijskih sredstava, podizanje nivoa investiranja unutar sektora kroz obezbjeđivanje dodatnih izvora finansiranja, unaprijeđenje spoljnotrgovinskog bilansa kroz uvođenje mjera zaštite domaće proizvodnje i unaprijeđenje izvozne sposobnosti sektora. Takođe, usklađivanje zakonodavno–pravnog okvira i strateških programa u smislu njihovog približavanja okvirima Evropske unije i zajedničke agrarne politike predstavlja jedan od načina unaprijeđenja konkurentnosti sektora. Mjera se sprovodi u kontinuitetu i predstavlja kontinuiranu aktivnost u pravcu dostizanja prosjeka Evropske unije mjenjenog indikatorima, kao što su produktivnost u sektoru, nivo investicija i zaposlenosti u sektoru.

Ova mjera podrazumijeva široki prisup unaprijeđenju konkurentnosti ove oblasti u FBiH, predviđeno je donošenje strategije i rad na cijelom nizu zakonskih rješenja. Izmjena sistema novčanih podrški, a prije svega uvođenje direktnih plaćanja po jedinici površine ima za cilj i usklađivanje poljoprivredne politike i uspostavljenih administrativnih i informacionih sistema u FBiH sa ZPP-om, a s druge strane dugoročno će doprinijeti unaprijeđenju konkurentnosti domaće

poljoprivredne proizvodnje. Poljoprivredni informacioni sistem predstavlja, pored poljoprivredne statistike, osnov za praćenje efekata poljoprivredne politike, te njenog uticaja na poslovanje farmi i stanje na tržištu, a ovom mjerom će se doprinijeti da se uspostavljeni sistemi postepeno unapređuju s ciljem postepene uspostave svih komponenti Poljoprivrednog informacionog sistema u FBiH. Ovom mjerom nastaviće se unapređivanje i ažuriranje (nadogradnja) Registra poljoprivrednih gazdinstava (RPG), Registara domaćih životinja, uspostava i održavanje sistema za prikupljanja i analizu podataka poljoprivrednog računovodstva (FADN) i uspostava i održavanje poljoprivrednog tržišnog informacionog sistema (PTIS).

a. Aktivnosti planirane u 2022.

- Primjena novog informacionog sistema u šumarstvu (JPŠ „Šume Republike Srpske a.d. Sokolac - JPŠ RS, MPŠ RS)
- Jačanje odnosa šumarstva i drvoprerade kroz primjenu Odluke o kriterijima za raspodjelu šumskih drvenih sortimenata (MPŠV RS, JPS RS)
- Unapređenje spoljnotrgovinskog poslovanja i zaštite domaće poljoprivredne proizvodnje kroz unapređenje kapaciteta institucija za kontrolu kvaliteta robe iz uvoza i izvoza, izvoznih kapaciteta subjekata, kao i kapaciteta institucija (MPŠV RS),
- Uspostavljanje IPARD procedure i operativne strukture, (MPŠV RS, MSTEOR RS)
- Uspostavljanje republičkog vodnog informacionog sistema (MPŠV RS),
- Uspostavljanje sistema identifikacije zemljišnih parcela (MPŠV RS),
- Sprovođenje procesa identifikacije životinja (MPŠV RS),
- Uspostavljanje sistema praćenja rezultata poljoprivrednih gazdinstava (MPŠV RS),
- Uvezivanje domaće poljoprivredne proizvodnje i prehrambene industrije (MPŠV RS),
- Započinjanje novog investicionog ciklusa u oblasti izgradnje sistema za navodnjavanje, te donošenje strateškog dokumenta za borbu protiv suše (MPŠV RS).
- Izrada i usvajanje FBiH Strategije poljoprivrede i ruralnog razvoja 2021. - 2027.;
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednom zemljištu FBiH i nadogradnja sistema identifikacije zemljišnih parcela i načina njihovog korištenja;
- Realizacija programa novčanih podrški u poljoprivredi i ruralnom razvoju (subvencije i poticaji) iz Budžeta FBiH za 2022. godinu ;
- Učešće FBiH u izradi Specifičnog plana za provedbu direktiva (DSIP)
- Usvajanje Akcionog plana za implementaciju direktiva FBiH (APID) -a za vodne direktive (Program integrisanja BiH u EU);
- Odluka o metodologiji utvrđivanja najniže osnovne cijene vodnih usluga u FBiH

b. Aktivnosti planirane u 2023.

- Primjena novog informacionog sistema u šumarstvu (JPŠ „Šume Republike Srpske a.d. Sokolac - JPŠ RS, MPŠ RS)
- Jačanje odnosa šumarstva i drvoprerade kroz primjenu Odluke o kriterijima za raspodjelu šumskih drvenih sortimenata (MPŠV RS, JPS RS)
- Unapređenje spoljnotrgovinskog poslovanja i zaštite domaće poljoprivredne proizvodnje kroz unapređenje kapaciteta institucija za kontrolu kvaliteta robe iz uvoza i izvoza, izvoznih kapaciteta subjekata, kao i kapaciteta institucija (MPŠV RS),
- Uspostavljanje IPARD procedure i operativne strukture, (MPŠV RS, MSTEOR RS)
- Uspostavljanje republičkog vodnog informacionog sistema (MPŠV RS),
- Uspostavljanje sistema identifikacije zemljišnih parcela (MPŠV RS),
- Sprovođenje procesa identifikacije životinja (MPŠV RS),
- Uspostavljanje sistema praćenja rezultata poljoprivrednih gazdinstava (MPŠV RS),

- Uvezivanje domaće poljoprivredne proizvodnje i prehrambene industrije (MPŠV RS),
 - Započinjanje novog investicionog ciklusa u oblasti izgradnje sistema za navodnjavanje, te donošenje strateškog dokumenta za borbu protiv suše (MPŠV RS).
- Zakon o novčanim podrškama u poljoprivredi i ruralnom razvoju FBiH ;
- Zakon o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju FBiH ;
- Realizacija programa novčanih podrški u poljoprivredi i ruralnom razvoju (subvencije i poticaji) iz Budžeta FBiH za 2023. godinu;
- Kontinuirano provoditi obuke poljoprivrednih proizvođača od strane javnih savjetodavnih službi u FBiH;
- Uspostava Mreže računovodstvenih podataka na farmama (FADN); (FMVPŠ)
- Izmjene i dopune Odluke o karakterizaciji površinskih i podzemnih voda, referentnim uvjetima i parametrima za ocjenu stanja voda i monitoringu voda FBiH (Program integrisanja BiH u EU);
- Formirati jedinstven benchmarking sistem za vodovodna preduzeća sa ključnim pokazateljima učinka u FBiH.

c. Aktivnosti planirane u 2024.

- Primjena novog informacionog sistema u šumarstvu (JPŠ „Šume Republike Srpske a.d. Sokolac - JPŠ RS, MPŠ RS)
- Jačanje odnosa šumarstva i drvoprerade kroz primjenu Odluke o kriterijima za raspodjelu šumskih drvenih sortimenata (MPŠV RS, JPS RS)
- Unapređenje spoljnotrgovinskog poslovanja i zaštite domaće poljoprivredne proizvodnje kroz unapređenje kapaciteta institucija za kontrolu kvaliteta robe iz uvoza i izvoza, izvoznih kapaciteta subjekata, kao i kapaciteta institucija (MPŠV RS),
- Uspostavljanje IPARD procedure i operativne strukture, (MPŠV RS, MSTEOR RS)
- Uspostavljanje republičkog vodnog informacionog sistema (MPŠV RS),
- Uspostavljanje sistema identifikacije zemljišnih parcela (MPŠV RS),
- Sprovođenje procesa identifikacije životinja (MPŠV RS),
- Uspostavljanje sistema praćenja rezultata poljoprivrednih gazdinstava (MPŠV RS),
- Uvezivanje domaće poljoprivredne proizvodnje i prehrambene industrije (MPŠV RS),
 - Započinjanje novog investicionog ciklusa u oblasti izgradnje sistema za navodnjavanje, te donošenje strateškog dokumenta za borbu protiv suše (MPŠV RS).
- Uspostava Agencije za plaćanje FBiH;
- Realizacija programa novčanih podrški u poljoprivredi i ruralnom razvoju (subvencije i poticaji) iz Budžeta FBiH za 2024. godinu
- Uspostava i održavanje poljoprivrednog tržišnog informacionog sistema (PTIS), (FMVPŠ)
- Zakon o izmjeni i dopuna Zakona o vodama FBiH- (Program integrisanja BiH u EU)

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (godina)	Prelazni cilj (godina)	Cilj (godina)
Uspostavljen informacioni sistem, odnosno baza podataka u RS	Dva sistema u izradi	Četiri sistema u izradi	Dva sistema u funkciji
Broj podsticajnih mjera usklađenih sa IPARD procedurama u RS	0 mjera	1 mjera	2 mjere

Postotak agrarnog budžeta za investicije u poljoprivredi u RS	5%	10%	15%
Procenat prikupljenih sredstava posebnih namjena za šume u RS	50%	60%	75%

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

U Republici Srpskoj, uvođenjem novih informacionih sistema i baza podataka omogućiće se viši stepen kontrole i pouzdanost u svim fazama proizvodnje i drugim poslovnim aktivnostima. Povećanje nivoa finansiranja u investicije i modernizaciju proizvodnje doprinijeće povećanju produktivnosti, a samim tim i dodane vrijednosti sektora poljoprivrede.

Osim osiguravanja stabilnosti dohotka, sigurnosti poslovanja i izjednačavanja uslova poslovanja domaćih u odnosu na poljoprivredne proizvođače iz okruženja, ovom reformskom mjerom dugoročno će se doprinijeti unapređenju konkurentnosti domaće poljoprivredne proizvodnje, te povećanju broja zaposlenih u ovim djelatnostima.

Omogućavanjem efikasnijeg korišćenja novčanih podrški koje će povećati konkurentnost poljoprivrednih proizvođača, povećaće se obim i kvalitet proizvodnje.

4. Procjena troškova i informacija o budžetskom utjecaju aktivnosti

Ukupni troškovi za realizaciju mjere unaprijeđenje konkurentnosti poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva u Republici Srpskoj, procijenjeni su na 176.700.000KM i uključuju izvore finansiranja kao što su B Budžet RS i Kredit Svjetske banke, IPA sredstva i sredstva FAO.

Finansijska sredstva za realizaciju mjera planirana su u budžetu Federacije BiH u okviru redovnih sredstava, odnosno u kantonalnim i budžetima lokalnih zajednica za aktivnosti koje se odnose na njihov doprinos realizaciji mjera.

5. Očekivani uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje

Unapređenje produktivnosti koje bi se postiglo realizacijom planiranih aktivnosti u Republici Srpskoj može doprinijeti smanjenju potrebe za radnom snagom, naročito ako predmet investicija bude automatizacija radnih procesa i smanjenje administrativnih procedura. S druge strane, povećanje produktivnosti i nivoa finansiranja u sektoru može dovesti do novih mogućnosti za zapošljavanje i samozapošljavanje žena i muškaraca u sektoru poljoprivrede.

Svi projekti i programi koji se implementiraju imaju zadovoljenu gender komponentu i ovom pitanju se daje potrebni značaj. Program za unapređenja sektora vodnih usluga je rađen u saradnji sa Gender centrom FBiH i sve predložene buduće izmjene i dopune regulatornog okvira će se uskladiti i sa odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH u cilju poštovanje rodne ravnopravnosti građana.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Mjera ima jak kratkoročni i dugoročni kvalitativni uticaj, dok je kvantitativni uticaj povećanje korišćenih poljoprivrednih površina u Republici Srpskoj za 10%, kao i povećana šumovitost kroz realizaciju projekata pošumljavanja.

Predložene reformske mjere nemaju negativan uticaj na okoliš. Reformske mjere iz sektora voda imaju za cilj poboljšanje standarda kvaliteta okoliša, posebno projekti koji se odnose na zaštitu voda.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Elementarne nepogode	visoka	Mjere osiguranja od elementarnih nepogoda; Investicije u navodnjavanje, zaštitu od mraza
Izostanak dogovora i saradnje svih nivoa vlasti u kreiranju i provođenju politika i zakonskih akata, i uspostavu institucionalnih sistema za oblast poljoprivrede i ruralnog razvoja u skladu sa zahtjevima EU	Visoka	Više koordinacije u implementaciji EU pomoću u cilju provedbe potrebnih reformi.
Nove i strožije politike i zakonski okviri u EU koji stupaju na snagu nakon 2021. godine	Srednja	Pravovremeno planiranje i uzimanje u obzir mogućih novih izazova.
Nedovoljna finansijska sredstava	Srednja	Pravovremeno planiranje i implementacija navedenih mjera

5.2.9.2. Podrška prerađivačkoj industriji u Republici Srpskoj

1. Opis mjere

S ciljem otklanjanja identifikovanih problema, odnosno prevazilaženja negativnih uticaja pandemije COVID-19 na poslovanje privrede u Republici Srpskoj, potrebno je podržati realizaciju projekata u prerađivačkoj industriji, te podržati razvoj domaćeg proizvoda i bazne industrije. Podrška oporavku privrednih društava iz oblasti prerađivačke industrije od ekonomske krize izazvane pandemijom COVID-19 će se usmjeriti na saniranje stanja u privrednim društvima koja su pretrpjela štete usljed djelovanja štetnih uticaja pandemije na njihovo poslovanje, a radi poboljšanja njihove likvidnosti, nesmetanog obavljanja proizvodnih aktivnosti i izmirenja obaveza. Podrška realizaciji investicionih projekata u svrhu podsticanja inovativnosti, primjene novih tehnologija, zapošljavanja i jačanja konkurentnosti usmjeriti će se na podršku realizaciji projekata privrednih subjekata za nabavku savremenih tehnologija i opreme, kao i razvoj i inovaciju novih ili značajno poboljšanje postojećih proizvoda, materijala i proizvodnih procesa. Podrška razvoju konkurentne bazne industrije i domaćeg proizvoda obuhvatiće aktivnosti na mapiranju potreba i mogućnosti privrednih subjekata za razvoj domaćeg proizvoda, analizi baze podataka o materijalima i proizvodima koji se uvoze, izradi studije, promociju potencijala i dr. Rješavanje statusa privrednih društava iz oblasti prerađivačke industrije u državnom vlasništvu podrazumijevaće sprovođenje procesa privatizacije u privrednim društvima, restrukturisanje privrednih društava i pokretanje i okončanje stečajnog postupka i likvidacije u privrednim društvima u kojima privatizacija i/ili restrukturiranje ne bi dali pozitivne efekte. Poboljšanje poslovnog ambijenta za privredna društva iz oblasti prerađivačke industrije putem unapređenja regulatornog okvira podrazumijeva kontinuirane aktivnosti na analizi postojećih zakonskih rješenja koja imaju uticaj na poslovanje privrednih društava iz oblasti prerađivačke industrije, definisanju ograničenja i problema sa kojima se u praksi susreću privredna društva i ostale zainteresovane strane, kao i analizi usklađenosti istih sa propisima EU i aktuelnim pravicima promjena u evropskoj regulativi, te u skladu sa istim izradi izmjena zakonskih i podzakonskih rješenja. Cilj ove mjere je pokretanje/oživljavanje proizvodnje, povećanje obima industrijske proizvodnje i zaposlenosti u privrednim društvima iz oblasti prerađivačke industrije. Sprovođenje mjere predviđeno je strateškim dokumentom „Strategija razvoja industrije Republike Srpske za period 2021–2027. godina“.

a. Aktivnosti planirane u 2022. godini:

- Utvrđivanje kriterijuma za dodjelu podrške i raspisivanje javnog poziva i dodjela finansijskih sredstava za podršku realizacije investicionih projekata (MPP RS),
- Mapiranje potreba i mogućnosti privrednih subjekata za razvoj vlastitog proizvoda, odnosno uspostavljanje kontakta sa potencijalnim proizvođačima domaćeg proizvoda, identifikovanje ključnih ograničenja u donošenju odluka o razvoju vlastitog proizvoda (MPP RS),
- Analiziranje baza podataka o materijalima i proizvodima koji se uvoze u Republiku Srpsku, s ciljem prezentovanja mogućnosti pokretanja isplative proizvodnje proizvoda koji nedostaju domaćem tržištu (MPP RS),
- Dodjela podrške za oporavak privrednih subjekata iz oblasti prerađivačke industrije od ekonomske krize izazvane pandemijom covid 19 (MPP RS),
- Izmjene Zakona o tehničkim propisima (MPP RS).
- Aktivnosti na pronalasku strateških partnera, privatizacija privrednih društava sa većinskim i 100% državnim kapitalom, restrukturisanje privrednih društava sa većinskim i 100% državnim kapitalom; u društvima u kojima privatizacija i restrukturisanje ne bi dali pozitivne efekte, pokretanje postupaka stečaja i likvidacije (mjera ima dugoročni karakter) – MPP RS i IRB RS,
- Usaglašavanje tehničkih propisa sa zakonodavstvom EU (MPP RS).

b. Aktivnosti planirane u 2023. godini:

- Raspisivanje javnog poziva i dodjela finansijskih sredstava za podršku realizacije investicionih projekata (MPP RS),
- Praćenje realizacije i efekata podržanih investicionih projekata (MPP RS),
- Promocija potencijala za razvoj domaćeg proizvoda (MPP RS),
- Izrada studije o mogućnosti proizvodnje vlastitog proizvoda (MPP RS),
- Dodjela podrške za oporavak privrednih subjekata iz oblasti prerađivačke industrije od ekonomske krize izazvane pandemijom covid 19 (MPP RS),
- Usaglašavanje tehničkih propisa sa zakonodavstvom EU (MPP RS),
- Izmjene Zakona o javnim preduzećima (MPP RS).
- Aktivnosti na pronalasku strateških partnera, privatizacija privrednih društava sa većinskim i 100% državnim kapitalom, restrukturisanje privrednih društava sa većinskim i 100% državnim kapitalom; u društvima u kojima privatizacija i restrukturisanje ne bi dali pozitivne efekte, pokretanje postupaka stečaja i likvidacije (mjera ima dugoročni karakter) – MPP RS i IRB RS,
- Usaglašavanje tehničkih propisa sa zakonodavstvom EU (MPP RS).

c. Aktivnosti planirane u 2024. godini:

- Raspisivanje javnog poziva i dodjela finansijskih sredstava za podršku realizacije investicionih projekata (MPP RS),
- Praćenje realizacije i efekata podržanih investicionih projekata (MPP RS),
- Promocija potencijala za razvoj domaćeg proizvoda (MPP RS),
- Definisanje podsticajnih mjera za razvoj domaćeg proizvoda (posebno u sektorima u kojima imamo potencijalne bazne industrije) – MPP RS,
- Pružanje podrške pri plasmanu domaćeg proizvoda na tržištu (MPP RS),
- Izmjene/donošenje novog Zakona o privrednim društvima (MPP RS).
- Aktivnosti na pronalasku strateških partnera, privatizacija privrednih društava sa većinskim i 100% državnim kapitalom, restrukturisanje privrednih društava sa većinskim i 100% državnim kapitalom; u društvima u kojima privatizacija i

restrukturisanje ne bi dali pozitivne efekte, pokretanje postupaka stečaja i likvidacije (mjera ima dugoročni karakter) – MPP RS i IRB RS,

- Usaglašavanje tehničkih propisa sa zakonodavstvom EU (MPP RS).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2022. godina)	Prelazni cilj (2023. godina)	Cilj (2024. godina)
Broj privrednih subjekata koji su dobili podršku za oporavak od ekonomske krize izazvane pandemijom covid 19 u RS	Zavisno od raspoloživih sredstava	Zavisno od raspoloživih sredstava	Zavisno od raspoloživih sredstava
Broj podržanih investicionih projekata u RS	200 i više zavisno od raspoloživih sredstava	200 i više zavisno od raspoloživih sredstava	200 i više zavisno od raspoloživih sredstava
Izvršeno mapiranje potreba i mogućnosti proizvodnje domaćeg proizvoda u RS	Mapiranje za sektor tekstila, kože i obuće	Mapiranje za drvoprerađivački i metalni sektor	Izvršeno mapiranje za ključne sektore prerađivačke industrije
Izrađena studija o mogućnosti proizvodnje domaćeg proizvoda u RS	Pronalaženje načina finansiranja za izradu studije i izvor konsultanta	Izrađena studija	Promocija rezultata studije
Broj privatizovanih privrednih društava u RS	Zavisno o zainteresovanosti strateških partnera	Zavisno o zainteresovanosti strateških partnera	Zavisno o zainteresovanosti strateških partnera
Izmjena Zakona o tehničkim propisima RS	Donesene izmjene Zakona o tehničkim propisima		
Izmjena Zakona o javnim preduzećima RS		Donesene izmjene Zakona o javnim preduzećima	
Izmjena/donošenje novog Zakona o privrednim društvima RS			Donesene izmjene/ novi Zakon o privrednim društvima
Broj tehničkih propisa usaglašanih sa EU zakonodavstvom u RS	Zavisno o potrebama tržišta	Zavisno o potrebama tržišta	Zavisno o potrebama tržišta

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Realizacijom navedenih mjera u Republici Srpskoj podržaće se opstanak i razvoj privrednih subjekata iz prerađivačke industrije. Navedeno će uticati na poboljšanje likvidnosti, održavanje zaposlenosti, te će se samim tim direktno odraziti na povećanje konkurentnosti prerađivačke industrije. Razvojem domaćeg proizvoda kako na mikro nivou, tako i na nivou sektora direktno se doprinosi smanjenju zavisnosti privrede Republike Srpske od poremećaja na globalnom tržištu.

4. Procjena troškova i izvor finansiranja

U ovom momentu nije moguće procijeniti troškove realizacije navedene mjere. Sredstva za podršku realizaciji projekata za prevazilaženje posljedica pandemije covid 19 biće obezbijedena iz budžeta Republike Srpske, a dio sredstava za realizaciju mjere kroz podršku donatora. U DOB 2022–2024. godine planirana su sredstva za realizaciju projekata u iznosu od 3.850.000 KM.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Jačanjem konkurentnosti privrednih društava u Republici Srpskoj stvaraju se pretpostavke za novo zapošljavanje i poboljšanje socijalnog položaja zaposlenih radnika.

6. Očekivani uticaj na zaštitu životne sredine

Mjera ima kratkoročni i dugoročni kvalitativni uticaj na životnu sredinu kroz efikasnije korišćenje resursa i primjenu savremenije tehnologije u Republici Srpskoj.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska/visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Nastavak pandemije kovid 19 i njen uticaj na domaću i svjetsku privredu	visoka	Finasijski i drugi vidovi podrške privrednim subjektima s ciljem saniranja posljedica pandemije kovid 19
Nedostupnost sredstava	visoka	Blagovremeno planirana sredstva u DOB RS 2022–2024. za realizaciju projekata u iznosu od 3.850.000 KM; Budžetom Republike Srpske za 2022. godinu planirana su sredstva u iznosu od 15.000.000 KM Aktivnosti na povećanju dostupnih sredstava za podršku realizacije projekata
Nedovoljna zainteresovanost investitora za ulaganje u razvoj domaćeg proizvoda u RS	nizak	Promocija potencijala i mogućnosti plasmana proizvoda; Definisane podsticajnih mjera za ulaganje u projekte bazne industrije i razvoja domaćeg proizvoda
Nedovoljna zainteresovanost ponuđača za privatizaciju privrednih društava u RS	Visoka	Promocija privrednih društava sa većinskim i 100% državnim kapitalom sa stanovišta mogućnosti njihove privatizacije, uspostavljanja poslovno-tehničke saradnje, zajedničkih ulaganja i drugih vidova saradnje

Turizam

a. Analiza glavnih prepreka

Strateški okvir Sektora turizma i ugostiteljstva za planirani trogodišnji period primarno je određen unapređenjem pravnog i institucionalnog okvira u približavanju standardima Evropske unije kroz niz direktiva i uredbi koje imaju direktan i indirektan uticaj na oblast turizma u Federaciji Bosne i Hercegovine. Ključne prepreke u oblasti su nedostatak adekvatnog zakonskog okvira u oblastima turizma i ugostiteljstva, ograničena budžetska sredstva i u nedostatku ljudskih resursa. Mjera se prenosi iz prethodne godine i aktivnosti koje su planirane prethodne godine nisu implementirane, zbog vraćanja Zakona o turizmu iz Parlamentarne procedure na doradu. Trenutno je neuređena oblast promocije turizma, kao i nepostojanje elektronskih registara u oblasti turizma i ugostiteljstva, jedna od prepreka razvoju Sektora.

U oblasti turizma u Republici Srpskoj za planirani trogodišnji period predviđena je implementacija strateških politika i zakonskih akata, realizacija mjera za smanjenje uticaja pandemije kovid 19, kao i aktivnosti na privlačenju stranih turista. Ključne prepreke su ograničena budžetska sredstva, epidemiološka situacija u Republici Srpskoj i svijetu, manji obim povećanja potrošnje kroz posjetu stranih turista i smanjenje domaće potrošnje izazvano epidemiološkom situacijom.

b. Reformske mjere

5.2.9.3. Podržavati razvoj poduzetništva turističkoga sektora i ugostiteljstva u Federaciji BiH

1. Opis mjere

Cilj mjere je unapređenje postojeće normativne regulative u oblasti turizma i ugostiteljstva u FBiH sa ciljem harmonizacije propisa i usklađivanje pravnog okvira sa zakonodavstvom EU. Nakon usvojenih zakonskih propisa aktivnosti će biti usmjerene ka razvijanju i usmjeravanju dugoročnog razvoja turizma i ugostiteljstva kao pokretača razvoja privrede u cjelosti, podizanju standarda i kvalitete usluga u turizmu, unapređenju opštih uslova boravka turista u Federaciji BiH i osposobljavanju uposlenika po pitanju unapređenja zakonskog okvira i usklađivanja sa zakonodavstvom EU i implementacije projekata u oblasti turizma i ugostiteljstva. Ovime se olakšava rad privrednicima i smanjuje siva ekonomija kroz uređenje i transparentnost organizovanja ugostiteljske djelatnosti, uvođenje novih kategorija ugostitelja kao što su privatni iznajmljivači. Uvodi se dopunska i dodatna djelatnost u oblasti ugostiteljstva. Predviđa se uspostavljanje elektronskog Općeg Registra ugostiteljstva u FBiH kojim bi bili obuhvaćeni svi subjekti koji se bave ugostiteljstvom, što bi doprinijelo većoj transparentnosti ugostiteljskih usluga u FBiH. Također, ova mjera treba osigurati razvoj inoviranih, specijaliziranih i uobičajenih turističkih proizvoda kao i aktiviranje novih turističkih proizvoda veće dodane vrijednosti. To iziskuje povećanje kvaliteta smještajnih kapaciteta i uključivanje što većeg broja lokalnih poduzetnika i njihovih proizvoda/usluga u destinacijski lanac vrijednosti, što osigurava tržišnu diferencijaciju zasnovanu na lokalnom i autentičnom. Također, potrebno je razmotriti preusmjerenje postojećih turističkih zajednica u FBiH u tzv. destinacijske menadžment organizacije, što može značajno doprinijeti uspostavljanju destinacijskog turizma i lanca vrijednosti.

a. Aktivnosti planirane u 2022.

- Zakon o turizmu u Federaciji BiH,
- Zakon o boravišnoj taksi u Federaciji BiH
- Zakon o ugostiteljstvu u Federaciji BiH,
- Strategija razvoja turizma u Federaciji BiH 2022-2027.
- Izrada međusobno komplementarnih planova za vanredne situacije i strategije upravljanja krizama u turizmu i usvajanje protokola o saradnji u vanrednim/kriznim situacijama zajedno sa ostalih pet zemalja Zapadnog Balkana u saradnji sa RCC (Akcioni plan za zajedničko regionalno tržište Zapadnog Balkana CRM AP 2021-2024) (FMOiT)
- Potpisati Memorandum o Saradnji sa Razvojnomo bankom oko uspostave modela financiranja privrednika/ poduzetnika iz turističko-ugostiteljskog sektora.
- Odluka Vlade FBiH o programu utroška sredstava o financiranja projekata iz turističko-ugostiteljskog sektora.
- Donijeti plan razvoja zdravstvenog turizma u oblasti rehabilitacije, stomatologije i estetske hirurgije u FBiH s primjenom i jačanjem međunarodnih standarda kvaliteta medicinskih usluga
- Donijeti program revitalizacije i oživljavanja planina kao i starih tradicijskih kuća napuštenih sela u turističke svrhe i program turističke usluge u ruralnim područjima radi povećanja dohotka iz turističke djelatnosti (FMOiT)

b. Aktivnosti planirane u 2023.

- Izrada podzakonskih akata koji proističu iz zakonskih propisa iz oblasti turizma i ugostiteljstva
- Pravilnik o stručnom ispitu za turističke vodiče (FMOiT)

- Pravilnik o iskaznici turističkog vodiča (FMOiT)
- Pravilnik o upisniku turističkog vodiča (FMOiT)
- Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji objekata u kojima se pružaju ugostiteljske usluge u domaćinstvu (FMOiT)
- Pravilnik o pružanju ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu (FMOiT)
- Uspostava elektronskog Općeg Registra ugostiteljstva i turizma FBiH
- Uspostaviti mehanizam koordinacije između entitetskog, kantonalnog i lokalnog nivoa vlasti za razvoj turizma ruralnih područja.
- Izraditi i implementirati plan turističkog informiranja info centri, web portali i aplikacije, uključujući mrežu smeđe turističke signalizacije. (FMOiT)
- Usvajanje Odluke Vlade Federacije o programu utroška sredstava i finansiranju projekata iz turističko-ugostiteljskog sektora.

c. Aktivnosti planirane u 2024.

- Odluka Vlade FBiH o usvajanju programa utroška o finansiranju projekata
- Izrada podzakonskih akata iz oblasti turizma i ugostiteljstva
- Pravilnik o stručnom ispitu za voditelja poslovnice (FMOiT)
- Pravilnik o minimalno - tehničkim uslovima i načinu pružanja usluga putničkih agencija
- Pravilnik o upisniku putničkih agencija (FMOiT)
- Pravilnik o obliku, sadržaju i načinu vođenja knjige žalbe (FMOiT)
- Pravilnik o pružanju ugostiteljskih usluga u pokretnim objektima (FMOiT)
- Pravilnik o obliku i sadržaju vođenja knjige žalbi (FMOiT)
- Pravilnik o obliku i sadržaju vođenja knjige gostiju i popisa gostiju (FMOiT)
- Pravilnik o upisnicima gostiteljskih objekata i o upisu o pružanju ugostiteljskih usluga u domaćinstvu i seljačkom domaćinstvu (FMOiT)
- Pravilnik o razvrstavanju i minimalnim uvjetima ugostiteljskih objekata iz skupine „Restorani“, „Barovi“, catering objekti“, i objekti jednostavnih usluga (FMOiT)
- Pravilnik o razvrstavanju, minimalnim uvjetima i kategorizaciji drugih vrsta ugostiteljskih objekata za smještaj iz skupine „Kampovi i druge vrste ugostiteljskih objekata za smještaj“ (FMOiT)

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2021)	Prelazni cilj (2022)	Cilj (2023)
Dolasci	348.733	398.552	448.371
Noćenja	664.503	759.432	854.361
Broj zaposlenih	35.630	40.720	45.810
U odnosu na 2020 u %	40%	60%	80%
Ukupan oporezivi promet	97.037.276	110.899.744	124.762.212

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Realizacija reformske mjere će doprinjeti rastu konkurentnosti u oblasti turizma. Omogućit će se dodatne uštede privatnom sektoru prilikom registracije i obavljanja poslovanja. Također, uvođenjem Registar povećati će se transparentnost sistema te smanjiti siva ekonomija onima koji se bave ugostiteljstvom, što bi doprinijelo većoj transparentnosti ugostiteljskih usluga u FBiH.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Troškovi su planirani u okviru Budžeta Federalnog ministarstva okoliša i turizma, kao i tehnička podrška od strane međunarodnih organizacija.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Realizacijom planiranih aktivnosti i reformskih mjera očekuje se povećan broj zaposlenih, a posebno mladih.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Planirana mjera nema negativnog uticaja na okoliš, jer kroz navedene aktivnosti Federalno ministarstvo okoliša i turizma neće podržavati projekte koji bi mogli imati bilo kakve negativne posljedice na okoliš.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Neblagovremeno donošenje zakona od strane Parlamenta FBiH	Srednje	
Neprihvatanje rješenja od strane nižih nivoa vlasti (kantona)	Srednje	Konsultacije sa nižim nivoima vlasti
Nedostatak sredstava u Budžetu za panirane aktivnosti	Srednje	Pravovremeno planirati novčana sredstva u Budžetu FBiH

5.2.9.4. Smanjenje uticaja posljedica pandemije kovid 19 na turizam i povećanje broja stranih turista u Republici Srpskoj

1. Opis mjere

U 2021. godini u Republici Srpskoj mjera koja se odnosila na emitovanje turističkih vaučera, uticala je na povećanje broja dolazaka i noćenja turista, te su znatno ublažene posljedice pandemije kovid 19 na sektor turizma. Imajući u vidu ove efekte, i u narednom periodu nastaviće se sa realizacijom ove mjere. Implementacijom aktivnosti iz Strategije razvoja turizma za period 2021-2027. godina, te izradom zakonskih i podzakonskih akata (pored mjere emitovanja vaučera), uticaće se na smanjenje posljedica pandemije kovid 19 na turizam i na povećanje broja dolazaka stranih turista.

a. Aktivnosti planirane u 2022. godini:

- Implementacija Strategije razvoja turizma 2021-2027. godina, i zakonskih akata sa mjerama (MTT RS, TORS, PKRS, turističke organizacija gradova/opština, UUP RS),
- Emitovanje turističkih vaučera (MTT RS, Kompenzacioni fond Republike Srpske)
- Saradnja sa privrednicima iz sektora turizma i ugostiteljstva iz oblasti edukacije i poboljšanja poslovanja (PK RS, UUP RS, Udruženje poslodavaca turizma i ugostiteljstva – HOREKA RS),.

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (godina)	Prelazni cilj (godina)	Cilj (godina)
Implementirane aktivnosti iz strateških i zakonskih akata sa mjerama ublažavanja posljedica pandemije kovid 19 na turistički sektor RS			2022. godina
Emitovanje turističkih vaučera u RS			2022. godina
Saradnja sa privrednicima iz sektora turizma i ugostiteljstva iz oblasti edukacije i poboljšanja poslovanja u RS			2022. godina

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Potrebno je implementirati aktivnosti iz Strategije razvoja turizma Republike Srpske za period 2021-2027. godina, što će uticati na povećanje potrošnje, prihoda i konkurentnosti. Emitovanje turističkih vaučera, uticaće na povećanje prometa u turizmu i domaće potrošnje

4. Procjena troškova i izvor finansiranja

Troškovi su planirani u okviru budžeta Ministarstva trgovine i turizma Republike Srpske, a odnose na aktivnosti na realizaciji Strategije turizma, te tekućeg i kapitalnog granta za razvoj turizma u iznosu od 1.020.000 KM. Takođe, određene aktivnosti finansiraće se i iz donatorskih sredstava međunarodnih organizacija (USAID, GIZ, UNDP i dr.).

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Pad prometa u turizmu i ugostiteljstvu za vrijeme pandemije utiče na socijalne ishode u Republici Srpskoj kao što su zapošljavanje i siromaštvo. Implementacijom predloženih mjera biće sačuvana radna mjesta, te se na taj način smanjiti siromaštvo.

6. Očekivani uticaj na zaštitu životne sredine

Turizam može imati i pozitivan i negativan uticaj na životnu sredinu. Međutim, ovaj balans se ostvaruje kroz podsticaj razvoju održivog turizma u Republici Srpskoj.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Nastavak pandemije	Srednji	tucionalna koordinacija na nivou Vlade Republike Srpske; Izrada strateških dokumenata sa mjerama ublažavanja

5.2.10. Obrazovanje i vještine

a. Analiza glavnih prepreka:

Prepreke za rast i konkurentnost u oblasti obrazovanja i vještina su višestruke: neusklađenost upisnih politika sa zahtjevima tržišta rada; Nedovoljno razvijena preduzetničko-inovativna i digitalna kompetencija; Nedostatak strateškog okvira za razvoj ljudskih resursa, finansijskih sredstava, odgovarajućeg kadra i obuka za nastavno i nenastavno osoblje; Nedovoljno razvijena infrastruktura i neadekvatna opremljenost obrazovnih institucija; Praktična nastava i obuka koja se izvodi van obrazovnih ustanova nije dostupna većini učenika u srednjim stručnim školama i studenata, kao i nedostatak mentora koji bi pratili rad učenika i studenata; Nastavni procesi nisu

u dovoljnoj mjeri prilagođeni savremenim metodama i oblicima rada u oblasti obrazovanja i obuke.

Obrazovna struktura zaposlenih osoba pokazuje da 67,9% osoba ima završenu srednju školu i specijalizaciju, slijede osobe sa završenom višom školom, fakultetom, magisterijem, doktoratom 20% i osobe sa završenom osnovnom školom ili nižim obrazovanjem 12,1%. Obrazovna struktura nezaposlenih osoba pokazuje da 69,9% osoba ima završenu srednju školu i specijalizaciju, slijede osobe sa završenom osnovnom školom ili nižim obrazovanjem 16,1% i osobe sa završenom višom školom, fakultetom, magisterijem, doktoratom 14%.

Osnovni razlog provođenja ove reformske mjere je izuzetno visok postotak nezaposlenih, naročito mladih, što zahtjeva mjere za povećanje njihove zapošljivosti u smislu razvoja kvalitetnih ljudskih resursa. Reforma koja podrazumijeva razvoj ključnih kompetencija sa fokusom na preduzetničko-inovativnu i digitalnu kompetenciju u oblasti srednjeg i visokog obrazovanja, izradu novih kvalifikacija baziranih na ishodima učenja, usklađenost standarda zanimanja i standarda kvalifikacija sa potrebama tržišta rada, jedini je put za ubrzanje ekonomskog razvoja, a time i veće zapošljivosti-

Iako je završena revizija i standardizacija zanimanja u Republici Srpskoj kontinuirano je potrebno raditi na usaglašavanju struka i zanimanja, pogotovo s ciljem lakšeg prilagođavanja programskih sadržaja novim zahtjevima tržišta rada lokalnih zajednica. Strategija obrazovanja odraslih u Republici Srpskoj za period od 2021. do 2031. godine⁸⁸, za obrazovanje odraslih, kao podsistem obrazovnog sistema u Republici Srpskoj, predstavlja prvi strateški dokument kojim se planski pristupa razvoju i unapređenju obrazovanja odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja.

Prepreke za rast i konkurentnost u oblasti obrazovanja i vještina u Republici Srpskoj su: nedovoljna usklađenost upisnih politika sa zahtjevima tržišta rada; nedovoljno izražena preduzetničko-inovativna komponenta u obrazovnom procesu; praktična nastava i obuka koja se izvodi van obrazovnih ustanova nije dostupna svim učenicima u istoj mjeri, nedostatak mentora u preduzećima; organizovanje praktične nastave u uslovima pandemije covid 19, naročito ako se uzme u obzir dostupnost i jednaki uslovi za sticanje obrazovanja i vaspitanja, razvojne specifičnosti područja na osnovu utvrđenih potreba za zapošljavanje, te interes i potrebe jedinice lokalne samouprave, tržišta rada i društvenih partnera.

S druge strane, analiza stanja na tržištu rada ukazuje na nedovoljnu fleksibilnost i nisku efikasnost tržišta rada koje za posljedicu imaju nisku stopu aktivnosti i zaposlenosti, postojanje visoke stope dugoročne nezaposlenosti, ograničene mogućnosti integracije mladih na tržište rada.

b. Reformske mjere

5.2.10.1. Unapređenje povezanosti obrazovanja i tržišta rada i jačanje pristupa i kvaliteta obrazovanja

1. Opis mjere

U Republici Srpskoj, obrazovanje treba da preuzme jednu od ključnih uloga u razvoju društva, a kvalitetno obrazovanje je resurs za razvoj privrede i društva u cjelini. Kako bi se dostiglo kvalitetno obrazovanje, primjereno zahtjevima privrednog, kulturnog i društvenog razvoja Republike Srpske, primarni razvojni cilj treba da bude unapređenje vaspitno-obrazovnog sistema Republike Srpske kroz jačanje pristupa i kvaliteta obrazovanja.

Budući da su nastavni planovi i programi jedna od osnovnih komponenti obrazovnog sistema, Ministarstvo prosvjete i kulture (MPK RS) završilo je aktivnosti na reviziji i standardizaciji

⁸⁸ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 5/21.

nastavnih planova i programa u oblasti srednjeg stručnog obrazovanja i vaspitanja, te su od školske 2020/2021. godine u primjeni novi nastavni planovi i programi za ukupno 106 zanimanja raspoređenih u 14 struka.

S druge strane, iako je završena revizija i standardizacija zanimanja kontinuirano je potrebno raditi na usaglašavanju struka i zanimanja, pogotovo s ciljem lakšeg prilagođavanja programskih sadržaja novim zahtjevima tržišta rada lokalnih zajednica. U kontekstu održivog razvoja lokalnih zajednica, potrebno je raditi i na definisanju novih zanimanja, potrebnih tržištu rada, kroz izradu oglednog nastavnog programa, koji bi u procesu primjene bio praćen, a poslije evaluacije programa, razmotrena opravdanost uvođenja istog u sistem obrazovanja. Standardi zanimanja zasnovani na kompetencijama i ishodima učenja će dati osnovne mjere za dalje aktivnosti u redefinisaju postojeće nomenklature zanimanja, odnosno klasifikacije zanimanja, koja je podložna stalnoj reviziji u smislu izmjena i dopuna, a u skladu sa potrebama tržišta rada, poslodavaca i privredne zajednice, uz kontinuiranu saradnju sa institucijama obrazovanja. Današnji razvoj tržišta rada, prije svega, zahtijeva novo definisanje zanimanja u skladu sa savremenim zahtjevima radnog mjesta.

Strategija obrazovanja odraslih u Republici Srpskoj za period od 2021. do 2031. godine, za obrazovanje odraslih, kao podsistem obrazovnog sistema u Republici Srpskoj, predstavlja prvi strateški dokument kojim se planski pristupa razvoju i unapređenju obrazovanja odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja.

Da bi se u većoj mjeri razvio sistem obrazovanja odraslih, neophodno je unaprijediti okvir u kome se razvija i realizuje obrazovanje odraslih, odnosno izvršiti izmjene zakonskih i podzakonskih akata i reviziju donesenih programa obrazovanja odraslih.

Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke će doprinijeti unapređenju povezanosti obrazovanja i tržišta rada kroz realizaciju programa podrške. Svrha programa je unaprijediti kvalitet i inkluzivnost odgoja i obrazovanja i doprinijeti razvoju funkcionalnih znanja i vještina djece predškolskog uzrasta i učenika javnih osnovnih i javnih srednjih škola kroz podršku projektima opremanja i nabavke nastavnih sredstava radi poticanja primjene savremenih i inovativnih metoda i oblika odgojno-obrazovnog rada. Podrška programima obuke, stručnog osposobljavanja i usavršavanja odraslih osoba s fokusom na žene radi lakše integracije na tržište rada kroz unapređenje vještina i kompetencija odraslih osoba s fokusom na žene kroz programe obuke, stručnog osposobljavanja ili stručnog usavršavanja radi njihove lakše integracije na tržište rada. Podrška javnim visokoškolskim ustanovama za projekte povezivanja s potrebama tržišta rada za studijske programe I. i II. ciklusa studija kroz osiguranje kvaliteta studijskih programa i projekte povezivanja s potrebama tržišta rada, koji su usklađeni s prioritetima Strateških pravaca razvoja visokog obrazovanja u Federaciji BiH za period 2012-2022. godina.

Aktivnosti u okviru mjere „Unapređenje povezanosti obrazovanja i tržišta rada“ realizirane su i u prethodnom periodu su:

- aktivnost „Podrška programima razvijanja funkcionalnih znanja i vještina djece predškolskog uzrasta i učenika javnih osnovnih i javnih srednjih škola“ uvedena je 2021. godine i za nju je izdvojeno 198.861,00 KM.
- aktivnosti „Podrška programima obuke, stručnog osposobljavanja i usavršavanja odraslih osoba s fokusom na žene radi lakše integracije na tržište rada“ izdvojena su sredstva u iznosu od 69.610,00 KM u 2019. godini i 49.980,00 KM u 2021. godini. Program nije realiziran u 2020. godini radi rebalansa Budžeta Federacije BiH i preraspodjele sredstava uslijed pandemije COVID-19.
- za podršku javnim visokoškolskim ustanovama za projekte povezivanja s potrebama tržišta rada u 2019. godini izdvojeno je 89.857,71 KM za šest visokoškolskih ustanova u Federaciji BiH, dok su u 2021. godini za istu namjenu izdvojena sredstva u iznosu od

109.490,67 KM. Program podrške javnim visokoškolskim ustanovama u Federaciji BiH u ukupnom iznosu od 105.000,00 KM nije realiziran u 2020. godini zbog preraspodjele sredstava uslijed pandemije COVID-19.

a. Aktivnosti planirane u periodu 2022:

- Kreiranje upisne politike u skladu sa realnim potrebama tržišta rada i razvojnim politikama Republike Srpske, a na bazi procjena potreba na tržištima rada lokalnih zajednica (MPK RS),
- Kreiranje nastavnih planova i programa za opšte srednje obrazovanje i vaspitanje sa fokusom na ishode učenja i kompetencije koji obezbjeđuju efikasan nastavak školovanja i cjeloživotno učenje (MPK RS),
- Razvijanje nastavnog programa za prvi razred za sve smjerove gimnazije (MPK RS).
- Implementacija programa u FBiH „Podrška programima obuke, stručnog osposobljavanja i usavršavanja odraslih osoba s fokusom na žene radi lakše integracije na tržište rada“.
- Implementacija programa u FBiH „Podrška programima razvijanja funkcionalnih znanja i vještina djece predškolskog uzrasta i učenika javnih osnovnih i javnih srednjih škola“
- Program podrške javnim visokoškolskim ustanovama za projekte povezivanja s potrebama tržišta rada za studijske programe I. i II. ciklusa studija u FBiH

b. Aktivnosti planirane u 2023. godini:

- Kreiranje upisne politike u skladu sa realnim potrebama tržišta rada i razvojnim politikama Republike Srpske, a na bazi procjena potreba na tržištima rada lokalnih zajednica (MPK RS),
- Kreiranje nastavnih planova i programa za opšte srednje obrazovanje i vaspitanje sa fokusom na ishode učenja i kompetencije koji obezbjeđuju efikasan nastavak školovanja i cjeloživotno učenje (MPK RS),
- Razvijanje nastavnog programa za prvi razred za sve smjerove gimnazije (MPK RS).
- Definisanje minimalnih standarda znanja koje svaki učenik mora da postigne (MPK RS),
- Izrada kataloga znanja po predmetnim programima (MPK RS),
- Izrada fleksibilnih programskih sadržaja (MPK RS),
- Razvoj novih nastavnih planova i programa ili revidiranje postojećih u skladu sa potrebama tržišta rada (MPK RS).
- Implementacija programa u FBiH „Podrška programima obuke, stručnog osposobljavanja i usavršavanja odraslih osoba s fokusom na žene radi lakše integracije na tržište rada“.
- Implementacija programa u FBiH „Podrška programima razvijanja funkcionalnih znanja i vještina djece predškolskog uzrasta i učenika javnih osnovnih i javnih srednjih škola“
- Program podrške javnim visokoškolskim ustanovama za projekte povezivanja s potrebama tržišta rada za studijske programe I. i II. ciklusa studija u FBiH

c. Aktivnost planirana u 2024. godini:

- Kreiranje upisne politike u skladu sa realnim potrebama tržišta rada i razvojnim politikama Republike Srpske, a na bazi procjena potreba na tržištima rada lokalnih zajednica (MPK RS),
- Kreiranje nastavnih planova i programa za opšte srednje obrazovanje i vaspitanje sa fokusom na ishode učenja i kompetencije koji obezbjeđuju efikasan nastavak školovanja i cjeloživotno učenje (MPK RS),
- Razvijanje nastavnog programa za prvi razred za sve smjerove gimnazije (MPK RS).

- Usklađivanje nastavnih planova i programa u srednjem obrazovanju i vaspitanju sa trenutnim trendovima i potrebama (MPK RS).
- Implementacija programa u FBiH „Podrška programima obuke, stručnog osposobljavanja i usavršavanja odraslih osoba s fokusom na žene radi lakše integracije na tržište rada“.
- Implementacija programa u FBiH „Podrška programima razvijanja funkcionalnih znanja i vještina djece predškolskog uzrasta i učenika javnih osnovnih i javnih srednjih škola“
- Program podrške javnim visokoškolskim ustanovama za projekte povezivanja s potrebama tržišta rada za studijske programe I. i II. ciklusa studija u FBiH

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (godina)	Prelazni cilj (godina)	Cilj (godina)
Novi nastavni planovi i programi; Novi nastavni planovi i programi za talentovane i darovite učenike; Novi nastavni planovi i programi za sve smjerove gimnazije na teritoriji RS.	2022.	2023.	2024.
Unapređen sistem obrazovanja kod poslodavca s ciljem što ranijeg uvođenja učenika u svijet rada, s ciljem lakšeg zapošljavanja na teritoriji RS.	2022.	2023.	2024.
Rang BiH na PISA testiranju (Program za međunarodno ocjenjivanje učenika)	62/79 (2018) (BiH)	55/79	40/79 (BiH)
% osoba (25-64 godine) koje su, nakon redovnog obrazovanja, pohađale formalno i/ili neformalno obrazovanje u prethodnih 12 mjeseci od dana Anketiranja	8,1	15	20
Kraće vrijeme čekanja na zaposlenje prema godišnjim statističkim podacima, praćeno u skladu sa Standardima klasifikacije zanimanja			

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Povećanje efikasnosti obrazovanja, pa posredno, i tržišta rada, u značajnoj mjeri će uticati na konkurentnost privrede Republike Srpske, čiji je krajnji cilj smanjenje stope nezaposlenosti. Ulaganje u obrazovanje na svakom od nivoa generiše određene efekte na svim drugim nivoima. Dalje, navedeno ulaganje odražava se i na naredne nivoe obrazovanja i naredno učenje, te dalje unapređenje obrazovanja, i ima dugoročni uticaj na unapređenje konkurentnosti i smanjenja stope nezaposlenosti.

Očekivani dugoročni rezultati ovih aktivnosti bi trebali da budu povećanje nivoa funkcionalnih znanja i vještina učenika što vodi većoj inovativnosti i produktivnosti radne snage i većoj konkurentnosti ekonomije u cjelini.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor financiranja

U ovom momentu nije moguće procijeniti fiskalne efekte, budući da se radi o mjeri koja će se realizovati u srednjoročnom periodu.

Procjena sredstava potrebnih za realizaciju planiranih aktivnosti na godišnjem nivou u iznosu od 1.300.000,00 KM.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, rodna ravnopravnost i pristup zdravstvenoj zaštiti

Povećanje konkurentnosti privrede Republike Srpske kroz povećanje efikasnosti tržišta rada imalo bi direktan uticaj na zapošljavanje i socijalni položaj stanovništva. Povećanje efikasnosti obrazovanja, pa posredno i tržišta rada u značajnoj mjeri će uticati na konkurentnost privrede

Republike Srpske čiji je krajnji cilj smanjenje stope nezaposlenosti. Takođe, „profit“, odnosno „povrat“ na ulaganje u ranom periodu života je nekoliko puta veći u odnosu na uloženo, imajući u vidu da su efekti rane stimulacije i učenja mnogobrojni: bolje zdravstveno stanje pojedinca i mladih uopšte, niža potrošnja za zdravstvenu i socijalnu zaštitu, kao i manji procenat izraženih devijantnih i socijalno neprihvatljivih oblika ponašanja, bolji obrazovni rezultati, veća radna produktivnost, te veći ekonomski rast. Takođe, kvalitetno osnovno i srednje vaspitanje i obrazovanje je osnovna pretpostavka za funkcionalan i kvalitetan razvoj drugih nivoa obrazovanja.

Očekivani dugoročni rezultati ovih aktivnosti bi trebali da budu povećanje nivoa funkcionalnih znanja i vještina učenika i bolji rezultati na međunarodnim istraživanjima znanja. Također, očekujemo podizanje svijesti o važnosti cjeloživotnog učenja i učešća odraslih nezaposlenih osoba, prvenstveno žena, u programima obuke, stručnog osposobljavanja i usavršavanja, s ciljem poboljšanja vlastitih kompetencija i zapošljivosti, odnosno integracije na tržište rada u FBiH.

6. Očekivani uticaj na okoliš i klimatske promjene

Mjera je neutralna.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Veliki broj uključenih partnera koji su uključeni u veoma detaljnu i sveobuhvatnu analizu potrebnih zanimanja po svakoj jedinici lokalne samouprave na teritoriji RS	Visok	Planirati upis u skladu sa potrebama tržišta rada u JLS
Nizak nivo zapošljavanja aktivnih tražilaca posla na teritoriji RS	Visoka	Intenziviranje i jačanje funkcije posredovanja između poslodavaca i nezaposlenih lica; Promocija cjeloživotnog učenja s ciljem usklađivanja sa potrebama tržišta rada
Obrazovanje učenika u uslovima pandemije kovid 19	Visok	Obezbijediti sve uslove za organizovanje nastave na daljinu
Nedostatak resursa i kapaciteta za izmjenu programa na teritoriji RS	Niska	Angažovanje eksperata za izradu programa
Nedovoljna informisanost roditelja o značaju ranog učenja	Nizak	Sprovođenje medijske kampanje s ciljem promovisanja važnosti ranog učenja
Nedostatak finansijskih sredstava za realizaciju mjere u RS	Visoka	Unapređenje praktične nastave u smislu opremanja kabineta uz podršku, između ostalih i alternativnih izvora finansiranja kroz projekte finansirane od strane Evropske unije ili drugih bilateralnih donatora
Mogući problemi i rizici mogu biti u nedostatku spremnosti za saradnju od strane kantonalnih ministarstava obrazovanja u provođenju planiranih aktivnosti u FBiH	Srednja	To je izvan uticaja Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke.
Nedovoljno kvalitetni projekti prijavljeni za podršku, neuspješna realizacija i kašnjenje realizacije u FBiH	Srednja	Definirani kriteriji i pravila. Mjerljivi indikatori.
Rizik može predstavljati kašnjenje uplate sredstava na račun ustanova koje realiziraju projekte, što može dovesti do kašnjenja u	Srednja	To je izvan uticaja Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke.

realizaciji samih projekata u FBiH		
Mogući problemi i rizici za realizaciju planiranih aktivnosti mogu biti produženje ili uvođenje novih mjera zaštite od pandemije Corona virusa i nakon 2021. godine u FBiH	Srednja	To je izvan uticaja Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke.

5.2.11. Zapošljavanje i tržište rada

Vidjeti u poglavlju 5.1.:

Ključna prepreka br.1: Povećati zaposlenost, posebno mladih, žena i drugih ranjivih grupa

5.2.12. Socijalna zaštita i inkluzija

U cilju daljeg unapređenja sistema socijalne zaštite u Bosni i Hercegovini potrebno je u kontinuitetu pratiti i vršiti detaljnu analizu stanja u ovoj oblasti, vodeći računa o kompleksnoj i osjetljivoj problematici. Kao prepreka stoji unapređenje politika na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini koje trebaju da obezbijede efikasnu socijalnu zaštitu svim kategorijama lica u svim godinama života. U tom procesu, postoji rizik u smislu tačnosti podataka dobijenih od jedinica lokalne samouprave koji su neophodni za analizu.

Sprovođenje aktivnosti koje nisu implementirane u prethodnom periodu uslijed otežanih uslova rada uzrokovanih pandemijom COVID-19 potrebno je unaprijediti i realizovati. Razvojem usluga i pristupa otežanim uslugama za najosjetljivije kategorija lica, može se otkloniti veći dio izazova s kojima se suočavaju djeca sa smetnjama u razvoju, osobe s invaliditetom i starija lica.

Uočeni izazov su i poteškoće razvijanja efikasnog, održivog i pravednog sistema socijalne zaštite, kao i zaštite porodice s djecom, kojima će biti garantovana osnovna i ujednačena prava socijalno ugroženih kategorija kroz usklađivanje pravnog okvira za ostvarivanje prava iz oblasti socijalne zaštite, a s ciljem smanjenja socijalne isključenosti.

Strategija socijalne zaštite Republike Srpske treba da odgovori na potrebe društva i definiše pravce za dalji razvoj politika socijalne zaštite, kao i efektivnije i efikasnije uvezivanje politika socijalne zaštite sa razvojnim prioritetima u drugim sektorima. S obzirom na to da je riječ o kompleksnoj oblasti u Republici Srpskoj, koja je ujedno i socijalno osjetljiva, neophodna je stručna, detaljna i pažljiva analiza stanja u cilju izrade kvalitetne strategije socijalne zaštite. Takođe, rizik i prepreku predstavlja i tačnost podataka dobijenih od jedinica lokalne samouprave i nedostatak sredstava neophodnih za osnivanje i rad Zavoda za socijalnu zaštitu.

Sistem socijalne zaštite u Federacije BiH je potrebno reformisati. Posebno je potrebno unaprijediti sistem socijalnih usluga, ustanove, hraniteljstvo, socijalni rad i psihološku djelatnost obzirom da trenutna rješenja nisu u skladu sa postojećim potrebama. Isto podrazumijeva na jedinstven način urediti vrste socijalnih usluga, standarde pod kojima se iste pružaju, kao i njihovo osiguranje i modalitet finansiranja. Vezano za stručni rad u ustanovama socijalne zaštite potrebno je razviti mehanizme za licenciranje stručnih radnika, definisati obavezna područja edukacije kao i superviziju.

5.2.12.1. Unapređenje sistema socijalne zaštite

1. Opis mjere:

Ključne mjere u oblasti socijalne zaštite u Republici Srpskoj u periodu 2022–2024. godine odnose se na: Osnivanje Zavoda za socijalnu zaštitu; izradu Strategije socijalne zaštite Republike Srpske; nadogradnju SOTAC elektronske baze podataka i uvezivanje sa ostalim izvorima

elektronskih podataka i implementacija strateških ciljeva u okviru važećih strateških dokumenata: Strategije unapređenja društvenog položaja lica sa invaliditetom u Republici Srpskoj 2017–2026 i Strategije za unapređenje položaja starijih lica u Republici Srpskoj za period 2019–2028. Zavod za socijalnu zaštitu po osnivanju će da prati i proučava socijalne pojave i probleme, izrađuje analize i izvještaje o stanju u oblasti socijalne zaštite i predlaže mjere za unapređivanje socijalne zaštite, razvija standarde, kriterijume i normative za obavljanje stručnih poslova u oblasti socijalne zaštite, obavlja stručne poslove koji se odnose na razvoj, praćenje i osiguranje kvaliteta rada zaposlenih u socijalnoj zaštiti, ministarstvu nadležnom za socijalnu zaštitu predlaže plan usavršavanja kadrova sa planom prioritarnih programa obuke u socijalnoj zaštiti, unapređuje baze podataka od značaja za sistem socijalne zaštite, organizuje usavršavanje stručnih radnika, prati primjenu standarda usluga socijalnog rada i socijalne zaštite, izrađuje za republičke organe ili ustanove stručne elaborate i na njihov zahtjev daje stručno mišljenje o pojedinim pitanjima iz oblasti socijalne zaštite i socijalne politike, sprovodi istraživanja u oblasti socijalne zaštite i dr. Strategija socijalne zaštite će da odgovori na potrebe društva i definiše pravce za dalji razvoj politika socijalne zaštite, kao i efektivnije i efikasnije uvezivanje politika socijalne zaštite sa razvojnim prioritetima i drugim sektorima.

Poboljšanjem performansi baze podataka SOTAC, uspostaviće se alat za brži i lakši unos i obradu podataka u sistemu socijalne zaštite. Uvezivanjem sa ostalim registrima elektronskih podataka olakšaće se korisnicima podnošenje zahtjeva za ostvarivanje prava iz socijalne zaštite.

Implementacijom ove mjere u FBiH cilj je razviti efikasan, održiv i pravičan sistem socijalne zaštite i zaštite porodice s djecom koji će garantirati osnovna i ujednačena prava socijalno ugroženih kategorija kroz usklađivanje pravnog okvira i uspostavu pravičnog sistema za ostvarivanje prava iz oblasti socijalne zaštite i zaštite porodice i djece i uspostavljanje, unapređivanje i podrška sistemu socijalnih usluga s ciljem smanjenja socijalne isključenosti. Nadalje, ovom mjerom se u FBiH planira obezbjediti redovna isplata naknada korisnicima prava civilnih žrtava rata i članova njihovih obitelji i “neratnih invalida”, pružiti potporu organizacijama civilnih invalida, uspostaviti sistem kontrole uvođenja u pravo posebne kategorije CŽR, urediti djelovanje i finansiranje organizacija OSI, uspostaviti nediskriminatorski sistem novčanih naknada za lica sa invaliditetom bez obzira na uzrok invaliditeta.

a. Aktivnosti planirane u 2022. godini:

- Usaglašavanje i sprovođenje procedura za osnivanje Zavoda (MZZ RS, Radna grupa za izradu elaborata o procjeni opravdanosti osnivanja Javne ustanove socijalne zaštite Zavoda za socijalnu zaštitu Republike Srpske),
- Analiza stanja oblasti socijalne zaštite u Republici Srpskoj (MZZ RS),
- Nadogradnja postojeće baze podataka sa aplikacijom i uvezivanje sa ostalim izvorima elektronskih podataka (MZZ RS),
- Izrada Strategije socijalne zaštite Republike Srpske (MZZ RS).
- Izrada Zakona o socijalnim uslugama u Federaciji Bosne i Hercegovine;
- Izrada Zakona o ustanovama socijalne zaštite Federacije Bosne i Hercegovine;
- Izrada Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o hraniteljstvu u Federaciji Bosne i Hercegovine;
- Izrada Zakona o djelatnosti socijalnog rada u Federaciji Bosne i Hercegovine;
- Izrada Zakona o psihološkoj djelatnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine.
- Donošenje novog strateškog dokumenta za unaprijeđenje položaja osoba sa invaliditetom u FBiH za razdoblje 2022-2027. godina.
- Zakon o zaštiti CŽR u FBiH
- Zakon o jedinstvenim načelima i okviru materijalne potpore za OSI u FBiH

b. Aktivnosti planirane u 2023. godini:

- Praćenje i usklađivanje rada Zavoda, (MZZ RS, Radna grupa za izradu elaborata o procjeni opravdanosti osnivanja Javne ustanove socijalne zaštite Zavoda za socijalnu zaštitu Republike Srpske),
- Usvajanje Strategije socijalne zaštite Republike Srpske i izrada akcionih planova (Vlada Republike Srpske i MZZ RS),
- Praćenje i uvezivanje SOTAC baze sa ostalim izvorima elektronskih podataka (MZZ RS).
- Izmjene postojećeg Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju OSI FBiH
- Promocija podizanja svijesti za OSI i CZR kroz konferencije, okrugle stolove, itd (FMRiSP)

c. Aktivnosti planirane u 2024. godini:

- Realizacija aktivnosti predviđenih Strategijom i akcionim planovima (MZZ RS).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni	Prelazni cilj	Cilj
Osnovan i funkcionalan Zavod za socijalnu zaštitu u RS	2021		2022
Usvojena Strategija socijalne zaštite Republike Srpske sa akcionim planovima	2021	2022	2023
Uspješan i kontinuiran proces dogradnje i uvezivanja baze SOTAC sa ostalim izvorima elektronskih podataka u RS	2021		2022
Broj izvršenih i realizovanih aktivnosti predviđenih strategijom i akcionim planovima u RS	2023	2024	
Usvojeni zakoni u planiranim rokovima u FBiH	2022		2022

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

U Republici Srpskoj, mjera nema uticaj na konkurentnost.

Federacija BiH nije u mogućnosti navesti na koji način i u kom obimu će provođenje navedenih mjera utjecati na konkurentnost, ekonomski rast i rast zaposlenosti, kao glavne ciljeve ERP-a.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

U toku je izrada elaborata za osnivanje Zavoda za socijalnu zaštitu Republike Srpske, u okviru kojeg će biti procijenjena potrebna finansijska sredstva za osnivanje i funkcionisanje. Prema preliminarnim procjenama, za osnivanje Zavoda i prvu godinu poslovanja potrebno je oko 650.000 KM, za svaku narednu oko 600.000 KM. Ukupno za planski period oko 1.850.000 KM. Sredstva će biti obezbijeđena iz budžeta Republike Srpske, a dio sredstava za finansiranje aktivnosti biće obezbijeđen kroz podršku međunarodnih donatora.

Trenutno nismo u mogućnosti prikazati procjenu sredstava potrebnih za implementaciju svih gore navedenih aktivnosti. Naime, prije donošenja zakona potrebno je izvršiti procjenu uticaja popisa koja treba biti osnov zakonodavcu za odabir opcije za koju će se opredijeliti. Provođenje Zakona o zaštiti civilnih žrtava rata iznosi oko 26.000.000,00 KM, što je 70 % iz Proračuna Federacije BiH (30% sredstava po zakonu financiraju kantoni iz svojih proračuna); Zakon o organizacijama osoba sa invaliditetom i reprezentativnim organizacijama osoba planira se u

iznosu od 500.000,00KM godišnje iz Proračuna Federacije BiH po usvojenom zakonu). Zakon o jedinstvenim načelima i okviru materijalne potpore za osobe sa invaliditetom u Federaciji BiH je zakon koji će afirmirati jednakost i rodno pitanje, promovirati načelo jednakosti za OSI i CŽR te najbitnije izjednačavati prava za osobe sa invaliditetom, bez obzira na uzrok invaliditeta. Ostala prava za učešće u ratu(RVI), za odštetu zbog ratnih dejstava (CŽR), na radu (invalidi rada) i sl. će se financirati kao i do sada po posebnim zakonima iz dosadašnjih izvora tj. Proračuna F BiH. Dakle, nije predviđen poseban proračun za ovaj zakon, nego usklađivanje sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom i europskom pravnom stečevinom. Izmjene i dopune Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju osoba sa invaliditetom ne iziskuju dodatne troškove. Cilj je unaprijeđenje uvjeta zapošljavanja osoba sa invaliditetom u F BiH, što se inače financira putem Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom na godišnjoj razini od cca. 25.000.000,00 KM.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Djelovanje Zavoda za socijalnu zaštitu Republike Srpske će doprinijeti unapređenju sistema socijalne zaštite, čiji cilj je očuvanje socijalne sigurnosti svih građana Republike Srpske, kao i kvalitetu stručnog rada i razvoja socijalne politike Republike Srpske. Izrada Strategije socijalne zaštite će doprinijeti unapređenju sistema socijalne zaštite i adekvatnijoj socijalnoj podršci građanima Republike Srpske, kao i smanjenju socijalne isključenosti, unapređivanju međugeneracijske solidarnosti, osnaživanju i podršci porodicama i ranjivim kategorijama. Nadogradnja SOTAC elektronske baze podataka i uvezivanje sa ostalim izvorima elektronskih podataka će doprinijeti smanjenoj upotrebi papirnih dokumenta i efikasnijem i bržem obezbjeđenju prava iz socijalne zaštite, te je preduslov za brže i efikasnije funkcionisanje sistema socijalne zaštite u Republici Srpskoj, njegovo modernizovanje i razvoj informacionih tehnologija.

Usvajanjem Zakona o socijalnim uslugama u Federaciji Bosne i Hercegovine, Zakona o djelatnosti socijalnog rada u Federaciji Bosne i Hercegovine i Zakona o psihološkoj djelatnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine može se očekivati pozitivan uticaj i na zapošljavanje. Imajući u vidu da je Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine socijalna politika u nadležnosti federalne i kantonalnih vlasti, napominjemo da se u realizaciji ovih aktivnosti nailazi na probleme vezane za nepružanje podrške od strane kantona prilikom donošenja ovih zakona, posebno vezano za obezbjeđenje finansijskih sredstava potrebnih za njihovo provođenje.

Također, predložene reformske aktivnosti doprinijet će sveobuhvatno boljem položaju osoba sa invaliditetom i njihovih porodica, stvorit će pretpostavke i podići svijest o integraciji na tržište rada (zapošljavanje), kao i unaprijediti položaj višestruko isključenih skupina kao što su žene sa invaliditetom. Osobe sa invaliditetom će imati bolje uslove za sveobuhvatnu društvenu integraciju i poboljšan položaj u društvu.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Nema uticaj na zaštitu životne sredine.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Tačnost podataka dobijenih od JLS i nedostatak finansijskih sredstava u RS	niska	Korišćenje podataka iz postojećih izvora
Nedostatak finansijskih sredstava neophodnih za osnivanje i rad Zavoda za socijalnu zaštitu u RS	niska	Iznalaženje alternativnih izvora finansiranja putem donatora

Nedostatak sredstava u budžetu i nedovoljna zainteresovanost donatora za podršku u RS	niska	Iznalaženje alternativnih izvora finansiranja putem donatora
Dug period potreban za izradu analize stanja u RS	visoka	Intenziviranje aktivnosti i povećan angažman relevantnih aktera za realizaciju predviđenih aktivnosti
Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine socijalna politika u nadležnosti federalne i kantonalnih vlasti te je nužna podrška kantona u implementaciji politika	Srednja	Adekvatan proces konsultacija
Podkapacitiranost Sektora za socijalnu zaštitu i zaštitu porodice djece	Srednja	Povećanje broja zaposlenika Sektora

5.2.13. Sistemi zdravstvene zaštite

a. Analiza glavnih prepreka

Ustavi na svim nivoima u BiH obavezuju nadležne vlasti da obezbijede uslove za ostvarivanje prava na zdravlje i zdravstvenu zaštitu koji su međunarodnim dokumentima definisani kao osnovna ljudska prava. U cilju obezbjeđivanja dostupne, efikasne i kvalitetne zdravstvene zaštite, koja odgovara potrebama stanovništva, nadležne vlasti moraju racionalno koristiti raspoložive resurse i pratiti troškove u zdravstvu.

Troškovi zdravstvenih sistema u Bosni i Hercegovini se prate putem Nacionalnih zdravstvenih račun (NZR). Svrha analize pokazatelja finansiranja zdravstva i zdravstvene potrošnje je da ukazuje na mogućnosti koje nudi NZR kao osnova za zdravstvene politike na makro nivou. Pokazatelji daju informaciju o opštim trendovima potrošnje za zdravstvo u BiH i omogućavaju međunarodna poređenja koja upozoravaju na područja u kojima BiH odstupa od drugih evropskih zemalja.

Prema posljednjim dostupnim podacima Nacionalnih zdravstvenih računa Bosne i Hercegovine, u 2019. godini u BiH se ukupno izdvajalo 9 % BDP na zdravstvo, od čega 70% čine javni izdaci a 30% privatni.

Najviše novca se izdvaja za bolničko liječenje. U 2019.godini više od polovine ukupne potrošnje za zdravstvo utrošeno je na usluge liječenja i rehabilitacije, dok je četvrtina sredstava utrošena na lijekove i medicinska sredstva. Na administraciju i upravljanje zdravstvenim sistemima troši se oko 2,3% što predstavlja smanjenje u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosilo 2,5%.

Potrošnja na zdravstvo može iziskivati još veće izdatke radi starenja stanovništva, ali i uticaja Covid-19, te radi činjenice da liječenje postaje „skuplje“ uvođenjem novih tehnologija i većeg spektra laboratorijskih nalaza i metoda liječenja.

U 2020 godini zabilježena je naveća opća stopa mortaliteta u Bosni i Hercegovini i to 12,8 promila, ona se djelimično može objasniti sa starenjem stanovništva ali i uticajem pandemije Covid-19. Najveći udio smrti je povezan sa kardiovaskularnim oboljenjima (45%), na drugo mjestu uzroka smrtnosti su maligne neoplazme (18%), dok na trećem mjestu je bio Covid-19 (10%).

Da bi rad zdravstvenih sistema u BiH bilo što efikasniji i uspješniji, što će za rezultat imati unapređenje zdravlja stanovništva, potrebno je reformisati sisteme zdravstva a posebnu pažnju potrebno je posvetiti smanjenju potrošnje u zdravstvu bez ugrožavanja kvaliteta zdravstvene zaštite odnosno boljoj raspodjeli sredstava u sektoru zdravstva. Zahvaljujući boljoj kontroli troškova i većoj fiskalnoj odgovornosti biće moguće ostvariti uštede u zdravstvenim sistemima i ova sredstva usmjeriti u povećanje kvaliteta zdravstvenih usluga, kao i preventivnih programa.

Veliki problem u javnom sektoru (javne zdravstvene ustanove i zavodi zdravstvenog osiguranja) zdravstva Federacije BiH predstavljaju značajni akumulirani gubici iz ranijeg perioda, ukupne obaveze i potraživanja. Nesrazmjer između obaveza i potraživanja ukazuje na probleme sa likvidnošću ovih zdravstvenih ustanova. Takođe, problemi u zdravstvu Federacije BiH se mogu dodatno ilustrovati činjenicom da je u prethodnim godinama javni sektor kontinuirano iskazivan konsolidovani gubitak i to najvećim dijelom kod javnih zdravstvenih ustanova, kao i, pojedinih godina, kod određenih zavoda zdravstvenog osiguranja, posebno ako se u razmatranje uzme duži vremenski period.

Navedeno predstavlja veliki rizik za finansijsku održivost javnog zdravstvenog sistema u Federaciji BiH, a što je u konačnici rizik za očuvanje dostignutom nivoa sigurnosti i kvaliteta zdravstvenih usluga koje se pružaju stanovništvu i osiguranje dostupnosti istih.

U Republici Srpskoj, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite kontinuirano sprovodi aktivnosti praćenja stanja u oblasti zdravstvenog sistema, na bazi pokazatelja i raspoloživih mogućnosti predlaže Vladi Republike Srpske mjere i aktivnosti za unapređenje zdravstvenog sistema, te aktivno učestvuje u sprovođenju usvojenih mjera i aktivnosti.

Neki od glavnih izazova i prepreka u oblasti sistema zdravstvene zaštite su: pojava globalne epidemije koja je ostavila posljedice, kako na oblast zdravlja, tako i na sve druge oblasti života, starenje nacije, rast malignih oboljenja, praćenje savremenih tehnologija medicinske opreme i metoda liječenja, revidiranje mreže zdravstvenih ustanova i dr.

Kao nastavak aktivnosti planiranih u prethodnom periodu, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite (MZSZ RS) je izvršilo detaljnu analizu obaveza javnih zdravstvenih ustanova Republike Srpske i Fonda zdravstvenog osiguranja, sa stanjem na dan 31. decembra 2020. godine. Kao rezultat analize, u aprilu 2021. godine usvojena je „Informacija o stanju obaveza javnih zdravstvenih ustanova i Fonda zdravstvenog osiguranja Republike Srpske na dan 31. 12. 2020. godine“. Shodno navedenoj analizi, evidentno je da je djelimično ostvaren cilj u pogledu zaustavljanja trenda rasta dospjelih obaveza zdravstvenog sistema, kao i u dijelu obezbjeđenja sredstava za izmirenje dospjelih neizmirenih obaveza iz ranijeg perioda, a što ostaje jedan od ključnih ciljeva i izazova u narednom periodu.

Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske kontinuirano sprovodi aktivnosti praćenja stanja u oblasti zdravstvenog sistema, na bazi pokazatelja i raspoloživih mogućnosti predlaže Vladi Republike Srpske mjere i aktivnosti za unapređenje zdravstvenog sistema, te aktivno učestvuje u sprovođenju usvojenih mjera i aktivnosti. Neki od glavnih izazova i prepreka u oblasti sistema zdravstvene zaštite su: pojava globalne epidemije koja je ostavila posljedice, kako na oblast zdravlja, tako i na sve druge oblasti života, starenje nacije, rast malignih oboljenja, praćenje savremenih tehnologija medicinske opreme i metoda liječenja, revidiranje mreže zdravstvenih ustanova i dr. Strateško opredjeljenje Vlade Republike Srpske je da u narednom periodu obezbijedi izmirenje dospjelih neizmirenih obaveza javnih zdravstvenih ustanova i Fonda zdravstvenog osiguranja iz prethodnog perioda, te izvrši uvođenje javnih zdravstvenih ustanova u trezorski sistem poslovanja.

Reformska mjera u oblasti zdravstva u Federaciji BiH podrazumijeva Jačanje upravljanja i finansijske održivosti zdravstvenog sistema u Federaciji BiH, a kroz donošenje zakonskog okvira za finansijsku konsolidaciju i restrukturiranje pod jednakim uvjetima za sve javne zdravstvene ustanove u Federaciji BiH i poduzimanje aktivnosti s ciljem sprječavanja daljih akumuliranja dugovanja.

5.2.13.1. Reforma zdravstvenog sistema i jačanje upravljanja i finansijske održivosti

1. Opis mjere

Strateško opredjeljenje Vlade Republike Srpske je da u narednom periodu obezbijedi izmirenje dospjelih neizmirenih obaveza javnih zdravstvenih ustanova i Fonda zdravstvenog osiguranja iz prethodnog perioda, te izvrši uvođenje javnih zdravstvenih ustanova u trezorski sistem poslovanja. Da bi se ova aktivnost realizovala, potrebno je da se ispune dva preduslova, i to:

- 1) Definirati model za izmirenje dospjelih neizmirenih obaveza javnih zdravstvenih ustanova i Fonda zdravstvenog osiguranja i
- 2) Obezbijediti sredstva potrebna za izmirenje dospjelih neizmirenih obaveza javnih zdravstvenih ustanova i Fonda zdravstvenog osiguranja.

Reforma zdravstvenog sistema Republike Srpske u narednom periodu od 2022. do 2024. godine treba da obuhvati pet komponenti, i to: Praćenje i kontinuirano izmirenje obaveza javnih zdravstvenih ustanova; Osiguranje kontinuiteta poslovanja javnih zdravstvenih ustanova, kontinuiranim ulaganjem u izgradnju, rekonstrukciju i opremanje; Smanjenje nivoa ukupnih obaveza u zdravstvenom sistemu; Osmišljavanje i primjena novih modela za finansiranje zdravstvenog sistema i Reorganizovanje mreže i organizacija poslovanja javnih zdravstvenih ustanova u skladu sa stvarnim potrebama i održivim sistemom finansiranja.

Vlada Federacije BiH je opredjeljena da provede reforme u sektoru zdravstva te da u narednom periodu stvori zakonske, finansijske i tehničke preduvjete za izmirenje dospjelih neizmirenih obaveza javnih zdravstvenih ustanova te sprječavanje daljih akumuliranja dugovanja. Navedena mjera je definirana i u Strategiji razvoja Federacije BiH za period 2021-2027 godina, kao i u Planu rada Federalnog ministarstva zdravstva. Za provođenje ove mjere i postizanje definiranih ciljeva, potrebno je provesti dodatnu informatizaciju zdravstvenog sistema koja je neophodna donosiocima odluka na svim nivoima zdravstvenog sistema, da identificiraju probleme i potrebe omogućavajući donošenje odluka zasnovanih na dokazima te prilagođavanje zahtjevima EU. Realizacija ove mjere će doprinijeti stvaranju preduslova za sveobuhvatne reforme u sektoru zdravstva usmjerene na unapređenje kvaliteta zdravstvene zaštite i finansijske održivosti zdravstvenog sistema u FBiH te efikasnije upravljanje na svim nivoima u zdravstvenim ustanovama i zavodima zdravstvenog osiguranja.

a. Aktivnosti planirane u 2022. godini:

- Realizacija Projekta COVID-19, s ciljem unapređenja rada u zdravstvenom sektoru za odgovor na pandemiju, (MZZ RS),
- U saradnji sa MFRRS definisanje modela finansiranja i plan za izmirenje neizmirenih obaveza u zdravstvenom sistemu, (MZZ RS),
- Izrada i realizacija Programa izmirenja obaveza po osnovu doprinosa Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske zaposlenih u javnim zdravstvenim ustanovama (2021–2026), (MZZ RS),
- Donošenje novog zakonskog okvira koji reguliše zdravstveni sistem (Zakon o zdravstvenom osiguranju, Zakon o zdravstvenoj zaštiti, Zakon o zdravstvenoj dokumentaciji i evidencijama u oblasti zdravstva i Zakon o djelatnostima u zdravstvu), (MZZ RS),
- Izrada akta o nomenklaturi zdravstvenih usluga na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou zdravstvene zaštite, (MZZ RS),
- Priprema Plana mreže zdravstvenih ustanova, (MZZ RS),
- Izrada Uputstva za izradu plana ljudskih resursa za period od pet godina, (MZZ RS),
- Optimizacija broja zaposlenih u javnim zdravstvenim ustanovama i usklađivanje sa podzakonskim aktima Zakona o zdravstvenoj zaštiti, (MZZ RS),

- Preduzimanje aktivnosti na unapređenju sistema praćenja rezultata poslovanja javnih zdravstvenih ustanova, (MZZ RS),
- Sprovođenje kontinuirane aktivnosti na edukaciji radnika o bezbjednosti i zaštiti zdravlja na radu, zdravom načinu života i rada i drugim temama koje mogu povećati nivo zdravlja stanovništva, (MZZ RS).
- Prelazak na trezorsko poslovanje:
- Priprema odabranih javnih zdravstvenih ustanova za prelazak na trezorsko poslovanje u 2022. godini i uvođenje istih u trezorski sistem u saradnji sa MFRS i nadležnim JLS, (MZZ RS);
- Priprema odabranih javnih zdravstvenih ustanova za prelazak na trezorsko poslovanje u 2023. godini i uvođenje istih u trezorski sistem u saradnji sa MFRS i nadležnim JLS, (MZZ RS);
- Priprema preostalih javnih zdravstvenih ustanova primarnog nivoa zdravstvene zaštite za prelazak na trezorsko poslovanje u 2024. godini i uvođenje istih u trezorski sistem u saradnji sa MFRS i nadležnim JLS (MZZ RS);
- Realizacija investicionih projekata u oblasti zdravstvene zaštite (MZZ RS);
- Izgradnja i opremanje novih bolnica u Doboju i Trebinju (MZZ RS);
- Izgradnja i opremanje novog objekta za stacionarni saobraćaj JZU Univerzitetski klinički centar Republike Srpske, (MZZ RS),
- Izgradnja i opremanje novog objekta za pružanje zdravstvene zaštite oboljelim od malignih bolesti JZU Univerzitetski klinički centar Republike Srpske, (MZZ RS),
- Rekonstrukcija i opremanje bolničkih ustanova Foča i Zvornik, (MZZ RS),
- Rekonstrukcija i opremanje tehničko–ekonomskog bloka JZU Univerzitetski klinički centar Republike Srpske, (MZZ RS),
- Sanacija objekata Maternitea i Klinike za infektivne bolesti JZU Univerzitetski klinički centar Republike Srpske, (MZZ RS).
- Izrada Zakona o finansijskoj konsolidaciji i restrukturiranju javnih zdravstvenih ustanova u Federaciji BiH (FMZ);
- Usvajanje Zakona o finansijskoj konsolidaciji i restrukturiranju javnih zdravstvenih ustanova u Federaciji BiH (Parlament FBiH)
- Izrada podzakonskih akata za implementaciju Zakona od strane resornog ministarstva (FMZ);
- Podrška menadžmentu zdravstvenih ustanova, Federalnom i kantonalnim zavodima zdravstvenog osiguranja i ministarstvima zdravstva za jačanje internih potreba za analizom, planiranjem reformi, pilot testiranjem i evaluacijom reformi; jačanje vještina na izradi planova za restrukturiranje i finansijsku konsolidaciju zdravstvenih ustanova (FMZ)
- Provesti situacionu analizu informaciono komunikacijskih tehnologija (IKT) u Federaciji BiH (FMZ);

b. Aktivnosti planirane u 2023. godini:

- Uspostavljanje organizacije zdravstvenih ustanova prema Planu mreže zdravstvenih ustanova, (MZZ RS);
- Usvajanje Uputstva za izradu plana ljudskih resursa, (MZZ RS);
- Praćenje aktivnosti na izradi realnih finansijskih planova i planova finansijske stabilizacije javnih zdravstvenih ustanova i Fonda zdravstvenog osiguranja, u skladu sa zakonskim okvirom i rezultatima poslovanja, (MZZ RS);
- Utvrđivanje cijene pojedinačnih usluga u zdravstvenom sistemu, (MZZ RS)
- Jačanje kapaciteta MZZ za praćenje i analizu finansijskog poslovanja JZU-a i FZO RS;

- Iznalaženje novih modela finansiranja zdravstvenog sistema, (MZSZ RS),
- Unapređenje upravljačkih kapaciteta u javnim zdravstvenim ustanovama (menadžerske kompetencije i vještine), (MZSZ RS).
- Prelazak na trezorsko poslovanje:
- Priprema odabranih javnih zdravstvenih ustanova za prelazak na trezorsko poslovanje u 2022. godini i uvođenje istih u trezorski sistem u saradnji sa MFRS i nadležnim JLS, (MZSZ RS);
- Priprema odabranih javnih zdravstvenih ustanova za prelazak na trezorsko poslovanje u 2023. godini i uvođenje istih u trezorski sistem u saradnji sa MFRS i nadležnim JLS, (MZSZ RS);
- Priprema preostalih javnih zdravstvenih ustanova primarnog nivoa zdravstvene zaštite za prelazak na trezorsko poslovanje u 2024. godini i uvođenje istih u trezorski sistem u saradnji sa MFRS i nadležnim JLS (MZSZ RS);
- Realizacija investicionih projekata u oblasti zdravstvene zaštite (MZSZ RS);
- Izgradnja i opremanje novih bolnica u Doboju i Trebinju (MZSZ RS);
- Izgradnja i opremanje novog objekta za stacionarni saobraćaj JZU Univerzitetski klinički centar Republike Srpske, (MZSZ RS),
- Izgradnja i opremanje novog objekta za pružanje zdravstvene zaštite oboljelim od malignih bolesti JZU Univerzitetski klinički centar Republike Srpske, (MZSZ RS),
- Rekonstrukcija i opremanje bolničkih ustanova Foča i Zvornik, (MZSZ RS),
- Rekonstrukcija i opremanje tehničko–ekonomskog bloka JZU Univerzitetski klinički centar Republike Srpske, (MZSZ RS),
- Sanacija objekata Maternitea i Klinike za infektivne bolesti JZU Univerzitetski klinički centar Republike Srpske, (MZSZ RS).
- Praćenje implementacije Zakona o finansijskoj konsolidaciji i restrukturiranju javnih zdravstvenih ustanova u Federaciji BiH kroz praćenje realizacije Programa finansijske konsolidacije i restrukturiranja pojedinačnih zdravstvenih ustanova (FMZ);
- Izrada i revizija podzakonskih akata kojima je regulirana oblast IKT u zdravstvu u Federaciji BiH (FMZ);
- Nabavka i instalacija IT i mrežne opreme prema preporukama situacione analize (FMZ);
- Razvoj hardvera i softvera za omogućavanje zdravstvenim ustanovama i ZZO unapređenje planiranja, izvršenja i praćenja budžeta, uključujući i njihovo izvještavanje o neizmirenim obavezama, dugovima i finansijskom riziku (FMZ);
- Razvoj integriranih kontrolnih ploča (eng. dashboard) za bolnice koje pružaju informacije o resursima, aktivnostima i ključnim indikatorima učinka (uključujući i povratne informacije od korisnika usluga.. npr. liste čekanja). (FMZ)
- Uspostavljanje javno dostupne baze podataka o neizmirenim obavezama po zdravstvenoj ustanovi. (FMZ)
- Obuka (zdravstvene ustanove, ZZO, ZZJZ)

c. Aktivnosti planirane u 2024. godini:

- Dalje sprovođenje Plana mreže zdravstvenih ustanova, (MZSZ RS);
- Izrada i dostavljanje planova ljudskih resursa za period od pet godina od strane zdravstvenih ustanova, (MZSZ RS);
- Prelazak na trezorsko poslovanje:
- Priprema odabranih javnih zdravstvenih ustanova za prelazak na trezorsko poslovanje u 2022. godini i uvođenje istih u trezorski sistem u saradnji sa MFRS i nadležnim JLS, (MZSZ RS);

- Priprema odabranih javnih zdravstvenih ustanova za prelazak na trezorsko poslovanje u 2023. godini i uvođenje istih u trezorski sistem u saradnji sa MFRS i nadležnim JLS, (MZSZ RS);
- Priprema preostalih javnih zdravstvenih ustanova primarnog nivoa zdravstvene zaštite za prelazak na trezorsko poslovanje u 2024. godini i uvođenje istih u trezorski sistem u saradnji sa MFRS i nadležnim JLS (MZSZ RS);
- Realizacija investicionih projekata u oblasti zdravstvene zaštite (MZSZ RS);
- Izgradnja i opremanje novih bolnica u Doboju i Trebinju (MZSZ RS);
- Izgradnja i opremanje novog objekta za stacionarni saobraćaj JZU Univerzitetski klinički centar Republike Srpske, (MZSZ RS),
- Izgradnja i opremanje novog objekta za pružanje zdravstvene zaštite oboljelim od malignih bolesti JZU Univerzitetski klinički centar Republike Srpske, (MZSZ RS),
- Rekonstrukcija i opremanje bolničkih ustanova Foča i Zvornik, (MZSZ RS),
- Rekonstrukcija i opremanje tehničko–ekonomskog bloka JZU Univerzitetski klinički centar Republike Srpske, (MZSZ RS),
- Sanacija objekata Maternitea i Klinike za infektivne bolesti JZU Univerzitetski klinički centar Republike Srpske, (MZSZ RS).
- Praćenje implementacije Zakona o finansijskoj konsolidaciji i restrukturiranju javnih zdravstvenih ustanova u Federaciji BiH kroz praćenje realizacije Programa finansijske konsolidacije i restrukturiranja pojedinačnih zdravstvenih ustanova (FMZ);
- Dalja podrška jačanju kapaciteta u oblasti upravljanja ustanovama i institucijama u sektoru zdravstva u FBiH
- Jačanje kapaciteta za nabavke u FBiH (npr skupi lijekovi, medicinska pomagala..)
- Jačanje kapaciteta za učinkovitije ugovaranje zdravstvenih usluga u FBiH
- Podrška daljem unapređenju informacionih sistema (FMZ)
- IT podrška sistemu izvještavanja za potrebe javnog zdravstva (FMZ).
- IT podrška za monitoring kvalitete zdravstvene usluge (FMZ)

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (godina)	Prelazni cilj (godina)	Cilj (godina)
Nivo smanjenja ukupnih obaveza javnih zdravstvenih ustanova i Fonda zdravstvenog osiguranja Republike Srpske – FZO	stanje ukupnih obaveza na dan 31. decembar 2019. godine, po finansijskim izvještajima javnih zdravstvenih ustanova i FZO		
Zdravstvena potrošnja kao % BDP-a			
Akumulirani gubitak zdravstvenog sektora			
% tekućih javnih izdataka za zdravstvo u FBiH u ukupnim tekućim izdacima za zdravstvo			
Informatički uvezana primarna, sekundarna i tercijarna zdravstvena zaštita u kantonima			

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Reformom zdravstvenog sistema u Republici Srpskoj biće uspostavljen finansijski održiv sistem, koji će omogućiti efikasniju zdravstvenu zaštitu i na taj način poboljšati zdravlje stanovništva, a samim tim i bolju radnu produktivnost i efikasnost

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	UKUPNO
2022.	–	–	345.000.000	59.635.000	404.635.000
2023.	–	–	345.000.000	58.353.000	403.353.000
2024.	–	–	388.200.000	38.011.000	426.211.000
UKUPNO	0	0	1.078.200.000	155.999.000	1.234.199.000

Iznos planiranih investicija u Republici Srpskoj za izgradnju, rekonstrukciju i opremanje JZU u narednom trogodišnjem periodu iznosi oko 156 miliona KM. Sredstva će biti obezbijedena iz Budžeta Republike Srpske, a dio sredstava za finansiranje aktivnosti biće obezbijeden kroz podršku međunarodnih kreditora i donatora.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, rodna ravnopravnost i pristup zdravstvenoj zaštiti

Normiranjem mreže zdravstvenih ustanova u Republici Srpskoj moguće je da analiza ukaže da postojanje nekih zdravstvenih ustanova nije opravdano, što može uticati na smanjenje broja zaposlenih radnika. Programom izmirenja obaveza po osnovu doprinosa Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske zaposlenih u javnim zdravstvenim ustanovama (2021–2026) predviđeno je zbrinjavanje radnika, prilagođavanje broja zaposlenih u javnim zdravstvenim ustanovama, usmjerenje ka zapošljavanju mlađeg, kvalitetnijeg i efikasnijeg kadra sa usmjerenjem prvenstveno na zdravstvene radnike.

U FBiH, realizacija mjere ima za cilj postizanje transparentnijeg i efikasnijeg upravljanja, posebno finansijskog upravljanja i kontrole troškova, a što će konačno dovesti do pružanja kvalitetnijih usluga i bolje i racionalnije organizacije rada unutar zdravstvenih ustanova.

6. Očekivani uticaj na okoliš i klimatske promjene

Uticaj mjere na okoliš i klimatske promjene je neutralan.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Pandemija kovid 19	Visoka	Nastavak realizacije mjera Vlade Republike Srpske usmjerenih na ublažavanje posljedica izazvanih pandemijom kovid 19; Realizacija Hitnog projekta COVID-19 u vrijednosti 13,2 miliona evra (WB) i ostale komplementarne mjere koje sprovode MZRS i Vlada Republike Srpske
Potencijalni troškovi realizacije mjere u RS mogu značajno da uspore njenu realizaciju	Visoka	Blagovremeno planiranje budžetskih kao i iznalaženje drugih dostupnih alternativnih sredstava za finansiranje
Fokus menadžmenta zdravstvenih ustanova na pandemiju COVID-19 i povećanje troškova u zdravstvenom	visoka	Definiranje preventivnih epidemioloških mjera s ciljem suzbijanja i sprječavanja širenja

sistemu		COVID-19 od strane Kriznog štaba FMZ
Nedostatak finansijskih sredstava	visoka	Pregovaranje sa međunarodnim donatorima i kreditorima s ciljem iznalaženja nedostajućih finansijskih sredstava

6. TROŠKOVI I FINANSIRANJE STRUKTURNIH REFORMI

Po pitanju troškova i izvora finansiranja strukturnih reformi, procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja pojedinačnih reformi je dat u poglavlju 5. U pojedinim slučajevima, u ovom trenutku nije bilo moguće procijeniti troškove i/ili izvore finansiranja, dok za neke od aktivnosti nisu potrebna dodatna novčana sredstva. Kao što je prikazano u prethodnom poglavlju, značajan broj aktivnosti će biti finansiran iz budžeta, te jednim dijelom iz donacija i kredita međunarodnih institucija, kako je detaljno prikazano u poglavlju 5. po pojedinačnim reformama.

7. INSTITUCIONALNA PITANJA I UKLJUČENOST ZAINTERESIRANIH STRANA

U okviru procesa izrade Prijedloga PER RS 2022–2024 Vlada Republike Srpske je na 132. sjednici održanoj 12. avgusta 2021. godine razmatrala i usvojila *Informaciju o aktivnostima na izradi Programa ekonomskih reformi Republike Srpske za period 2022–2024. godine i koordinaciji aktivnosti vezanih za pripremu Programa ekonomskih reformi BiH za period 2022–2024. godine*⁸⁹. Takođe, Vlada Republike Srpske je imenovala Tim Republike Srpske za izradu PER RS 2022–2024⁹⁰, te zadužila sva ministarstva i institucije Republike Srpske da u punom kapacitetu učestvuju u procesu izrade PER RS 2022–2024, izvrše dijagnostiku, analizu stanja, identifikuju ključne prepreke za konkurentnost i inkluzivni rast, kao i da sačine prijedloge ključnih reformi za naredni period, a koje bi otklonile prethodno identifikovane prepreke, kao i prepreke izazvane pandemijom covid 19. Dalje, Vlada Republike Srpske je zadužila koordinatore iz Republike Srpske da proces izrade Programa ekonomskih reformi BiH 2022–2024, vrši isključivo na način da Republika Srpska ostane jasno vidljiva u procesu i dokumentu, u skladu sa ustavnim ovlašćenjima i nadležnostima institucija Republike Srpske.

U okviru procesa izrade dokumenta pružena je tehnička pomoć u vidu radionica u organizaciji Centra za izvrsnost u finansijama (CEF) iz Slovenije, održanih u okviru projekta *Jačanje kapaciteta resornih ministarstava za procjenu fiskalnih implikacija strukturnih reformi*, koji se finansira iz sredstava Višekorisničke IPA Evropske unije.

U toku procesa izrade dijagnostike, analize stanja i definisanja nacrtu reformi, vršene su konsultacije i zatraženi su prijedlozi socijalnih partnera Vlade Republike Srpske, odnosno Unije udruženja poslodavaca Republike Srpske, Privredne komore Republike Srpske i Saveza sindikata Republike Srpske, koji su dostavili prijedloge za PER RS 2022–2024. Tokom perioda pripreme Prijedloga PER RS 2022–2024 održani su sastanci sa socijalnim partnerima, a u organizaciji Unije udruženja poslodavaca Republike Srpske 17. novembra 2021. godine održana je konferencija pod nazivom: „Izazovi i budućnost poslovanja“.

Imajući u vidu sve prethodno navedeno, a sa namjerom da u potpunosti prati metodologiju i Smjernice Evropske komisije za izradu dokumenata koji definišu ekonomske politike za naredni srednjoročni period, Narodna skupština Republike Srpske je 15.12.2021. usvojio Program ekonomskih reformi Republike Srpske 2022-2024."

⁸⁹ Zaključak Vlade Republike Srpske broj: 04/1-012-2-2301/21 od 12. avgusta 2021. godine.

⁹⁰ Rješenje Vlade Republike Srpske broj: 04/1-012-2-2326/21 o imenovanju Tima Republike Srpske za izradu Programa ekonomskih reformi Republike Srpske za period 2022-2024. godine od 12. avgusta 2021. godine.

Prilog 1: Tabele koje treba sadržavati Program ekonomskih reformi i njihove ažurirane verzije

Tabela 1a: Makroekonomski izgledi

	ESA kod	2020.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
		mlrd. €	Stopa promjene				
1. Realni BDP po tržišnim cijenama	B1*g	18,079	-3,2	3,1	3,4	3,5	3,7
2. Tekući BDP po tržišnim cijenama	B1*g	18,118	-3,0	3,9	4,5	4,3	4,5
Komponente realnog BDP-a							
3. Rashodi osobne potrošnje	P3	12,920	-2,6	1,9	2,0	1,7	1,8
4. Rashodi javne potrošnje	P3	3,555	1,3	1,3	0,7	0,7	0,7
5. Investicije u stalna sredstva	P51	4,033	-3,0	4,8	7,0	6,9	7,9
6. Izmjena u zalihama i neto nabavci dragocjenosti (% BDP)	P52+P53	0,040	0,2	0,0	0,1	0,1	0,0
7. Izvoz roba i usluga	P6	6,139	-16,2	16,0	6,7	6,9	7,4
8. Uvoz roba i usluga	P7	8,607	-13,6	10,1	4,6	4,1	4,8
Doprinos realnom rastu BDP-a							
9. Finalna domaća potražnja		20,5	-2,3	2,6	3,1	2,9	3,3
10. Izmjena u zalihama i neto nabavci dragocjenosti	P52+P53	0,0	-1,9	-0,2	0,1	0,0	-0,1
11. Eksterni bilans roba/usluga	B11	-2,5	0,9	0,6	0,2	0,6	0,5

Tabela 1b: Kretanje cijena

	ESA kod	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
1. Deflator BDP-a	% g/g	0,2	0,8	1,0	0,7	0,8
2. Deflator osobne potrošnje	% g/g	-0,1	0,9	0,8	0,8	1,0
3. Harmonizirani indeks potrošačkih cijena HICP ¹	% g/g	:	:	:	:	:
4. Promjena državnog indeksa potrošačkih cijena	% g/g	-1,0	1,1	0,9	0,8	1,0
5. Deflator javne potrošnje	% g/g	2,5	0,7	2,5	2,5	2,5
6. Deflator ulaganja	% g/g	-1,4	1,2	0,9	1,4	1,9
7. Deflator cijene izvoza (robe i usluge)	% g/g	-1,6	1,6	2,5	2,1	2,4
8. Deflator cijene uvoza (robe i usluge)	% g/g	-1,4	1,7	2,4	2,9	3,5

¹ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine ne objavljuje HICP.

Tabela 1c: Razvoj događanja na tržištu rada

	ES A kod	2020.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
		Nivo	Nivo/Stopa promjene				
1. Stanovništvo (u hiljadama)			3.478,1	3.470,5	3.462,4	3.453,9	3.444,8
2. Stanovništvo (stopa rasta u %)			-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,3
3. Radno aktivno stanovništvo (broj lica)			2.343	2.320	2.320	2.320	2.,320
4. Stopa učešća			59,5	59,9	60,0	60,2	60,5
5. Zaposlenost, broj lica			1.173	1.142	1.157	1.174	1.193
6. Zaposlenost, radnih sati			:	:	:	:	:
7. Zaposlenost (stopa rasta u %)			46,1	-2,7	1,3	1,5	1,6
8. Zaposlenost u javnom sektoru (broj lica)			199,2	200,8	:	:	:
9. Zaposlenost u javnom sektoru (rast u %)			0,9	0,8	:	:	:
10. Stopa nezaposlenosti			15,9	17,8	16,9	15,9	15,1
11. Radna produktivnost, lica		30,1	-33,7	5,9	2,1	2,0	2,1
12. Radna produktivnost, radnih sati			:	:	:	:	:
13. Naknade zaposlenima	D1	16,7	1,4	:	:	:	:

Napomena: Podaci o stanovništvu za posmatrane godine (na dan 31.12. svake posmatrane godine) su preuzeti iz Prezentacije analize stanja stanovništva i projekcija stanovništva za period 2020-2070. godine u Bosni i Hercegovini koje je u decembru 2020. godine predstavila Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine u saradnji sa entiteskim statističkim institucijama i Populacijskim fondom Ujedinjenih naroda (UNFPA). Izvor: <http://bhas.gov.ba/News/Read/42?lang=en>

U 2021. godini Anketa o radnoj snazi u Bosni i Hercegovini se provodi kontinuirano prema novoj, redizajniranoj metodologiji usklađenoj sa novom Regulativom Evropskog parlamenta i Vijeća, koja je stupila na snagu 1. januara 2021. godine. Zbog prelaska na novu, redizajniranu metodologiju Ankete o radnoj snazi u 2021. godini došlo je do prekida serije podataka. Rezultati Ankete o radnoj snazi 2021. godine nisu uporedivi sa rezultatima kontinuirane Ankete o radnoj snazi 2020. godine i rezultatima godišnjih anketa o radnoj snazi provedenih u periodu od 2006. do 2019. godine. Svi anketni podaci za 2021. godinu predstavljaju prosjek K1, K2 i K3. Detaljnije u metodološkim objašnjenjima u dokumentu na linku:

https://bhas.gov.ba/data/Publikacije/Saopštenja/2021/LAB_00_2021_Q1_1_BS.pdf

Projekcije o radno sposobnom stanovništvu (15-64) nisu dostupne pa je zadržan posljednji raspoloživi podatak iz 2021. godine do kraja perioda. Stavka 4. Stopa učešća - odnosi se na učešće radne snage u radno sposobnom stanovništvu (anketni podaci). Istorijski podaci o radno sposobnom stanovništvu, radnoj snazi (zaposlenosti i nezaposlenosti) i stopama nazaposlenosti su preuzeti iz Anketa o radnoj snazi Bosne i Hercegovine (zbog bolje komparacije sa drugim zemljama) i ne podudaraju se sa podacima iz tekstualnog dijela ERP-a (Poglavlje 3), jer su u tekstualnom dijelu prezentirani administrativni podaci. Za 2021. godinu podaci se odnose na K1, K2 i K3.

Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine ne objavljuje podatak o broju zaposlenih po radnom satu. Podatak o zaposlenim u javnom sektoru ne objavljuje Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine. Navedeni administrativni podatak u tabeli 1c (stavka 8) je zbir broja zaposlenih u područjima djelatnosti javne uprave, zdravstva i obrazovanja (za 2021. godinu podatak se odnosi na prosjek perioda I-IX). Ovaj podatak obuhvata ne samo zaposlene u državnim školama i zdravstvu (bolnicama) već i zaposlene u privatnim školama i zdravstvu. S toga, podatak u potpunosti ne prezentira broj zaposlenih u javnom sektoru (kao i prethodnih godina). Takođe projekcije za navedena područja djelatnosti nisu raspoložive.

Naknade zaposlenim su preuzete iz trenutno raspoloživih nacionalnih računa i izražene su u milijardama KM (projekcije za ovu stavku nisu raspoložive).

Tabela 1d: Sektorski bilansi

% BDP-a	ESA kod	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
1. Neto kreditiranje/zaduživanje prema ostatku svijeta	B.9	:	:	:	:	:
od čega:		:	:	:	:	:
- Bilans roba i usluga		-13,2	-14,3	-11,7	-11,2	-10,7
- Bilans primarnog dohotka & transfera		12,4	13,6	10,9	10,5	10,0
- Kapitalni račun		0,9	0,8	0,8	0,7	0,7
2. Neto kreditiranje/zaduživanje privatnog sektora	B.9/ EDP B.9	1,5	0,1	-0,5	-1,8	-2,1
3. Neto kreditiranje/zaduživanje opće vlade		-2,3	-0,9	-0,2	1,1	1,4
4. Statistička nepodudarnost		:	:	:	:	:

Tabela 1e: BDP, investicije i bruto dodana vrijednost

	ESA kod	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
BDP i ulaganje						
Nivo BDP-a po trenutnim tržišnim cijenama (u domaćoj valuti)	B1g	35,4	36,8	38,4	40,1	41,9
Omjer ulaganja (% BDP)		22,0	22,4	23,2	24,1	25,4
Rast bruto dodane vrijednosti, procentualne promjene pri stalnim cijenama						
1. Poljoprivreda		8,3	:	:	:	:
2. Industrija (isključujući građevinarstvo)		1,3	:	:	:	:
3. Građevinarstvo		11,3	:	:	:	:
4. Usluge		-2,3	:	:	:	:

Napomena: Projekcije za rast bruto dodane vrijednosti nisu raspoložive.

Tabela 1f: Kretanja u vanjskom sektoru

		2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
1. Bilans tekućeg računa (% BDP)	% BDP	-3,3	-3,3	-1,1	-0,7	-0,8
2. Izvoz roba	Mlrd. EUR	4,8	6,4	6,2	6,9	7,5
3. Uvoz roba	Mlrd. EUR	8,0	10,2	9,4	10,0	10,8
4. Trgovinski bilans	Mlrd. EUR	-3,2	-3,8	-3,2	-3,2	-3,3
5. Izvoz usluga	Mlrd. EUR	1,2	1,6	1,4	1,5	1,6
6. Uvoz usluga	Mlrd. EUR	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6
7. Bilans usluga	Mlrd. EUR	0,8	1,1	0,8	0,9	1,0
8. Neto kamatna plaćanja iz inostranstva	Mlrd. EUR	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
9. Neto prihod po ostalim faktorima iz inostranstva	Mlrd. EUR	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
9a. Doznake	Mlrd. EUR	1,3	1,6	1,6	1,7	1,7
10. Tekući transferi	Mlrd. EUR	2,0	2,2	2,3	2,3	2,3
11. Od čega iz EU	Mlrd. EUR	:	:	:	:	:
12. Bilans tekućeg računa	Mlrd. EUR	-0,6	-0,6	-0,2	-0,1	-0,2
13. Kapitalni i finansijski račun	Mlrd. EUR	0,6	0,4	0,4	0,5	0,5
14. Direktne strane investicije	Mlrd. EUR	0,3	0,4	0,3	0,3	0,4
14.a Od čega: neto-FDI (vlasnički kapital)	Mlrd. EUR	0,3	0,8	0,5	0,6	0,6
14b. Od čega: portfeljna ulaganja	Mlrd. EUR	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
14c. Od čega: neto portfeljska ulaganja (vlasnički kapital)	Mlrd. EUR	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
14d. Direktna strana ulaganja, unutrašnja	Mlrd. EUR	0,4	0,6	0,4	0,5	0,6
14e. Direktna strana ulaganja, van	Mlrd. EUR	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
15. Rezerve u stranoj valuti	Mlrd. EUR	7.1	8.3	8.8	9.3	9.8
16. Ukupni vanjski dug	Mlrd. EUR	11.4	11.6	12.0	12.6	13.1
16a. Od čega: u stranoj valuti	Mlrd. EUR	11.4	11.6	11.6	11.6	11.6
16b. Od čega: javni vanjski dug	Mlrd. EUR	4.5	4.8	4.6	4.2	:
16c. Od čega: otplate kamata	Mlrd. EUR	:	:	:	:	:
16d. Od čega: dospjele otplate	Mlrd. EUR	:	:	:	:	:
17. Tečaj naspram Eura (godišnji prosjek)	NCU/EUR	1,95583	1,95583	1,95583	1,95583	1,95583
17a. Tečaj naspram Eura (kraj godine)	NCU/EUR	1,95583	1,95583	1,95583	1,95583	1,95583
18. Neto štednja u stranoj valuti	% BDP	:	:	:	:	:
19. Domaća privatna štednja	% BDP	:	:	:	:	:
20. Domaća privatna ulaganja	% BDP	:	:	:	:	:
21. Domaća javna štednja	% BDP	:	:	:	:	:
22. Domaća javna ulaganja	% BDP	:	:	:	:	:

Tabela 1g: Pokazatelji održivosti

	Dimenzija	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
1. Bilans tekućeg računa	% BDP	-4,6	-3,1	-2,6	-3,3	-3,3
2. Pozicija neto međunarodnog ulaganja	% BDP	-43,9	-40,4	-35,4	-33,4	-32,0
3. Izvozni tržišni udjeli	%, g/g	:	:	:	:	:
4. Realni efektivni tečaj	%, g/g	-0,6	0,7	-0,4	-1,6	-0,5
5. Nominalni jedinični troškovi rada	%, g/g	:	:	:	:	:
6. Privatni sektor, protok kredita	% BDP	:	:	:	:	:
7. Zaduženje privatnog sektora	% BDP	:	:	:	:	:
8. Zaduženje opće vlade	% BDP	33,3	31,8	30,4	34,0	34,8

Napomena: Podatke o zaduženju opće vlade dostavilo je Ministarstvo finansija i rezora Bosne i Hercegovine, a ostali podaci u tabeli su preuzeti od CBBiH.

Tabela 2a: Izgledi budžeta šire vlade – Bosna i Hercegovina

	ESA kod	2020.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
		mil. KM	% BDP				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1. Šira vlada	S13	-831,9	-2,3	-0,9	-0,2	1,1	1,4
2. Centralna vlada	S1311	-742,6	-2,1	-1,0	-0,7	0,4	0,7
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	-91,3	-0,3	0,3	0,4	0,4	0,4
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	2,0	0,0	-0,2	0,0	0,3	0,4
Šira vlada (S13)							
6. Ukupan prihod	TR	14.143,7	39,9	42,3	41,7	41,4	41,2
7. Ukupna potrošnja	TE	14.975,6	42,3	43,2	42,0	40,4	39,8
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	-831,9	-2,3	-0,9	-0,2	1,1	1,4
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	234,6	0,7	0,8	0,9	0,9	1,0
10. Primarni bilans		-597,3	-1,7	-0,1	0,6	2,0	2,4
11. Jednokratne i druge privremene mjere		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Komponente prihoda							
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		7.318,2	20,7	22,4	22,4	22,3	22,1
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	5.964,9	16,8	18,5	18,3	18,1	17,9
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	1.349,6	3,8	3,9	4,1	4,1	4,2
12c. Porez na kapital	D91	3,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	5.314,1	15,0	15,2	15,1	15,1	15,1
14. Prihod od imovine	D4	81,9	0,2	0,4	0,3	0,3	0,3
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		1.429,5	4,0	4,3	3,9	3,7	3,6
16=6. Ukupan prihod	TR	14.143,7	39,9	42,3	41,7	41,4	41,2
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		12.632,3	35,6	37,6	37,5	37,4	37,3
Odabrane komponente potrošnje							
17. Kolektivna potrošnja	P32	6.231,8	17,6	18,6	18,1	17,3	17,0
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	5.553,7	15,7	16,0	15,9	15,7	15,5
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	789,6	2,2	2,3	2,3	2,2	2,1
18b. Ostali socijalni transferi osim novčanih	D62	4.764,1	13,4	13,7	13,6	13,5	13,3
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	234,6	0,7	0,8	0,9	0,9	1,0
20. Subvencije	D3	775,2	2,2	2,3	1,6	1,5	1,5
21. Investicije u stalna sredstva	P51	1.252,6	3,5	3,5	3,7	2,4	2,4
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		927,7	2,6	2,0	1,9	2,6	2,4
23=7. Ukupna potrošnja	TE	14.975,6	42,3	43,2	42,0	40,4	39,8
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	3.910,3	11,0	11,3	11,2	10,8	10,5

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine, Ministarstvo finansija Federacije Bosne i Hercegovine, Ministarstvo finansija Republike Srpske i Direkcija za finansije Distrikta Brčko

Tabela 2a: Izgledi budžeta šire vlade – Institucije Bosne i Hercegovine

	ESA kod	2020.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
		mil. KM	% BDP				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1. Šira vlada	S13	-41,5	-0,1	-0,3	-0,2	-0,2	-0,2
2. Centralna vlada	S1311	-41,5	-0,1	-0,3	-0,2	-0,2	-0,2
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Šira vlada (S13)							
6. Ukupan prihod	TR	942,6	2,7	2,5	2,4	2,3	2,2
7. Ukupna potrošnja	TE	984,1	2,8	2,8	2,7	2,5	2,4
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	-41,5	-0,1	-0,3	-0,2	-0,2	-0,2
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10. Primarni bilans		-40,6	-0,1	-0,3	-0,2	-0,2	-0,2
11. Jednokratne i druge privremene mjere		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Komponente prihoda							
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		780,0	2,2	2,1	2,0	1,9	1,9
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	780,0	2,2	2,1	2,0	1,9	1,9
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
12c. Porez na kapital	D91	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
14. Prihod od imovine	D4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		162,6	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4
16=6. Ukupan prihod	TR	942,6	2,7	2,5	2,4	2,3	2,2
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		780,0	2,2	2,1	2,0	1,9	1,9
Odabrane komponente potrošnje							
17. Kolektivna potrošnja	P32	822,4	2,3	2,5	2,4	2,3	2,3
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	10,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	10,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
20. Subvencije	D3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
21. Investicije u stalna sredstva	P51	85,4	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		65,4	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
23=7. Ukupna potrošnja	TE	984,1	2,8	2,8	2,7	2,5	2,4
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	680,5	1,9	1,9	1,9	1,9	1,8

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine

Tabela 2a: Izgledi budžeta šire vlade – Federacija Bosne i Hercegovine

	ESA kod	2020.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
		mil. KM	% BDP				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1. Šira vlada	S13	-192,7	-0,5	-0,1	0,8	1,1	1,2
2. Centralna vlada	S1311	-149,9	-0,4	0,0	0,6	0,8	0,9
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	0,2	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	-43,0	-0,1	-0,2	0,0	0,1	0,1
Šira vlada (S13)							
6. Ukupan prihod	TR	8.647,6	24,4	25,5	25,6	25,5	25,5
7. Ukupna potrošnja	TE	8.840,3	24,9	25,6	24,8	24,5	24,3
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	-192,7	-0,5	-0,1	0,8	1,1	1,2
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	105,3	0,3	0,4	0,5	0,5	0,5
10. Primarni bilans		-87,4	-0,2	0,3	1,2	1,5	1,7
11. Jednokratne i druge privremene mjere		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Komponente prihoda							
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		4.044,9	11,4	12,7	12,7	12,6	12,6
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	3.169,8	8,9	10,1	10,0	9,9	9,8
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	875,1	2,5	2,6	2,6	2,7	2,8
12c. Porez na kapital	D91		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	3.641,4	10,3	10,3	10,3	10,4	10,4
14. Prihod od imovine	D4	10,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		951,1	2,7	2,5	2,5	2,5	2,4
16=6. Ukupan prihod	TR	8.647,6	24,4	25,5	25,6	25,5	25,5
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		7.686,3	21,7	23,0	23,0	23,0	23,0
Odabrane komponente potrošnje							
17. Kolektivna potrošnja	P32	3.983,9	11,2	11,9	11,5	11,1	11,0
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	3.216,9	9,1	9,2	9,2	9,1	9,1
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	3.216,9	9,1	9,2	9,2	9,1	9,1
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	105,3	0,3	0,4	0,5	0,5	0,5
20. Subvencije	D3	481,8	1,4	1,6	1,1	1,1	1,1
21. Investicije u stalna sredstva	P51	645,3	1,8	2,1	2,3	1,6	1,6
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		407,1	1,1	0,4	0,3	1,0	1,0
23=7. Ukupna potrošnja	TE	8.840,3	24,9	25,6	24,8	24,5	24,3
p.m. Naknada zaposlenim u javnom sektoru	D1	2.065,5	5,8	6,0	5,7	5,5	5,5

Izvor: Ministarstvo finansija Federacije Bosne i Hercegovine

Tabela 2a : Izgledi budžeta opšte vlade - Republika Srpska

	ESA kod	2020.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
		mil. KM	% BDP				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1. Šira vlada	S13	-565,6	-1,6	-0,4	-0,8	0,2	0,5
2. Centralna vlada	S1311	-519,1	-1,5	-0,6	-1,1	-0,2	0,0
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	-91,5	-0,3	0,1	0,2	0,2	0,2
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	45,0	0,1	0,0	0,1	0,2	0,3
Šira vlada (S13)							
6. Ukupan prihod	TR	4.351,0	12,3	13,6	13,1	13,0	12,9
7. Ukupna potrošnja	TE	4.916,6	13,9	14,1	13,9	12,8	12,5
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	-565,6	-1,6	-0,4	-0,8	0,2	0,5
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	127,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5
10. Primarni bilans		-438,1	-1,2	-0,1	-0,4	0,6	1,0
11. Jednokratne i druge privremene mjere		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Komponente prihoda							
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		2.303,0	6,5	7,0	7,1	7,2	7,1
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	1.851,6	5,2	5,7	5,8	5,8	5,8
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	447,7	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
12c. Porez na kapital	D91	3,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	1.672,7	4,7	4,9	4,8	4,7	4,7
14. Prihod od imovine	D4	71,7	0,2	0,4	0,3	0,3	0,3
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		303,6	0,9	1,3	0,9	0,8	0,8
16=6. Ukupan prihod	TR	4.351,0	12,3	13,6	13,1	13,0	12,9
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		3.975,7	11,2	11,9	11,9	11,9	11,8
Odabrane komponente potrošnje							
17. Kolektivna potrošnja	P32	1.307,5	3,7	3,9	3,8	3,5	3,4
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	2.256,0	6,4	6,6	6,5	6,3	6,1
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	789,6	2,2	2,3	2,3	2,2	2,1
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	1.466,4	4,1	4,3	4,2	4,1	4,0
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	127,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5
20. Subvencije	D3	261,3	0,7	0,7	0,4	0,4	0,4
21. Investicije u stalna sredstva	P51	517,7	1,5	1,1	1,3	0,7	0,7
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		446,6	1,3	1,4	1,4	1,4	1,3
23=7. Ukupna potrošnja	TE	4.916,6	13,9	14,1	13,9	12,8	12,5
p.m. Naknada zaposlenim u javnom sektoru	D1	1.081,9	3,1	3,1	3,2	3,1	3,0

Izvor: Ministarstvo finansija Republike Srpske

Tabela 2a: Izgledi budžeta šire vlade – Brčko Distrikt

	ESA kod	2020.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
		mil. KM	% BDP				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1. Šira vlada	S13	-32,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0
2. Centralna vlada	S1311	-32,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
6. Ukupan prihod	TR	202,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
7. Ukupna potrošnja	TE	234,6	0,7	0,8	0,6	0,6	0,6
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	-32,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10. Primarni bilans		-31,2	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0
11. Jednokratne i druge privremene mjere		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Komponente prihoda							
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		190,3	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	163,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	26,8	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
12c. Porez na kapital	D91	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
14. Prihod od imovine	D4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		12,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
16=6. Ukupan prihod	TR	202,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		190,3	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5
Odabrane komponente potrošnje							
17. Kolektivna potrošnja	P32	118,0	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	70,8	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	70,8	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
20. Subvencije	D3	32,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
21. Investicije u stalna sredstva	P51	4,2	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		8,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
23=7. Ukupna potrošnja	TE	234,6	0,7	0,8	0,6	0,6	0,6
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	82,4	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2

Izvor: Direkcija za finansije Distrikta Brčko

Tabela 2b: Izgledi budžeta šire vlade – Bosna i Hercegovina

	ESA kod	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
		mil. KM				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima						
1. Šira vlada	S13	-831,9	-323,3	-95,8	423,3	599,9
2. Centralna vlada	S1311	-742,6	-365,7	-276,8	164,2	274,5
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	-91,3	110,7	162,3	156,6	152,8
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	2,0	-68,3	18,7	102,5	172,6
Šira vlada (S13)						
6. Ukupan prihod	TR	14.143,7	15.579,7	16.039,2	16.607,3	17.271,7
7. Ukupna potrošnja	TE	14.975,6	15.903,0	16.135,0	16.184,0	16.671,8
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	-831,9	-323,3	-95,8	423,3	599,9
9. Izdaci po kamata	EDP.D41 uklj. FISIM	234,6	284,5	331,3	367,0	415,9
10. Primarni bilans		-597,3	-38,8	235,5	790,3	1.015,8
11. Jednokratne i druge privremene mjere		-0,1	1,3	0,3	0,0	0,0
Komponente prihoda						
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		7.318,2	8.245,0	8.601,5	8.930,4	9.277,6
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	5.964,9	6.796,6	7.035,0	7.270,4	7.516,1
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	1.349,6	1.443,3	1.561,4	1.654,6	1.755,9
12c. Porez na kapital	D91	3,7	5,1	5,1	5,4	5,6
13. Socijalni doprinosi	D61	5.314,1	5.606,3	5.819,6	6.065,2	6.345,0
14. Prihod od imovine	D4	81,9	162,3	129,0	116,8	121,8
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		1.429,5	1.566,1	1.489,1	1.494,9	1.527,3
16=6. Ukupan prihod	TR	14.143,7	15.579,7	16.039,2	16.607,3	17.271,7
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		12.632,3	13.851,3	14.421,1	14.995,6	15.622,6
Odabrane komponente potrošnje						
17. Kolektivna potrošnja	P32	6.231,8	6.855,7	6.942,3	6.931,1	7.117,0
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	5.553,7	5.904,4	6.108,8	6.292,6	6.480,3
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	789,6	856,1	874,5	889,6	900,2
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	4.764,1	5.048,3	5.234,3	5.403,0	5.580,1
19=9. Izdaci po kamata	EDP.D41 + FISIM	234,6	284,5	331,3	367,0	415,9
20. Subvencije	D3	775,2	839,8	597,1	603,8	623,1
21. Investicije u stalna sredstva	P51	1.252,6	1.295,2	1.424,1	947,6	1.010,3
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		927,7	723,4	731,4	1.041,9	1.025,2

23=7. Ukupna potrošnja	TE	14.975,6	15.903,0	16.135,0	16.184,0	16.671,8
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	3.910,3	4.143,5	4.295,0	4.310,8	4.408,2

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine, Ministarstvo finansija Federacije Bosne i Hercegovine, Ministarstvo finansija Republike Srpske i Direkcija za finansije Distrikta Brčko

Tabela 2b: Izgledi budžeta šire vlade – Institucije Bosne i Hercegovine

	ESA kod	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
		mil. KM				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima						
1. Šira vlada	S13	-41,5	-94,1	-94,4	-73,9	-86,5
2. Centralna vlada	S1311	-41,5	-94,1	-94,4	-73,9	-86,5
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Šira vlada (S13)						
6. Ukupan prihod	TR	942,6	927,2	927,6	936,5	936,5
7. Ukupna potrošnja	TE	984,1	1.021,3	1.022,0	1.010,4	1.023,0
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	-41,5	-94,1	-94,4	-73,9	-86,5
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	0,9	1,0	0,9	0,8	0,5
10. Primarni bilans		-40,6	-93,1	-93,5	-73,1	-86,0
11. Jednokratne i druge privremene mjere		-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Komponente prihoda						
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		780,0	780,0	780,0	780,0	780,0
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	780,0	780,0	780,0	780,0	780,0
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
12c. Porez na kapital	D91	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
14. Prihod od imovine	D4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		162,6	147,2	147,6	156,5	156,5
16=6. Ukupan prihod	TR	942,6	927,2	927,6	936,5	936,5
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		780,0	780,0	780,0	780,0	780,0
Odobrane komponente potrošnje						
17. Kolektivna potrošnja	P32	822,4	905,5	931,5	928,4	950,9
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	10,0	10,3	11,0	11,0	11,0
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	10,0	10,3	11,0	11,0	11,0
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	0,9	1,0	0,9	0,8	0,5
20. Subvencije	D3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
21. Investicije u stalna sredstva	P51	85,4	49,6	40,1	33,3	33,3
22. Ostalo (22 = 23- (17+18+19+20+21))		65,4	54,9	38,5	36,9	27,3
23=7. Ukupna potrošnja	TE	984,1	1.021,3	1.022,0	1.010,4	1.023,0
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	680,5	715,9	745,3	748,7	748,7

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine

Tabela 2b: Izgledi budžeta šire vlade – Federacija Bosne i Hercegovine

	ESA kod	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
		mil. KM				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima						
1. Šira vlada	S13	-192,7	-18,7	296,3	426,5	504,1
2. Centralna vlada	S1311	-149,9	-1,5	236,0	335,0	365,4
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	0,2	62,2	77,3	70,8	76,7
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	-43,0	-79,4	-17,0	20,7	62,0
Šira vlada (S13)						
6. Ukupan prihod	TR	8.647,6	9.399,3	9.840,2	10.230,4	10.676,6
7. Ukupna potrošnja	TE	8.840,3	9.418,0	9.543,9	9.803,9	10.172,5
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	-192,7	-18,7	296,3	426,5	504,1
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	105,3	143,8	174,4	186,7	197,1
10. Primarni bilans		-87,4	125,1	470,7	613,2	701,2
11. Jednokratne i druge privremene mjere		0,6	1,2	0,4	0,0	0,0
Komponente prihoda						
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		4.044,9	4.667,1	4.876,0	5.065,3	5.281,4
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	3.169,8	3.721,80	3.858,40	3.979,40	4.119,70
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	875,1	945,3	1.017,6	1.085,9	1.161,7
12c. Porez na kapital	D91	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	3.641,4	3.798,7	3.977,6	4.165,8	4.370,2
14. Prihod od imovine	D4	10,2	10,2	10,5	10,8	11,2
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		951,1	923,3	976,1	988,5	1.013,8
16=6. Ukupan prihod	TR	8.647,6	9.399,3	9.840,2	10.230,4	10.676,6
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		7.686,3	8.465,8	8.853,6	9.231,1	9.651,6
Odabrane komponente potrošnje						
17. Kolektivna potrošnja	P32	3.983,9	4.393,30	4.405,70	4.454,80	4.591,00
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	3.216,9	3.379,3	3.519,2	3.659,9	3.817,3
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18b. Ostali socijalni transferi osim novovčanih	D62	3.216,9	3.379,3	3.519,2	3.659,9	3.817,3
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	105,3	143,8	174,4	186,7	197,1
20. Subvencije	D3	481,8	575,4	427,1	444,2	463,3
21. Investicije u stalna sredstva	P51	645,3	780,4	886,4	640,2	676,4
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		407,1	145,8	131,1	418,1	427,4
23=7. Ukupna potrošnja	TE	8.840,3	9.418,0	9.543,9	9.803,9	10.172,5
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	2.065,5	2.200,5	2.210,4	2.215,5	2.306,9

Izvor: Ministarstvo finansija Federacije Bosne i Hercegovine

Tabela 2b: Izgledi budžeta opšte vlade - Republika Srpska

	ESA kod	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
		mil. KM				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima						
1. Šira vlada	S13	-565,6	-165,0	-291,2	77,1	188,7
2. Centralna vlada	S1311	-519,1	-224,6	-411,9	-90,5	2,0
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	-91,5	48,5	85,0	85,8	76,1
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	45,0	11,1	35,7	81,8	110,6
Šira vlada (S13)						
6. Ukupan prihod	TR	4.351,0	5.021,1	5.048,8	5.210,2	5.418,6
7. Ukupna potrošnja	TE	4.916,6	5.186,1	5.340,0	5.133,1	5.229,9
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	-565,6	-165,0	-291,2	77,1	188,7
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	127,5	139,1	155,2	178,8	217,7
10. Primarni bilans		-438,1	-25,9	-136,0	255,9	406,4
11. Jednokratne i druge privremene mjere		-0,6	0,2	-0,1	0,0	0,0
Komponente prihoda						
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		2.303,0	2.583,1	2.735,6	2.867,8	2.989,4
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	1.851,6	2.107,9	2.218,4	2.325,4	2.421,3
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	447,7	470,1	512,1	537,0	562,5
12c. Porez na kapital	D91	3,7	5,1	5,1	5,4	5,6
13. Socijalni doprinosi	D61	1.672,7	1.807,6	1.842,0	1.899,4	1.974,8
14. Prihod od imovine	D4	71,7	152,1	118,5	106,0	110,6
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		303,6	478,3	352,7	337,0	343,8
16=6. Ukupan prihod	TR	4.351,0	5.021,1	5.048,8	5.210,2	5.418,6
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		3.975,7	4.390,7	4.577,6	4.767,2	4.964,2
Odabrane komponente potrošnje						
17. Kolektivna potrošnja	P32	1.307,5	1.428,4	1.470,8	1.413,8	1.440,5
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	2.256,0	2.446,0	2.498,5	2.541,6	2.571,9
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	789,6	856,1	874,5	889,6	900,2
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	1.466,4	1.589,9	1.624,0	1.652,0	1.671,7
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	127,5	139,1	155,2	178,8	217,7
20. Subvencije	D3	261,3	240,3	170,0	159,6	159,8
21. Investicije u stalna sredstva	P51	517,7	418,0	493,9	264,1	282,3
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		446,6	514,3	551,6	575,2	557,7
23=7. Ukupna potrošnja	TE	4.916,6	5.186,1	5.340,0	5.133,1	5.229,9
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	1.081,9	1.138,8	1.239,9	1.247,2	1.253,1

Izvor: Ministarstvo finansija Republike Srpske

Tabela 2b: Izgledi budžeta šire vlade – Brčko Distrikt

	ESA kod	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
		mil. KM				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima						
1. Šira vlada	S13	-32,1	-45,5	-6,5	-6,4	-6,4
2. Centralna vlada	S1311	-32,1	-45,5	-6,5	-6,4	-6,4
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Šira vlada (S13)						
6. Ukupan prihod	TR	202,5	232,1	222,6	230,2	240,0
7. Ukupna potrošnja	TE	234,6	277,6	229,1	236,6	246,4
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	-32,1	-45,5	-6,5	-6,4	-6,4
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	0,9	0,6	0,8	0,7	0,6
10. Primarni bilans		-31,2	-44,9	-5,7	-5,7	-5,8
11. Jednokratne i druge privremene mjere		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Komponente prihoda						
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		190,3	214,8	209,9	217,3	226,8
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	163,5	186,9	178,2	185,6	195,1
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	26,8	27,9	31,7	31,7	31,7
12c. Porez na kapital	D91	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
14. Prihod od imovine	D4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		12,2	17,3	12,7	12,9	13,2
16=6. Ukupan prihod	TR	202,5	232,1	222,6	230,2	240,0
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		190,3	214,8	209,9	217,3	226,8
Odabrane komponente potrošnje						
17. Kolektivna potrošnja	P32	118,0	128,5	134,3	134,1	134,6
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	70,8	68,8	80,1	80,1	80,1
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18b. Ostali socijalni transferi osim novčanih	D62	70,8	68,8	80,1	80,1	80,1
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	0,9	0,6	0,8	0,7	0,6
20. Subvencije	D3	32,1	24,1			
21. Investicije u stalna sredstva	P51	4,2	47,2	3,7	10,0	18,3
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		8,6	8,4	10,2	11,7	12,8
23=7. Ukupna potrošnja	TE	234,6	277,6	229,1	236,6	246,4
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	82,4	88,3	99,4	99,4	99,5

Izvor: Direkcija za finansije Distrikta Brčko

Tabela 2c): Diskrecione fiskalne mjere usvojene/najavljene u skladu sa Programom

Bosna i Hercegovina

Mjere		ESA Code (Komponenta rashoda/prihoda)	Datum usvajanja	Uticaj na budžet (% od BDP)				
				2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
<i>Privremene mjere</i>	Sredstva sa fonda solidarnosti i kompenzacionog fonda	primici	:	0,8 %	0,7 %	0,1 %	:	:
	Donatorska sredstva Vlade Republike Srbije	prihodi	:	0,1 %	0,0 %	0,0 %	:	:
	Sredstva iz budžeta	prihodi	:	0,0 %	0,0 %	0,0 %	:	:
	Sredstva sa escrow računa	prihodi	:	0,0 %	0,0 %	0,0 %	:	:
	Isplate za pomoć privredi/poljoprivredi (Covid-19)	rashodi	:	- 0,5 %	- 0,1 %	0,0 %	:	:
	Isplata za pomoć zdravstvu	rashodi	:	- 0,5 %	- 0,4 %	- 0,3 %	:	:
	KANTONI I OPŠTINE-pomoć opštinama	rashodi	:	0,0 %	0,0 %	0,0 %	:	:
	Ostale isplate (Covid-19)	rashodi	:	- 0,2 %	0,0 %	0,0 %		
	Podzbroj				- 0,3 %	0,1 %	- 0,2 %	0,0
<i>Mjere koje nisu privremene</i>	:	:	:	:	:	:	:	:
	:	:	:	:	:	:	:	:
	:	:	:	:	:	:	:	:
	Podzbroj				0,0	0,0	0,0	0,0
Ukupno				- 0,3 %	0,1 %	- 0,2 %	0,0	0,0

Tabela 2c): Diskrecione fiskalne mjere usvojene/najavljene u skladu sa Programom

Bosna i Hercegovina

Mjere		ESA Code (Komponen ta rashoda/pri hoda)	Datu m usvaja nja	Uticao na budžet (u mil. KM)				
				2020 .	2021 .	2022 .	2023. 3.	2024. 4.
<i>Privremene mjere</i>	Sredstva sa fonda solidarnosti i kompenzacionog fonda	primici	:	287,03	250,00	30,00	:	:
	Donatorska sredstva Vlade Republike Srbije	prihodi	:	18,50	0,00	0,00	:	:
	Sredstva iz budžeta	prihodi	:	14,90	0,00	0,00	:	:
	Sredstva sa escrow računa	prihodi	:	10,00	0,00	0,00	:	:
	Isplate za pomoć privredi/poljoprivredi (Covid-19)	rashodi	:	-176,88	-41,10	-10,00	:	:
	Isplata za pomoć zdravstvu	rashodi	:	-161,13	-150,10	-111,00	:	:
	KANTONI I OPŠTINE-pomoć opštinama	rashodi	:	-10,00	-10,00	0,00	:	:
	Ostale isplate (Covid-19)	rashodi	:	-78,73	-2,80	0,00		
	Podzbroj				-96,31	46	-91,00	0,0
<i>Mjere koje nisu privremene</i>	:	:	:	:	:	:	:	:
	:	:	:	:	:	:	:	:
	:	:	:	:	:	:	:	:
	Podzbroj				0,0	0,0	0,0	0,0
Ukupno				-96,31	46	-91,00	0,0	0,0

Tabela 2c): Diskrecione fiskalne mjere usvojene/najavljene u skladu sa Programom

Institucije Bosne i Hercegovine

Mjere		ESA Code (Komponenta rashoda/prihoda)	Datum usvajanja	Uticaj na budžet (u mil. KM)				
				2020 .	202 1.	202 2.	202 3.	202 4.
<i>Privremene mjere</i>	Sredstva za saniranje ekonomskih šteta	rashod	29.07.2020.	- 41,9 3			:	:
	:	:	:	:	:	:	:	:
	:	:	:	:	:	:	:	:
	:	:	:	:	:	:	:	:
Podzbroj				- 41,9 3	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Mjere koje nisu privremene</i>	:	:	:	:	:	:	:	:
	:	:	:	:	:	:	:	:
	:	:	:	:	:	:	:	:
	Podzbroj				0,0	0,0	0,0	0,0
Ukupno				- 41,9 3	0,0	0,0	0,0	0,0

Izvor: Ministarstvo financija i trezora Bosne i Hercegovine

Tabela 2c): Diskrecione fiskalne mjere usvojene/najavljene u skladu sa Programom

Federacija Bosne i Hercegovine

Mjere		ESA Code (Komponenta rashoda/prihoda)	Datum usvajanja	Uticaј na budžet (u mil. KM)				
				2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
<i>Privremene mjere</i>	Transfer za sanaciju zdravstvenih ustanova u Federaciji Bosne i Hercegovine		07.05.2020/19.01.2021/Plan 2022	-30,00	-60,00	60,00	:	:
	Poduzimanje mjera za sprječavanje i suzbijanje zarazne bolesti COVID - 19 iz nadležnosti FBiH (troškovi karantena)		07.05.2020/19.01.2021/Plan 2022	-0,51	-2,00	1,00	:	:
	Nabavka cjepiva protiv COVID-19		07.05.2020/19.01.2021/Plan 2022	-11,56	-12,00	30,00	:	:
	Testovi za detekciju COVID-19, zaštitni materijal i oprema za prevenciju		07.05.2020.	-12,14			:	:
	Fond za stabilizaciju privrede		07.05.2020./19.01.2021.	90,93	105,00		:	:
	Uredba o interventnim mjerama za podršku ugroženim sektorima privrede Federacije Bosne i Hercegovine u okolnostima pandemije COVID-19		07.05.2020.	-88,68			:	:
	KANTONI I OPŠTINE-Pomoć općinama		07.05.2020./19.01.2021.	-10,00	-10,00			
	Garancijski fond pri Razvojnoj banci		07.05.2020./19.01.2021.	20,00	25,00			
	Nabavka opreme putem Civilne zaštite		07.05.2020.	-12,42			:	:
Podzbroj				-54,38	46,00	-91,00	0,0	0,0
<i>Mjere koje nisu privremene</i>	:	:	:	:	:	:	:	:
	:	:	:	:	:	:	:	:
	Podzbroj				0,0	0,0	0,0	0,0
Ukupno				-54,38	46,00	-91,00	0,0	0,0

Napomena: Sve navedene mjere izvršene u 2020. i 2021. godine, te planirane mjere u 2022. godini koje su poznate na dan izrade ove tabele, su poduzete i poduzimati će se u različitim oblastima djelatnosti za ublažavanja posljedica krize izazavne pandemijom.

Izvor: Federalno ministarstvo financija

Tabela 2c): Diskrecione fiskalne mjere usvojene/najavljene u skladu sa Programom

Republika Srpska

Mjere		ESA Code (Komponenta rashoda/prihoda)	Datum usvajanja	Uticaj na budžet (u mil. KM)				
				2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
<i>Privremene mjere</i>	Sredstva sa fonda solidarnosti i kompenzacionog fonda	:	:	176,1	120,0	30,0	:	:
	Prihodi - donatorska sredstva Vlade Republike Srbije	:	:	18,5			:	:
	Sredstva iz budžeta	:	:	14,9			:	:
	Sredstva sa escrow računa	:	:	10,0			:	:
	Isplate za pomoć privredi/poljoprivredi (Covid-19)	:	:	-88,2	-41,1	-10,0	:	:
	Isplate za pomoć zdravstvu (Covid-19)*	:	:	-94,5	-76,1	-20,0	:	:
	Isplate za pomoć zdravstvu	:	:	-36,8	-2,8		:	:
Podzbroj			0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
<i>Mjere koje nisu privremene</i>	:	:	:	:	:	:	:	:
	:	:	:	:	:	:	:	:
	:	:	:	:	:	:	:	:
	Podzbroj			0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ukupno				0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Napomene:

1. Za potrebe ove tabele, privremene mjere su one diskrecione mjere koje nemaju uticaja na budžet nakon 2022. godine. Suprotno tome, one mjere koje su usvojene ili najavljene za 2020., 2021. ili 2022. koje nastavljaju da imaju fiskalni učinak od 0,1% BDP-a ili veći sve do najmanje 2023. godine ne smatraju se „privremenima“ u svrhu ove tabele.

2. Najznačajnije isplate odnose se na: Pomoć opštinama i gradovima (30,451 mil KM u 2020. g.), Pomoć zaposlenima (jednokratne naknade zaposlenim u MUP-u, Republičkoj upravi civilne zaštite, komunalnoj policiji i republičkim i opštinskim inspekcijama; u iznosu od 5,051 mil KM u 2020.g.), te pomoć opštinama i gradovima nastradalim od posljedica zemljotresa (u iznosu od 0,4 mil KM u 2020. g. i 1,578 mil KM u 2021. g.).

3. Zakonom o Fondu solidarnosti za obnovu Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 52/14), Uredba sa zakonskom snagom o Fondu solidarnosti za obnovu Republike Srpske broj: 01-020-1213/20 („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 37/20, izmjene 53/20, 90/21).

Izvor: Ministarstvo finansija Republike Srpske

Tabela 3: Potrošnja opšte vlade po funkcijama

Bosna i Hercegovina

% od BDP-a	COFOG kod	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
1. Generalne javne usluge	1	7,8	8,7	7,8	7,5	7,4
2. Odbrana	2	0,9	0,9	0,9	0,9	0,8
3. Javni red i bezbjednost	3	3,4	3,3	3,3	3,2	3,2
4. Ekonomski poslovi	4	3,1	2,8	2,9	2,5	2,5
5. Zaštita okoliša	5	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	0,9	1,2	1,3	1,0	1,0
7. Zdravstvo	7	6,7	7,1	7,1	6,7	6,6
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6
9. Obrazovanje	9	4,3	4,4	4,3	4,2	4,1
10. Socijalna zaštita	10	14,0	13,9	13,4	13,4	13,2
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	42,3	43,2	42,0	40,4	39,8

u mil. KM	COFOG kod	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
1. Generalne javne usluge	1	2.766,1	3.184,3	2.990,8	3.004,1	3.120,8
2. Odbrana	2	325,7	329,0	351,0	352,4	353,9
3. Javni red i bezbjednost	3	1.209,0	1.218,8	1.251,7	1.294,3	1.321,4
4. Ekonomski poslovi	4	1.110,3	1.039,9	1.126,3	1.015,9	1.032,5
5. Zaštita okoliša	5	126,2	131,9	134,5	135,8	140,0
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	304,4	433,0	501,4	414,6	426,4
7. Zdravstvo	7	2.389,3	2.607,9	2.725,3	2.685,5	2.751,9
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	263,9	239,8	242,0	238,7	246,6
9. Obrazovanje	9	1.526,4	1.610,5	1.658,4	1.685,5	1.734,4
10. Socijalna zaštita	10	4.954,3	5.107,9	5.153,6	5.357,2	5.543,9
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	14.975,6	15.903,0	16.135,0	16.184,0	16.671,8

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine, Ministarstvo finansija Federacije Bosne i Hercegovine, Ministarstvo finansija Republike Srpske i Direkcija za finansije Distrikta Brčko

Institucije Bosne i Hercegovine

u mil. KM	COFOG kod	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
1. Generalne javne usluge	1	332,8	366,5	317,9	301,7	314,3
2. Odbrana	2	289,9	291,3	312,8	313,2	313,2
3. Javni red i bezbjednost	3	265,2	265,5	291,3	295,0	295,0
4. Ekonomski poslovi	4	57,6	57,6	62,6	62,8	62,8
5. Zaštita okoliša	5	6,4	6,4	7,1	7,2	7,2
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6					
7. Zdravstvo	7	5,3	14,0	6,6	7,0	7,0
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	12,4	6,0	10,1	9,9	9,9
9. Obrazovanje	9	2,6	3,0	3,3	3,3	3,3
10. Socijalna zaštita	10	11,9	11,0	10,3	10,3	10,3
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	984,1	1.021,3	1.022,0	1.010,4	1.023,0

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine

Federacija Bosne i Hercegovine

u mil. KM	COFOG kod	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
1. Generalne javne usluge	1	1.771,6	1.889,8	1.914,5	1.966,2	2.036,8
2. Odbrana	2	35,4	37,7	38,2	39,2	40,7
3. Javni red i bezbjednost	3	553,4	589,4	597,0	613,2	636,5
4. Ekonomski poslovi	4	460,1	490,0	496,4	512,1	531,6
5. Zaštita okoliša	5	100,2	106,7	108,1	111,0	115,2
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	157,9	168,2	170,3	174,9	181,6
7. Zdravstvo	7	1.448,8	1.543,0	1.563,0	1.605,2	1.666,2
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	125,3	133,4	135,2	138,8	144,1
9. Obrazovanje	9	970,7	1.033,8	1.047,2	1.075,5	1.116,4
10. Socijalna zaštita	10	3.216,9	3.426,0	3.474,0	3.567,8	3.703,4
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	8.840,3	9.418,0	9.543,9	9.803,9	10.172,5

Izvor: Ministarstvo finansija Federacije Bosne i Hercegovine

Republika Srpska

u mil. KM	COFOG kod	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
1. Generalne javne usluge	1	571,4	805,0	669,6	643,6	670,3
2. Odbrana	2	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Javni red i bezbjednost	3	371,1	340,6	341,7	362,0	365,8
4. Ekonomski poslovi	4	592,6	492,3	567,3	441,0	438,1
5. Zaštita okoliša	5	19,6	18,8	19,3	17,6	17,6
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	145,0	261,9	328,7	237,2	242,3
7. Zdravstvo	7	901,6	1.017,3	1.098,3	1.014,9	1.019,3
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	101,8	82,4	81,8	74,9	77,5
9. Obrazovanje	9	515,2	528,6	564,0	562,8	568,8
10. Socijalna zaštita	10	1.697,9	1.639,2	1.669,3	1.779,1	1.830,2
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	4.916,6	5.186,1	5.340,0	5.133,1	5.229,9

Izvor: Ministarstvo finansija Republike Srpske

Brčko Distrikt

u mil. KM	COFOG kod	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
1. Generalne javne usluge	1	90,3	123,0	88,8	92,6	99,4
2. Odbrana	2					
3. Javni red i bezbjednost	3	19,3	23,3	21,7	24,1	24,1
4. Ekonomski poslovi	4					
5. Zaštita okoliša	5					
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	1,5	2,9	2,4	2,5	2,5
7. Zdravstvo	7	33,6	33,6	57,4	58,4	59,4
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	24,4	18,0	14,9	15,1	15,1
9. Obrazovanje	9	37,9	45,1	43,9	43,9	45,9
10. Socijalna zaštita	10	27,6	31,7			
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	234,6	277,6	229,1	236,6	246,4

Izvor: Direkcija za finansije Distrikta Brčko

Tabela 4: Razvoj događanja u zaduženosti opšte vlade

% od BDP-a	ESA kod	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
1. Bruto zaduženost		34,0	34,8	35,2	33,9	32,2
2. Promjena omjera bruto zaduženosti		3,6	0,9	0,4	-1,3	-1,7
Doprinos promjeni bruto duga						
3. Primarni bilans		1,7	0,1	-0,6	-2,0	-2,4
4. Izdaci po kamata		0,7	0,8	0,9	0,9	1,0
5. Efekat realnog rasta		1,0	-1,0	-1,1	-1,2	-1,2
6. Efekat inflacije		-0,1	-0,3	-0,3	-0,2	-0,3
7. Korekcija tokova		0,3	1,2	1,6	1,2	1,2
Od čega:						
- Razlike između gotovine i obračunate evidencije		:	:	:	:	:
- Neto akumulacija finansijskih sredstava		:	:	:	:	:
Od čega:		:	:	:	:	:
- Sredstva od privatizacije		:	:	:	:	:
- Efekti vrednovanja i ostalo		:	:	:	:	:
p.m. implicitna kamatna stopa po dugu		2,1	2,4	2,6	2,7	3,1
Ostale relevantne varijable						
8. Tekuća finansijska sredstva		:	:	:	:	:
9. Neto finansijski dug (9 = 1 - 8)		:	:	:	:	:

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine, Ministarstvo finansija Federacije Bosne i Hercegovine, Ministarstvo finansija Republike Srpske i Direkcija za finansije Distrikta Brčko

Tabela 5: Ciklična kretanja

% BDP-a	ESA kod	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
1. Realni rast BDP-a (%)	B1g	-3,2	3,1	3,4	3,5	3,7
2. Neto zaduženost opće vlade	EDP.B.9	-2,3	-0,9	-0,2	1,1	1,4
3. Rashodi za kamate	EDP.D.41	0,7	0,8	0,9	0,9	1,0
4. Jednokratne i druge privremene mjere		-0,1	1,3	0,3	0,0	0,0
5. Potencijalni rast BDP-a (%)		3,1	3,2	3,5	3,7	3,7
Doprinosi:						
- rad		:	:	:	:	:
- kapital		:	:	:	:	:
- ukupna faktorska produktivnost		:	:	:	:	:
6. Proizvodni jaz		-1,6	-1,5	-0,8	0,1	0,9
7. Ciklična komponenta budžeta		-0,5	-0,5	-0,3	0,0	0,3
8. Ciklično prilagođen saldo (2-7)		-1,8	-0,4	0,0	1,0	1,1
9. Ciklično prilagođen primarni saldo (8+3)		-1,2	0,4	0,9	1,9	2,1
10. Strukturalni saldo (8-4)		-1,7	-1,7	-0,3	1,0	1,1

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine

Tabela 6: Odstupanje od prethodnog programa

	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
1. Rast BDP-a (% g/g)					
Prethodni program	-3,0	2,5	3,1	3,4	:
Najnoviji program	-3,2	3,1	3,4	3,5	3,7
Razlika	-0,2	0,6	0,3	0,2	:
2. Neto kreditiranje opće vlade (% BDP-a)					
Prethodni program	-4,0	-2,5	-1,4	-0,6	:
Najnoviji program	-2,3	-0,9	-0,2	1,1	1,4
Razlika	1,7	1,6	1,2	1,7	:
3. Bruto zaduženost opće vlade (% BDP-a)					
Prethodni program	35,2	37,1	36,1	34,9	:
Najnoviji program	34,0	34,8	35,2	33,9	32,2
Razlika	-1,2	-2,3	-0,9	-1,0	:

Izvor: DEP, Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine, Ministarstvo finansija Federacije Bosne i Hercegovine, Ministarstvo finansija Republike Srpske i Direkcija za finansije Distrikta Brčko

Tablea 7: Dugoročna održivost javnih finansija

Procenti BDP-a	2007.	2010.	2020.	2030.	2040.	2050.	2060.
Ukupni izdaci	:	:	:	:	:	:	:
<i>Od čega:</i>	:	:	:	:	:	:	:
- izdaci vezani za starost	:	:	:	:	:	:	:
- Izdaci za penzije	:	:	:	:	:	:	:
- Penzije iz socijalnog osiguranja	:	:	:	:	:	:	:
- Starosne i prijevremene penzije	:	:	:	:	:	:	:
- Ostale penzije (invalidske, porodične)	:	:	:	:	:	:	:
- Profesionalne penzije (ako su u sklopu šire vlade)	:	:	:	:	:	:	:
- Zdravstvena zaštita	:	:	:	:	:	:	:
- Dodatak za njegu i pomoć (<i>ovo je ranije bilo u okviru zdravstvene zaštite</i>)	:	:	:	:	:	:	:
Izdaci za obrazovanje	:	:	:	:	:	:	:
Ostali izdaci vezani za stariju životnu dob	:	:	:	:	:	:	:
Izdaci za kamate	:	:	:	:	:	:	:
Ukupni prihodi	:	:	:	:	:	:	:
<i>Od čega:</i> prihodi od imovine	:	:	:	:	:	:	:
<i>Od čega:</i> od doprinosa za penzije (ili socijalnih doprinosa, ako je prikladno)	:	:	:	:	:	:	:
Imovina rezervi penzionog fonda	:	:	:	:	:	:	:
<i>Od čega:</i> konsolidirana imovina javnog penzionog fonda (imovina koja nije vladina obaveza)	:	:	:	:	:	:	:
Pretpostavke							
Rast produktivnosti rada	:	:	:	:	:	:	:
Rast realnog BDP-a	:	:	:	:	:	:	:
Stopa učešća – muškarci (starosti 20-64)	:	:	:	:	:	:	:
Stopa učešća - žene (starosti 20-64)	:	:	:	:	:	:	:
Ukupna stopa učešća (20-64)	:	:	:	:	:	:	:
Stopa nezaposlenosti	:	:	:	:	:	:	:
Populacija starosti 65+ u odnosu na ukupnu populaciju	:	:	:	:	:	:	:

Tabela 7a: Potencijalne obaveze - stanje garancija usvojenih/najavljenih u 2021-2022 prema Programu

Mjere		Datum usvajanja	Maksimalni iznos potencijalnih obaveza* (u mil. KM)	Procijenjeno korištenje (u mil. KM)
			2021.	2021.
Kao odgovor na COVID-19	Garantni program Republike Srpske	2020 (izmjene Zakona 2020 i 2021)	50,0	50,0
	Garantni program Federacije Bosne i Hercegovine	2020	90,0	90,0
	Podzbroj		140,0	140,0
Ostalo	Republika Srpska		799,8	699,6
	Federacija Bosne i Hercegovine			200,0
	Podzbroj		799,8	899,6
Ukupno			939,8	1,039,6

*Svaki mogući uticaj na budžet koji se odnosi na raspisivanje tih garancija treba navesti u tabeli o diskrecionim mjerama u ERP-u.

Izvor: Ministarstvo finansija Federacije Bosne i Hercegovine, Ministarstvo finansija Republike Srpske

Tabela 7a: Potencijalne obaveze - stanje garancija usvojenih/najavljenih u 2021-2022 prema Programu

Mjere		Datum usvajanja	Maksimalni iznos potencijalnih obaveza* (% od BDP)	Procijenjeno korištenje (% od BDP)
			2021.	2021.
Kao odgovor na COVID-19	Garantni program Republike Srpske	2020 (izmjene Zakona 2020 i 2021)	0,1	0,1
	Garantni program Federacije Bosne i Hercegovine	2020	0,2	0,2
	Podzbroj	% od BDP	0,4	0,4
Ostalo	Republika Srpska		2,2	1,9
	Federacija Bosne i Hercegovine			0,5
	Podzbroj	% od BDP	2,2	2,4
Ukupno		% od BDP	2,6	2,8

*Svaki mogući uticaj na budžet koji se odnosi na raspisivanje tih garancija treba navesti u tabeli o diskrecionim mjerama u ERP-u.

Izvor: Ministarstvo finansija Federacije Bosne i Hercegovine, Ministarstvo finansija Republike Srpske

Tabela 8: Osnovne pretpostavke o vanjskom ekonomskom okruženju kao osnov za okvir programa

	Dimenzija	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
1. Kratkoročna kamatna stopa	Godišnji prosjek	:	:	:	:	:
2. Dugoročna kamatna stopa	Godišnji prosjek	:	:	:	:	:
3. Tečaj USD/EUR	Godišnji prosjek	:	:	:	:	:
4. Nominalni efektivni tečaj	Godišnji prosjek	106,2	107,4	106,5	106,0	106,0
5. Tečaj naspram Eura	Godišnji prosjek	1,96	1,96	1,96	1,96	1,96
6. Svjetski rast BDP-a, isključujući EU	Godišnji prosjek	-2,9	5,8	4,5	3,7	:
7. Rast BDP-a u EU	Godišnji prosjek	-5,9	5	4,3	2,5	:
8. Rast relevantnih stranih tržišta	Godišnji prosjek	-10,4	11,2	8	6,5	4,6
9. Obim svjetskog uvoza, isključujući EU	Godišnji prosjek	-8,9	9,3	6,1	4,5	:
10. Cijene nafte (Brent, USD/barel)	Godišnji prosjek	42,3	67,8	67,3	64,1	: